

**10. TAŞITANLAR
FORUMU
SES KAYDI DEŞİFRESİ**

8 – 9 KASIM 2016 ANKARA

1.GÜN

1. OTURUM

AYTAÇ EREN : Günaydın. Hepiniz hoş geldiniz bu yılki Forumumuza. Ben şimdi kısa bir açılış konuşması yapacağım, sonra Mehmet Bey'e vereceğim söz, sonra da tartışmalarımıza, sunularımıza bakalım. Tekrar hoş geldiniz. Sayın Bakanım, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Rekabet Kurumu, BOTA, EPA, TAKASBANK ve Dışişleri Bakanlığının Saygıdeğer Temsilcileri, PETFORM'dan Değerli Çalışmalarımız, Bu yıl 10.'sünü düzenlediğimiz "Tasitılar Forumuna" hoş geldiniz diyor, hepinize katılımlarınızdan dolayı teşekkür ediyorum.

Biz özel sektör oyuncularının, ülkemize çok daha büyük katma değer sağlamasının yegane yolu; şeffaf, rekabetçi tüm piyasa oyuncularının eşit koşullar altında rekabet edeceği bir piyasa yapısının oluşturulmasıdır. Nitekim bu Forumun gerçekleştirilmesinin temel nedeni, tam da bu hedef doğrultusunda piyasadaki teknik sorunların çözüme kavuşturulmasını Türkiye doğalgaz piyasasının gelişimine katkı sağlamak arzusudur. Kezâ geçtiğimiz 9 yılda başarı ile gerçekleştirdiğimiz Tasitılar Forumunun doğalgaz piyasasında yaşanan teknik sorunların çözümü noktasında ilgili tüm tarafları aynı masa etrafında bir araya getiren tek platform olması nedeniyle önemli bir misyon üstlendiğini inanıyoruz. Geçtiğimiz yıl gerçekleştirdiğimiz Forumda iki önemli hususu vurgulamıştık; altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi ve doğalgaz giriş kapasitemizin artırılmasının doğalgaz gaz ticaret merkezi olmamız için son derece önemli olduğunu belirttik. Geçtiğimiz 1 yıl içerisinde yüzen LNG enerji terminallerinin yatırımlarının başlaması, mevcut LNG terminallerimizin günlük sisteme gaz verebilme kapasitelerinin artırılması, depolama tesislerinin devreye alınması, süreçlerinin hızlandırılmasına ilişkin gelişmelere şahit olduk. Bunlar şüphesiz Türkiye için önemli gelişmelerdir. Bununla birlikte tüm bu yatırımların garantilerle ya da hakim oyuncu tarafından gerçekleştirilmesinin piyasamızın liberalleşmesi ve rekabetçiliğin artırılmasına yönelik etkinin de iyi analiz edilmesi gerektiğini inanıyoruz.

Piyasamızın yapısal problemlerinin yapısal çözümler gerektirdi ini ancak bu şekilde piyasa dinamikleri çerçevesinde yapılacak yatırımlar ile piyasamızın dengeli bir görünüm kazanabileceğini belirtmekte fayda görüyoruz.

Yine geçtiğimiz yıl Türkiye'nin bir doğalgaz ticaret merkezi haline gelebilmesi için EPA bünyesinde Doğalgaz Ticaret Platformunun kurulması gerektiği üzerinde tüm Haziran olarak mutabık kalmıştık. Geçtiğimiz bir yıl boyunca EPDK ve EPA ile birlikte çalışmalarımızı sürdürdük. EPDK, Organize Toptan Doğalgaz Piyasası Yönetmeliğini yayınlarken EPA da hem Gaz Ticaret Platformunun hayata geçirilmesi için teknik çalışmalarına hem de ticaret Platformunun işleyiş prensiplerini ortaya koyacak Piyasa Usul ve Esaslarının hazırlanmasına hız verdi. Bugün de ayrıntılı olarak bu iki doküman hakkında görüş alabileceğimizi bulacağız ve Haziranun değerli katkılarının piyasamızın daha iyi ve daha iyi doğuya nasıl yönlendireceğini inşallah göreceğiz.

Bu duygular katkılarınız için bir kez daha sizlere teşekkür ediyor, 10. Taşınlar Forumu'nun başarılı bir şekilde geçmesini temenni ediyorum, saygılarımla.

MEHMET ERTÜRK

: Günaydın. Hepiniz hoş geldiniz bu yılki Sayın Başkan, Değerli Katılımcılar, Konuşmaların başlarında hepimizi saygıyla selamlıyorum. Aytaç Bey'in de ifade ettiği üzere bugün ayrıntılı olarak doğalgaz piyasasında spot gaz piyasasını, organize piyasaları konuşacağız. Konu hepimizin malumu, aslında yeni bir konu değil, uzun süredir tartıştığımız bir konu. Daha öncesinde BOTA üzerinden, BOTA letim tarafı üzerinden yönetmeye çalıştığımız dengeleme gazı piyasası mekanizması özellikle üzerinde yoğun durdu umuz, konutu umuz, tartıştığımız bir yapıydı. Geldiğimiz noktada EPA'nın varlığı, kurulması, kuruluşunu büyük oranda tamamlamış olması ve halihazırda elektrik piyasasından dengeleme meselesinin çok daha ötesinde iler yapıyor olması ve bunları da başarılı bir şekilde yapıyor olması münasebetiyle EPA bünyesinde dengeleme gazının da ötesine giden bir spot gaz ticaretinin şekillendiği yapı kurulabilir mi konusunu tartışmaya başlamıştık geçen yıl. Geçen yılki Taşınlar Forumunda da önemli konularımızdan birisiydi bu konu. Geçtiğimiz 1 yıllık süreç içerisinde konu üzerinde hem düşünmeye hem bir şeyler üretmeye gayret ettik hep birlikte, bütün ilgili kurumlarımızla birlikte; BOTA ile EPA ile. Yine bunların istisnaları, görüş alabileceğimiz noktada Bakanlığımızın katkısı önemliydi, onlarla

de i ik toplantılar organize ettik, onlarla tartı tık, gaz piyasasının gelece ini, Türkiye'nin gelece ine ili kin en do ru hamle ne olur, nereden ba layalım, nasıl ba layalım, ne yapalım konularında detaylı tartı malar yaptık. Bu tartı malardan çıkan sonuç; Türkiye'nin uluslararası piyasalarda bir HUB olma iddiasını da dikkate alarak spot gaz piyasasının kurulu unu gerçekle tirmemiz, bu konudaki, ülke içi olarak ba lamak üzere ilk adımı atmamız gerekti i kanaati olu mu oldu. Böyle bir sonuç bu de erlendirmelerden çıkmı oldu. Biz de bu konuda ilgili Kurum, ilgili Kamu Kurumu olarak gerekli çalı maları yapmak üzere EPDK olarak bu sorumlulu u üzerimize aldık, yine tarafların katılımıyla, katkısıyla, aynı ekilde özel sektörümüzün katkısıyla o arkada larla, i te sizlerle de yaptı mız isti areleri de dikkate alarak bir kurgu olu turduk. Eksi i var mıdır? Vardır, belki istenilen düzeyde de ildir, bunları da bugün hep birlikte tartı aca ız. Tabii bunun yanında kurgunun içerisinde kısmen belki daha detay konu diyebilece imiz ancak kurgunun do ru i leyip i lemeyece ini, murat edilen yapıyı elde edip edemeyece imizi etkileyecek faktörler var, bunları da bugün hep tartı aca ız, sizlerin katkısını alaca ız.

Bu kapsamda hem bizim EPDK olarak Yönetmeli i anlatan, Yönetmeli in ne getirdi ini, organize, gaz piyasasına yönelik genel çerçeveyi, ilkesel çerçeveyi anlatan bir sunumu olacak hem de EP A 'ın hazırlamı oldu u Usul ve Esası sunumu olacak. O arkada larımız da yine ilgili tarafında katılımı, deste i ile birlikte bir taslak usul-esas geli tirdiler. Henüz resmi olarak böyle bir yükümlülükleri bulunmamakla birlikte konunun daha iyi anla lılabilmesini sa layabilmek adına, nereye gitti imizi görebilmemizi sa layabilmek adına bu çalı mayı da sa olsunlar, ürettiler. Bugün ikisini de bugün burada tartı ma ansı elde etmi olaca ız. Bunlarla ilgili sunumları arka arkaya yapmayı planlıyoruz, biraz programımızda o açıdan de i iklik yaptık. Önce EPDK, Kurumumuz tarafından hazırlanan sunumu sizlere yapmı olaca ız, akabinde EP A 'ın sunumunu da alaca ız, sonra iki sunumu da dikkate alarak sunum sırasında da zaten notlarınızı alacaksınızdır diye tahmin ediyorum. Yani sunum sırasında da kısmen yeri geldikçe belli eyleri konu abiliriz ama mümkün oldu unca önemli konuları, önemli ba lıkları bu sunumların tamamlanması sonrasında bırakmanızı istirham ediyoruz. Sonrasında konu konu sizlerin sorularıyla gündeme getirece iniz konularla, yorumlarla birlikte bu iki sunumda ele alınan çerçeveyi tartı aca ız.

Bu Çalı tay bizim için önemli, zira bu Çalı tayda elde edeceğimiz feedbackler halihazırda taslak aşamasında olan mevzuatın ne yönde şekilleneceğini de belirlemeye olabilecek büyük oranda.

Ben herkesten olabildiince katkı vermesini, özgür bir şekilde düşüncesini ifade etmesini, tabii ki her zaman olduğu gibi üsluba dikkat ederek, birbirimizi itham etmeden “üzüm yeme” amaçlı yaklaşımlarla ne yapılabilir, nasıl daha iyi hale getirilebilir, halihazırdaki kurgunun neresinde ne tür riskler var, bunları bertaraf edecek ne tür çözümler üretilebilir, bunları hep birlikte tartışalım istiyoruz. Dolayısıyla bugünü büyük oranda inşallah, bu iki sunumu ve bu konuyu “spot gaz piyasası” konusunu tartışarak geçirmeye olacağız.

Bir de günün sonunda “günlük kapasite rejimine geçiş” ile ilgili yine bir bölümümüz olacak. Geçen yıl hatırlarsınız; depo noktasıyla ilgili “günlük kapasite rezervasyon sürecini baltalayalım” şeklinde bir düşünce olmuştuk, herkes bu düşüncede antrakt kalmıyordu ve onunla ilgili adımları da atmıştık. Bugün depo noktasıyla ilgili yaklaşımımız tecrübeleri de dikkate alarak, orada olduğu kadar hem sistemi letmecisi noktasında hem hizmet alanlar noktasında, taraflar noktasında ne tür tecrübeler yaşadık, ne tür zorluklar yaşadık, ne tür avantajlar elde ettik. Bunları da değerlendirerek gelecekte benzer bir yaklaşımı diğer noktalar için de bir oranda veya tamamıyla, bütün bunları tartışmaya açık, yapalım mı, yapmayalım mı, kısmen bu soruya da cevap aramaya olacağız günün sonunda.

İmdi birinci sunumumuz EPDK ile ilgili bir sunum, EPDK'daki arkadaşlarımızın hazırladığı bir sunum. Bu sunumu Yusuf Bey yapacaklar. Halihazırda sizlerin de bildiğiniz, görüşe açılmış oldu umuz taslağı Yusuf Bey sunacak. Bu sunuma başlamadan önce ben Hasan Bey'e bir söz vermek istiyorum. Hasan Bey'den özellikle, Resmi Gazetede yayınlanan “depo yükümlülükleri” Kurul kararı ile ilgili kısa bir açıklama yapmasını istirham ediyoruz. Zira i te Aziz Bey'den PETFORM'daki arkadaşlarımızda kısmen bir kafa karışıklığı olabilir, bir açıklama ihtiyacı duyuluyor sanki sektörde” şeklinde bir sabah gelir gelmez, taze bir talep geldi. Ben de hani hazır burada herkesi bulmuşken, zaten o Kurul kararının hazırlık çalışmalarını yapan arkadaşlarımızın da burada olmasını avantaja çevirerek hemen bir açıklama yapalım. Bu karar bize ne söylüyor, kimin yükümlülüğü nedir, neyi murat ettik? Bunları size

aktarmı olalım dü üncesiyle Hasan Bey'e bir söz verece im, akabinde de sunumumuzu yapaca ız in allah.

HASAN ALMA : Herkese günaydın. Mehmet Bey'in dedi i gibi "depolama yükümlülükleri" Kurul kararımız hem usule esas hem de bazı oranlar geçen hafta Kurulda belirlendi, Resmi Gazetede ve Kurumumuz internet sitesinde de duyuruldu.

Herhangi bir ilave açıklı a kavu turulması gereken bir ey oldu u takdirde ivedilikle Dairemize müracaat edilmesi durumunda biz gerekli açıklamaları e er ilave görü olu turmamız gereken bir husus varsa görü olu turmayı da yapaca ız.

Ben kısa hemen hangi tarafa ne gibi yükümlülükler getirdi imizi bir özetleyeyim. Boru hattı vasıtasıyla ithalat yapan tüzel ki ilere lisanslarında yazan miktarın %6'sını, da ıtım irketlerine sattıkları miktar ile bu miktar arasındaki farkında, e er varsa bir fark, %2'sini toplam olarak, yükümlülük olarak belirledik. Uzun dönem LNG getiren tüzel ki i, "ki iler" demek isterdim ama ki i diyeyim imdilik, için ise yine da ıtıma sattıkları miktar ile lisanslarında yazan miktarın farkının %2'sini belirledik. Spot LNG lisans sahipleri için da ıtım irketlerine yaptıkları satı tan fiili yaptıkları ithalat miktarının farkının %2'sini yükümlülük olarak belirledik, böyle bir fark varsa, olu ursa. Ve toptan satı irketleri için ise da ıtım irketlerine yaptıkları satı ının %2'sini belirledik. Dedi imiz gibi bu hususlarda herhangi bir bilgiye ihtiyaç oldu u taktirde, biz zaten tebli yazılarımızı biraz ayrıntılı yazmayı planladık ilgili taraflara sadece "karar ektedir" demeyip "karar ektedir, bu kapsamda u tür yükümlülükleriniz bulunmaktadır, u tarihlerde i te, rezervasyonlarınızı yapıp 01 Kasım itibariyle i te yükümlülü ünüzü yerine getirmeniz gerektirmektedir" gibi biraz detaylı yazmayı planladık. En kısa sürede gönderece iz. Te ekkürler.

MEHMET ERTÜRK : Evet, sunuma geçelim mi?

GÖKHAN YARDIM : Ufak bir soru sorabilir miyiz?

MEHMET ERTÜRK : Bu depo Kurul kararı ile ilgili mi?

GÖKHAN YARDIM : Evet, Kurul kararı ile ilgili. Yani bir açıklama, yani da ıtım irketlerine satanlara %2 dedik ama da ıtım irketlerinin de hem serbest tüketiciler var hem aboneleri var. Yani abone oranlarının %2'si mi?

HASAN ALMA

: Hayır, da itim irketlerinin toptan,

AHMET SALİM PAYZE

: Toptan olarak.

MEHMET ERTÜRK

: Evet, sunum için Yusuf Bey, buyurun. Evet,

u uyarıyı yapayım yine de Arkada lar; sunum sırasında özellikle anlamaya yönelik sorularınızı bekliyoruz yani anla ılmayan mesele kalmasın istiyorum ama hani konuları tartı maya ba larsak bazen bir konu 1 saat, 2 saat zamanımızı alabiliyor, konuları tartı mayalım. Do ru anlayabilmek için sunumlar bittikten sonra yorumlama yaparken, soru sorarken konularla ilgili yorumlar yaparken do ru yapabilmek için, do ru kurgu üzerinden analiz yapabilmek için anlamaya yönelik sorularınızı sunum esnasında bekliyoruz. Onun dı ında sunum esnasında sizden istirhamım u anda tartı malı konulara girmeyelim. Buyurun Yusuf Bey,

YUSUF TOPÇU

: Ba kanım te ekkür ederim. Hepinize ho geldiniz diyorum ben de. PETFORM'a da te ekkür ediyoruz böyle bir organizasyon için, hazırladı ımız metni sizlere aktarma fırsatı buldu umuz için.

Ba kan Bey'in de ifade etti i gibi yakla ık 1 ay evvel biz bu metni, piyasa görü üne açmı tık. Dolayısıyla hepinizin kabaca bu metne hâkim oldu unuzu dü ünüyoruz. Ben yine de bir tartı mamıza altyapı olması için basit ve kısa bir sunum hazırladım, buradaki önemli noktaları sizlere tek tek aktarmaya çalı aca ım. Benden sonra da zaten EP A Yetkisi, herhalde Mustafa Bey yapar sunumu, orada daha detaylı bilgiyi size verecek. Bizim Yönetmeli imiz daha öz bir yönetmelik, genel çerçeveyi çiziyor, detaylar ise Piyasa Usul Esaslarında belirtilecek.

Öncelikle amacımız nedir kurmak istedi imiz piyasada? Dengesizliklerin giderilmesi, en önemli husus bu, bunun yanında ticaret yapabilme imkânını da vermeye çalı ıyoruz. Yani piyasaya giri gönüllülük esaslı ancak mümkün oldu u kadar tezgâh üzerinde dönen piyasayı organize tarafa çekmeye çalı aca ız. Burada tabii, ikili anla maların tamamlayıcı olması da esas.

Metodumuz, sürekli ticaret metodu yani açık ihale yöntemini belirlemedik elektrikte oldu u gibi. Sürekli ticaret dönecek, e le meler üzerinden fiyat belirlenecek. Burada tüm piyasa katılımcıları piyasa i letmecisine kar ı yani EP A 'a kar ı mali sorumluluk üstlenecek.

Peki, bu piyasa katılımcıları kimler olacak? Toptan satı lisans sahipleri, ithalatçılar ve ihracatçı firmalar. İletim lisans sahibi BOTA İletim de piyasaya ilave dengeleyici olarak girdi i zaman bir piyasa katılımcı statüsüne haiz olacak. Tabii, BOTA 'ın burada, ileride bir slayt daha var, detaylı olarak, iki türlü tedbir alma yöntemi var; biri, piyasa dahilinde di eri de piyasa tabanı olmayan tedbirlerle.

Fiziki dengenin sa lanmasından yine BOTA İletim sorumlu olacak. Burada piyasada yapt ınız i lemin fiziki tarafta yani iletim tarafında fiziki teslimat yükümlülü ü olacak tabii ki yani sanal noktada da i lem yapsanız giri noktalarında da i lem yapsanız, daha do rusu, bu noktalara özgü teklif dahi verseniz bunların teslimat yükümlülü ü olacak.

Tabii burada piyasa katılımcıları yine, D kapsamında gerekli kapasiteleri almakla yükümlü yani yeterli kapasite olmazsa ya da kapasiteyi a arsa buradaki aynı yükümlülükler u anda oldu u gibi piyasa açıldı ı zaman da devam edecek.

Uzla tırma peki, nasıl yapılacak? Piyasa i lemleri için uzla tırmanın EP A tarafından yapılmasını öngörüyoruz ancak dengeleme tarafı yine, BOTA 'ta kalsın diye yazdık. Yani dengeleme faturalarını BOTA kessin ancak piyasada dönen ticari i lemlerin faturalarını da EP A kessin, uzla mayı EP A yapsın.

Burada her piyasa katılımcısı, imzalayaca ı sözleşme neticesinde piyasa i letmecisini kendisine aracı olarak tayin edecek. Kar ı taraf riski olmayacak, yükümlülü ü EP A 'a kar ı olacak.

Burada i lem yapılan miktar kadar EP A , piyasa katılımcıları adına Dte gerekli ta ıma miktarı bildirim ya da de i iklik bildirimini sizlerin nam ve hesabına otomatik olarak yapacak. Ha, di er tarafta, ikili anla malarda tezgah üstünde i lem yapmaya devam ederseniz oradaki sorumluluk yine size ait. Ancak organize piyasada yapt ınız i lemlerin TMB'sini EP A , sizin adınıza BOTA 'a gönderecek. Tabii burada da sizler gerekli kapasiteye sahip olmanız lazım.

Peki, tekliflerde neler olacak? Teklife konu, gaz günü yani kontratın süresi, u an için günlük kontrat, ilk etapta sadece günlük kontratın olmasını öngörüyoruz, zaten EP A 'tan Arkada lar detaylı olarak bahsedecekler. Teklife konu gün yani teklifin yönü; alıyor muyuz, satıyor muyuz? Teklifin türü; sanalda mı olacak fiziki teslim mi

olacak? Teklife konu miktar; fiyat, teslimat dönemi, kısmı ya da bütün olarak kabul edilip edilmeyeceği? Bunun teknik detayları var. Eğer teklifiniz noktasal ya da bölgesel ise talep tarafı bu işlem dahil mi değil mi, bunları hep tartışacağız.

Ve “gerekçe kodu”, bu gerekçe kodu; iletim şirketi ilave dengeleyici olarak piyasaya girdiği zaman teklife konu olacak yani neden girdiğini size kısa bir gerekçe koduyla mesajını belirtecek neden girdiğini.

Peki, hangi koşullarda girecek? İletim şirketi eğer fiziki dengenin sağlanamayacağı kanaatine hasıl olursa iki türlü tedbir alabilir. Biz, esas olarak piyasadan ihtiyacını karşılamasını öngörüyoruz ancak karşılayamayacağını düşündüğümüz zaman ki, bunların sınırlarını net olarak çizmeyi planlıyoruz, karşılamayacağını anladığımız zaman piyasa tabanlı olmayan tedbirlere de başvurabilir, yıl öncesinden dengeleme gazı alım anlaşması yapar, oradan da gazını alabilir.

Burada peki, hangi kriterlere bakılacak? Ebeke stoku, taahhütlerin dengesizlik seviyesi ve piyasada oluşan fiyatlar yani piyasadaki fiyatlara bakarak “piyasadan mı alayım yoksa diğer taraftan mı alayım?” seçimini de yine iletim şirketine bırakacağız net sınırları olması koşuluyla.

Yine burada, sizlerin işlem yaparken kimlik bilgileriniz saklı kalacak, kimseyle paylaşılmayacak. Ancak işlemler kesinleştikten sonra faturaya esas bilgileriniz çıktıktan sonra kimlikleriniz iletim şirketiyle paylaşılacak haliyle.

Yine, bir anlaşmalar silsilesi olmasını öngörüyoruz, burada tarafları dörde ayırabiliriz; EP A , BOTA , Merkez Uzlaşma Kurulu ve TAKASBANK ve Taahhütler. BOTA ’ın EP A ile bir piyasa teslim sözleşmesi imzalamasını öngörüyoruz, yine, EP A ’ın TAKASBANK ile Merkezi Uzlaşma Kuruluyla anlaşması, her Taahhütün TAKASBANK ile bir Merkezi Uzlaşma Kurulu ve katılımcı anlaşması imzalamasını, tarafların tüm sorumluluklarının belli olması adına, BOTA ile Taahhüt arasında zaten STS imzalanıyor ki, STS’si olmayan katılımcı zaten piyasaya giremeyecek. Yine, EP A -Taahhüt ve BOTA -TAKASBANK arasında da anlaşmalar var.

Kabaca bahsedecek olursak eğer piyasa nasıl dönecek? Gün öncesi, gün içi ve dengeleme diye ayırmadık. Tek bir seans olacak ancak siz teklif vermeye gün öncesinden başlayabileceksiniz, kapı açıldığı zaman saat 08.00’de, G+1 Saat

14.00'e kadar gün sonu ticareti de içerecek şekilde siz tekliflerinizi verebileceksiniz. İmdi burada fiziki noktası, ithalat noktası, depo, sanal nokta diye ayırdık. Aslında siz teklifinizi verirken "depodan veriyorum" ya da "sanaldan veriyorum" demeyeceksiniz ancak kendi portföyünüzde nereden teklif vereceğinizi bildiğiniz için kendi pozisyonunuzu almanız bakımından her ithal edeceğiniz gaz için bir teklif verecekseniz burada saat 08.00'den 14.00'e gün öncesinde 6 saatlik bir periyodunuz var. Eğer depoda bir portföyünüz varsa ve onu konuşacaksınız ticarete yine burada gün içinde saat 14.00'e kadar yani toplamda 30 saatlik bir zaman diliminiz var. Eğer sanal noktalarda, UDN'lerde teklif verecekseniz burada marjınız daha da ilerliyor zaman aralığınız.

Yine bir gün sonu ticaret öngörüyoruz; yapısını tartışacağız ve bu piyasaya girdiğinde tezgâh üstü ayrı bir ticaret hakkı olmamasını öngörüyoruz yani gün sonu ticaretin buradan dönmesini istiyoruz.

Peki, tüm bunları konuşurken takvimimiz ne? Biz bir aksilik olmazsa ocak ayı gibi mevzuat altyapımızı tamamlamayı planlıyoruz. Sizden zaten görüşler geldi, onları tekrar oturacağız, değerlendirileceğiz ki, hâlâ da bakıyoruz. Bu kapsamda ocak ayı gibi Yönetmelik, Piyasa Usul-Esasları, EP A ile çalışmaya devam ediyoruz ve Dte bu kapsamda yapılması gereken düzenlikleri bir paket halinde hayata geçirmeyi planlıyoruz. EP A ile konutu umuz zaman, BOTA ile konutu umuz zaman teknik altyapının nisan ayı gibi hazır olmasını konuştuk, taraflar da mutabık kaldı, nisan gibi teknik altyapıyı da tamamladıktan sonra biz simülasyon sürecine girmeyi planlıyoruz. Yine bir aksilik olmazsa eğer yazın ortaları gibi temmuz olur, haziran olur ya da austos olur, bu simülasyon sürecini de tamamlayıp daha sonrasında "iradenin" piyasayı devreye almasını bekleyeceğiz ve kıyısından piyasayı devreye almayı planlıyoruz.

Bugün neleri konuşabiliriz? Bizler oturduk yazdık, sizden görüşler aldık, geçen hafta toplandık, evvelinden toplandık, EP A ile zaten görüşüyoruz, tartışmaya muhtaç olabilecek belli konuların olduğunu düündük, sizlerin görüşlerinize de ihtiyacımız var, belki bizi eksik bulduunuz, belki hata bulduunuz yerler olabilir. Sizden bilhassa bu konularda veya sizin uygun göreceğiniz diğer konularda da; bölgesel, noktasal teklifler olsun mu? Olursa detayları ne olsun? Fiyat hesaplama yöntemine dair fikirleriniz; ağırlıklı ortalamayla mı yapalım, marjinal ile mi alalım, letim şirketi

girmedir i zaman marjinal girmezse a ırlıklı ortalama mı olsun? Ve gün sonu ticaretin varlığı; “aslında gün sonu ticaret olmayabilir” dersanız bunu tartı alım ya da e er olacaksa ki olmasını öngörüyoruz, hangi ko ullarda olsun? Talep tarafı katılımını imdiden devreye alalım mı, gerek var mı? Ve piyasada likiditeyi arttırmaya yönelik önerileriniz, bunu mevzuata nasıl derç ederiz? Bu konulardaki fikirlerinizi almak istiyoruz.

Te ekkür ederim beni dinledi iniz için. Yönetmeli imiz öz, sunumu da öz tutmaya çalı tım, sizler için kabaca bilgilendirme, imdi EP A 'tan arkada ımız size öngördü ümüz yapının detaylarını aktaracaktır. Ba kan Bey'in de dedi i gibi daha sonrasında detayları tartı alım.

MEHMET ERTÜRK : Yusuf Bey, 1-2 dakika daha orada durun. Arkada lar, var mı anlamaya yönelik sorularımız? Tamam, anla ılmı gözüküyor. EP A 'tan ilgili arkada ı alabiliriz, buyurun,

MUSTAFA GÜZEL : Sayın Ba kanım, De erli Katılımcılar, hepiniz ho geldiniz. imdi “Sürekli Ticaret Platformu” ile ilgili sunumumuzu hazırladık, ara ara detay konulara girebiliriz ama piyasanın tamamını anlatmak için gerekli oldu unu dü ündü ümüz eyleri koyduk slayda. imdiden sabrınız için te ekkür ediyoruz.

Bu Sürekli Ticaret Platformu, piyasaya ne getiriyor, kısaca bundan bahsedelim, günlük referans fiyatının olu umu olacak bu piyasada, bu günlük referans fiyat nerede kullanılacak? te, dengeleme gazı fiyatı hesaplarken, bunu bir girdi olarak kullanaca ız veya daha sonraki yıllarda bazı sinyaller verecektir, piyasaya ilk ba larken hani çok fazla sinyal vermeyebilir, dolayısıyla ileriki dönemde çok kullanaca ımız bir enstrüman olacaktır.

Spot do algaz ticareti ta itanlar tarafından yapılacak, bu da yine Yusuf Bey'in bahsetti i ikili anla maların yanı sıra ta itanlara ekstra bir ticaret imkanı sa layacaktır.

letim irketine piyasa bazlı bir dengeleme fırsatı olu turacaktır. Burada olu acak daha maliyetli dengeleme gazı fiyatından dolayı ta itanlar kendini mümkün oldu u kadar dengelemeye çalı acaktır. Mevcut durumda bu imkan bulunmamaktadır çünkü

dengeleme gazı fiyatı sabittir. Böyle bir avantajı var bu sistemin. Son olarak da ta itanlara kendilerini tekrardan bir dengeleme fırsatı verilmektedir.

Do algaz piyasa modelimizi daha önce biz bir çalı ma yapmı tık; burada genel bir i leyi hakkında resim verdi i için bu slayda buraya tekrar koymayı uygun gördük. Ta itanlar, direk EBT sistemine girip kapasite alım satımı, programlarını, ta ima miktarı bildirimlerini yapabiliyorlar, ortada bulunan organize toptan satı piyasası vasıtasıyla yine, buraya EP A 'ın piyasaya dâhil olmasıyla burada sürekli ticaret platformunda ta itanlar tekliflerini verebilecekler, buradan otomatik UDN bildirimleri veya di er giri noktaları bildirimini verilebilir.

Burada tabii sa alt kö ede gördü ümüz kapasite bilgileri direk EBT içinde çalı yor, bir de da itım irketlerinin göndermi oldu u veriler direk EBT'ye giriyor. Buradaki uzla tırma letim irketi tarafından yapılıyor. Yine aynı ekilde EP A , TAKASBANK ile teminat i lemlerini yürütüyor, aynı ekilde olması gereken risk ve teminat kontrolü de BOTA ve TAKASBANK arasında olması gerekiyor. Toplam piyasayı gösteren bir slaydımız.

Organize toptan satı piyasasında sürekli ticaret platformu olu ması için bazı süreçlerimiz var. Bunlar aynı zamanda yapaca ımız yazılımın modülleri olarak da dü ünülebilir. Bir kayıt sürecimiz var, teminat sürecimiz var, piyasa i lemleri sürecimiz var. Bu piyasa i lemleri sonucunda uzla tırmayı nasıl yapaca ız, avans i lemleri nasıl olacak ve en son faturalarımız nasıl çıkacak? Bununla ilgili biraz sonra tek tek hepsini ayrı ayrı de inece iz.

Piyasamızın genel esasları nelerdir? Organize toptan satı piyasasına katılım gönüllülük esasına dayanıyor. Platformda i lem yapabilmek için EP A ile ta itanlar piyasa katılım anla ması imzalamak zorundadır. Yine platformda i lem yapabilmek için ta itanlar iletim irketi ile standart ta ima sözleşmesi imzalamı olması gerekmektedir. Sürekli ticaret platformunda ta itanlar, alım satım i lemleri yapabildi i gibi iletim irketi de "ilave denetim irketi" sıfatıyla sistem ihtiyaçlarını kar ılamak amacıyla i lem yapabilecektir.

Sürekli ticaret platformunda EP A , her gaz günü için referans fiyatı açıklar. Açıklanan referans fiyatı her bir G-kontratı için G-1 saat 08.00 ile G günü saat 18.00 arasında gerçekleşen i lemlerin a ırlıklı ortalamasıdır diye biz bir tespit yaptık.

Burada da gün sonu ticaretini referans fiyata eklememeyi dü ündük, sebebi ise; fiziki akı imkânı kalktıktan sonra o günkü gazın gerçek de erine artık bir etki etmeyece i için o miktarı, G+1'de yapılacak ticaretin e le melerine eklememeyi uygun gördük.

Burada bir de “kontrat kavramımız” var, G-kontratı diyoruz. u anda bizim Usul ve Esaslarımızda sadece “gaz günü ürünü” var. Bu gaz günü ürünü, ileride ilave ürünler olabilir diye biz buna genel bir tabir hani borsalarda kullanılan bir tabir bu, “kontrat” kelimesini kullandık mevzuatta, bu ileride “hafta sonu kontratı”, “aylık kontrat” gibi di er ürünler için de mevcut mevzuat hükümlerinin geçerli olması için ortak bir deyim olarak kullandık.

E le meler, EBT'de ilgili piyasa katılımcıları için açılacak her katılımcı için ta ıtan için açılacak, EP A , UDN giri ve ııkı noktalarına TMB olarak i lenecek. Genel esaslarımız bu ekilde.

imdi kayıt sürecimiz nasıl olacak ondan biraz bahsedelim, sürekli ticaret platformunda i lem yapmak için EP A 'a kayıt yapmak zorunludur demi tik zaten. Kayıt ba vuruları ilgili gaz yılı içinde herhangi bir zamanda alınacak yani bir takvim öngörmedik. Gaz yılı öncesinde de e er daha önce kaydı olan bir piyasa katılımcısı, ta ıtan varsa bunlar güncellemelerini 01 Kasım – 31 Aralık tarihleri arasında yapabilecekler.

Her gaz yılı için EP A tarafından belirlenen yıllık piyasa katılım ücreti ödemesi gerekiyor ta ıtanların. Bu yıllık piyasa katılım ücreti de piyasa i letim ücretinin belli bir miktarı olacak. Bunun da hani hiç i lem yapmayan ta ıtandan da belli bir ücret alınması için cüzi bir ücret olarak dü ünülebilir.

Kayıt için ilk olarak EP A 'ın web sitesinden online kayıt formu doldurulup düzenlenecek ta ıtanlar tarafından. Online kayıt sonrasında Usul ve Esaslarda istenen belgeler eksiksiz olarak EP A 'a 10 i günü içerisinde sunulacak. 10 i günü içerisinde sunulmayan belgeler o kayıt formu niteli ini kaybetmi olacak. Tekrar e er daha sonra kayıt yaptıracaksa tekrar online sayfasına girmesi gerekecek. EP A , sunulan bilgi ve belgelerin uyumlu ve do rulu u ile ilgili incelemelerini ba vuru tarihini izleyen 5 i günü içerisinde tamamlayacak. Uygun bulunan katılımcılar ile “piyasa katılım anla ması” imzalanacak. Bu anla manın imzalanmasına müteakip kayıt ba vurusu tamamlanmı olacak.

Burada kayıt formu ile ilgili bir slaydımız var; burada online kayıta organizasyon adı, şirket bilgileri, vergi numarası, hesap numarası gibi bilgiler olacak, burada bir görsel olarak da bunu koyduk buraya.

Burada taahhütlerin bir Mockup çizdik bununla ilgili, bu analiz çalışmalarını yaparken. Burada bir kayıt ekranını görüyoruz, sol tarafta taahhüt girdiği zaman bu sayfayı göreceğiz ve sol taraftaki bilgileri de giremeyeceğiz hatta ortada bulunan vergi dairesi, banka bilgilerini de giremeyeceğiz, sadece sağ üst köşede iki kutucukta bulunan admin bilgilerini ve iletişim, başvuru bilgilerini de girebileceğiz. Sağ alt köşede de yine EPA tarafından katılımcının gönderdiği belgeler elektronik ortamda saklanacak. Yine, sol alt köşede yeşil-kırmızı olan bölümde EPA, ilgili piyasa katılımcısını aktif etme, pasif etme kontrollerine sahip olacak.

Kayıt sürecimiz tamamlandı, şimdi teminatlardan kısaca bahsedelim. Piyasa katılımcılarından belli teminatlar alınacak, bunlardan bir tanesi “başlangıç teminatı”. Her piyasa katılımcısı bu teminatı yatırmak zorundadır. Bu fiyat piyasa yöneticisi tarafından belirlenecek, platforma erişim için yatırılması zorunludur. Kapsam olarak KDV, piyasa işletim ücreti ve benzeri fatura kalemlerinin teminatı için isteniyor. Çünkü ödemeler günlük olacaktır için aylık yapılan faturalarda KDV’ler sonradan alınacak, ondan dolayı bir teminat. En az %50’si nakit olsun ki, sürekli teminat mektubu bozulmaya gitmesin diye %50’sinin nakit olarak alınmasını öngördük.

Burada tabii öyle bir husus da var; bizim EPA olarak ödeme alacağımız katılımcılar, alım yönünde işlem yapan taahhütler olacaktır için burada yüksek miktarda sürekli alım yapıp da KDV’si belli bir miktarı alanlar için de tekrardan başlangıç teminatını arttırmaya yönelik bir yetkimiz olacak, böyle bir hususu da öngörmüştük.

Diğer teminat, işlem teminatı, piyasada yapılacak alım yönlü ticari işlemler için kullanılır. Alım yönlü teklifleri kadar teklif daha fazla meden piyasada bloke edilecek. Nakit teminat mektubu ve Usul ve Esaslarda belirlenen diğer kıymetler de bu kapsamda işlem teminatı olarak kabul edilebilecek.

Biraz sonra alım ve satım yönlü işlemlerin nasıl olacaktır ile ilgili tekrar ayrıntılı bilgi vereceğiz. Bir de “işlem limiti” var; bir kontrat yani şu anda bir gaz günü için yapılabilecek alım yönlü ticaret miktarını gösterir, alım veya satım yönlü ticaret miktarını

gösterir. Kontratta yapılan alımlar “eksi”, satımlar ise “artı” yönlü de iklik yapar. Satımlar yönlü limitlerin limitini letim şirketi belirler.

Burada limit limitleriyle alakalı bir slaydımız var: Sıfır pozisyonunda olan bir taahhüt alımlı ve satımlı yönünde yani satımlı yönlü teminat u ekilde oluyor, onu biraz açmam lazım; piyasada satımlı yapacak bir taahhüt EPA için herhangi bir mali risk olmuyor çünkü satımlı yapana EPA para ödüyor, dolayısıyla herhangi bir teminat almıyor. Ama satımlı yönlü limit yapan taahhüt, sonsuz satımlı yapamaması lazım çünkü bu miktarı getirmede letim şirketinde dengesizliğe sebep olmu oluyor. Dolayısıyla organize satımlı piyasasında ödemeler de günlük oldu u için hani burada diğer taahhütleri korumak adına bir limit getirilmesi gerekiyor, dolayısıyla biz buna teminat de il, letim şirketinin belirleyeceği bir limit ismini verdik.

Örnekte gördüğümüz “sıfır” pozisyonunda olan bir taahhüt, alımlı yönlü 2.000 lira teminatı var, satımlı da 2.000 lira bir limiti var BOTA ’ın belirlemi oldu u. Bu bir kontrat için 2.000 liralık bir limit yaptı nda tekrar 4.000 liralık bir satımlı yapabilir manasına geliyor. Bu limit aralığı nda limitler dahilinde limit yapabilir, onu belirtmek için de bu slaydı koyduk.

Teminat ekranımız da katılımcılar için u ekilde olacak; en üstte başlangıç teminat miktarını görebilecek, teminat bilgisi var ikinci satırda diyelim, toplam teminatını görecek. Burada toplam teminatı hangi birimlerden oluşuyor; nakit, teminat mektubu veya diğer kabul edilen diğerler olarak. Burada bir 10.000 lira bloke teminatı var; bu 10.000 liranın bloke edilmesi demek “teklif defterinde” ilgili taahhütün alımlı yönlü bir teklif verdi ini gösteriyor, 10.000 lirası bloke ediliyor. eğer gerçekteirse direk olarak zaten toplam teminatı 90.000 liraya düş mü olacak, bu kalan teminatta yani u anda görüldü ü üzere 90.000 liralık daha alımlı yapabilir durumunu gösteriyor.

kincilikli, teminat hareketlerini katılımcı ikinci satırda görüyor. Üçüncü satırda da her bir gaz günü için orada üç sütun eklinde düşünürsek her bir gaz günü için ne kadar alımlı veya satımlı yapabileceğini görebilecek. Bu tabii katılımcının görebileceği bir teminat ekranı olarak düşünülebiliriz. Tabii bunlar Mockup oldu u için sadece hani limitin nasıl göstereceğini gerçek ekranlar böyle olmayacak tabii, daha kullanım kolaylığı veya gösterimi daha güzel olabilir.

Kayıt sürecini bitirdik, teminattan bahsettik, imdi de “piyasa i lemleri saatlerinden, süreçlerinden” bahsedelim. Günlük referans fiyat dedik 46 saatlik i lemlerin ortalaması, bu tabii de i ebilir, biz bunu öngördü ümüz için böyle yazdık. G-1 saat 08.00’de ba lıyor, G günü saat 6.00 arası gerçekte en i lemlerin a ırlıklı ortalaması diye öngördük. Yusuf Bey’in az önce bahsetti i G-1 saat 08.00 ile 14.00 arasındaki i lemler; her piyasa katılımcısının toplanarak net teslim fiyatları her bir ta ıtan için tek bir de er olmak üzere BOTA letim irketine ve TMB olarak gönderilecek saat 14.30’da. Daha sonra G-1 saat, saat 14.00 ile G günü saat 6.00’ya kadar olan her e le me anlık olarak tek tek EBT’ye TMB olarak gönderilecek veya TM olarak gönderilecek. Yine gün sonu i lemleri de bütün i lemleri bütün ta ıtanlar için toplayarak net teslim fiyatlarını EBT’ye gönderece iz. G+1 saat 14.00’de kapı kapanacak o gaz günü için, G+2’de ise kapı kapandıktan bir gün sonra saat 15.00’te EP A avans alacaklarını alacak, saat 17.00’de ödemelerini yapacak her piyasa katılımcısı için. BOTA letim irketi ise dengeleme gazı i lemlerini G-1 ile G gününde, G’de spot piyasada gerçekte tirecek, gün sonu ticareti yapmayacak.

lave dengeleyici olarak BOTA letim irketi nasıl i lem yapacak diye bazı konu malar yaptık arkadaş larla aramızda, öyle bir durum öngördük; letim irketi, gün öncesinde iki ekliyle, iki vakitte sistemden gaz alsın diye dü ündük. öyle ki, BOTA letim irketi bir geçmi güne ait stok miktarını hesaplıyor, bu stok miktarında arttırma veya eksilmeler varsa bu miktarı saat 12.00 ile 12.15 arasında, 15 dakikalık sürede alı veya satı yapsın diye öngördük. Bunun sebebi de ta ıtanlar hani letim irketi ne zaman alım yapacak, satı yapacak diye sürekli sistemde beklemesinler hani letim irketinin ticaret yapaca ı veya sistemde ilave dengeleyici olarak rol alaca ı vakitleri kesin olarak bilsin ve o vakitte tekliflerini versinler diye. ki vakit öngördük; 12.00 ve 16.30’da 15’er dakikalık süre. Birincisi Linefill hesabından do an eksilme ve artmaların ticaretinin yapılması, ikincisinde de ta ıtanlar saat 4.00’e kadar yani 03.00 veya 04.00’e kadar TMB’lerini bildiriyorlar, bu TMB’ler sonucunda letim irketinin önünde bir resim oluyor, bir de kendi talep tahminleri var, bu talep tahminleri daha farklı sonuçlar öngörülebilir. Dolayısıyla e er kendi öngördü ü miktarlarla yapılan TMB’ler arasında fark varsa bu miktarı da yine, 16.30’da sisteme girerek sistemden alı veya satı yapabilirler. Zaten gün içinde acil durumlarda letim irketi, sabah 08.00’den di er sabah 08.00’e kadar noktasal veya bölgesel ürünler açılmasını talep edebilecek. Yani u bölgede u kadar ihtiyacım var” diye yaptı ı

simülasyonlar sonucunda, hangi bölgede kaç noktadan alım yapabileceğini veya satı yapabileceğini belirleyebilecek. Satı derken, biraz sonra bahsedeceğimiz, o satı hani letim şirketi gün içerisinde nasıl satı yapacak, onunla da ilgili bir önerimiz var.

“Piyasada operasyon takvimi” diye bir sayfamız var, burada da bir katılımcı ekranda kaç gün göreceğiz, bunlarda nasıl işlem yapacak diye bir örnek verelim istedik. Bugün hani bugüne uygun bir örnek oldu; 8/11 tarihinde biz şu saatlerde e er dü mü **4605 oldu umuzu varsayarsak 7'nin gün sonu G+1'nin ticaretini yapabiliriz, 8'in de gün içi işlemleri G günü işlemleri yapabiliriz, 9'unun da G-1 işlemlerini yapabiliriz. Saat 14.00'te ekranda göreceğimiz kontrat sayısı ikiye düşecek, 14.00'den sonra sadece 08 Kasım ve 09 Kasım gününe ait işlemler yapabileceğiz.

Bununla ilgili böyle bir ekranımız da var, “ana piyasa ekranımız”; bu ilk satırda gördüğümüz 01/10 tarihi örnek olarak, pasif durumda çünkü saat 14.00'ü geçmi, 14.00 ile diğer günün 08.00'i arasında bir vakitte o kontrat artık pasifleşiyor, iki kontratı ekranda görüyor. Bu ana piyasa ekranından da biraz bahsederseniz; işlem yapılabilecek kontratlar bu sayfada takip edilebiliyor, teklif verilebiliyor, kontrat geçmişi takip edilebiliyor, piyasa hareketleri gözlenebiliyor. Burada ikinci satıra baktığımızda kontrat derinliklerini görüyoruz. Oradaki tarihleri seçerek hangi gaz günü için işlem yapacaksak orada üstteki satırda en iyi teklifleri görüyoruz, burada kaç teklif varsa hepsini aşağıya doğru sıralayabiliyoruz.

İkinci satırın sağ tarafında bulunanda ise “teklif verme ekranı” var. Burada hangi gaz günü işlem yapacaksak o günü seçiyoruz, teklif tipimizi, işlem limitimizi görüyoruz, hangi miktarları gireceksek oraya alı-satı yönünde işlemimizi yapabiliyoruz. Yine üçüncü satırda biraz önce söylediğimiz gibi kontrat geçmişlerimizi ve piyasa hareketlerimiz görünüyor.

Tekliflerimiz nasıl olacak? Biraz da hani böyle borsa varı bir hava olsun diye birkaç örnek verdik. Her gaz günü için, her kontrat için e er ileride farklı ürünler olursa yine onu tekrarlayalım, hepsinin bir kodu olacak burada. Burada gas-day 07/11/2016 tarihi gibi bir kod var burada. Bu gaz günü için işleme, alım miktarı ve alım fiyatı örnek olarak gösterilmekte. Burada enerji miktarı olarak megawat/saat veya hesm3 olabilir, bizim için yani yazılım açısından hiçbir fiyat fark etmiyor bizim açımızdan. Burada önce

girilen teklif öncelikli, en iyi satı teklifi fiyatı en düşük olan teklif, en iyi alı teklifi ise en yüksek olan tekliftir.

Birkaç örnek gösterelim, örneklerimiz alı teklifleri üzerinden; burada alı miktarı 1.000 megavat/saat örnek olarak hesm3 olarak da düşünülebilir, olan bir teklifte fiyatı 600 lira. Burada i te, sırasıyla 500 megavat 580 lira, 600 megavat 550 lira, 300 megavat 550 lira diye. Burada öncelikli teklifi göstermek için bu slaydı düzenledik. Sa tarafında ise burada saat 13.00'de iki tane teklif var, saniyeleri 30 ama saliseleri farklı, burada önce giren teklif en üstte. Dolayısıyla bir ta itanın alttaki teklifi seçme ihtimali yok, en üstteki önce giren teklif öncelikli, bunu gösteriyor. Burada e er bir revize olursa o teklif tabii sırasını kaybediyor.

Teklif seçeneklerimiz nelerdir? Dört tane standart, aslında bu teklif seçenekleri standart kullanılan teklifler yani ileride e er talep olursa bu ICEBURG, HED'in teklifleri gibi teklif tipleri de eklenebilir. Standart teklif; "tamamını e itle veya yok et, olanı e le ve yok et", zaman sınırlı teklif. Burada standart sınırlı teklif ve zaman sınırlı teklif, tahtaya, teklif defterine yazdı ımız tekliflerdir. E er e le me hani orada uygun anında e le ece i bir ey olursa, ba ka bir teklif yoksa bunlar teklif defterinde bekliyorlar. Tamamını e itle ve yok et, olanı e itle ve yok et ise teklif defterine iç girmiyor, orada bulunan, teklif defterinde bulunan tekliflerden uygun olan varsa ona göre i lem yapıp yok oluyor. Hiçbir zaman teklif defterinde beklemiyor o tip teklifler.

Burada zaman sınırlı teklif tabii biraz önce süreçlerden bahsettik, burada e er boru gazı teklifi veriyorsak mesela, bunun saat 14.00'te o teklifimizin kalkmasını istiyorsak çünkü TMB'ye girdikten sonra o boru gazını tekrar bir de i iklik yapma imkanımız olmuyor o zaman mesela zaman sınırlı teklifi kullanaca ız.

Bir örnek yapalım hani piyasada nasıl i lem yapılacak diye sol tarafta yine örnek tekliflerimiz var; 1.000 megavat/saat 600 lira, 500 megavat/saat 550 lira, 600 megavat/saat 550 lira. Burada satı yönünde sol tarafa yeni bir teklif geldi inde örnek olarak 1.000 megavat/saat 600 liradan en üstteki iki teklif en düşük satı teklifi oldu u için en iyi teklif olarak tanımlanıyor ve ilk sıraya yerle tiriliyor. 600 liralık satı teklifi defterde bulunan 600 liralık alı teklifi ile e le iyor.

Burada yine, ba ka bir örnekte; "300 megavat/saat 600 liradan alı yaparım" denmi , 500 megavat/saat 800 liradan, 100 megavat/saat 660 liradan, 500 megavat/saat 650

liradan gibi. Burada bir teklifler var ama bunlar e le miyorlar çünkü fiyatlar da bir e le me söz konusu de il. Burada bir teklif geldi inde yine “650 lira 1.000 megavat e le sin satırım” diyen bir ta itan geldi inde 600 liralık satı teklifi en dü ük satı teklifi oldu u için en iyi teklif olarak tanımlanıyor ve ilk sıraya yerle iyor. 650 liraya kadar olan alı teklifleri ile miktarları do rultusunda e le iyor, burada di er birçok alı teklifi ile e le ti ini görüyoruz. Kısmı e le en teklifin yani dördüncü satırda olan teklifin bir kısmıyla e le ti ini görüyoruz. Yeni olu an teklif defteri de dördüncü olan 500 megavat miktar 400 megavata dü mü oluyor, kalan teklifler yine sıralanarak teklif defterinde görünmekte.

Peki, bunun uzla tırması nasıl oluyor? Burada önce girilen fiyat geçerli oluyor yani satıcı 650 liraya satarım demesine ra men alıcı daha önce 900 liraya alırım dedi i için 900 liradan e le iyor. Dolayısıyla A-1 piyasa katılımcısının i lemi 300X900 lira, A-2 500X800 lira, A-3 100x660 lira gibi burada alacak ve borç miktarlarını görebiliyoruz.

Burada teklif tiplerini de bitirmi olduk. Tekliflerden sonra BOTA 'a entegrasyon yapılırken bu miktarlar TMB olarak gidecek dedik, bu TMB olarak nasıl yansıyaca nı gösteren bir slaydımız var burada. Ta itan sürekli ticaret platformunda satı teklifi vermi ve teklifinden sonra e le mi se burada o ta itanın ilgili çıkı noktasına EP A -UDN noktasına bu de er gönderiliyor. Satı yapan çıkı noktasına gönderiliyor, alı yapmı sa o ta itanın giri noktasına kaydoluyor. Dolayısıyla bu miktarlar TMB=Tahsisat eyinden e er kar ılı nı getirmezlerse letim irketi sisteminde dengesizli e kalmı olacaklar. Burada yapılan ticaret de fiziki teslimat zorunlulu unu do uruyor bu ekilde ve Dteki yükümlülüklerden de sorumlu oluyor ilgili ta itanlar.

Avans ile ilgili, peki, bu e le meler yapıldı, bunların ödemeleri yapılacak, bunları avans eklinde günlük olarak ödüyöruz. Sürekli ticaret platformunda her bir kontrat için yapılan i lemlere ili kin uzla tırma hesapları sonucunda EP A 'a yapılacak ya da EP A tarafından yapılacak ödemeler belirleniyor. Bu i lem “uzla tırma i lemi” oluyor. Bu tutarlara ise “günlük avans tutarları” diyoruz. Bu ödemelere ili kin yapılan bildirimlere ise “günlük avans ödeme bildirimini” adını veriyoruz. Günlük avans ödeme bildirimleri G+1 en geç saat 15.00'te platform üzerinde yayınlanıyor EP A tarafından. Avans ödeme bildirimlerine ili kin ödemeler borçlu olan piyasa

katılımcıları tarafından G+2'de en geç saat 15.00'te yapılıyor ödemeler. EP A tarafında ise alacaklı piyasa katılımcılarına saat 17.00'de ödeniyor. Burada tabii EP A önce alıyor sonra ödüyor. Çünkü EP A 'ın ekstra bir bununla ilgili bir mali durumu yok zaten, e er alacağını ödeyemeyen yine usul ve esaslar kapsamında bu miktar piyasa katılımcılarına, ödeme yapacak katılımcılardan hacimleri oranında kısılarak ödenecek, daha sonra bu teminat, e er nakit teminatı varsa nakit teminatından yoksa teminat mektubu bozdurularak bu miktarı sonra tahsil edip ilgili faizleriyle birlikte diğer piyasa katılımcılarına daha sonra ödenecek.

Faturalama işlemleri aylık oluyor dedik; fatura kalemleri, piyasa katılımcılarının satışlarına ilişkin doğalgaz miktarı alacak dökümlerini kapsıyor. Piyasa katılımcılarının yine, alımlarına ilişkin doğalgaz miktarı ve borç dökümü oluyor. Piyasa katılımcılarına tahakkuk ettirilecek piyasa işletim ücreti bu kapsamda. Biraz önce bahsettim, süresinde ödenmeyen bir alacaklar payı varsa yine bu kalemde. Gecikme zammı kalemleri, vergi ve harçlar yine bu fatura kaleminde oluyor.

Takvim, süreci nasıl işliyor? Ay bittikten sonra yani bir önceki ayın son günü yapılan işlem G+1'de bitti için A+1'de halen işlem sürüyor saat 14.00'e kadar. Bunun avans ödemesi ise A+2'de yapılıyor. Dolayısıyla bütün bir önceki ayın uzla tırmaları ay bittikten sonra ikinci günde tespit edilip raporlanabiliyor, faturaları çıkabiliyor. 2 gün bir itiraz süreci var 4.güne kadar, 5.gün kesinleşmiş fatura bildirimleri yapılıyor. Burada e er EP A alacaklı ise 11'inde alacaklarını alıyor, fatura ödemelerini ise 12.gün yapıyor. Tabii burada hafta sonuna veya resmi tatillere denk gelirse bir sonraki iş günü ödemeler yapılıyor. Bir önceki "avansta" da e er resmi tatile denk gelirse bildirimler zamanında yapılıyor, ödemeler bir sonraki iş gününde yapılıyor.

Süreçleri bitirdik, kısaca böyle. Biraz da devam eden çalışmalarımızdan bahsedelim diye bir slayt koyduk. "Sürekli ticaret platformu yazılım analiz çalışmalarını" u anda yapıyoruz. Bu süreçlerden bir kısmını yaptık. Analiz ekibinden arkadaşlarımız da mümkün olduğu kadar toplantılara katılıyorlar ki, analiz çalışmalarında daha hızlı ilerleyelim.

TAKASBANK ile görüşmelerimiz devam ediyor; onlarla da 5-6 kez bir toplantı yaptık, sürekli de görüşüyoruz. Aramızda bir sözleşme taslağı hazırlayacağız ve onlarla

yapılacak web-servis çalı maları, onların yapacağı yazılım çalı maları yine, ön hazırlıkları yapıldı, çalı mlara başlandı sayılabilir.

“Yeni D” diyoruz, D tabii bazı de ğ iklikler olacak piyasayı ilgilendiren, EP A ’ı do rudan ilgilendiren kısımları var. Bununla ilgili görüşlerimizi hazırlamaya başladık ve BOTA ile bir toplantı durumuna geçtik, BOTA ’ta bir sunum yaptık. Bir 15-20 kadar bir katılım oldu, Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcısı seviyesinde, daha sonra BOTA bir Komisyon kurdu EP A ile bu işleri yürütebilmek için. O Komisyon ile de bir toplantı yaptık, toplantılarımız devam edecek, daha sıkı görüşme yapacağız.

BOTA ile bir piyasa teslim sözleşmesi imzalayacağız; bunun kapsamını da Usul ve Esaslar Yönetmeli ğ i kapsamı tam belirlendikten sonra bu önümüzdeki 1-2 ay içerisinde kapsamını belirleyip bunun imzalanması için artık resmîye daha dökülmedi ğ i için EP A u anda lisansı tadil edilmedi ğ i için biraz daha gayri resmî çalı malarımız sürüyor. Bu çalı mlara da en azından hazırlıklı olmak için devam ediyoruz.

Web Servis, yine EBT ile ilgili olacaktır web-servis için bazı konularımız var, bunları da BOTA ile görüşü yoruz. Te e le meleri nasıl kaydedecek, EBT’de iletim irketi, daha do rusu sürekli ticaret platformunda iletim irketi ilemler yapacak, burada herhangi bir entegrasyon yazılımları arasında olacak mı gibi bu çalı malarımız devam ediyor.

Yeni D kapsamında da birkaç konu var, hani herkesin konutu u, bizim de konutu umuz ve dü ündü ümüz bazı konular. Burada dengeleme ile ilgili konular var; i te, bu dengesizlik, düzenleme ücretleri var ve bunların toleransları var. Biz bunların tamamen piyasa ko ullarında kalkması gerekti ğ ini dü ünüyoruz. Çünkü zaten dengeleme gazı fiyatı sistemde caydırıcı bir unsur olacaktır için bu düzenlemelere ihtiyaç olmayacak. İletim irketinin de elde ettiği dengeleme gazı alı - satı ndan elde ettiği gelir belli bir formüle göre o ay ta itanlara yansıtılırsa zaten sistemde en dengeli olan ta itanlar hiçbir zarar görmeyecektir.

Yapacağı ilemlerde “gerekçe kodları” var iletim irketinin, bu kapsamda da bizim de bazı fikirlerimiz var. Çünkü piyasaya yani yön verebilmek için bu işleri de dü ünmemiz gerekebilir. Biraz önce bahsetti ğ im i te iletim irketinin 15 dakikalık

İlemleri bu gerekçe kodlarından oluşup da hani sistemde nasıl alı-satı yapar konusu oldu u için bunlara da girmek durumunda kalıyoruz. Tabii iletim şirketinde yine dengeleme için bir dengesizlik teminatı alınması lazım, bunun da yine TAKASBANK ile görüşülmesi gerekiyor. Dengeleme gazı alı-satı fiyatının belirlenmesiyle ilgili biz İngiltere örneğindeki gibi incelemi tik onunla ilgili, daha doğrusu EPDK önermişti, gayet de uygun görülüyor bu fiyat formülleri.

İkinci olarak iletim sistemi, biraz önce Yusuf Bey de bahsetti, “öncelikli piyasayı kullanacak” dedi, böyle bir durumun olması gerekiyor piyasa açısından yoksa hani iletim şirketi piyasada hiç işlem yapmazsa zaten bu piyasanın varlığı çok uzun sürmez.

TMB emittelinin aranmaması gerekiyor piyasa ortamında. Zaten dengeleme gazı yine caydırıcı bir unsur oldu u için böyle bir emittelik aramak doğru olmaz. Zaten u anda da böyle bir emittelik aranıyor ama bunun çok da doğru kullanılmadığını düşünüyoruz.

Gün içi revizelerin depodan, emitte LNG’lerden mümkün hale gelmesi lazım. Ancak gün içi revizelerin piyasa bazlı olmasını düşünüyoruz. Çünkü piyasa bazlı olmazsa TMB’ler çakıyor yani iletim şirketine hem piyasadandan hem ikili, taahhütlerin direk talebiyle TMDB’ye gidebileceği için bu emittelerin çakıma durumu var. Dolayısıyla bunların organize toptan satı piyasasında olması gerektiğini düşünüyoruz.

Yine iletim şirketinin gelirinin bir formüle göre sınırlanması gerektiğini söylemi tik. Effaflık zaten bu piyasa için olmazsa olmaz. Bilgilerin gayet effaf bir şekilde yayınlanması gerekiyor. Yani burada effalıktan kastettiğim aslında emitte BOTTA Ticaretin diğer noktalarının yayınlanması değil emitte basınç bilgilerinin, emitte linefill hesaplarının, bölgesel linefill hesaplarının böyle yayınlanması. Çünkü da iletim şirketleri zaten bu verilerin çoğunu görüyor yani bir tarafın bildiği gibi herkesin bilmesi piyasa açısından çok önemli.

BOTTA ve operatörler arasında da bir düzenlemenin olması gerektiğini düşünüyoruz. Özellikle depolarda bir hesap cetvelinin tutulması gerektiği ve burada program=taahhütler için tahsisat olması gerektiği de önem arz ediyor. Bu konuyla ilgili yine detaylı fikirlerimiz var, imkân olursa onları da paylaşıyoruz. KUE’lerde de depoların gün içi revizenin olabilmesi için revize olması gerekiyor. Sunumumuz bu kadar, dinlediğiniz için teşekkür ediyorum, sağ olun.

MEHMET ERTÜRK : Mustafa Bey, orada durun isterseniz. Arkada lar, bir de ey yapalım, o “te ekkür slaydından” önceki slaytlar vardı, Dte yapılacak de i iklikler slaydı mıydı? Bu slayt kalsın isterseniz, bunun üzerinden tartışabiliriz bazı konuları. Öncelikle Mustafa Bey’e soracağınız sunumla ilgili, kurgu ile ilgili, tam anlamı olmayan nokta varsa o soruları alabiliriz. Çok iyi anlattı arkadaşlarımız, öyle anlaşıyor, anlamı olmayan nokta yok,

MUSTAFA GÜZEL : Ya da hiç anlatamadık.

MEHMET ERTÜRK : O zaman bu anlamı bizim meseleleri şimdi tartışmaya başlayabiliriz diye düşünüyorum ben, vakit olarak bir 40 dakikamız var. Bu 40 dakikalık süre içerisinde konuları de erlendirmeye başlayalım. Bu slayttaki konularla başlayabiliriz. Teker teker konuya geçelim, daha sonra da Yusuf Bey’in bir slaydı vardı yine tartışılması muhtemel konular diye, o konulara geçeriz. Ondan sonra da sizin gündeme getireceğiniz bazı hususlar varsa bu hususları da hep birlikte de erlendirebiliriz.

isterseniz orada da kalabilirsiniz Mustafa Bey, bu meseleleri bir arkadaşlarımız de erlendirmelerini alalım. Özellikle BOTA ’tan katılan arkadaşlarımız, De yönelik burada belli de erlendirmeler var, bu konuda görüş bildirirlerse,

MUSTAFA GÜZEL : Ben ey konusuna biraz de ineyim isterseniz bu programla ilgili, 3.maddede olan, öyle bir ey öngördük,

MEHMET ERTÜRK : isterseniz sırasıyla gidilEm, yine sizin ek açıklamalarınız varsa onları yaparsınız. Dengelemeyle ilgili dengesizlik ve düzenleme ücretlerine ihtiyaç kalmayacak gibi bir kanaatiniz var EPA olarak. Elektrikte de halihazırda böyle bir uygulamamız ilk zamanlarda mevzuatta oldu unu hatırlıyorum yanlış hatırlamıyorsam, sonradan spot piyasanın ilerlik kazanmasıyla birlikte buna ihtiyaç duymamı tık. Burada da spot piyasanın canlanmasıyla birlikte buna ihtiyaç kalmaz ekinde bir görüşünüz var. Bu konudaki de erlendirmeleri alabiliriz. Buyurun,

ADEM KÜSMÜŞ :Tabii dengesizlik ve düzenleme ücretleri bu daha önceki D kapsamında bu do algaz faaliyetlerinin bir olmazsa olmazı idi. Burada tabii bunları kaldırırken birtakım ta itanların bu yönde hareketlerini engelleyici tabii ki teminat vesaire falan piyasaya ilikin birtakım hususlar konmuş ama “olmazsanın”

cevapları da belki biraz daha detaylı çalı lması halinde sanki bu dengesizlik ve düzenleme ücretleri. Yani bu serbest piyasa içerisinde doğrudur, olmaması gereken bir şey oldu unu düşünürüz ama birtakım şey kapsamında kua kapsamında yani sigorta denebilecek birtakım maddelerin, yaptırımların belki olması halinde belki kalkabilir diye düşünürüz.

MEHMET ERTÜRK : Benim kişisel kanaatim de aslında hep dengeli gitmeyi savunan birisi olarak yani bu tür adımları hani atacağız ama böyle birden hepsini atma gibi bir şey yapmak da belki ummadığımız yerlere gidebilir düşüncesiyle hani geçi dönemi mantığıyla hareket etmemiz gerektiğini kanaatindeyim, Adem Bey'e hak veriyorum bu noktada.

Belki atıyorum, piyasa oturur, zaman içerisinde gerçekten artık bunlara ihtiyaç olmadık kanaati oluştu ursa edindiğimiz tecrübelerden hareket ile bunları kaldırabiliriz. Ama baktığımızda bunları sıfırlayıp bırakmak benim kişisel kanaatim, kurumsal de il, çok doğru olmayabilir. Bunu yani üzerinde değerlendirilebilecek bir husus diye düşünüyorum ben veya mevcut haliyle de il Adem Bey'in önerdiği gibi sigorta mahiyetinde yani hepten ortadan kaldırmadan kısmen de il tirerek çok daha acıtıcı olmayacak şekilde ama ihtiyaç oldu unda da devreye girebilecek şekilde bir yapıya kavuşturulabilir. Ama ben de açıkçası hani baktığımızda, hemen baktığımızda piyasaya açarken bunları sıfırlayalım düşüncesine çok sempatik bakmıyorum ahsen. Var mı arkadaşlar görüşünüz bu husus ile ilgili? Buyurun,

AHMET SALİM PAYZE : Piyasa işletim ücreti, teminat mektupları, peşin ödenecek avanslar, bunların hepsi birer maliyet ve bu maliyet, neticede son kullanıcıya yansıtılacak. Bu gaz fiyatlarında bir artış anlamına geliyor. Genellikle de piyasada hakim oyuncunun fiyatı referans alınıp satıldı için bu şekilde işlem yapıldı için bu halihazırda özel sektörü son derece zorlayıcı bir yapı olacağını düşünüyorum.

Benim kişisel kanaatim; piyasa tabanlı bir dengelemeden önce dengeleme tabanlı bir yöntemle yani daha önce 3 yıl tartıştığımız, ciddi anlamda zeminini hazırladığımız bir yöntemle bırakmak sanki Türkiye'de daha henüz özel sektörün bir tane giriş noktasını kullandığı, %15 civarlarında piyasaya ancak gaz satabildiği bir yapıda çok daha mantıklı olacaktı gibi geliyor. Bu hazırlanan çalılımlar, verilen emekler çok

takdire de er, açıkçası; bütün dünyada da bu yapıyı görüyoruz ama yani bizde o kadar farklı durumlar var ki, bu i in uygulandı ı yerlerde, bizim çok hazır olmadı ımıza inanıyorum temel anlamında bu i e. Artı bir de Mehmet Bey, bir de bu “cezaları” i in içerisine koyarsak o, son kullanıcıya ula acak ücret, fiyat çok daha yıpratıcı olacak gibi geliyor bana.

MEHMET ERTÜRK

: imdi tabii bu hususlar zaman zaman aslında tartı tı ımız eyler Ahmet Bey. Yani öyle, hayatta böyle her eyiyle avantaj olan ya da her eyiyle dezavantaj olan hiçbir çözüm yok, her çözümün kendi içerisinde artısı, eksisi var ve bütün bunları de erlendirerek biz de bir tercih yaparken bireysel olarak da kurumsal olarak da yani kendi ki isel, özel hayatımızda da bir tercih yaparken, herhangi bir beyaz e ya alırken bile i te ara tırıyoruz. Artısına bakıyoruz, eksisine bakıyoruz, fiyat analizi yapıyoruz, maliyetine bakıyoruz, uzun vadede getirisine bakıyoruz, lüksüne bakıyoruz, sa layaca ı di er artısına bakıyoruz. Bunun da analizlerini tabii yaptık yani söyledi inizde haklılık noktaları var ama ben daha temel bakıyorum olaya ve öyle yakla abiliriz diye dü ünüyorum; nihayetinde serbestle me bir seçenek, bir alternatif ve serbestle me her zaman bütün maliyetleri dü üren bir opsiyonda de il. imdi biz elektrikte mesela, ayrı ma yaptık, çok ele tiriler geldi, elektrik da ıtım ve perakende irketlerini ayrı tırdık. Haklı oranda u söylendi, ben de büyük oranda katıldı ım bir görü ; “ya i te siz belli maliyetleri iki katına çıkarıyorsunuz, zaten piyasa buna hazır de il, zaten tüketici bu ayrı manın farkında olmayacak ama siz tutuyorsunuz, böyle bir yola giriyorsunuz, daha önce i te tek maliyetle üretilen eyler imdi i te ikisi açık ayrı Genel Müdürlük, ikisi için ayrı yapılanma, ayrı bina vesaire” ama arkada lar, bu bütün serbestle me adımlarıyla ilgili getirilebilecek genel bir ele tiri olmakla birlikte bizim serbestle meye yönelik tüm dünyada oldu u gibi bizim de attı ımız adımların arkasında u var, biz unu bekliyoruz; serbestle menin tersi planlı ekonomi oldu u için planlı ekonominin bir i leyi mekanizması var, do ru i ledi inde, çok iyi i ledi inde, çok zeki insanlarla, çok iyi modellerle kurgulandı ında, çok iyi analiz edildi inde, çok iyi simüle edildi inde aslında minimum maliyetle çalı abilirsiniz. Ancak piyasayı serbestle tirme ihtiyacı, piyasanın karma ıklı ının artmasıyla birlikte ya da bu karma ıklı ın artmasını istemekle birlikte ortaya çıkıyor. Burada siz serbestle meye do ru giden bir piyasada sonuçta bir yön kendinize seçmi oluyorsunuz. Böyle bir piyasada, serbestle meye do ru giden bir piyasada da sizin her eyi hâlâ eski modelle, eski

tarzla sürdürmeniz artık faktörlerin artmasıyla birlikte verimlilik yerine verimsizlik üretmeye başlıyor.

İmdi bu tartışma yapıldı yani “bizim piyasamız bu karlı ve hâlâ sabit de il aslında” demeye çalıştınız. Büyük oranda bu, dolayısıyla bizim bu karmaşık olmayan piyasa içerisinde bir adım daha serbestleşmeyi ileri taşımamızla olacak ilave maliyet tüketicinin sırtına binecek ama buradan ilave bir kazanç elde edemeyeceğiniz düşüncesi var sizde. Genel olarak bizim devlet olarak iktisat Bakanlığıyla birlikte yaptığımız değerlendirme çerçevesinde ulaştığımız nokta; kısa vadede haklılık payınız olmakla birlikte bizim artık bu adımı atmamız gerektiği için çünkü bunun bir kısır döngüye gittiğini biz gördük, görmüş durumdayız. Yani adım atmıyoruz, adım atmadıkça da piyasamız ümit ettiğimiz, daha serbest daha çok oyunculu, daha karmaşık ve bu karmaşanın ürettiği tabii ki belli verimlilikler olacak, zaten onun için serbestleşmeyi istiyoruz. O piyasaya geçiş noktasında da geri kalıyoruz endişesinden dolayı bu adımı atmış durumdayız ve bu tartışmalar yapılarak bu ilkesel karar da büyük oranda verildi. Ha, dönüş olmaz mı? Olabilir, mümkündür, her zaman mümkündür dönüş ama u a amada bunun üzerine böyle çok uzun uzun tartışmayı açığı hani ben bu Toplantıyı değerlendirme adına, bu Toplantıdan bir verim elde etmek adına çok anlamlı bulmuyorum.

Tabii ki bu endişeler de iktisat platformlarında gündeme getirmeye devam edeceğiz, bazı arkadaşlarımız yine bunu yapmaya devam edecek ama öyle yapalım; bence bugünü artık hani bu piyasanın varlığı, ihtiyaç mı değil mi tartışmasını burada yapıp bu açıdan zamanı buraya ayırmayalım çünkü bu tartışmaları geçmişte çok yaptık, başka platformlarda tekrar yapabiliriz ama bugünkü gündemimiz bizim böyle bir karar verildi yani devletimiz böyle bir karar verdi, böyle bir adım atma noktasında bir kararlılık var u a amada, bu adımı en doğru nasıl atabiliriz? Minimum maliyet ile maksimum faydayla bu adımı nasıl keillendirebiliriz, nasıl atmamız lazım? Bunun üzerinde duralım, büyük oranda bunu tartışalım istiyorum ben. Çünkü bir yandan da unu biliyoruz ki, bu atacağımız adımı doğru atabilmemiz bu olayın, sizin bahsettiğiniz maliyetlerin minimize edilmesi noktasında ve bizim murat ettiğimiz faydaların maksimize edilmesi noktasında çok önemli. Bu konu ile ilgili kafa yorabilecek hemen hemen herkes de burada, teknik olarak kafa yorabilecek herkes de burada, dolayısıyla bu zamanı verimli kullanmamız olalım diye düşünüyorum.

Bu endi enizi not ediyoruz, bu notunuzu aldık. u kurgu üzerinde devam edelim istiyorum. sterseniz o 1.madde ile ilgili, o dengesizlik ve düzenleme ücretleriyle ilgili ba ka görü varsa devam edelim oradan. Buyurun,

GÖKHAN EKİCİ : Ba ta dengesizlik olmak üzer birtakım konularla ilgili tespitlerimi söylemek istiyorum ama çok basit bir sorum var; giri e it de ildir, kabul görmü müdür? Net midir? Bunun üstüne birtakım yorumlar yapaca ım. Giri , artık e it olmak zorunda de il midir çıkı la?

MEHMET ERTÜRK : O da konularımızdan birisi herhalde, yanlı mı hatırlıyorum?

GÖKHAN EKİCİ : Yani ben genelini yapayım, o konu ba lamında tekrar de erlendirme yapmak gerekecek söylediklerimi. Yani birincisi, Ahmet Bey'in de söyledi i,

MEHMET ERTÜRK : Valla onu tartı aca ız bugün burada yani giri -çıkı denkli inden vazgeçelim mi, geçmeyelim mi, ne getirir, ne götürür onu tartı aca ız. Dolayısıyla u anda “bu böyledir” dememiz do ru olmaz. Siz varsayımlarla konu abilirsiniz.

GÖKHAN EKİCİ : Tamam. Ahmet Bey'in söylediklerinden bir yerinden alıp devam edece im; yani aslında biraz üzgünüz, çok açık söylemek gerekirse sektör içinde, irket içinde, kurumlarla yüzden fazla toplantı yapıldı 3 yıldır. Binlerce sayfa ka it gitti geldi ve bir tane ihale yapılacaktı sadece, bir tane ihaleyi tasarlıyorduk aslında, dengeleme gazı ihalesi tasarlıyorduk, do ru mu? Ve maalesef, ba aramadık. Yani maalesef, taraflar birbirlerini ikna edemediler hatta özel sektör kendi içinde birbirini ikna edemedi. Sonuçta da bizim gördü ümüz yani yanlı sam da düzeltin ama bütün o çalı maların hepsi u an çöpe gitmi durumda. Entelektüel seviyemiz arttı, sektörde genç arkada ların ço u bir sürü ey ö rendiler, umarım onları buraya ta ıyaca ız, birincisi. Bunları kimseyi ele tirmek için söyleyemiyorum. Bir; herkesin elini ta ın altına koyarak bunu daha iyiye götüreceğ bir eyler yapmasını istiyoruz, geçmi tecrübe ile tekrar patinaj yapmak istemiyoruz. ki; bir 3 yıl daha u ra mak istemiyoruz. Çok net yani bunu çok somutça söyleyeyim.

Buradan yani bunu samimi katkı iste imizi 10 yıldır devam eden, Ahmet Bey ile daha ötesinden devam eden çalı malarımıza istinaden söylüyoruz. Hepiniz katkı sa lamaya hazırız, yeter ki, artık yol alınsın. Sistem ile birtakım çok temel yorumlarım var, onları hızlı hızlı söyleyece im, hepsi dengesizlik ba lamında. Bir; G-1 ve G günündeki dengeleme alımları dengelemeye referans olunur denildi, buradan hareketle birinci varsayımım u; birden fazla referans olabilmeli bir kere. ki; dengeleme, dengesizlikle ilgili olmalıdır, dolayısıyla Gün öncesinde e er gün e ittir çıkı ise G-1 gününde BOTA 'ın dengeleme alımı yapmaması gerekir. Çünkü daha dengesizli i bilmiyor BOTA , henüz bir dengesizlik olu madı G günüyle ilgili ve G günü saat 12.00'de, 13.00'de belki ancak sistemin nereye do ru gitti ini görebilecek, halen miktarları bilmiyor olacak. En iyi ihtimal ile toplam neti, G+1'de saat 08.00'de görecek, en iyi ihtimalle. Dolayısıyla dengesizlik ile ilgili asıl alımlar G+1'de olacaktır, eski sistem bunu yapıyordu zaten. G+1'de durumu tespit ediyordu, alım yapıyordur. Dolayısıyla dengesizlik fiyatı aslında gerçekten dengesizliklerle ilgili olmalı. E er G-1'de alıma ba larsanız bir ortalama fiyat olu ur hatta ebekenin negatife gitmi olabildi ini de görmü olabilirsiniz ama o G günü ile ilgili de ildir, G gününde dengesiz kalınan ta ıtanlarla da ilgili de ildir. O, bir önceki günün dengesizlikleri ile ilgilidir. Dolayısıyla birden fazla referans fiyat olu umunu dikkate almak lazım, dengeleme fiyatının ne zaman ve hangi fiyatlardan olu aca ını iyi belirlemek lazım.

Gün sonu ticaretin OTC'de yürümesini istemiyoruz diye bir cümle duydum, valla yürütmek istiyoruz; bir istedi imiz platformda istedi imiz ticareti yapmak istiyoruz, onun önüne geçilmesini istemiyoruz, buraya mevcut kılınmak istemiyoruz. Gün sonu ticaretin özellikle ithalatçıdan toptancıya geçen gazlarda özel bazı durumları var, onlar da mutlaka benim ikili kontratlarımın parçası olarak gün sonunu ticaretini gün sonunda yürütebilmek istiyoruz. Özellikle, kısıntı, kesinti durumunda çift taraflı ma duriyetler yaratması söz konusu. Bunun için eski sistemde de 1 saatlik de olsa bir ara almı tık zaten, burada da zaman var ama buradan yürüsün isteniyor, yok, OTC'de de yürütülmesini istiyoruz mümkünse.

Talep taraflı katılım konu uldu, hep dengesizlik ba lamında konu uyorum, di er konulara girmiyorum. Talep taraflı katılımın mutlaka lisanslı faaliyet ile yürümesini istiyoruz. Dolayısıyla toptancıların, ithalatçıların üzerinden tüketicilerin talep tarafına katkıları olur, bunu lisanslı oyuncular yapar, onlar yapmak zorunda diye dü ünüyoruz. Benim tüketicimi ben durdurabilirim, ben daha fazla gaz çekmesini ortada fırsat

oldu unu söyleyebilirim, bu ekilde yürümesinin daha do ru olaca ını dü ünüyoruz. Yani bunu 10 yıldır söylüyoruz; da itım irketlerinin tutarlı ve zamanında veri göndermesi gerekir, de i ik yapmamaları, yapmaları durumunun bedeline katlanmaları gerekir, çok somut bu. Artık 10 yıldır söylüyoruz, hâlâ veri de i iyor, hâlâ yani %10'lar, minimum verilerimiz ay sonunda tekrar düzenleniyor. Bu tekrar dengesizlikler düzenleniyor demek.

Ahmet Bey'in bahsetti i konu çok önemli; büyük bir i letme sermayesi konu uyoruz, özellikle avans ödemeler konusunda hesap-kitaplarını insanlar yapacaklar ama büyük bir i letme sermayesi konu uyoruz bu piyasanın gerçekten aktif olmasını istiyorsanız. Büyük i letme sermayesi konu uyoruz, sadece piyasanın maliyetleri de il, "nakdin maliyeti" de çok önemli olarak girecek ki, sabahleyin zaten ba ka bir i letme sermayesini önümüze tekrar geldi, depolama gereksinimlerinden. Çok önemli eylerden bir tanesi de yine, dengesizlik ile ilgili konulardan bir tanesi; dengeleme teminatı bugün yok, herkesin malumu, o günde mutlaka olaca ı konu uluyordu ama yine dengesizlik teminatının olması gerekir. Elektrikte bu ya andı, batan firmalar oldu, onların yükü di er firmaların üstüne bildirildi. Burada uzun yıllardır çalı an hiçbir firma kimsenin ödememesinin yükünü üstüne almak istemiyor. Ceza konusu, detayı artık; ceza yerine marjinal fiyatın daha iyi, daha uygun oldu unu 3 yıllık çalı malarımız bize söyledi. Evet, benim dengesizlikle ilgili söyleyeceklerim bu kadar, te ekkür ederim.

MEHMET ERTÜRK

: Te ekkür ediyoruz. Çok fazla ey söylediniz. Oradan bir katkı var. Arkada lar, bu söylenen eylerin hepsini not alıyorlar, bunlarla ilgili de erlendirmeleri yapaca ız yine kendi içimizde. Buyurun.

YİĞİT ÖZKAN

: Efendim, ben de dengelemeyle ilgili ceza ile ba lamak yerine önce cezasızlıkla yani sıfır cezayla ba layıp e er zaman içinde ta itanların hatalarının sisteme zarar verilmesinin görüldü ü durumlarda ya da suiistimler görülmesi durumunda cezaya do ru gidelim. Çünkü yıllardan beri zaten hep ceza ile bo u uyoruz, sıfırı bir görelim bakalım, suiistimal ediyor muyuz, bir sistemin dengesini bozuyor muyuz, ondan sonra gerekli olursa ki, o zaman geçi dönemi olmuyor. Yani biz sıfır ile ba layalım sonra sistem düzeltir e er bozuk oldu u fark edilirse diye öneriyorum.

MEHMET ERTÜRK

: İmdi tabii burada öngöremedi imiz bu zorunlu olmayacak burada ticaret yapmak. Zorunlu olmayacağı için hani balarada buradaki ticaretin boyutu da çok küçük de kalabilir, çok tercih edilmeyebilir de dolayısıyla o dengeyi iyi sağlamak lazım. Hani balarada özellikle çok i lenmeyecek, çok fazla bir hacmin oluşması, çok fazla insanların girip çıkmadığı bir yapı olursa bir yandan da dengesizliği kaldırırsak, bilmiyorum, böyle bir risk var mıdır, yok mudur, siz de değerlendirilmelerinizi paylaşabilirsiniz ama bunları da değerlendirmek lazım. Nihayetinde zorunlu bir platform değil, değil mi arkadaşlar? Zorunlu tutmuyorsunuz yani...

MEHMET ERTÜRK

: Tamam, buradan bir şey oluşması günlerde atıyorum, i te bir fiyat oluşması, bir cezalandırıcı, ilave dengesizler, ilave maliyet oluşuracak bir şey gelmediği durumlarda o zaman tamam, sorun yok, dengesizlikten mi diyeceğiz yani, nasıl? Tamam, hiç teklif gelmezse bir gün içerisinde ne yapacağız?

MURAT KOÇAK

: BOTA 'ın girdiği günlerde dediğim gibi marjinal fiyatlamaya dönüşüyoruz, BOTA 'ın alım-satım yaptığı en düşük fiyat. Eğer BOTA girmezse de ticaretin genelinde oluşan fiyatın ağırlıklı ortalaması ya da ağırlıklı ortalamanın belli katsayılarla evrilmesi, bunu öngörüyoruz.

MEHMET ERTÜRK

: Dolayısıyla hiçbir ticaretin dönmediği gün gibi bir riskimiz var? Özellikle de hani yeni balarayan dönemde yani taraflar maliyeti de dikkate alarak bu piyasaya girişini kısıtlı tutabilirler. Bazı günler belki burada bir ticaret oluşmayacak, BOTA , buradan belki bir dengeleme gazı alımına gitmeyecek. Yani tabii, bunları düşünmemiz lazım hani hakikaten, iki opsiyon var önümüzde; ya balarayanı kaldırıp öyle bir tecrübe yapmak ya belli oranda muhafaza edip gelişmeleri ona göre takip edip hızlı bir şekilde reaksiyon göstermek şeklinde. Bana sanki ikincisi daha sempatik gibi geliyor ki isel olarak ama bu ki isel düşünce sadece, onu söyleyeyim, kurumsal olarak tartışıp değerlendirip bir kanaat oluşurdu umuz bir şey yok ortada, zaten tartışmak için buradayız bugün. Buyurun,

EREN AKSOY

: Mehmet Bey, aslında taraftarlar için buraya katılım zorunlu değil ama Yönetmelik taslağında tam olarak belli olmamakla beraber letim şirketinin öncelikli olarak piyasadan alması öngörüldüğü ihtiyaçlarını. Eğer ki,

bunu “dâhilde kullanım gazının da piyasadan kar ılar” dersek letim irketi, her zaman piyasaya likiditeyi ilk katkı sa layacak, katkısı ilk sunacak irket olarak de erlendirebiliriz. Günlük dâhilde kullanım gazı, bir günlük tüketim oldu u için de her gün aslında likiditeyi letim irketi de sa layabilir, bir ba langıç olarak. Bunun üstüne de daha fazla ticaret ve dengeleme ihtiyaçları kar ılanabilir.

MEHMET ERTÜRK : Adem Bey, bu konuda bir yorumunuz var mı dahilde kullanmayla ilgili,

ADEM KÜSMÜŞ : Murat Bey’e bir söz verelim isterseniz, sonrasında,

MEHMET ERTÜRK : Peki. Sonra da Ba dagül Hanım’a bir söz verece im. Buyurun Murat Bey,

MEHMET ERTÜRK : Ba kanım, imdi burada yani slaydın ba ında gönüllülük esasına dayanıyor diyor da bu piyasa; imdi gün öncesi ve gün içi piyasasında öyle olabilir ama dengeleme gazı piyasasında böyle bir sıkıntı var i te. Yani gönüllülük esasına dayanırsa sistemin bir dengeleme gazına ihtiyacı oldu u durumda teklif mekanizması çalı maz, teklif gelmez ise bizim u andaki yöntemimiz biz, BOTA Ticareti zorunlu olarak bu i leme tabi tutuyoruz. Ama piyasada öyle bir ey olmazsa bu bizi, burada bir bo luk var, bu bizi çok hızlı bir ekilde kısıntı, kesinti prosedürlerini uygulamaya götürür, o da elektrik piyasalarını falan etkiler, ya orada bir önlem alınmalı ya da bir zorunluluk, bir zorunlu bu katılım sa lanması dengeleme gazı piyasasına. Veya bu prosedürlerin kalkmasını istemiyoruz, kalkmazsa ta itanların bir kısım dengesini kendisi sa layaca ından yani sistem dengesi çok çabuk bir ekilde bozulup böyle bir piyasa olu masına zemin hazırlamayaca ını dü ünüyoruz. Onun için bu düzensizlik ve dengesizlik çatılarının kalması taraftarıyız.

MEHMET ERTÜRK : Ba dagül Hanım, buyurun, mikrofon arkadaş lar, evet,

BAĞDAGÜL KAYA : Ba kanım, aslında bizim Yönetmelik tasla ımız çerçevesinde piyasada hiç teklif olmaması durumu gibi durumlarda da sunumda da Yusuf Bey belirtmi ti, piyasa tabanlı olmayan tedbirlerimizin de dikkate alınmasının faydalı olaca ını dü ünüyoruz. Çünkü bir gaz yılı öncesinde aslında

BOTA 'a biz iki imkan veriyoruz; ya bu piyasaya girme ya da piyasa tabanlı olmayan tedbirleri alma. Piyasa tabanlı de il dedi imiz de bu kula a kötü geliyor ama aslında o da kendi içinde bir ihale gerektiriyor. Çünkü burada bizim kastımız, gaz yılı ba lamadan önce BOTA 'a bir dengeleme gazı anla ması, u anki Dte de mevcut durumda, iki alternatif var biliyorsunuz, bir; dengeleme gazı anla ması, bir de; fiyatların ihale yöntemiyle belirlenmesi, uygulanmayan maddeler ama var. Biz yeni modelimizde de zaten bu ikili yapıyı devam ettirmeyi dü ünüyoruz. Herhangi bir nedenle piyasada teklif olmaması veya tahtaların kapanması, bir ola anüstü durumda da dikkate alındı ında BOTA 'ın elinde zaten gaz yılı öncesinde ihale olarak öngördü ümüz bir yöntemle yani fiyat teklifi almak suretiyle bir dengeleme gazı anla ması olmasını öngörüyoruz. Ki zaten piyasada teklif de olsa ilave dengeleyici sıfatıyla BOTA 'ın da sisteme girece i zamanlarda bu dengeleme gazı anla masındaki fiyatı da dikkate alması ve piyasada olu acak ortalama fiyatla dengeleme gazı anla masındaki fiyat arasında bir seçim yaparak bunu dengeleme gazı olarak kullanmasını öngörüyoruz. Dolayısıyla hiç teklif olmadı ı durumda dahi dengeleme gazına ne fiyat belirlenece i buradan dikkate alınmasında fayda olaca ını dü ünüyorum.

MEHMET ERTÜRK : Dahili kullanım gazıyla ilgili de benzer ekilde BOTA , bunu anla malarla tedarik edecek piyasadandan de il mi? htiyaç duyuyorsa buradan da alabilir diye dü ünüyoruz de il mi ihtiyaca binaen?

BAĞDAGÜL KAYA : Do rudur Ba kanım.

MEHMET ERTÜRK : Evet,

ADEM KÜSMÜŞ : Ba kanım, imdi orada tabii ki bir dahili kullanım gazı ihtiyacımız var, bir de dengeleme için bir gaz ihtiyacımız var. imdi iletim ebekesine Yönetmelik çerçevesinde piyasaya girme hususu belli çerçevede müsaade edilmi ama di er ta itanlar gibi depoları, kapasite vesaire hususlar da olmadı ı için kendine koruyacak hiçbir eyi yok. Yani biz de en azından sistem operatörü olarak depoda bizim de bir kapasite tahsisatı yapılabilir, çerçeveyi olu turursak bu bizim için bir sigorta olabilir, o zor günlerde de bunu iletim sistemi dengeleme gazı fiyatıyla depodan gazını çıkabilir konumda bir belki bir ey dü ünülebilir diye fikir aklımızda var.

MEHMET ERTÜRK : Bu opsiyonu da dü ünelim, BOTA 'ın da depodan, gerçi imdi yükümlülük kapsamında öncelik veriyoruz ya, yeterli açıdan

ADEM KÜSMÜŞ : Verin de bize yani.

MEHMET ERTÜRK : BOTA 'ın iletim apkasıyla depodan belli bir kapasite,

ADEM KÜSMÜŞ : Tabii yani dahilde kullanım gazının miktarını dikkate alınıp yükümlülük de konabilir, tabii, o da bir yöntem olabilir ama yani en azından o günkü zor ko ullarda sistem operatörünün sistemi dengelemeye yönelik adım ataca ı, sonuçta zaten Mustafa Bey de ifade etti; geliri bir ekilde sınırlayacak bizim yani ben oradan bir gelir elde etmeyece im.

MEHMET ERTÜRK : Eski BOTA 'lı ama sizi sınırladı valla.

ADEM KÜSMÜŞ : Yani sınırlıyor, sa olsun, her giden arkada lar. O yani bir formül olabilir diye dü ünüyoruz.

MEHMET ERTÜRK : Evet, olabilir, bunu da tartı alım. BOTA Ticaret, yorum var mı? BOTA Ticaret var mı Adem Bey aramızda?

MEHMET ERTÜRK : Sefa Bey, siz de görü lerinizi iletirseniz,

SEFA GEYLANİ : Herkese iyi günler diliyorum. Yani tabii sonuçta bu piyasa yapısı içerisinde muhakkak BOTA Ticaret de olacak ama hem son kaynak tedarikçisi olarak hem de piyasada ayrı bir oyuncu olarak bunu kurguladı ımız zaman farklı sıkıntılara da sebebiyet verecektir. Adem Bey'in dedi i gibi e er elimizi güçlendireceksek letime de farklı opsiyonlar tanımakta fayda var burada, bu piyasayı i letme adına. Yani kapasite bunlardan bir tanesi olabilir. Zaten sıkıntılı olan dönemlerde muhakkak ki, BOTA Ticaret piyasanın yükünü çeken olarak daha fazla bir dengesizlik durumunda kalabilir. Bu da piyasanın i lememesine sebebiyet verecek bir enstrüman olacaktır.

MEHMET ERTÜRK : BOTA 'ın iletim apkasıyla depodan bir kapasite alma olayına yorum yapacak arkadaş ımız var mı? yi olur kötü olur, öyle olur gibi? Gökhan Bey, sizin var herhalde bir yorumunuz,

GÖKHAN EKİCİ

: Yani gerçekten, fiyat bir şekilde mutlaka olacaktır denirse bir fiyat bulunur. Yani Ba dağül Hanım zaten ikinci, üçüncüyü söyledi, dördüncü benim aklı fikrim, dahil kullanım gazı bir tüketici gibidir, dolayısıyla gün öncesinde alınabilir, dengelemeyle ilgili yoktur diyorum ama hiçbir fiyat yoksa dahil kullanım gazı fiyatı kullanılsın. Kabul, dört, beş, altı; EPDK bir fiyat belirler, fiyat bulunur yani teklif de olsa bir fiyat bulunur. Sonuç itibarıyla gerçekten kurguyu alt alta yazarsanız ve doğru yazarsanız ve uygularsanız fiyat bulunur. 1.000 Lira yazarsanız, 1.500 Lira yazarsanız ve bir fiyat bulunur. Önemli olan asıl Adem Beylerin söylediği, gerçek denge sağlanmıyor ama gerçek dengenin sağlanması için marjinal fiyat yapısıyla marjinal ihalelerle dengeleme yöntemi belirlenmiş olsaydı belki de bazı yatırımların önü açılmış olacaktı. Fiyat sinyali, aklı görüüm, çok böyle çok konu ulan veya abartılan bir kavram bence ama bence piyasa kurgusu, regülasyondaki istikrar ve gerçekten gelişme yeni yatırımların önünü bu şekilde açmış olacaktı 3 sene önce başatabilseydik. Ama bugün geldiğimiz noktada zaten BOTA kapasite yatırımlarını kendi yönlendirmeleriyle yapıyor, daha önceki forumlarda konuştuk bunu, sonunun “yapı-i let”, “yap-i let-devret modeline” gider dedik, oraya gitti ve bütün yatırımları BOTA yapıyor, yaptırıyor. Sonuç olarak “deponu kullanırlar mı?”, valla isterlerse kullanırlar, evet ama gerçekten ben, Eren Bey’e katılıyorum burada, yani gerçekten önce piyasaya bir bakılması lazım, gerçekten oradan bir yürünmesi lazım ve hemen toparlamak istiyorum; “piyasa yapıcılığı” diye bir kavram var. Yani bir firma, birden fazla firma gönüllü ya da zorla piyasa yapıcı olması durumunda yani hem alı hem satı yönlü teklifler konmak zorunda olursa portföylerinin bir kısmını yani burada bu açıdan konuşabileceğimiz tek firma maalesef, BOTA, piyasayı gerçekten açıp geliştirme yönünde katkı sağlar mı Eren Bey?

EREN AKSOY

: Gökhan Bey, bence de aslında BOTA letimin dengeleme amaçlı ve dahili kullanım gazı amaçlı gaz alması bence piyasa yapıcılığıdır yani ben bunu bu şekilde görüyorum. BOTA Ticareti de bu işin içine katar mısınız katmaz mısınız? Onları Mehmet Beyler daha iyi bilirler diye düşünüyorum.

MEHMET ERTÜRK

: Evet, arkadaşlar, Ahmet Bey’e söz verelim, sonra arkadan bir söz istiyor arkadaşımız.

AHMET SALİM PAYZE : Bu i in bir de D tarafı var, Dte nasıl bir düzenleme getirilecek, nasıl bir yapı olu turulacak asıl oraya biraz BOTA letimin bir eyler söylemesi lazım ki, herkes de bu kurguyu tam manasıyla anlayabilsin. Neleri öngörüyorlar, nasıl bir yapı öngörüyorlar?

MEHMET ERTÜRK : D tarafı tabii bu kuraca ımız kurguya göre zaten büyük oranda ekillenece i için tabii ki, hani Din olmazsa olmazları varsa bunlar zaten kurguda dikkate alınacak olu turulacak platformda, yapıda, modelde dikkate alınıyor, alınmaya da devam edilecek.

Onun dı ında Din esneyebilecek tarafları varsa orası da buraya göre ekillenecek. Dolayısıyla hani yani De göre burayı ekillendirilelim, tek ba ına do ru bir yakla ım olmuyor, kar ılıklı zaten bir ili ki içerisinde yönetilmesi gereken bir süreç. Onu da bildi im kadarıyla Mustafa Bey de anlattı, EP A olarak da ayrıca BOTA ile orada olu turulan Komisyon marifetiyle görüşmeler yaptıklarını ifade etti, bizim arkada lar da yine, bu açıdan yani D açısından nerelerde, ne de i mesi gerekir, D ile birlikte dü ündü ümüzde nasıl bir model do ru çalı ır, do ru i ler buna dikkat ediyorlar. laveten BOTA 'ın söyleyece i bir ey varsa D ile ilgili, bu soruya binaen? Buyurun,

MURAT KOÇAK : Ba kanım, imdi zaten bunları tek tek biz detaylı inceleyece iz. Buradaki i te dengeleme ve düzensizlik ücretlerinin TMB ve Din aranmaması hususu biraz bizi endi elendiriyor. Çünkü bizi sürekli bir dengeleme gazı ihalesine sevk edecek bir manipülasyonlara yol açabilir yani bu husus yani sistemin dengesini sürekli bozacak ekilde kullanılabilir. Onunla ilgili birtakım önlemler alınabilirse burada birtakım düzenlemeler yapılabilir, bizim o endi elerimizi giderecek önlemler alınabilirse. Bir de teknik ekipmanlarımızın böyle sürekli dur-kalk ekinde çalı ması da bizi birtakım eylerle endi elendirebilir. Çünkü burada bir dengeleme gazı piyasası olu sun diye birtakım manipülasyonlar yapılmak isteniyorsa bu iki argüman çok rahat kullanılabilir diye dü ünüyoruz. Onun için Dteki bu tür hususların çok da de i memesi gerekti i kanaatindeyiz biz. Di er konuları bilara görüşüp de erlendirebiliriz.

MEHMET ERTÜRK : Eyvallah. Ben imdi burada Hazirundan unu bir defa birinci tespit olarak söyleyeyim; BOTA letimin depodan kapasite

alması ve bunu dengeleme amaçlı kullanması noktasında sanki bir olumlu konsensüs var gibi geldi bana. Bir itiraz duyamadım hiçbir taraftan, bunu not alabiliriz. kincisi; dengeleme ve düzenleme ücretleri konusunda sanki bir orta yol, bunu biraz BOTA ile bizim çalı mamız gerekiyor gibi geldi, BOTA 'ın iletim apkasıyla süreçleri, sistemi yönetebilmesini sa layacak muhtemel riskleri minimize edecek, olu masını olabildi ince engelleyecek, bunların format de i tirerek devamı veya ortadan kaldırılması noktasında biraz daha isti are edece iz. Bunu kalkık modelde yerine ikame edilmesi ekilde. Onu da geçiyorum. Dengesizlik teminatı meselesi bu i in elektrikte ya adı ımız tecrübeden dolayı sanki olmazsa olmazı gibi duruyor. Bununla ilgili itiraz; “ya yok, dengesizlik teminatına ne ihtiyaç var, teminatsız da bu i gayet sa lıklı gider” diyecek olan var mı?

MEHMET CAN : Mehmet Bey, önceki konulara bir iki de inmek isterim.

MEHMET ERTÜRK : Özür diliyorum, size bir söz hakkı verecektim, buyurun,

MEHMET CAN : Merhabalar Ba kanım. İlk ba ta bu piyasada likiditeden bahsetmek istiyorum. Piyasada likidite için BOTA letimin ...'da kullandı ı kullanım gazını her gün piyasaya sunarsa orada daimi olarak bir fiyat olur. kinci olarak anla malara geçmek istiyorum; evet, Dte bir anla ma ifadesi geçiyor ama sadece bir cümleden ibaret, “anla ma” deniyor, altlı ı yok. E er BOTA Ticaretin normal zamanda dengelemeyi piyasada fiyat yoksa anla maya gider diyorsa demek ki, BOTA Ticaret de bunu tedarik edebiliyorsa gelsin piyasada fiyatını versin. Onda da yoksa zaten sonuç olarak kesintiye gidece iz. Yani BOTA letim daimi olarak, buradan, piyasadaki kullansın, anla maya e er gazı varsa BOTA Ticaretin buradan gazı kullanması gerekiyor diye dü ünüyorum. Son olarak da BOTA letimin depoda bir gaz kullanımıyla alakalı olarak da ben olumsuz görü vermek istiyorum. öyle ki, kötü bir zamanda ya da undan ba layalım; normal zamanda BOTA letimin depoda gazı varsa o zaman gelir unu diyebilir “benim depoda gazım var, bunu kullanıyorum”, ticareti ya da likiditeyi azaltıcı bir opsiyon olarak kullanabilir. kinci olarak; zaten kötü bir zamandaysak depoları zaten ful kullanıyordur, BOTA Ticarete öncelik verirse ki iler in ithalatçıların ya da BOTA Ticaret olabilir, di er ki iler in de depodaki kullanımını azaltacaktır. Yani öyle

ki, BOTA letimin önceli i vardır, istedi i gazı alır oradan dersek, 3.000.000, 5.000.000, ihtiyacı var alır dersek bizim buradaki orada normal çıkartaca ımız gaza eksi yönlü bir ey yapar. Belki biz o zaman kendimiz çıkartıp piyasaya sunabilecektik. Yani bunların tersinden dü ünlemek gerekiyor, evet, bir opsiyondur, kullanılan yerler vardır, talya'da kullanılıyor, BOTA letimin, oradaki üreticinin yeri var ama oradaki kapasite kullanımı çok fazla ama bizde zaten kapasite kullanımı sınırlı, sınırlı olan bir yerde de artı bir opsiyon vermek ticareti azaltıcı yönde bir etki yarataca ını dü ünüyorum. Te ekkür ederim.

MEHMET ERTÜRK : Evet, bu bakı açısıyla Adem Bey bir yorum yapabilir misiniz?

MEHMET ERTÜRK : öyle yani Mehmet Bey'in dü ünceleri sınırlı depo kapasiteleri çerçevesinden bakarsak haklı gibi gözüküyor ama yani 15 Ocak'ta arkadaşlar, Tuz Gölüne gaz basmaya ba lıyoruz, önümüzdeki yıl da Silivri ile ilgili ciddi çalı malar var, 25'e çıktı zaten 45-75'e ilikin devirin ardından BOTA yatırımlarını sürdürüyor. Hani yani depodaki o kısıt da ortadan kalkaca ı için yani bu çekincelerin çok yerli oldu unu dü ünüyorum.

MUSTAFA GÜZEL : Bu konuyla ilgili bir ey söyleyebilir miyim Mehmet Bey?

MEHMET ERTÜRK : Mustafa Bey, sizi orada unuttuk ya, buyurun.

MUSTAFA GÜZEL : Evet. imdi öyle bir husus var; hani depoda gazı olup da bunu hiçbir ta itanın satmama durumu olursa Adem Bey'in söyledi i bir zorunluluk arz ediyor, yoksa zaten hani bir ekilde bir fiyata satacaklarsa zaten Adem Bey'in talebine bir ihtiyaç kalmaz hani di er ko ullar zaten yok yani.

MEHMET ERTÜRK : Buyurun,

AHMET SALİM PAYZE : Piyasa yoluyla temin edilmeye çalı ılıp bunun kar ılı ının bulunmaması durumunda BOTA 'ın depo alternatifini kullanaca ını dü ündü ümüz için hiçbir ey yapmadık. Yani öncelikle piyasadan bunu temin etme yoluna gidip e er bu yol sonuca ula mıyorsa depo alternatifini kullanaca ını dü ündük hep. Yoksa piyasayı bozucu bir yapısı olur ki, yani kafasına

göre depodan çıkarayım, kafama göre piyasadan alayım döneceğim bu i piyasanın i lerli ini olumsuz etkiler diye dü ünüyorum.

MEHMET ERTÜRK : Belli kısıtlar çerçevesinde buna hak verilebilir diyorsunuz o zaman yani piyasadan öncelikli o gazı temin etmesini sağlayıp di er depoda kapasite tutan insanların bir nevi aslında kapasitesini kullanarak hâlâ yetersiz kaldı nda kendi kapasitesini kullanması gibi bir ey olabilir diyorsunuz.

AHMET SALİM PAYZE : Aynen öyle, evet.

MEHMET ERTÜRK : Buyurun,

ULVİ İLHAN : Benim de inmek istedi im husus biraz daha ön, detaylı bir husustu esasında, bu dengelemeye dair tahminde bulunup gün öncesinde gaz alması hususu. Orada ikinci bir de i ken daha var, o da linepack miktarı yani o line-pack miktarı da olmayana ergi olacaksa bizim için, bilmedi imiz bir ey olacaksa o çok zorlar. Yani BOTA 'ın o forecast yaparken de linepack'i bize en az bir hafta önceden veya 10 gün önceden, "benim linepack'im bu olacak" diye açıklamada bulunması faydalı olacaktır. Bir di er husus da benim anladım kadarıyla bu gün içerisinde girece i vakitlerde yanlı biliyorum belki ama bir hacim beyanında bulunmayacak BOTA bildi im kadarıyla, alaca ı miktarı beyanda bulunmayacak, yanlı biliyor olabilirim. E er böyleyse bunun da sebebini ö renmek isterim.

MEHMET ERTÜRK : Yusuf Bey, Mustafa Bey, evet, buyurun,

YUSUF TOPÇU : Hacim beyanında bulunmayaca ına yönelik belli bir ifademiz yok, hacim beyanında bulunacaktır teklifi verirken hacmi belirtir, " u kadar gaza ihtiyacım vardır" diye. Mustafa Bey var mı sözünüz bu konuda?

MUSTAFA GÜZEL : Ben tam ey yapamadım,

YUSUF TOPÇU : BOTA letim dengesizlik gazı ihalesine çıkarken miktar belirtmeyecek mi diyor, de il mi? Öyle bir ey duydum ben de. Gereğiyle beraber ihtiyacı olan miktarı söyleyecek zaten, fiyattan ba ımsız miktar belirtecek.

GÖKHAN EKİCİ : G-1'de neye göre söyleyecek?

YUSUF TOPÇU : G-1'de dengesizlik için ihaleye çıkacaksa kendi kurgusuna göre, linepackteki durumuna göre veya mevcut durumuna göre söyleyecek, e er gün içindeyse daha net zaten.

MUSTAFA GÜZEL : Onu tekrar detaylı açıklayayım isterseniz,

GÖKHAN EKİCİ : Bakın bu konu yine aynı eye geliyor, dengesizlik olu madı daha, daha dengesizlik yok. Sadece, özür dilerim, sadece gün öncesinde “giri e it de ildir çıkı ” dediyseniz aynen elektrikte oldu u gibi ortada kalan bir miktar var, sadece bu miktar belli. Yarın birileri ebekeden u kadar gaz alacak, ki birileri de zaten verecek onu yani gün öncesinden G-1'de dengeleme piyasasına girememesi lazım BOTA letimin.

YUSUF TOPÇU : Tamam, sizin dedi iniz giri -çıkı e itsizli ine geliyor yine, yine aynı yere geliyorsunuz, o yüzden soruyorsunuz, anladım.

GÖKHAN EKİCİ : Yani dolayısıyla ben hiçbir piyasadan alı veri yapmadım, sadece BOTA letime bildirdim, 100 gaz sokaca ım, 500 çekece im, 400'lük bir açık biliniyor BOTA letim tarafından biliniyor, BOTA letim tarafından biliniyor, tamam mı? BOTA letim bu miktarı gerekçesiyle, gerekçe kodu denilen hikaye bu herhalde, birileri gün öncesinden “negatif” kalmayı planlıyor zaten ve “gitsin BOTA letim benim yerime bu gazı bulsun” diyor. Sadece bu gerekçeyle gün öncesinden çıkabilir, bir. ki; bunun olmadı ı ya da bu konunun, ihalenin kapandı ı duruma geliyorum, gün içine geliyorum, saat 12.00, ebekenin durumunun kötüye gitti ini görüyor BOTA , gece 12.00, ebekenin kötüye gitti ini görüyor, çok acil önlem alması gerekti ini dü ünüyor, gerekçe kodu “çok acil önlem almam gerekir”. Do ru mu anlıyoruz? Miktar, i te linepack, bir sürü tahmin modeli, bir rakam. Üç, asıl sorun; dengesizlik, gerçek dengesizlik gün sonunda belli olacak. Dolayısıyla G+1'de alması gereken bir gaz var. Asıl G+1'de belli olacak gerçek dengesizlik, ebekenin dengesizli ini konu uyorum, ta itanların dengesizli inin konuyla hiç ilgisi yok zaten. Yani ta itanların dengesizli i ile ilgilenmiyor BOTA letim çünkü toplam dengesizlikle ilgileniyor, onunla ilgilenmesi gerekiyor. G+1'de çıkıp bu gazı alması gerekiyor. Do ru mu? Kurgu bunlardan olu tu unda birden fazla fiyat konu uyur olmamız lazım, hangisi dengesizlik fiyatı gerçekte, hangisi hangi günü etkileyecek,

neyi etkileyecek fiyat? Dolayısıyla birden fazla referans fiyatı do ru yere, adreslemek lazım, do ru yeri etkilemesini sa lamak lazım.

MUSTAFA GÜZEL : öyle bir açıklama yapabilir miyim buna?

MEHMET ERTÜRK : Buyurun Mustafa Bey,

MUSTAFA GÜZEL : Gökhan Bey'in dedi i ey do ru aslında ama referans aldı ımız günler farklı oldu u için bunun, Gökhan Bey'in G+1'de yapılacak dedi i i lemi biz aslında bir önceki gün için yani dün için bugün yarının G-1'inde yapıyoruz. Dolayısıyla o gazı birinin idame ettirmesi gerekiyor yani gün sonunda yaparsanız o gazı kimse getirme ihtimali kalmıyor. Bu i lemi gün öncesinde yapacaksınız ki,

MEHMET ERTÜRK : Aslında ben mi yanlı anlıyorum, atıyorum; G-3, G-2, G-1 günlerinde olu an zaten bir linepack kapsamında bir dengesizlik var yani hem dengesizlik var hem de linepackte bir durum olu uyor sürekli, elektrikten farkı bu zaten gazın. Dolayısıyla onu kapatıyor aslında BOTA G günü için, ilaha G günündeki açığı kapatması diye yorumlamıyoruz G günündeki ihtiyacı, G günü öncesinde olu an sorunları gidermek için de G gününe yönelik bir ticaret yapıyor BOTA . Artı, bir de ilaveten, gerçekten G günü için de yapabilir.

GÖKHAN EKİCİ : Ama bu alımlarından hangisi hangi günün dengesizli ini giderecek?

MEHMET ERTÜRK : Ben sizin nereye varmak istedi inizi anladım, onu zaten kafamda not aldım, arkadaş larla onu tartı aca ım. G gününe yönelik bu ticaretin bir bölümü diyorsunuz geçmi in bakiyesi o zaman ben bunu nasıl G gününün dengesizli ini yapan insanlara yıkarım, bu bir adaletsizlik demeye çalı ıyorsunuz, onu anladım. Onu not aldık, onu tartı aca ız.

GÖKHAN EKİCİ : Eski sistemde bir mantık daha vardı G+1, G+2'de teslim edilmesi mümkündü, 3 yıldır konu tu umuz sistemde. Dolayısıyla neredeyse herkes, tüm oyuncular, teklifleri biliyorlar,

MEHMET ERTÜRK : Mikrofonu alın isterseniz, yanınızda,

GÖKHAN EKİCİ

: G+1'de düzenlenen ihaleyle G+2'de teslim edilmek üzere G günü dengesizli i ile ilgili olan bir tutarları herkes teklif verebiliyordu. Artık yani G-1'i bir tarafa koyuyorum ama G günün içinde açık konu mak gerekirse, kim, nereden gaz sokuyor yani G günü içinde acil durumlar için gazı ebekeye koymak gereksinimi do uyorsa herkes mutabık, zaten BOTA letimin yapmasını bekledi imiz i ama G+2'de de bu i çözülebilecekse zaten G+2'ye kadar giden bir ihale vardı. Sonuç; G+1 için de hâlâ teklifler konulsa bile gün içinde program revizyonu yaparak sisteme gaz sokabilecek hem oyuncu sayısı hem nokta sayısı yani bir elin parmaklarının yarısı.

MUSTAFA GÜZEL

: Yani onun daha kolay bir eyi var, müsaadenizle devam edebilir miyim? Yani o kadar G+2'de teslim falan yapılaca ına o zaman G-1'de yapılan ticaretteki letim irketinin yaptı ı i lemleri bir gün öncesinin referans fiyatına dâhil edersek daha kolay bir çözüm olur.

MEHMET ERTÜRK

: Bunları tartı alım yani bu, önemli bir nokta hani bugün buna burada çözüm üretmemiz mümkün de il diye dü ünüyorum ben çünkü bir model, bir kurgu var. Yani o kurguyu belki önemli oranda de i tirecek bir ey bu. Biz anladık olayı, bunu bir tartı aca ız, yine sizinle de payla ırız dar kapsamda da olsa. Evet,

MEHMET CAN

: Bir konuya daha dikkat çekmek istiyorum; az önce ba ta Görkem Bey de söylemi ti, BOTA leti im fiyata bakar da burada piyasaya girmeye, girme veya girmeme kararını verebilir diye bir ifade olmu tu, daha sonra Ba dagül Hanım da aynı ifadelerden olu abilecek eyleri söyledi. Yani burada deniliyor ki, BOTA letim sene öncesinde anla ma yapacak, kiminle yapacak, u anda BOTA Ticaret ile yapacak diyor. Yani öyle bir ey dese mesela, elektrik fiyatlarında var, "olu an piyasa fiyatının 10 lira a a ı" dese ve "daimi olarak veriyorum, hiçbir artı urtu da yok, gün öncesi verece im, u kadara kadar verece im" diye bir eyi yok. Buradaki bu piyasaya girmeden daimi olarak anla madan ihtiyacını kar ılama yoluna gidebilir bu mevzuatla. Yani piyasada her gün, burada gün öncesi belli saate kadar olu an fiyat deniyor, bir GTF'de olu an fiyatın 5 Lira a a ısı veya 1 Lira a a ısı dese, anla maya onu yazsa bittiniz, burada bir daha fiyat olu maz. Hani yani bu anla manın artı yok; petrole göre mi olacak, aldı ı fiyatların ortalamasına göre mi olacak, hangi ürünü verecek, ne kadara kadar

verecek, bunlar tartı lması gerekiyor. Bunun yerine BOTA Ticaretin elinde gaz varsa gelsin piyasada sunsun, BOTA İletim de gelsin piyasada “benim bu kadar ihtiyacım var” desin, BOTA Ticaret de o ihtiyacı karşılayabiliyorsa fiyatını versin, herkes de ona karşı bir şey olmaz yani piyasanın bir çıkışı yolu olmaz orada. Ben böyle bir düşünceye sahibim. Teşekkür ederim.

MEHMET ERTÜRK : Evet. İmdi arkadaşlar, böyle yapalım, Öle arası için ayrılacağız ama son olarak bu dengeleme gazı, gerçi vakitte kalmadı, vakti de almamız, ilk üç konuyu tartışık diye kabul ediyorum ben. Dengeleme gazı alı - satı fiyatını konuşacağız, öleden sonra onunla başlayacağız. Bir ara verelim, saat 12.15, 13.15'e kadar ara vermiş olalım, 13.15'te tekrar bir araya gelelim.

2. OTURUM

MEHMET ERTÜRK : Herkes yerine oturursa öleden sonraki oturumu başlayacağız. Bu Mustafa Beyin slaydındaki görüntüyü yine ekrana yansıtalım, ekranla kim ilgileniyorsa. İmdi beraber son dengeleme gazı alı ve satı fiyatı konusunda kalmıştık. Bununla ilgili öncelikle bir açıklama isteyelim, Mustafa Bey. Bununla ilgili, ne demek istiyoruz bir açıklayalım, sonrada derlendirmeleri alacağız.

MUSTAFA GÜZEL : Dengeleme gazı alı ve satı fiyatları sistemde dengesiz olan tahtanlara uygulanacak yani İletim İrketinin hangi fiyatla alacak veya satacak ile ilgili formülasyon. Bununla ilgili biz hem İngiltere piyasasındaki uygulanan yöntemi uygun gördük. Onu bir şekilde esaslara yazdık ama yine tartışmaya açık tabii. Burada asıl olan iki tane fiyat olacaktır. Bir referans fiyatı bir de İletim sisteminin sistemden alı veya satı yaptığı o günkü fiyatlar. Bunlardan hangisi yüksek veya hangisi düşüğe o fiyat kabul olsun diye bir önerimiz var. Tabii referans fiyatın belirli bir katsayıyla art yönde artacak, satı yönünde de eksilecek yönde bir katsayıyla çarpılması yönünde.

MEHMET ERTÜRK : Evet, bu da önemli bir konu. Az önce konutu umuz dengesizlik cezalarını da ilgilendiren bir konu. Bununla ilgili derlendirme yapmak isteyen arkadaşımız var mı? Öneri, bu fiyat nasıl olacaktır? Lütfen.

MUSTAFA GÜZEL

: Biz burada marjinal fiyatları da göz önünde bulundurarak dü ündük. Hani çok az miktarda bir alı fiyatının sisteme nasıl etkisi olur veya satı miktarının? Çok dü ük alım, satımlar zaten referans fiyatı a ırlıklı ortalama olaca ı için çok bu dengeleme gazı fiyatını etkilemeyecektir. Dolayısıyla referans fiyatın belli bir katsayıyla çarpılması daha uygun olur diye dü ündük, bunu da ilave etmek istedim.

MEHMET ERTÜRK

: Bu konu da farklı dü ünen kimse var mı? Bu fiyat a ırlıklı ortalama olarak mı hesaplanmalı, artı alı daha do rusu öyle diyelim, negatif ve pozitif dengesizlik durumuna göre fiyat farklıla ması yapılmalı mı, yapılmamalı mı? Bu fiyat nereden hareketle hesaplanmalı? Bu konularda görü verebilecek olan kimse var mı? Evet, EPDK ne derse razıyım anlıyorum buradan, not alın arkadaş lar. Bir mikrofon buraya arkadaş lar, bir mikrofon.

GÖKHAN EKİCİ

: Kaseti tekrar ba a sarmak istemiyorum ama. Bir, zaten o günle ilgili gazlarla ilgili olmalı. ki, ortalama fiyat olması belki kabul edilebilir ama ne etkileri olaca ını mutlaka görmemiz gerekir. Kimin piyasaya girdi ini, orada ne derinlik olu tu unu, orada ne kadar bir miktar olu turdu unu görmemiz gerekir. Belki ilk tespit böyle ortalamayla ilgili olabilir ama dengeleme söz konusu oldu unda konu dengelemeyse piyasalarda genel kabul görmü marjinal fiyattır. Bu baya ı ara tırmaya konu olmu bir ey. Birçok insan var bu konuda ara tırmaları ara tırmı durumdadır. Dolayısıyla iki fiyat do ru, iki fiyatta bir sorun yok. Burada asıl yani katsayılı fiyat cezaya gidiyor bizce. Bir yerde bir pozitif para, bir yerde bir negatif para olu turuyor. Katsayılı fiyatın uygulanmasını makul görmüyoruz, irket olarak konu uyorum. Dolayısıyla mutlaka ortalama ya da marjinalden biri seçilmeli ve iki fiyatta do ru diye dü ünüyoruz.

MEHMET ERTÜRK

: Yani tabii bu tartı ılabilir. İlk a amada belli riskleri dikkate alarak arkadaş ların genel kanaati EP A 'ı da içine katarak büyük küme olarak kamu diyeyim, genel kanaat belli risklerden dolayı i te öngöremedi imiz durumların olu ma ihtimaline binaen piyasadaki derinli in hali hazırda ne kadar olaca ını öngörememekten dolayı ilk etapta a ırlıklı ortalama fiyat arkadaş lara daha makul geliyor, genel olarak. Zaten herhalde uzun vadede uanda biliyorsunuz elektrikte marjinal uyguluyoruz, genelde de dünyada bu tür piyasalarda marjinal fiyat yöntemi benimseniyor zira serbest piyasa mantı ına en yakın olan marjinal fiyat

uygulaması. Ancak burada biz geçi döneminde yani bu piyasanın derinli i ne kadar olacak? Birileri bu fiyatla oynamak istedi inde küçük hacimlerle fiyatı anlamsız yerlere do ru çeker mi gibi endi elerden ve soru i aretlerinden hareketle ilk etapta genel olarak u anki kanaatimiz sanki a ırlıklı fiyat ortalaması gibi duruyor ama zaman içerisinde tabii piyasanın geli mi lik düzeyini dikkate alarak bu konuyu de erlendirece imiz de bir vaka. Yani sürekli isti are edebilece imiz piyasada yeterince olgunluk olu tu artık kanaatine ula ırsak da marjinal uygulamaya geçerez diye dü ünüyorum ben ahsen. Bu birinci ba lı ı burada bitirelim isterseniz, ikinci ba lı a geçece iz ama zaman yeterli olmayabilir endi esiyle arkadaş lar iki konunun öncelikle bir konu ulması gerekti ini iletiler bana. Belki burada da vardır bilemiyorum. Bu dengeleme i lemlerinin uzla tırılması hususu var. hali hazırda sanki bunu BOTA 'ta gibi dü ündük ilk etapta genel olarak. Burada özellikle BOTA 'ın bir kanaati var mı, ya da sektör bu konuda söyleyecek bir sözü var mı? Dengeleme piyasasının uzla tırılmasını BOTA , ticaret piyasasının uzla tırılmasını EP A gibi dü ünüyoruz uanda. Adem Bey var mı bu konuda sizin bir kanaatiniz, bu konuyla ilgili de erlendirmeleriniz kendi içinizde?

ADEM KÜSMÜŞ : Fazla uanda ifade edece im bir ey yok ama tabii skadayla ilgili daha alt yapı tamamlanmadı ı için uzla tırma imdi datalar %100 gelmedi i sürece biraz sıkıntılar ya ayaca ız. Önümüzdeki sene içerisinde tamamlanıyor skada. Tabii belki ey döneminde bu 17'de devreye girebilir miyiz, piyasa olarak bilmiyorum ama orada belki bir takım teknik altyapıda problemler ya ayabiliriz diye dü ünüyoruz. Onun haricinde sistem devreye girdi inde teknik ama gelecek alt verilerin i te defaten de ifade edildi da ıtım irketlerinden gerekse bizim i letti imiz da ıtım bölgelerindeki verilen %100'e yakın geliyor olması, burada do ru bir uzla tırma ortaya koyacaktır diye dü ünüyoruz.

MEHMET ERTÜRK : Bu konuda EP A 'ın Fatih Bey öyle yapın, elektrikteki tecrübemizi de dikkate alarak, orada da sonuçta benzer mekanizmaları daha zor olmak artıyla yürütmekteyiz. Do rusu ne olur, nasıl daha iyi yönetebiliriz süreci? Siz ne dü ünüyorsunuz? Bize bir de erlendirmelerinizi payla ın.

FATİH YAZITAŞ : Biz normalde EP A olarak u anda elektrik sisteminde 930 tane katılımcımız var. Bunların 660'dan fazlası üretim irketi. Biz da ın ba ındaki rüzgâr santralinde uzla tırılmasını çıkartabiliyoruz. Normalde elektrik

sisteminde dengeleme piyasasını TE A i letiyor ama uzla tırması bizde. Yaklaşık 4 milyon serbest tüketici sayacımız var. Bunların rahat bir şekilde uzla tırmasını çıkartabiliyoruz yani sayaç okumasını yapabiliyoruz. Doğalgazla da dengesizlikte uzla tırılmasında da biz EP A olarak göreve hazırız yani biz yapabiliriz.

MEHMET ERTÜRK : Bu sayaç verileri size dağıtım şirketleri ve TE A 'dan geliyor, değil mi?

FATİH YAZITAŞ : Evet, aynen öyle... Otomatik okuma kapsamına giren sayaçlar var. Profille gelen sayaçlar var.

MEHMET ERTÜRK : Bununla ilgili bir altyapınız var sizin tabii.

FATİH YAZITAŞ : Özellikle yılbaından sonra serbest tüketici sıfır olursa yaklaşık 35 milyon serbest tüketici sayacı da bizim sisteme entegre olacak ve 1 Ocak'ta da devreye alacağız serbest tüketici portalı var. Oradan da katılımcılar kendi görebilecekler, endekslerini, faturalarını check edebilecekler.

MEHMET ERTÜRK : Miktersal olarak ben hani aynı zamanda herkesin de anlamasını sağlayamaya çalışıyorum. Miktersal olarak dengeleme sürecini TE A yönetiyor, kim çalışacak kim duracak?

FATİH YAZITAŞ : Aynen. Talimatlar TE A tarafından veriliyor.

MEHMET ERTÜRK : Bunları TE A yönetiyor. Fiziksel akıllar TE A tarafından yönetiliyor, gerçek zamanlı olarak. Bunun nihayetinde dengesizlik boyutunun çıkışı yani kim ne kadar dengesizlik yapmış, hangi saatte ekinde ve bunun parasal karlılığı nedir, hesabını da EP A yapıyor.

FATİH YAZITAŞ : Aynen öyle. Uzla tırma tamamen bizim tarafından yapılıyor.

MEHMET ERTÜRK : Peki, burada BOTA 'a bu tür parasal yükümlülükleri vermesek orada da bir miktar belki sıkıntılarımız olabilir, BOTA

aya ında. Ticari gazlarla ilgili uzla mayı yaptı ınız gibi bunu da sizin yapmanız mümkün olur mu?

FATİH YAZITAŞ : Tabii, biz yapabiliriz sorunsuz bir ekilde bunu yapabiliriz.

MEHMET ERTÜRK : EP A bunu yapabilecek tecrübeye, birikime sahip.

FATİH YAZITAŞ : Aynen.

MEHMET ERTÜRK : Adem Bey bunu EP A ile birlikte de erlendirin.

ADEM KÜSMÜŞ : Olur, tabii ki de yani do ru olanda sanki oradaki bilgi birikimi, tecrübe var artı yani biz yeniden bir daha Amerika'yı ke fedece iz, çok da ey de il bizim açımızdan EP A üzerinden yürümesinden fayda var diye dü ünüyoruz.

MEHMET ERTÜRK : Görü bu konuda, ya u boyutuna da bakmak lazım. Sorun, buyurun.

AHMET SALİM PAYZE : Serbest tüketicilerin ve evlerin falan hepsinin sayaçları bu da ıtım irketine gün sonunda gidiyor mu?

FATİH YAZITAŞ : Onlar aylık bazda yükleniyorlar. Aylık bazda da ıtım irketleri bizim sisteme yüklüyor. Buradaki sayaç sayısı falan çok daha dü ük oldu u için yani bizim volumelerimize göre çok daha dü ük oldu u için online

AHMET SALİM PAYZE : Dü ük ama bakın siz onları aylık da gelen bir takım veriler var ama gün gün hesap kitap yapılıyor.

FATİH YAZITAŞ : Tamam. Aynı ekilde biz,

AHMET SALİM PAYZE : Burada ise günlükte neredeyse gelmekte sıkıntı çeken bir sayaç sayısı az olsa da bir grup sayaç var.

FATİH YAZITAŞ : Yani öyle söyleyeyim, biz zaten uzla tırmayı saatlik çıkartıyoruz. Yani saatlik bazda uzla ma çıkıyor. Sayaç verisi aylık da gelse

uzla tırma saatlik bazda çıkıyor. Bizde her saatte iki fiyat var. Dengesizli in durumuna göre pozitif ya da negatif dengesizli e dü me durumuna göre olu an fiyattan kar ılı ını uzla tırmasal olarak çıkartıyoruz.

MEHMET ERTÜRK

: Burada öyle bir temel farklılık var. Belki Fatih Bey onu ifade etti ama bende bir daha vurgulayayım. Elektrik de normalde uzla tırma dönemi günlük de il, saatlik. Dolayısıyla saat ekinde her ay için uzla tırma dönemi var. Ancak bunların uzla tırılması bir gün sonrasında ya da bir saat sonrasında yapılmıyor ay sonunda yapılıyor. Ay sonunda yapılırken de küçük tüketiciler için tahminleme yöntemi ile o aylık o tüketicinin ne kadar elektrik çekti i hesaplanıyor. Sonra bu aylık tüketim profillerle, saatlere da ıtılıyor. Her bir tüketicinin, her bir saate ne kadar tahmini olarak elektrik çekti i hesaplanıyor. Bunun üzerinden de her bir tedarikçinin, her bir saatte o TE A 'ın tüketicilerinden o saatteki toplamından hareketle ne kadar enerji çekti i, ne kadar enerji sisteme verdi i ve ne kadar çekti i üzerinden bir hesap yapılıyor. Akıllı ebeke de alaca ımız mesafe ile birlikte. Fakat uanda elektrikte bütün bunlar küçük tüketiciler için. Büyük tüketiciler için sürekli OSOS Otomatik Sayaç Okuma Sistemi üzerinden veriler geliyor ama küçük tüketiciler için hep tahminleme yöntemi ile yapılıyor. Do algazda zaten hali hazırda bizim büyük tüketiciler üzerinde i te uzaktan okuma sistemi gereklili i var, serbest tüketici hakkını koruyabilmesi için bu sistemin kurulmu olma artı var. Dolayısıyla uanda do algazda bu açıdan baktı ımızda elektri e göre hani teorik olarak söylüyorum, ilkesel olarak daha iyi noktada gibiyiz. Çünkü bütün serbest tüketicilerimizin tüketimlerini günlük alabilecek altyapılarımız var, temel olarak var. Aksaklıklar var ama temel olarak böyle bir altyapımız var. Böyle bir farklılık olmakla birlikte elektrikteki mekanizma çok daha karma ık çok daha sayıda tüketici çok sayıda uzla tırma dönemi içerisinde bu çözülebiliyor. Do algazda da hani EP A 'ın bunu yapabilecek birikimi dolayısıyla var benimde ki isel kanaatim. Ve çok daha rahatlıkla do algazla bu i i yönetebilecek durumdalardır diye dü ünüyorum. Buyurun.

GÖKHAN EKİCİ

: Ba ta teminat olmak üzere EP A 'ın herhalde bir tarafın teminatları ile ilgili EP A 'a teminat verecektik. Di er tarafta dengesizliklerle ilgili BOTA 'a mı verece iz teminatları. imdi bu ikisinin aynı mecraya gelmesinin artıları var aslında, yanlı hayal etmiyorsam. Do ru mu? Ba ta

teminatlar da olmak üzere. Daha az teminat vermek gibi bir surum ortaya çıkacak mesela do ru mu?

MUSTAFA GÜZEL : Daha az olamaz tabii dengesizlik teminatı tamamen ayrı bir şey. Sadece yönetimi tek bir yerden olur. Dolayısıyla dengesizlik için sadece biz mesela biraz önce anlattım BOTA bir üst limit koyar dedik. Orada üst limit de il yine orada belitinin gidi atına göre bir de er belirlenir. Orada bir teminat alınır. Üst limit de il de teminat alınır. Yani BOTA 'ın Takasbank'la yapacağı i ler tamamen EP A üzerinden tek bir yani üçlü bir çatı olacağı na ikili bir şey olacak. Böyle bir artışı var yani.

MEHMET ERTÜRK : Ya, EP A 'ı biz özel irket yaptık. Daha dinamik daha hızlı hareket etsin diye, şey yaparız, bakarız ona. Yetersiz kalıyorsa, takvim süreler yetersiz kalıyorsa bir miktar orada iyile me yaparız. Temel olarak burada benim de ki isel kanaatim hem elektrikteki tecrübesi hem faturalama açısından bu piyasada olu acak parasal büyüklüklerin yönetimi açısından tek noktadan bunu yönetmek hem teminat mektupları, teminat mekanizmasının tek nokta üzerinden yönetilmesi i leyi in daha kolay, daha pratik olmasını sa lar dü üncesi ile ben de açıkçası EP A 'ın yapması gerekti i kanaatindeyim. BOTA iletim olarak kendi i ini yapacak, fiziksel olarak sistemin dengelenmesini sa layacak, buradan üretti i paraya tekabül etti i sonuçları da sizinle paylaşı p, sizin onu paraya dönü türmeniz sanki daha makul gibi geliyor. Burada sizin bunu yapma noktasında yeterli altyapı için zamanınız yoksa bu zamanla ilgili şey yaparız, kendi içimizde oturur, de erlendiririz. Ama siz bence hızlı bir ekilde bunu sizin yapacağınız kurgusuyla hızlı bir çalı ma yapın, nasıl yönetebilirsiniz, ne kadar sürer? Onun üzerine konu alım sizlerle. EP A yani eli serbest EP A 'ın eleman ihtiyacı varsa eleman alır. Bakın, bir sürü yeti mi elemanımız var piyasada i te. Bakın burada i te, mesela i te imdiden ba layın pazarlıklara.

HASAN ALMA : Ba kanım biz tarifeyi geni verdik.

MEHMET ERTÜRK : Tarifeyi de geni verdik diyor Hasan Bey. Gelir sıkıntısı da yok EP A 'ın dolayısıyla şey olmaz, sıkıntı olmaz in Allah. Para var, yeti mi eleman var. Onu yönetim çözecektir.

MEHMET CAN

: Bildi iniz üzere do algazda serbest tüketici limiti sıfır. Yani burada büyük ölçüdeki günlük ya da yıllık 300 binin üzerindeki ki ilerde sanırım ya da ki i de il sanayicilerde direk okuma eyleri var korrektörleri vs. var. Bizim do algaz tarafında da daha küçük tüketiciler için mevzuat de iikli ine ihtiyacımız var, elektrikte oldu u gibi. OSOS'a benzer bir yapının bizim do algazda da yapılabilir olması gerekiyor. İlk önce mevzuata da ihtiyacımız var, direk verilerin akı ı ile alakalı yeri yapalım tamam ama mevzuatı da de i tirmemiz gerekiyor.

MEHMET ERTÜRK

: Do rudan buranın konusu olmamakla birlikte dolaylı olarak buranın konusu bu tabii öncelik noktasında uan oraya girmemiz mi öncelikli yoksa u piyasaya odaklanmamız mı öncelikli sorusunun cevabı bana ikincisi gibi geldi i için oraya çok fazla u a amada bir de tabii piyasa dinamikleri, piyasa artları, elektrikten farklı, do algaz. Do algazda hep büyük tüketici daha ucuzdu zaten elektrikte aradaki makas daha farklı. Do algazda geli ti. Elektrik de durum farklı. Küçük tüketicinin fiyatı çok yani olması gerekenin çok üstünde, piyasa maliyetlerinin çok üstünde oldu u için orada dinamikler farklı geli ti. Sizin buradaki piyasada hani küçük tüketiciyi almak o kadar cazip mi? Elektrik e oranla bana öyle gelmiyor, farklı dinamikler var. zaman içerisinde onları da konu aca ız, onlarla ilgili de çözümler üretece iz ama u a amada hani daha steril, daha az oyunculu, daha az tüketicili u piyasaya geçi i bir sa layabilirsek alt yapıyı düzgün kurabilirsek, sonraki adımlarda onları ben çok daha hızlı yönetebilece imiz kanaatindeyim ahsen.

Dengelemenin uzla tırılması konusunu geçtik. Bir de arkadaş ların dikkat çekti i ey var Takasbank ile yapılan görüşmeler, anlaşma tasla ı üzerine girişimlerle ilgili bir bilgilendirme ihtiyacı var sanki. Piyasanın da hazır bütün katılımcıları buradayken EP A ve BOTA olarak Takasbank ile bu yönde yaptığınız varsa görüşmeler, geldi iniz a amalarla ilgili bir bilgilendirme yaparsanız. EP A ile ba layalım.

MUSTAFA GÜZEL

: İmdi Takasbank'la birkaç toplantı yaptık. Toplantıda resmiyete dökmedik ama dökmek üzereyiz. Bu arada i te biz piyasa yapısını anlattık Takasbank'a. Burada teminat prosedürünü biraz önce sunumda da anlattım teminat sürecinde ne i lem yapılması gerekiyor, bunları tek tek yani anlık olarak teminat bilgileri nasıl akacak? Bunların çok detayına kadar konu tuk aslında. Karara bile vardık yani onunla ilgili analiz çalışmaları ve yazılım çalışmalarına

ba lanacak önümüzdeki süreçte. Daha do rusu ba ladık diyebiliriz. Bir Takasbank'la da ön protokol, bir anla ma imzalayaca ız. Bu uanda bu ön protokol hazırlanıyor. Önümüzdeki günlerde imzalarız diye dü ünüyoruz.

MEHMET ERTÜRK : Beyhan Hanım,

BEYHAN ARASAN : Merhabalar, Beyhan Arasan, Takasbank'tan. Mustafa Bey'in dedi i gibi bir ön protokol tasla ımız hazır, yakın bir zamanda imzalanmak üzere hazırladık. Ancak demin dengesizliklerin uzla tırılması ile ilgili tabii ki BOTA yerine EP A 'da olması bizim için de Takasbank olarak daha önem arz ediyor. Mustafa Beyin dedi i gibi üçlü bir yapı yerine EP A ile zaten mevcut bir yapımız var, altyapımız var. E er dengesizliklerin uzla tırılması EP A 'da olursa dengesizlik teminatı da Takasbank sistemi üzerinden alınır ve böylece üçlü bir yapı kurulmaz diye dü ünüyoruz. Onun dı ında biz Takasbank olarak piyasanın açılı ına hazır olaca ız.

MEHMET ERTÜRK : Bu durumda o zaman BOTA ile dengelemenin uzla tırılması EP A ile olursa BOTA ile sizin ayrıca bir Takasbank olarak anla ma yapmanıza gerek kalmıyor de il mi?

BEYHAN ARASAN : Evet, kesinlikle öyle... BOTA ile sadece katılımcı olarak ticaret tarafıyla bir anla ma yapmamız gerekecek.

MEHMET ERTÜRK : Var mı bu konuda yorum yapmak isteyen?

MEHMET CAN : Elektrik tarafında bu ki i da ıtımcı tarafından tedarik ediliyor. Yani özelden alınıp da ıtımcıya veriliyor. Burada do algazda nasıl bir i lem uygulanacak, bunu sorgulamak gerekiyor. Çünkü da ıtım irketinde zaten ba ka tedarikçi var, burada da ıtımcı bir oyuncu de il. Yani birisi ödeyemedi i zaman bunun tedarikini kim sa layacak? Burada son kalan tedarikine gidiyoruz onu da bir çalı mak gerekiyor.

MEHMET ERTÜRK : Ben bir kısa katkı vereyim. Biz son kaynak tedarikçisi olarak da ıtım irketini, serbest tüketici usul esasları kurul kararında da ıtım irketini gösterdik. Dolayısıyla benzer ekilde bir tedarikçi yükümlülükleri yerine getiremedi i için portföy bo altma diyoruz, elektrikte. Böyle bir duruma dü erse, teminatlarını tamamlayamazsa burada da yine da ıtım irketine elektrikle

görevli tedarik şirketine dönüşüyor. Burada da da itim şirketine geçecektir. Bu konuda tamam şimdi yine buradan devam edelim isterseniz. Bir numaralı ba lı ı bitirmi tik, iki numaralı iletim ba lı ının altında birkaç maddemiz var bunları konu alım. Mustafa Bey siz bize yine kısa bir bilgilendirme yapın. Öncelikle OTSP kullanma ile muradımız neydi bir daha hatırlatın bize.

MUSTAFA GÜZEL : Tabii ki. Burada iletim şirketi öncelikli olarak her halükarda teklif varsa organize toptan satı piyasasında i lem yapması gerekiyor yani piyasanın iyi i leyebilmesi için pahalı da olsa burada i lem yapması gerekiyor. Zaten biz burada biraz önce sunumda da söylemi tim dengeleme için tekliflerin belirli bir sınırlama getirilmesi gerekti ine inanıyoruz. Dolayısıyla o sınır dahilinde her katılımcı fiyat teklifini verebilecek e er hiçbir teklif yoksa piyasa tabanlı olmayan sistemde iletim sistemi gazını alabilecek. Kısaca bu ekilde.

MEHMET ERTÜRK : Adem Bey bununla ilgili üzerinde de erlendirme, dü ünme ansınız oldu mu? Bu önemli bir konu.

ADEM KÜSMÜŞ : Murat Bey'e bir söz verelim isterseniz.

MEHMET ERTÜRK : Olur, Olur.

MURAT KOÇAK : Bu 2 nolu iletimin altındaki ba lıklarda i te TPM konusundaki e itsizlik konusundaki görü ümüzü sunmu tuk bizi baya ı bir endi elendiriyor. Gün içi revize konusu burada terminaller ve depolar olabilir. Depoya zaten depo için öyle bir eyimiz var. Gün içi depodan öyle bir dengeleme gazı

MEHMET ERTÜRK : Özellikle u birinci maddemiz var ya Murat Bey, imdi ö leden önce de gündeme gelmi ti sanki bizim arkadaş ların dü üncesi BOTA 'ı opsiyonel bırakma yönünde. BOTA isterse anla mayla alsın, dahili kullanım gazı ya da dengeleme gazını isterse girsin buraya bir oyuncu olarak piyasadaki satı tekliflerine baksın ho una gidiyorsa ticaret platformu üzerinden gaz alsın, gibi bir yakla ım var. EPA 'daki arkadaş lar da diyor ki ö leden önce hatırladım ve imdi de Mustafa Bey hatırlattı bana. Bunu biz BOTA isterse piyasa dı ı mekanizmaları çalı tırırssa, burayı çalı tırmazsa bu piyasadaki derinli i azaltır oysa BOTA iletim için ihtiyaç duydu u gazı öncelikle buradan tedarik ederse bu i te

hani bizim kuraca ımız bu ticaret platformunda derinlik kazandırır ekinde bir yakla ımları var. Sizin bu konudaki de erlendirmeleriniz nedir?

MURAT KOÇAK : Bu konuda imdi öyle, yani burada maliyet ön plana çıkıyor, alım maliyeti. Yani iki opsiyonu da olabilir yani. Burada iletim irketi yani sistemin verimli kullanılması adına piyasadaki fiyat daha ucuzsa piyasadan ya da anla ma yaptı ı irketin fiyatı daha ucuzsa anla ma yaptı ı irketten öyle elinde opsiyonu fazla olan bir argüman olması daha iyi olacaktır. Yani maliyet bazlı bir seçenek olması daha iyi olur bence. Piyasadan alırsa piyasaya bir ey olur bu. Piyasadan o tür eyler aldı ı anda en azından katılımcılara ebekenin önümüzdeki günlerdeki hareketine dair bir ipucu verebilir. Fiyatlarda iletimcinin buradaki aksiyonları fiyata bir takım ön etki edecek bir unsur olabilir. Onun yani iki opsiyonu da olabilir, maliyet açısından biz öyle uygun daha görürüz. Yani daha ucuz gazı nereden temin edebilirsek oradan temin etmemiz daha uygun olur, diye dü ünüyorum.

MEHMET ERTÜRK : Peki, ben teknik bir sorayım. BOTA ticaretini EP A 'taki arkada lar da, bizim arkada larda cevaplayabilirler bunu. BOTA ticaret öyle bir eyle gündeme geldi. BOTA iletme verecekse bile bu mekanizma üzerinden versin diye bir ey gündeme geldi. Ba dagül Hanım isterseniz ilk yorumu siz yapın, hukuken do ru bir ey mi söylemi olaca ız? Yani BOTA ticaret buraya satı teklifi verecek, BOTA iletim bu satı teklifini kabul edip buradan BOTA ticaretten gaz alacak, ticari platform üzerinden. Çok anlamlı mı mevcut durumda? BOTA iletim yarın ayrıldı ında anlamlı olacak ama uanda bu çok uygulanabilir, anlamlı bir ey mi? Bir mikrofon verebilirsek buraya.

BAĞDAGÜL KAYA : Ba kanım, iki farklı lisans altında faaliyet yürüttükleri için aslında sözleşme fiilen yapamamaları da biz yönetmelik veya ikincil düzenlemelerimizle onların burada teklif vermesine yönelik altyapıyı sağlayabiliriz diye dü ünüyorum. Çünkü mevcut durumda Dte de aynı ekinde kapasite rezervasyonunda dikey bütünle ik olarak di er ta ıtanlarla beraber giriyorlar. Hak ve yükümlülükleri biz idari düzenlemelerle yapıyoruz. Dolayısıyla sözleşme yapamayacak oldukları dikkate alındı ında ikisinin, burada aracı bir üçüncü kiinin olmasının daha rahatlatıcı oldu unu dü ünüyorum, ben. Çünkü mevcut durumda dengeleme gazı anla ması yapamayacak kendisiyle belki ama piyasaya satma

açısından araya bir aracı girdi i için hukuken mümkün. Eğer, bizim bir düzenlememizle onlara bu imkânı sağlarsa.

MEHMET ERTÜRK : Ba dağül Hanım, peki böyle bir alı , satı sırasında kâr - zarar durumu ortaya çıkarsa iletimde ticaret arasında aynı tüzel kişilik arasında onu nasıl açıklayacağız?

BAĞDAGÜL KAYA : Aslında biz dengelemeden sizin hiçbir şekilde kâr etmemenizi öngörüyoruz.

MURAT KOÇAK : Kâr değil, yani ticaretin bir gazı var. Maliyet etti i bir gazı

BAĞDAGÜL KAYA : Aslında mevcut durumu da tarif eden arkadaşlarımız da var ama muhasebe ayrı tırmanızda var. Aslında sanki farklı şirketlere satıyormu şeklinde hareket ediyor olmanız gerekir diye düşünüyorum.

MEHMET ERTÜRK : Muhasebesel olarak o yapıyorlar, hesap ayrı lımını mevzuat gere i yapmı durumda BOTA . Orada bir sıkıntımız yok. İmdi burada tabii faturalama falan yapılamayacak. İmdi biz EP A 'ı bu noktada

BAĞDAGÜL KAYA : Ba kanım yalnız burada öyle bir durum var. Faturaları EP A kesecek.

MEHMET ERTÜRK : te onu diyorum.

BAĞDAGÜL KAYA : Öyle bir durumda faturalama yapabilirler. Çünkü hepsinin kar ı tarafı EP A olacak. Yani aslında BOTA ticaret gazını EP A 'a satıyor. EP A 'ta o gazı iletime tekrar faturalıyor. Hiçbir zaman ticaret yapan taraflar burada birbirinin muhatabı olmuyor. Herkesin tek muhatabı var EP A .

MEHMET ERTÜRK : Faturalama olmayacağını söyleyece iz, biz mevzuatta. Ço u da çok anlamsız olacak. hani BOTA 'tan alacak saat 3'te, saat 5'te BOTA 'a yatırarak. De il mi?

BAĞDAGÜL KAYA : Do ru ama faturaları hep EP A kesecek, yani faturalama yapılabilir aslında.

MEHMET ERTÜRK

: BOTA Ticaret ve BOTA İletim arasında diyece iz, şey olmaz. Yani net BOTA 'ın durumunu net çıkarıp, net tek bir fatura BOTA 'a kesece iz.

BAĞDAGÜL KAYA

: Zaten bizim, Ba kanımız öngördü ümüz yapı da EP A 'la çalı mamızdan sonra biraz daha ekillendi ama biz günlük miktarlar öngörmü tük ama takas hesabında 3 günlük bir faturalama öngörmü tük. Dolayısıyla hani gün bazında yapılan her işlem net miktar olarak gidecek ama bunun uzla tırılması 3 günlük bir periyot olarak yapılacak. Dolayısıyla bu tip bir durumda tek o teklif vermiş gibi değil, 3 günlük işlem sonucunda oluşan miktar takasa konu olacak aslında. Yani tek kişinin faturası gibi olmayacak. Bir havuza akacak gibi ve o havuzdan onun da katkısı olan bir gaz fiyatı geri dönecek.

MEHMET ERTÜRK

: Bu konuyla ilgili EP A bir şey söylemek ister mi? EP A 'ın böyle bir tecrübesi yok deyin en azından. Fatih Bey EP A 'ın böyle bir tecrübesi yok. Elektrikte böyle bir tecrübeniz yok değil mi? öyle aynı tüzel kişi iki ayrı faaliyette bulunuyor. kişi ayrı faaliyet için birbiri ile ticaret yapıyor ama aynı tüzel kişi aslında yani. Ama ayrı tüzel kişisiniz ya yine de örtüyor müyor tam olarak. Burada tek tüzel kişi iki ayrı apkayla bir iletimci olarak bir ticaret olarak giriyor sisteme. Tamamı ile ayrı ayrı faaliyetler. Yani birisi ticaret veriyor, iletimi alıyor. İmdi siz buna bir fatura, nasıl fatura keseceksiniz? Kesemezsiniz ki yani.

MUSTAFA GÜZEL

: öyle, tamamen iletim şirketi piyasa katılımcısı olarak sistemde. BOTA ticarete başka bir kendi ticaret lisansı ile piyasa katılımcısı. Tamamen iki ayrı piyasa katılımcısı olarak sistemde alı , satı yapıyorlar. Burada normalde hani bizim gün öncesinde alı , satı yaptıklarında birbirlerini zaten görmeyecekler. Gün öncesinde de elelelebilirler. Hatta biz şeyi bile konu tuk. İletim şirketi şirketleri görmese bile eleleleerden UDN'den sanal olarak alıyorsa şirketleri bile görmeyebilir mi, diye tartış onu. Dolayısıyla faturayı biz tamamen Bağdagül Hanım orada doğru bir şey ifade etti. Biz onlara ayrı fatura kesece iz. Birine alı faturası, birine satı faturası kesece iz.

MEHMET ERTÜRK

: Birine dedi iniz ikisi de BOTA .

MUSTAFA GÜZEL

: kisi de BOTA ama

MEHMET ERTÜRK : Saat 3'te BOTA size yatırarak saat 5'te siz BOTA 'a yatıracaksınız.

MUSTAFA GÜZEL : Ama öyle teminatları bile ayrı olacak onların bizde. Biz tamamen ayrı tanım yapacağız yani bir şirkete iki piyasa katılımcısı gibi bir şey vereceğiz.

GÖKHAN YARDIM : İmdi Sayın Başkan, biz bugünkü durumu konuşuyoruz. Bu sistem Kasım ayından sonra devreye girecek. Sanıyorum Kasım ayında da BOTA 'ın ayrı masası tamamlanmış olacak. Ayrı masanın tamamlanınca zaten bu sorunların hiçbiri olmayacak.

MEHMET ERTÜRK : BOTA Kasım ayına kadar ayrı mı yapıyor mu?

GÖKHAN YARDIM : Ben yıl sonuna kadar BOTA 'ın ayrı masası tamamlanacak diye bir oturumda sanki yetkililerin ifadesi oldu gibi.

MEHMET ERTÜRK : Hangi yıl olduğunu söylediler mi? 2 bin,

GÖKHAN YARDIM : Ben yani pragmatik bir çözüm bulmaya çalıştım.

MEHMET ERTÜRK : BOTA Ticaretin bu konuda söyleyeceği bir şeyler?

AZİZ MURAT ÇAKIR : Sayın Başkan mevcut yapı içerisinde zaten faturalarda da ayrı mı bir yapı var yani vergi dairelerine varıncaya kadar ayrı mı bir durum var. Tabii farklı vergi numaralarına sahip iki kısım var. Dolayısıyla o açıdan da baktığımızda aslında bence bir problem yaratacağını düşünmüyorum işin açıkçası. Yani EP A üzerinden geleceği için diyorum.

MEHMET ERTÜRK : Ki ayrı tüzel kişiyi gibi fatura falan size yapabilir.

AZİZ MURAT ÇAKIR : Öyle, sonuçta bunu EP A yapacağı için fatura muhatabı EP A olacak. Dolayısıyla orada kesilen her noktada satan ya da alan noktasında farklı işlem olacaktır için tabii yine muhasebe noktasında da bakmak gerekebilir ama sanki problem oluşturmayacak gibi geliyor.

MEHMET ERTÜRK

: Çalı ır gibi geliyor size. Peki, ticaret olarak sizin bu konudaki kanaatiniz ne? BOTA iletim öncelikle eyden alsın ticaret platformundan alsın, orada bulamıyorsa ben BOTA iletime ey yapayım gaz sa lamı olayım dü ünmesine nasıl bakarsınız ticaret olarak?

AZİZ MURAT ÇAKIR

: imdi sonuçta yeni bir yapıya gidiyoruz. Bu yeni yapı içerisinde Avrupa'daki piyasalar, mevcut piyasa yapısı içerisinde baktı ınızda piyasalar hangisini öngörüyorsa ona gidilmesi gerekti ini dü ünüyorum. Yani sonuçta bizde piyasa içerisinde e er bunu yapacaksa buna hazırız. Burada sıkıntı olaca ını dü ünüyorum, i in açıkçası. Dolayısıyla ama ikinci bir argüman olarak da muhakkak ki elinde ikinci bir eyin olması gerekiyordu iletinin. Tamamen piyasaya bırakmanın da do ru olaca ını dü ünüyorum i in açıkçası.

MEHMET ERTÜRK

: imdi burada ikinci bir piyasa dı ı bir yapı her halükarda olacak, orada bir tereddüdümüz yok. Burada soru u; biz bu iki farklı kaynaktan BOTA iletim gaz alırken, BOTA iletimi kısıtlayalım mı? Bir kısıt getirelim mi? öncelikle git ticaret platformuna ba vur, orada buluyorsan oradan al, orada bulamıyorsan git sen i te di er BOTA ticaret olur ba ka irketlerle olur. Piyasa dı ı ikili anla ma ile vs. ile gaz alımını yap mı diyece iz? Yoksa bizim genelde EPDK'daki arkadaş ların kanaati; biz BOTA iletimi bu noktada serbest bırakalım, herhangi bir kısıt getirmeyelim, istedi i zaman gitsin ticaret platformundan alsın, istedi i zaman gitsin ticaretten BOTA ticaretten alsın veya ba ka bir tedarikçiden alsın, diye bu iki durumu aslında biz uanda tartı ıyoruz. Yoksa her halükarda uan genel kanaat BOTA 'a bizim piyasa dı ında da bir enstrüman vermemiz gerekti i yönünde. Oradan bir söz istediler, bir mikrofon arkadaş lar.

AHMET POLATKAN

: Ba kanım, biz bir konuyu anlamakta sıkıntı ya ıyoruz. Ba dagül Hanım da söyledi. Dengeleme i lemlerinden dolayı BOTA iletim her ay sonunda sıfır kapayacak yani para kazanmayacak. BOTA iletimin görevi de aslında sistem dengesini korumak. Bütün bunlar ı ında neden BOTA iletim alım yapaca ı zaman piyasadaki fiyatı dikkate alıyor? Onu anlayamıyoruz. Bizim ahsi irketimiz olarak fikrimiz; önce piyasadaki fiyatı, piyasada bulamıyorsa di er yöntemlere ba vurması yönünde. Yani fiyatı dikkate almaması gerekti ini dü ünüyoruz. çünkü BOTA iletim burada maliyetleri göz önünde bulundurmasının BOTA iletimi açısından bir mantı ı olmadığını dü ünüyoruz.

MEHMET ERTÜRK

: İmdi Arkadaşlar, BOTA iletim apkasıyla baktığınızda kaç olursa olsun nasılsa tarifeye yansıtacak nasılsa yine biz ödeyeceğiz yaklaşımları içerisinde hareket ediyor olabilirsiniz de yani orada BOTA'nın maruz kalacağı muhtemel yüksek fiyatlar yarın farklı ortamlarda farklı yorumlara sebebiyet verebilir. Sistemin sorgulanmasına yol açabilir. Tabii size oranla diyelim devleti de tanıyan birisi olarak ya adlarımız tecrübelerden de hareketle sonuçta en nihayetinde BOTA bir kamu kurumu buradaki yapılan işlemlerin hepsi de iş kurumlarca, yetkili kurumlarca inceleniyor, denetleniyor. Buradaki piyasa mantığını algılayamayacak kurumlarda var devletin içerisinde. Bu tür böyle yüksek fiyatlar görüldüğü zaman bunlar çok farklı yerlere gidebilir, bu endişe bence ahsen böyle bir endişe var. Bu konuyu tartışırken kafamın arkasında hep bu var. Söylemedim tartışmayı bozmayayım diye ama bunu da biraz dikkate almak lazım yani yarın orada siz öncelikle ticaret platformu dersiniz BOTA iletime, BOTA iletim orada çok yüksek fiyattan gaz aldığında, bunun hesabını verecek. Bunun hesabını verirken de anlatmakta biz de BOTA'da zorlanabiliriz. Bu da ummadığımız yerlere götürebilir bu sistemi. Bunu da düşünmek lazım böyle bir riski var. Yoksa BOTA iletim sıfıra çıkar, en nihayetinde tarife yoluyla bütün katılımcılara yansıtırız bunu ama bunu anlatamayabilirsiniz her zaman. Buyurun Eren Bey'e önce bir söz verelim. Sonra,

EREN AKSOY

: Mehmet Bey, aslında fiyatlarla ilgili endişeleri yine piyasa tabanlı üstünde bertaraf edebileceğimizi düşünüyorum ben. Bunun da yolu bir fiyat tabanıdır. Gazın bir maliyeti var, bu gazın geçmi on yılda bir maliyeti var. Bu gazın geçmi on yılda farklı platformlardaki maliyetleri var. Hani uan Türkiye'ye geçmi 10 yıldaki en yüksek fiyatının üstünden daha pahalıya bir gaz gireceğini kimse söyleyemez herhalde bunun üzerine belki bir fiyat tavanı konulabilir. İletimin alacağı, ya da iletime verilecek tekliflerde bir fiyat tavanı bence endişeleri giderecektir. Bir diğer konu yine BOTA iletimin piyasa tabanlı olmayan yöntemlere başvurmasında burada sadece likiditenin olmadığı durumlar söz konusu olmaz aynı zamanda çok acil sistemin gerçekten ihtiyacı olduğu durumlarda o ikili anlaşmaya binaen gazını alır, hızlı bir şekilde reaksiyonunu gösterebilir. Hani bu da sabahki oturumda depolama zorunluluğu var mıdır, yok mudur, olmalı mıdır, olmamalı mıdır, tartışmasına aslında bir cevap olabilir. Yıl öncesinde yapılan ikili anlaşmalarda BOTA iletimle, dengeleme gazı anlaşmasını imzalayan taraftanın mutlaka bir depoda bir kapasitesi olur. BOTA iletim çok acil ihtiyacı olduğunda o depodaki gazı o

anla maya binaen kısa süreli ine mutlaka kullanır ve sistemi bir ekilde yürür vaziyette tutabilir.

MEHMET ERTÜRK : Evet, bu konuda var mı? uraya mikrofonu,

GÖKHAN EKİCİ : Ben aslında EPDK'nın ilk ba ta yaptı ı sunumda da dikkatimi çekmi ti. Orada sıralama yapılırken önce ek yani piyasa haricindeki mekanizmalardan bahsediliyor. Yanı sıra piyasa diyor. Yani oradaki yazı ta bile bir sıralandırma e er bir kasıt yoksa bir ikincil plana itme var piyasayı. Benim dikkatimi çeken mevzu oydu. Bir ey daha eklemek,

YUSUF TOPÇU : Tam o yanı sıranın geçti i cümlenin biz de biraz kusurlu olabilece ini gördük. Aslında bizim muradımız önce piyasadan alması e er bulamıyorsa piyasa tavanlı olmayan yöntemlere ba vurması. O konuda mutabıkız.

ULVİ İLHAN : Di er mevzu ise sabahleyin yine Ahmet Bey'in yaptı ı yorumlara binaen Mehmet Bey'in dedi i hani piyasanın serbestle mesi adına bunların yapıldı ı söylemi tik. Do ru bir hamle bence de. Ama unu da unutmamak lazım serbest piyasanın referans aldı ımız kuvvetle muhtemel ngiliz piyasasında çalı ılmı tır, Hollanda piyasasında çalı ılmı tır. Bütün bu piyasalarda iletici veya iletimci normal bir oyuncu olarak piyasa bazlı dengelemesi de yapmak zorunda. Yani öncelik her zaman piyasa da oluyor.

MEHMET CAN : Bir de benim bir sorum olacak. Bu anla mayı esnek bırakırsak hani dedik ya Ba dagül Hanım söyledi, BOTA 'ın anla ma yapmaya istekli i olması lazım, diye BOTA iletimin. Burada gerçekten artı yok. Eren Bey diyor ki fiyatın yüksek olması lazım ki anla ma caydırıcı olsun herkes fiyat versin. Ama öyle bir durum yok. Yani anla mayı u ekilde yapsak, gün öncesi olu an fiyattan eksi bir lira dese, hiçbir zaman gelip bu ticaret platformu kullanmaz. Yani fiyat BOTA iletim fiyata bakacak daha sonra piyasaya girecek dersiniz farklı. İlk önce piyasa da var mı, sonra fiyata gidersek farklı olur.

MEHMET ERTÜRK : O anla mayı niye yapsın ki? Mantı ı var mı bunun? Piyasada gaz çok ucuzsa buradan alır. İmdi BOTA bütünle ik nihayetinde baktı ınız zaman. BOTA ticaretten illa kendine niye bir ey yapsın, kısıtlasın? İlla

ben ticaretin gazını kullanacağım diye. Piyasada daha ucuza gaz varsa BOTA iletim olarak piyasadan alır.

MEHMET CAN : Toplamda, BOTA 'ı bir dü ünürseniz toplam karlılı ı daha fazla

MEHMET ERTÜRK : Veya x irketi ile niye bir anlaşma yapasın ki? X irketi böyle bir riski alsın. Ama bu ticaret platformunda yarın ne kadar düşük fiyatlarla kar ıla aca ımızı bilmiyoruz uanda. BOTA 'ın gaz alacağı herhangi bir tedarikçinin BOTA ticaret dâhil alım maliyetinin altında belli zamanlarda burada fiyat oluşabilir. O zaman buradan almayı tercih etmesi lazım mantıken.

MEHMET CAN : Benim sadece üphelerim var.

MEHMET ERTÜRK : Yani her durumda ben geçerli olacağımı zannetmiyorum onun. Hani fiyatın normal ve yüksek oldu u keys de eyvallah ama düşük oldu u keys de buradan almayı tercih eder diye dü ünüyorum. Satarken de buradan daha pahalıya satacaksa buradan satar yani.

MEHMET ERTÜRK : Adem Bey,

ADEM KÜSMÜŞ : öyle yani çok belli BCM gaz piyasasında 10, 15 BCM'de bir ticari hacme kavu aca ını dü ünürsek 65 BCM'lik bir portföyde 300 milyona takıldık kaldık aslında yani bu bir ekilde alt, üst limit, tavanlar vs. konup yani EPDK'nın yapacağı düzenleme çerçevesinde a ılabilecek husus sanki bu, bunu geçmek lazım diye dü ünüyorum.

MEHMET ERTÜRK : Eyvallah. BOTA 'a her çözüm uyuyor gibi algılıyorum. Buradan zaten büyük, devasa bir rakam de il biliyorsunuz, bu üzerinde konutu umuz mesele. Anladım.

ADEM KÜSMÜŞ : Piyasanın önündeki tek engel buymu gibi,

MEHMET ERTÜRK : Bu kalmı gibi büyütmek lazım.

ADEM KÜSMÜŞ : Yani, çok cüzi bir rakam yani 65, 70 milyarlık bir piyasada, 300 milyona çok takılıp kalmamak lazım. öyle olsun yani biz de o kadar ey de iliz. Zorda direnç gösterecek eyimiz yok ama bunu da tabii bir

yerlere haksız kazanç sağlayacak çerçeveyi BOTA iletimi olur turmasın eyvallah, olur turmasın orada eyimiz yok.

MEHMET ERTÜRK : Eyvallah, tamam. Bu konuyu geçiyoruz o zaman. Bu kritik sizin için TMB e itli inin aranmaması.

ADEM KÜSMÜŞ : Murat Bey bu konuda açıklama yaptı.

MURAT KOÇAK : Ba kanım burada TMB e itli inin aranmaması demek, burada sanki piyasaya daha likidite artsın gibi bir argüman konmak istenmi gibi algılıyoruz biz. Bu TMB e itsizli inin aranması ve yukarıdaki dengesizlik ücretlerinin kaldırılması olayı, dengeleme piyasası konusundaki likiditeyi arttırabilir ama burada da ta itanın görevleri alınıp tamamen hepsi iletimciye veriliyor. İletimci verilmesinin yanı sıra bir de burada piyasada bir gönüllülük esası var, zorunluluk diye bir şey yok. O bu lu u nasıl dolduracağız, öyle bir gaz biz iletimci gaz bulamadı ı zaman nasıl yapacak? Hemen kesinti, kısıntıya mı gitmesi gerekiyor? Orada bir o tür bo lukları bir düzenleme yapılması gerekiyor. Bir de burada bir manipülasyon olup da sürekli ebekeyi dengeleme ticaretine sevk edecek i lemlere maruz bırakabilir, bu tür hususlar. Onun için burada biz biraz şeyiz yani bu e itlik artışının kalması daha uygun gibi görünüyor. Yani öncelik sistemin dengesi ise e er teknik ekipmanlara herhangi bir zarar getirmemek için öncelikle ta itanlar kendi dengelerini kurmakla mükellefler. Dengesizlik daha sonra gün içinde olabilir. Ondan sonra dengesizlik ticareti gelişebilir tabii ki.

MEHMET ERTÜRK : İmdi, bu konu hakikaten önemli bir konu yani. Yaz dönemi hani genel seyirden hareketle söylüyorum. Yaz döneminde gaz vermek isteyecek insanlar sisteme. İmdi bu gazı bir şekilde bu gazı BOTA iletimin eritmesi gerekecek. Atıyorum i te 130 girdi, 110 çıkacak diyelim sistemden aradaki 20 milyonun BOTA iletimin bir şekilde yönetmesi, iletmesi lazım gelecek. Kı ın tam tersine tedarikçileri, ta itanların bulmakla mükellef oldu u açığı BOTA iletimin sırtına yükleme durumu olacak. 230 milyon gaz istenecek, sisteme 180 milyon gaz sokulacak mesela. İmdi aradaki 50 milyonu BOTA 'ın telafi etmesini bekleyeceğiz de il mi? Yanlı yorumlamıyorum ben. Bu yönetilebilir mi? Yani bu Fatih Bey isterseniz siz elektrikteki KAGÜB meselesinde nasıl yönetiyoruz bu süreci, bize oradan da bir şey açın. Yani ben belki yanlı biliyorumdur diye topu Fatih Bey'e attım

sanırım do ru biliyorum elektrikte de KAGÜB diye bir şey var. Günlük ne kadar enerji sa layaca ı, ne kadar enerji çekece i ile ilgili. Orada da biz e itlik arıyoruz. Elektrikte de yani bir tedarikçi, piyasadaki bir oyuncu, piyasa katılımcısı diyeyim elektrik için. Bir piyasa katılımcısı sisteme ne kadar enerji verece i saatlik bazda ne kadar enerji çekece i arasında KAGÜB dedi imiz o miktarı e itlemek durumunda. Bu dengesizlik üzerinden sisteme girmiyor normalde. Gün içerisinde, saat içerisinde tabii ki dengesizlikler olu abiliyor ama gazda böyle bir şey imkân verip sorumlulu u BOTA iletimde bıraktı ımız case de BOTA iletim bu defa bu aradaki aç ı ı nasıl yönetecek? Sanki ciddi bir adım gibi geldi bu bana. Bilmiyorum, görü lerinizi verin. Çok radikal, bana da öyle geldi. Arkadan daha önce söz istemi ti Ali Bey'e bir müsaadenizle söz verelim. Sonra size verece im, Aziz Bey'e söz verece im.

ALİ GÜNCAN

: Ali Gülcan Aygaz'dan. İmdi aslında ben iki, bu TMB e itli inin aranmaması konusu ile ilgili iki farklı açıdan bakmak istiyorum olaya. İmdi birincisi aslında bu iletim sistemi operatörü açısından faydalı bir şey... Zararlı de il, tam tersi faydalı oldu unu dü ünüyoruz. Nedeni de çok basit aslında. uanda programlar e it veriliyor ama sonuçta gün sonu dengesizli e kalınıyor. uanda gaz geli inde sıkıntılar olaca ını bilen bir ta itan ya da i te daha fazla gaz çekece ini bilen bir ta itan bunu gün öncesinde biliyor. Ama bunu e itim sistemi operatörüne beyan edemiyor. Yani i te G gününde, G-1 gününde gaz almaktan bahsediyoruz. Zaten aslında bu unun beyanı emek; ben bu kadar dengesiz kalaca ım ve çıkacak olan dengesizlik fiyatına da razıyım demek. E itlememek, bunu gün öncesinde bulamamak tabii ki gün öncesi piyasasında i te bu piyasada bulunması esas ama bu aslında e itim sistemi operatörünün kendisini planlaması açısından da iyi bir veri oldu unu dü ünüyoruz biz. Yani i te tüm ta itanlar program yaptı ve çık ı programları, giri programlarından 10 milyon metre küp fazlaysa bu zaten sistemin yarın gün içerisinde 10 milyon metre küp gaza ihtiyacı olaca ını gösterir ve e itim sistemi operatörünün aksiyon alması için ona bir zaman yaratır. Daha gün ba lamamı ama bunu beyan ediyorsunuz. Bu, bu açıdan faydalı olabilir.

kincisi, imdi ya biz yanlı anlıyoruz ya şey ama sistemin i leyi i açısından bu zaten gerekli yani. PO dokümanına göre zaten gün içinde yaptı ınız bir i lemin otomatikman sizin TMB'nize yansması durumu var. İmdi gün öncesinde e it girdik. Gün içinde bir i lem yaptık. Bana tekrar bir TMB açılmıyorsa hani gaz aldım 1 milyon

metre küp bir gaz aldı ımız yansıdı ama ıkı göstermedik. Zaten o e itlik orada bozulmu oluyor. Burada iki yol var ya siz o TMB'yi e it olmayan bir ekilde bırakacaksınız ya da ta itana, sen git bunu e itle ıkı ina bir ey yazacaksın diyeceksiniz ki e it olmadan bırakılmasının bir sakıncası yok bizce.

kinci ey de BOTA 'ı da rahatlatacak bir ey. İmdi bu depodan alınan gazla ilgili gün içerisinde sanal noktalarda da hani o gaz devredilebilsin dedi imizde hep önümüze ey engeli çıkıyor i te BOTA , TMB'lerin pe inden ko mak istemiyor. Ta itan e itledi mi, öbür ta itan e itledi mi, her gaz vereni, ikili ticaretler açısından konu uyorum. Bu programların e itlenip, e itlenmedi ini takip etmek istemiyorum. BOTA 'ı böyle bir külfetten de kurtaracak. Çünkü öyle bir ey var u anda depoda bir önceliklendirme var artık ya anacak bir diyorum. Depoda gazı olacak olan ve önceli i olacak olan ta itanlar olacak. Ve büyük ihtimalle ikili anla malarla onlardan gaz almak isteyen ta itanlar olacak. Ama gün içerisinde sanal noktalarda bu i lemler yapılamazsa ya da i te bu e itlik aranmama, aranma konusu ortadan kalkmazsa bu i lemle yapılamaz olabilir. Hani e itli in kaldırılması BOTA iletimi de rahatlatacak bir ey. Sanal noktada devreder. Programını e itler e itlemez artık ileticinin bir problemi olmaktan çıkar. O dengeleme gazına, pozitif ya da negatif yönde maruz kalmak artık ta itanın bir problemi olur. Evet, dengesizlik ta itanın konusudur ama iletim sisteminin programının dengede mi diye ta itanın pe inde ko masına gerek yoktur diye dü ünüyoruz biz temelde. E it de ilse maruz kalacak, i te BOTA piyasadan alacak onu yansıtacak. O yüzden BOTA iletimi tam tersi daha rahatlataca ını, ta itanları da aynı ölçüde rahatlataca ını dü ünüyoruz.

MEHMET ERTÜRK : Dengeleme gazı piyasasını da gün öncesine çekmi gibi olaca ız, diyorsunuz bir nevi de il mi?

ALİ GÜNCAN : Yani BOTA görecek.

MEHMET ERTÜRK : Aslında gün öncesinde bir gaz alımı olaksa en azından artık BOTA iletimin bir dayana ı olacak. Yani “evet, bakın programlar bana bu kadar eksik verildi, ben bu gazı da gidiyorum sistemden u anda alıyorum”un çok güzel bir dayana ı olacak aslında. Gün içerisinde de gereksiz bir i lem yapmasının evet bir dayana ı olacak. Yoksa öteki türlü normalde önceki günlerden gelen dengesizli i kapatırken artık “evet bak, ben bunu yarın olu acak

dengelesizlik için alıyorum” demesinin bir yolu aslında bu. Bilinmez dengelesizli in boyutunu küçültmü olaca ız.

ALİ GÜNCAN : Evet.

MEHMET ERTÜRK : Daha görülebilir hale getirece ız, diyorsunuz. Bu da BOTA iletim daha gerçekçi bir tablo görece i için sistemin aç ını görecek. Yine tabii %100 zaten tahmin etmemiz kolay de il ama daha gerçekçi olacak mevcut duruma göre. Kapatabiliyorsa onu bir arz bularak art ı veya eksi günün durumuna göre kapatacak. Kapatamıyorsa atıyorum i te k ı döneminde ya adı ımız için gaz ı nasıl kesece ini önceden planlama ans ı olacak, diyorsunuz. Bu açıdan pozitif bir etkisi var, de il mi?

ALİ GÜNCAN : Ben bir ey daha söyleyebilir miyim?

MEHMET ERTÜRK : Söyleyin sonra Ahmet Beye verece im.

ALİ GÜNCAN :Geçmi konularla ilgili bir ey yapmak istiyorum. Konuların aslında piyasa konu urken dengelesizli e gelmesinin en önemli nedeni u: aslında kabul etsek de etmesek de piyasada iki tane referans fiyat var. Birisi BOTA ’ın serbest sat ı fiyatları, di eri de BOTA ’ın dengeleme gaz ı gaz fiyatı. Yani bu ta itanlar arasında aslında bu kadar özel sektör arasında dönen ticaret mecburen bu duvarlardan birine çarparak dönüyor. E er do ru bir dengeleme gaz fiyatı olu mazsa u anda sistemde ya adı ımız sorunların devam etme ihtimali çok mümkün. Yani bu piyasada gün içinde i lem yapmayı motive edecek bir aracınız olmazsa bu piyasanın ölü do masından korkuyoruz. Aslında bizim tüm çabamız o yüzden hep konu malarımızda daha önce toplantılar da yaptık, bunu dile de getirdik defalarca. Dengeleme gazının do ru belirlenmesi. Hani metodoloji tart ılır, do ru, gerçekten o dengelesizli in yaratıldı ı belirli yansıtan fiyatı olu mad ı zaman kimse kendini gün öncesinden dengelemeye çalı maz. O zaman da bu piyasanın i lem hacmi azalır. Bu kadar çaba bo a gider diye korkuyoruz. O yüzden hep dengeleme gazının bu kadar öne çıkarmamızın nedeni bu aslında temelde.

AHMET SALİM PAYZE : Ali Bey aslında hemen hemen söyleyeceklerimin tamamını söyledi. Bir tek unu söyleyebilirim daha açık olsun diye. Bugün gerçek olmayan programlar yapılıyor. E er bunun önü açılırsa o programlar

gerçe e dönecek. Yani be milyon çıkı ı olacak yani biliyor ama i te ancak üç milyon getirebildi i için üçe üç gibi gösteriyor. Gün sonunda üçe be olarak gerçekleşiyor bu. Bunu iletimci ancak gün sonunda görüyor. A, diyor yanlış program yapılmı halbuki bunu biliyor ta itan. Sisteme gaz bırakma ile ilgili endi eyi ise hiç gerek yok zaten dengeleme gaz fiyatı öyle bir cezalandırarak ki kimse öyle sisteme gaz bırakmak falan gibi bir eye giri emez ve zaten kurulacaksa da böyle kurulmalı bu yapı. Yani sisteme gaz bırakmanın da çekmenin de bir cezası olmalı mutlaka.

MEHMET ERTÜRK

: Oraya da mikrofonu bir verelim.

MEHMET CAN

: Sabahleyin Mustafa Bey bu BOTA iletimin sisteme, buradaki sisteme nasıl girece ine dair 2 saat vermi ti. Saat 12'de dedi linepack'e ben notlarımı aldım. Linepack durumuna göre alım – satım yapar dedi. Saat 16.00'da da program farkından kar ılaacak durum neyse yani program, ta itanların programını alacak, onu yapacak. Aslında BOTA 'ın yani EP A 'ın dü ündü ü mantık programı yani giri , çıkı ı e itlememesi yönünde. Az önce Adem Bey'de 180 milyon giri var, 235 çıkı var ben nereden bilece im, diyor. E er ben farklı verebilirim BOTA iletimde zor gün gelmeden önce kesinti mi yapacak, kime talimat verecek? Anlamaya mı gidecek? Onları daha rahat yapabilir. Aslında bunu aramaması gerekiyor. Biz bir gün sonrası gün artı bir 14.00'e kadar ticaret yapabiliyoruz. Ba ka bir ek bir ey daha söyleyece im. Oradaki miktarları da EP A otomatik olarak benim programıma i leyecek. Zaten programa giri , çıkı ın e itli i bozulacak yani. Burada çok da fazla e itli i aramasak daha da iyi olur diye dü ünüyorum.

MEHMET ERTÜRK

: Aziz Bey.

AZİZ CAMCI

: Teekkür ederim, Sayın Bakan. Bence buradaki temel korkulardan bir tanesi bizim BOTA iletim sisteminin evveliyattan beri giri e ittir çıkı prensibini benimsemesine neden olan faktörler var bu da hepimiz birlikte ya ıyoruz. Yıllardır hiç arz fazlamız olmadı hep arz eksisi ile sistem büyüdü dolayısıyla da sistem kendisini korumak için iletimdeki arkadaşlarımızda do al olarak hep giri e ittir çıkı prensibine dayalı düzenlemeleri tercih etti. İmdi elektrikle baktığımızda, elektrik kendisini zaten anlık olarak dengeliyor sürekli ve ithal edilen de bir emtia olmadı ı için milli yük tevzinin talimatlarıyla sistem kendini anlık

dengelemek zorunda. Dengelemezse zaten kendili inden shut down oluyor. Dolayısıyla elektrik EP A sistemine imdi baktı ımızda elektrik alı veri i yapan irketler kendilerini korumak amacıyla u sıralamayla bir ticaret yapıyorlar. Birincisi yıl öncesinde ikili anla ma yapabilece i bir irket buluyor kendisine. En uygun fiyattan kimden alabiliyorsa yıllık bir anla ma yapıyor. Çünkü en uygun fiyatın o olabilece ini dü ünüyor ve haklı da. Yıl içerisinde bu ikili anla mayla kar ılayamadı ı miktarı gün öncesinde bulmaya çalı ıyor. Biraz daha riskli bir ortama girmi oluyor. Orda da bulamazsa gün içine kalmı sa, gün içinden bulmaya çalı ıyor. Artık tamamen çaresiz kalmı hani aç ı a elektrik satm ı gibi bir pozisyona dü üyorsa dengelemeden artık fiyat neyse ona razı oluyor. imdi bunu gaza uyarlırsak aslında u elektrikte saydı ım silsileye baktı ımızda ticaret yapan bir irket için en tehlikeli durum dengeleme fiyatlarıyla maruz kalaca ı bir ortam. Dolayısıyla bir gaz irketi kendini zaten ikili anla mayla önce kendini sa lama alacak, olmazsa gün öncesi, o da olmazsa gün içi ile dengelemeye çalı acak. Yani aslında dengeleme fiyatına marjinal bir fiyata kendini bırakıp da aç ı a gaz satm ı gibi bir pozisyona dü mek bir ticaret irketi için intihar gibi bir ey olacak. Artık her türlü eyi kabullenmi olacak. Dolayısıyla u anda bize korkulu bir prensip gibi gelse bile, giri e it de ildir çık ı prensibi, bence bunu elektrikten EP A 'tan bunu do rulayacak teyitler gelebilir. Bence buna geçi i de dü ünmeliyiz diye de erlendiriyorum. Te ekkürler.

MURAT KOÇAK

: Ba kanım, imdi ey yani burada bir elektrik ebekesi ile gaz ebekesini mukayese ediliyor da çok farklı. Elektrik ebekesinde %90'nın üzerinde yerli üretim var. Yani dü meye bastı ında hepsini anında ebekeye elektrik verip yahut ebekenin elektri ini kesebiliyorlar. Bizim gaz ebekesi öyle de il. Gün içinde öyle bir durumla kar ıla tı ımız anda sadece bir depo noktamız var. Oradan da alaca ımız miktar kısıtlı. Yani giri noktaları bir gün önce ne, uzla mı satıcı operatörlerle ne anla mı sak onun üzerinde bir gaz alamıyorsun ya da altında gaz almak sıkıntı veriyor gün içi revizelerde.

Di er taraftan da bu sistem yani Dsiz program yaparlarsa ta ıtanlar birbirlerini sınırlı kapasite ve zor günde birbirlerini aç ı a dü ürecek pozisyona getirebilirler yani atıyorum Edinci terminalinden 20 milyon gaz soktunuz. Hiçbir çık ı yapmayacaksınız. O gaz oldu u gibi Trakya iletim hattında kalacak. Aynı günün TMB'sinde malkoçların giri TMB'sini etkileyecek. Aynı anda ben ikisi aynı anda Trakya'ya yani Trakya

bölgesine 100 milyon gaz alıyorum Trakya Bölgesine 60 milyon gaz çıkacağım. 40 milyon o bölgede bir stok yapamam. Birinin TMB'sini azaltacağım. Eğer istiz TMB Edinci'den gelen TMB'yi onaylarsam Malkoçların TMB'sine müdahale etmek zorunda kalacağım, sınırlı kapasiteden dolayı. Bunları iyi düşünmek gerekiyor tahtanların birbirlerine olan baskıları TMB'lerinde sıkıntı olabilir. Bir daha değerlendirsinler.

MEHMET ERTÜRK : Bu baskı tespiti önemli ama yani öncesinde herkes gerçekten kendi ihtiyacını size bildirirse sizin piyasayı daha doğru görme şansınız olacak. Şimdi u anda mesela hakikaten insani refleks hani bir baskı demiyorum insanlar bir şekilde, u anda atıyorum bir gaz satacaksa bu gazı satmak istiyor. O kadar gazı girmeyecekse bile ya çıkışı düşünük gösteriyor, girişi yüksek gösteremeyeceği için o imkân olsa belki onu da yapabilir ama o ticaretten de vazgeçmek istemiyor. DGF fiyatına da razı. Kapatamıyorsanız önceden bu defa planlı bir şekilde nasıl bir nerelerden kısaca u, nerelerden kesece u, bunu daha erken planlama şansınız olacak. Bu açıdan katkı sağları gibi geldi bana da sanki. Bir düşünmek lazım.

ADEM KÜSMÜŞ : Artısı var ama Eksileri daha yoğun, Murat Bey'in biraz önce ifade ettiği, birisi kasıtlı olarak terminalden hiç ihtiyacı yok 20 milyon program yaptı.

MEHMET ERTÜRK : u anda da aslında onu yapabilir değil mi?

ADEM KÜSMÜŞ : Yok, u anda girişi çıkışı

MEHMET ERTÜRK : Yani u anda mesela atıyorum hem Malkoçlardan hem terminalden program yapılıp çünkü ülke geneli için söylüyor ya adam atıyorum Hakkari'den, Hakkari de gaz yok ama Diyarbakır'dan çıkacağım dedi. Ama aslında Diyarbakır'dan çıkmayacak o kadar. 20 girece u, 20 çıkacağım dedi. Diyarbakır'dan 3 çıkacak.

MURAT KOÇAK : Bakalım, u anda dengesizlik ücretleri var. Onun için baskı yapamaz ki tahtan. Dengesizlik ücretlerini görüp de öyle bir program yapamaz zaten. ebekeyi o gazı ebekeye bedava bırakmak gibi bir baskı olur. O dengesizlik ücretlerini kaldırmayı düşünüyorlar arkadaşlar.

MEHMET ERTÜRK

: Kaldırmadı imızı varsayın. Artı veya getirece imiz mekanizmanın üretece i cezanın büyük olaca ını varsayın o durumda zaten öyle bir eyi dü ünecek yani o cezayı dü ünerek o hareketi yapmı olacak. Burak Bey'e bir mikrofonu verelim. Sonra sol tarafa dönece im.

BURAK BAŞTACI

: imdi orada aslında bahsetti imiz ey tam da gün öncesi piyasası demek oluyor. Bir gün önceden zaten ertesi günün planını yapmak üzere böyle bir pazar çalı tırıyorsanız buraya herkesin katılımı zorunlu olması gerekir. Böyle bir zorunlulukta da LNG terminali zaten ertesi gün bu sisteme bir gaz sokmak istiyorsa bunun için bir fiyat teklifi verecek demektir. Talep tarafının teklifleri gelecek. Bu sisteme gaz vermek isteyenlerin teklifleri gelecek. Orada zaten siz bunu en ucuzdan en pahalıya do ru sıraladı ınız zaman LNG terminali öyle ya bedavaya veriyor olması lazım sizin gazı öbür taraftaki gazınızı engelleyecek kadar. Ya da sisteme sokamıyor olması lazım. Ondan sonra bu programın çalı ıyor olması gerekir. Böyle bir yapı kuruldu u zamanda gün öncesi piyasasının içerisinde zaten az önce bir ben bir ufak kısa araya çıkmı tım. Konusun geçmi galiba elektrik tarafında “giri e ittir çıkı teklif verilmiyor mu” diye bir soru. Net bir ekilde tabii ki verilebiliyor yani. Bir sürü toptan satı irketi var. Bunların mü terileri var. Sistemden elektrik alıyorlar, mü terilerine satıyorlar. Burada da aynı ey olabilir. Yapılması gereken ey burada sistemden gaz alacak herkesin bunu o piyasadan alması. Sisteme gaz bırakacak herkesin de o piyasadan bırakmasıyla gerçekte ir. Öyle bir durumda zaten “giri e ittir çıkı sorunu” yok. Bizim u anki endi emiz kesinti yapmak için sadece bu eyi kullanıyoruz. Din içerisinde “giri e ittir çıkı mekanizması” kullanıyoruz. Getirdi inden daha fazla gaz çekenin gazını kesmek için. Mü terisinin gazını kesebilmek için var diye biliyorum ben “giri e ittir çıkı mekanizması”. Öyle bir durumda zaten plan

MEHMET ERTÜRK

: imdi tabii etkin kullanımda dedi iniz gibi yani bunu talep tarafı yönetimi diye de dü ünebilirsiniz ama böyle farklı kavramlarla ifade etmeye bile gerek yok. Atıyorum o gün i te sitemde teklifler girildi. TMB'ler girildi, bakıldı. 50 milyon açık var atıyorum. Bir satıcı olarak kendi tüketicinizi yönetip sisteme verece iniz gazı, kendi tüketicinize atıyorum i te 1 liradan verece iniz gazı sisteme 1.1 liradan o açıktan dolayı verme ansınız varsa kendi tüketicine sen çekme ben sana çekece im gazı sisteme sataca ım da diyebilirsiniz. Bu tür

mekanizmalarda geli ebilir ama bu etkinli i olu tururken bu süreci çalı tırıp umut etti imiz eyi yakalarken BOTA iletimin bu sistemi yönetebilmesi noktasında sıkıntı olu turur muyuz? Bunun üzerinde biraz dü ünelim. Yani artı yönleri de hatırı sayılı ekilde var gibi duruyor. Hem talep tarafı noktasında kesintinin BOTA iletim tarafından yapılması de il de gerçekten tedarikçiler tarafından yapılması bunun da piyasa yani bir maliyet, bir fayda, zarar, fayda- maliyet analizi ile yapılması gibi bir opsiyon da olu turabilir önümüzde. Dolayısıyla o açıdan dikkat çakti iniz noktalar önemli. Bunu Adem Bey siz de biraz üzerinde dü ünün, bir daha bir konu alım, bu konu,

ADEM KÜSMÜŞ : Mehmet Bey, öyle bir ey: imdi ta itanlarımızdan bazıları günü bekle, günün dengesizli ini gör, ondan sonra ihaleye çık diyorlar. Bazıları da, gün öncesinden bir gün önce sisteme 40 milyon bir gün önce sisteme, ertesi gün 40 milyon gaz kalacaksa onu gör dengeleme piyasasını, ihaleye çık, diyor. E er öyleyse ben yani yarın sisteme 50 milyon gaz bırakılacak bir TBY'yi göreceksam hemen TMB'yi onayladıktan sonra onu satmaya çalı ırım. O, 50 milyonu. Onun için gün öncesinden dengeleme gazı ihalesine girmek gerekiyor burada yani günü beklememek gerekiyor artık.

MEHMET ERTÜRK : Tabii, tabii zaten.

ADEM KÜSMÜŞ : Ertesi gün o gaz girmezse ne olur. Onu da yine ikinci kez de dü ünmek lazım.

MEHMET ERTÜRK : O dengesizlik olacak o zaman.

ADEM KÜSMÜŞ : Evet, onu da dü ünmek gerekiyor. Burada iki tarafı da dü ünmek gerekiyor.

MEHMET ERTÜRK : Biraz bu konunun üzerinde biraz dü ünme ihtiyacı var gibi geldi bana da. De i ik boyutları var. Siz de bir çalı ın buna. Bizim arkadaşlar da bir çalı sın. Bütün boyutlarıyla dikkate aldı ımızda gerçekten hani iletim sisteminin i leyi ini çok sıkıntıya sokamadan piyasanın derinlik kazanmasına hizmet edecek bir yapı olu turabilece imize gözümüz kesiyorsa bunu simüle ederiz zaten bir simülasyon dönemi olacak. O simülasyon döneminde de simüle ederiz. Bu daha faydalıysa yani hiç birimiz pe in fikirli de iliz. Bana biraz ba ta ey gibi geldi

fikir ama hani bu sanki dü ündü ümüz kadar kötü bir sonuç da üretmeyebilir. Hem iletim sisteminin çalı masında olumsuz yönde etkilemeden ya da çok küçük etkileyerek ama bir yandan da piyasayı gerçekten istedi imiz derinli i kazandırır, i te optimal noktayı yakalama hususunda katkı sa layacaksa bu da sanki böyle bir fırsat da var gibi de duruyor. Hem gün öncesi ticareti daha etkin hale getirmede i e yarayacak gibi duruyor. Bütün bunları dü ünelim. Sol tarafa söz vermedik, önce bir sol tarafa söz verelim. Mithat Beye,

MİTHAT AYDIN : Ba kanım imdi bunu birkaç noktadan da de erlendirmekte fayda var. Birincisi tabii elektrikten ö renece imiz çok ey var, bizden ileride bir piyasa ama en temel farkı unutmamak lazım. Elektrik iletimcisinin elinde herhangi bir emtia yok. Bizim elimizde 300, 400 milyonluk bir gaz var. Dolayısıyla da biz bunu yönetmek durumundayız. Elektrikte tabii ki dengesizli e dü mek istemeyebilir bir ta ıtan çünkü onun yani iletimciye bir etkisi yok. İletimcinin elinde bir ey yok. Elektrikte varsa tüketir yoksa tüketmez. Ama do algazda varsa da tüketir yoksa da tüketir. Dolayısıyla bu sistem dengesini bizim birincil olarak korumamız lazım. İkinci olarak da iletimci aslında kendi dengesini çıkı noktalarına bakarak ölçmez. Giri noktalarına bakarak ölçer. Dolayısıyla da ben bir gün öncesinden sisteme ne kadar gaz girece ini bilmem lazım evet, çıkı ı ben fiktif olarak verilen de erler üzerinden ölçemeyebilirim, tahmin edemeyebilirim ama netice itibari ile giri noktalarına bakarak neyi, ne kadar ta ıyabilece ime, ne kadar, nereye götürebilece imi tahmin edebilirim. Bir eyi de atlamamak lazım, netice itibari ile 10 yıldır süregelen hatta 10 yıldan fazladır süregelen bir piyasa var ve ciddi mana da tecrübeli iletimciler var. Onlar programlara baktı ında onun ne derece yanıltıcı olaca ını çok rahat anlayabiliyorlar açıkçası. Bunu da es geçmemek lazım. Bir di er hususta u an UDN üzerinde bir ticaret dönüyor. Ta ıtanlara bu UDN tamamı ile açık bir ekilde ister rezervasyon yapsın, yapmasın, zaten default olarak her ta ıtan ayba ında ya da sene ba ında her bir UDN kendisine tanımlı. Dileyen, diledi i kadar, diledi i ta ıtanla ticaret yapabiliyor. Bu durumda ne demek? UDN ne demek iletimcinin gazı demek. Yani program e ittir tahsisat, o gazı siz sattı ınız an benim sistemimden çıktı demektir bu. Dolayısıyla da uan orada herhangi bir kısıtlama yok. TMB'nin ilk adımı zaten rezervasyon, kapasite rezervasyonu. Dolayısıyla da fiziki olmayan bir noktada biz kapasite rezervasyonu da yapmadı ımıza göre 20 milyon gaz sattı ını dü ünelim bir ta ıtanın ve ertesi günde çantasını alıp gitti ini. Bunun

piyasaya yansması nasıl olacak bir? Dolayısıyla burada da birebir teminat mekanizması geli ecek mi? Bu sorunun sorulması lazım. kincil olarak da bu sanal noktadaki ticaretler ne derece izin verilecek, arz ederim.

MEHMET ERTÜRK

: unu söyleyeyim ben, teminat noktasında ben hani sıkıntı olmayaca ı kanaatindeyim. Arkada lar EP A bu konuda çok tecrübeli. Çünkü çok a zı yandı. Elektrikte çok a zı yandı. Dolayısıyla uanda teminat gerektiren bütün noktaları biliyorlar. Gaz da yine böyle kötü tecrübe ya ama ihtimalimiz sıfır mı? Sıfır de il. Hayatta hiçbir zaman risk sıfır olamaz ama yani ey de iliz bu konuyu daha önce yönetmemi , ilk kez yapıyor de iliz. EPDK olarak da de iliz. EP A olarak da de iliz. Biz de yine EPDK içerisinde hani elektrik ve gaz arasında bu tecrübe aktarımını sürekli yapmaya çalı ıyoruz. Bugün i te elektrik grubundan da DUY gurubumuzdan bizim organize toptan satı grubundan da arkadaş lar var burada. Onlar bu çalı manın ekillenmesinde de çok katkı verdiler. Bu yönetmelik tasla ının olu ması, fikirsel olarak i te bu modelin kurgulanması noktasında da çok katkı verdiler. Hani o tür birebir örtü memekle birlikte piyasanın farklarını ben de biliyorum ancak benzerlik çok daha fazla ve orada ya adı ımız tecrübelerden hareketle hem dengesizlikte ya adık hem di er durumlarda ya adık. te piyasadan gaz alıp parasını ödemededen kaçmayı da ya adık, elektrik alıp ödemededen kaçanları da ya adık. Orada teminatlar noktasında ciddi bir birikimimiz var. O konuda ben çok sıkıntı olaca ını zannetmiyorum. Eren Bey siz de bir katkı vereceksiniz herhalde.

EREN AKSOY

: Önce bir eyi bu TMB e itli i konusu herhalde çok daha fazla tartı ılacak ama unun bence bilinmesi gerekecek. EP A 'da yapılan e le melerin TMB'si tek taraflı olarak di er ta ıtının kabulü olmadan nominasyon olarak girilecek EBT'ye. Ve bizim bunda bir geriye dönü ansımız olmayacak. Yani adama ben çıkı yazdım EP A 'a sattı ımı varsayarsam bunun giri i yoksa iletimcinin EP A 'a satmı sın sen bunu vazgeçelim gibi bir ansı bizim sistemimizde çok mümkün görünmüyor, borsalarda. Çünkü bizde o satı a binaen alı yapmı olaca ız. Orada bir zincir tamamlanmı oluyor. Orada gidilecek yöntem dengesizlik iletimin gazını kullanmı olacak ve Mithat Bey'in dedi i gibi mutlaka bir teminat mekanizması, güçlü bir teminat mekanizması orada olu turmu olması gerekecek. Burada dengesizlikler için alınan teminat, risk teminatı. Burada ben elektrik

konusunda ahkâm kesecek de ilim ama orada da mutlaka açıklar var diye tahmin ediyorum. Her zamana bir açık var mı? Vardır ama bunu minimuma indirmek için gerekli çalı malarda yapılır.

MEHMET ERTÜRK : İmdi una ben yanlı anlıyorsam daha iyi bilen arkada larımız düzeltsin, bir açıklama getirelim de. İmdi siz gün içinde de bir TMB de i imi yani bir ticaret öngörüyorsunuz. İmdi gün içerisinde ticaret öngörürken nihayetinde bir alan, bir satan var. Yani UDN ticareti gibi bir ey bu aslında baktı ınız zaman, yansıma olarak. Dolayısıyla bireysel olarak gün içerisinde TMB e itli ini kaybediyor olaca ız ama sistemsel olarak kaybetmeyece iz. Sonuçta bu piyasadaki katılımcılar i te yani ta ıtanlar birisi alacak birisi satacak. Yanlı mı de erlendiriyorum? Gün içerisindeki ticaret sistem toplamdaki eyi dengesiz hale getirir mi?

EREN AKSOY : u ekilde kaybedilebilir. EP A 'ı bir ta ıtan olarak dü ünebilirsiniz. Birim EP A 'a satacak

MEHMET ERTÜRK : EP A 'a kim satacak? EP A 'a satan var mı? EP A alacak mı kimseden gaz?

EREN AKSOY : Aslında u: EP A ile satı i lemi gerçekte tiren EP A 'a satmı olacak EBT, üzerindeki görüntü bu olacak.

MEHMET ERTÜRK : Kar ılı ı varsa ama. Bir alan varsa.

EREN AKSOY : öyle tabii ki biri de EP A 'tan almı olacak.

MEHMET ERTÜRK : Nihayetinde bir kar ılık var. Bir alan varsa EP A 'a satıyor, yoksa satmıyor.

EREN AKSOY : EP A konusunda tam bir denge her zaman olacak.

MEHMET ERTÜRK : Aynen.

EREN AKSOY : Ama EP A 'a satan ki inin o gazı normal EBT'de bir yerden giri göstermesi lazım. EP A çünkü bir çıkı noktası olacak EBT'de. Ve biz bu çıkı ı gönderiyoruz. EP A UDN çıkı olacak mesela, bu ta ıtan

giri i girmezse orada bir dengesizlik söz konusu olabilir. Orada bir dengesizlik olabilir yani. Gün içinde EP A her zaman dengede olacak. Çünkü orada bir alanla, satan zaten e leiyor ama EP A 'a satan giri noktası göstermeyebilir. EP A 'tan alan çıkı noktası göstermeyebilir. Bu da TMB'lerde bir dengesizlik olabilir.

MEHMET ERTÜRK : Girdi i miktarın üzerinde bir satı yaparsa öyle bir risk var, onu dü ünlemek lazım. Gökhan Bey'e önce verelim sonra Burak Bey'e.

GÖKHAN EKİCİ : Aslında ilk konu mamda söyledi im eylemlere dönüp gelmi durumdayız. Yani bu piyasaları günlerce, aylarca, yıllarca incelemi insanlar bir çözüm bulmu lar. Zaten döndük, dola tık iki tane ayrı piyasaya geldik. Gün öncesi piyasası Murat Bey zaten vurguladı, Murat Koçak. Gün öncesi piyasası ba ka ey, dengeleme piyasası ba ka ey. Eren Bey imdi vurguladı dedi ki; ben gün öncesinden G-1'de bir teklif verdim, 1000 miktar sataca ım dedim, hiç tüketicim yok, yarında o gazı sokaca ımı varsayıyorum bir yerden ve geri dönülemez do ru mu, Eren Bey? 1000 miktarda birisi benim fiyatımı be endi, aldı, bitti konu, kapandı. Artık EBT'de sadece benim çıkı ım var G-1 saat 08.55. benim yarın gazı sokamayaca ım, ak amüstü belli oldu varsayın. Dolayısıyla defacto olarak TMB'de, "giri e it de ildir çıkı artık". Böyle bir piyasa varsa, TMB'de "giri e it de ildir çıkı ı" zaten kabullenmi olmamız gerekiyor artık. Sonuç ben artık yarın gazın girmeyece ini biliyorum ya da yarısının girece ini biliyorum. 500'ü kaydediyorum 1000 çıkı ım var. Otomatik gelmi ti 08.55'te. Defacto olarak bu piyasanın gereksinimi bir gün öncesinde arz- talep bulmasıdır. Bu arz – talep bulmasını sabah konu tuk, iki ayrı fiyata bölebiliriz dedim ya, dengeleme yani gün sonunda olu acak miktarları, gerçek miktarlar üzerinden olu acak eylemleri belirlemek ba ka ey, gün öncesi alımı yani artık 500'ü biliyor BOTA iletim, benim 500 eksi imi biliyor. Dönüp piyasaya soracak. Burada fiyat var mı? Var, alacak. Yok, yapacak bir ey yok. Dengelemeyi ertesi güne bırakacak. Gün öncesini bırakacak artık, gün öncesinde bulunamadı, gün öncesinde bulduysa zaten otomatik olarak benim pozisyonum kapanmı oluyor, fiyatı belli oluyor ki bulamadı gün içine geçtik. Gün içinde onu bulmaya çalı acak. Gün içinde bunu verebilecek birileri var, yani G gününde oradan bulacak. Üç, bulamadı G+1'de bulmaya çalı acak, G+2'de bulup o pozisyonu kapatmaya çalı acak zaten ve ben EP A 'a teklif verirken daha hiçbir ey yokken teklif verirken

satıcı olarak bütün bu riskleri zaten gözetmek zorundayım ve bu böyle bir dengesizli in riskini hepimiz zaten hissedece iz. Ben yani gerçekten bu konu yava yava bence eye ula tı ama çok olgunlu a diyelim. Yani en azından fikren herkesin bir yere geldi ini hissediyorum ama ben elektrik piyasasındaki arkadaş ların bu konuya daha çok dâhil edilmesi gerekti ini dü ünüyorum, dairenizde, EPDK'da. Çünkü zaten onlar orada neler yapıldı ını biliyorlar. Orada bunların simetri i var, aynısı var zaten. Yeniden ke fetmemiz gerekiyor bazı eyleri, birinci ey bu.

Bir ba ka pencere açmak istiyorum ama çok mu hayal kurmu tum, diye dü ünüyorum. Giri e it de ildir çıkı ta bir miktar devri olasılı ı var mıdır, diye sormak istiyorum. Böyle bir ey hiç hayalinizden, kurgunuzda, bir yerde konu uldu mu, geçti mi diye merak ediyorum, bunu sormak istedim. Yani BOTA 'ın bu piyasaya satıcı olarak gelip buradan miktar devretmesi,

MEHMET ERTÜRK : Var mı BOTA ticaret burada?

GÖKHAN EKİCİ : Özür dilerim, bir konuyu daha ey yapayım. Demin Mithat Beyin konu masında geçti. Evet, yani gerçekten miktarlar sa lanamayabilir. Tüketici burada i te talep taraflı katılım, lisanslı tedarikçisi tarafından gayet iyi yönetilebilir. Yani ben bir elektrik tesisini durmaya razı edecek bedeli bulabilirim, o 500 eksi im var ya, o gün ben bir elektrik tedarikçisinin ya da yedek yakıtlı bir tüketiciyi durmaya te vik edebilirim. Adamı ba ka yakıt kullanmanın masrafı ile kıyaslayacak yere getirebilirim belki. Bunu da Murat Beyi de rahatlatacak, Adem Beyi de rahatlatacak ekilde sistemi, ebekeyi, dengeye tekrar geri dengeye getirece ini hepimiz görüyoruz herhalde, te ekkürler.

MEHMET ERTÜRK : BOTA ticaretin var mı öyle bir dü üncesi? Daha do rusu öyle, böyle bir senaryo çalı tınız mı?

AZİZ MURAT ÇAKIR : Yok, Sayın Ba kan.

MEHMET ERTÜRK : Yani bu piyasa kurulursa biz miktar devri olayını piyasa üzerinden yürütürüz.

AZİZ MURAT ÇAKIR : Bir kere aslında e er böyle bir ey olacaksa mevzuatsal bir de i ikli e ihtiyaç var herhalde, de il mi? Yani Geçici 2. Maddede

bununla ilgili bir düzenleme var. Yani orada muhakkak bir de i ikli e gidilecekti ama bugüne kadar gündeme gelen bir konu olmadı, i in açıkçası bizim açımızdan.

MEHMET ERTÜRK : Aslında burada tabii ben yanlış anlamadıysam kasıt u: bir miktar devri olmayacak sadece BOTA Ticaret piyasaya gaz satacak. Bu gaz satı nı yaparken bu platformu kullanacak dolayısıyla hani böyle kontrattaki yükümlülü ün oldu u gibi pas edilmesi ekinde de il de ticaret yoluyla elindeki gazın bir kısmını tüketiciye satmak yerine atıyorum böyle bir strateji geli tirecek diyecek ki, benim bir piyasam var elimde EÜA gibi dü ün, mesela EÜA 'ın bir portföyü var. EÜA ne yapıyor? Diyor ki ben bir kısmını TEDA 'a sataca m diyor, bir kısmını ikili anla ma ile sataca m diyor, bir kısmını da ben PMUMda sataca ı diyor. Hatırı sayılı bir miktar PMUMda enerji satıyor mesela EÜA gibi dü ünün yani.

AZİZ MURAT ÇAKIR : Muhakkak buradaki piyasaya i te arz edilecek gaz ile ilgili olarak çalı mamız var. Yapıyoruz yani, kendi içerimizde bir de erlendirmemiz var, bir çalı ma grubumuz hatta olu turuldu hatta onunla ilgili. Dolayısıyla muhakkak piyasa içerisinde yer alırsak hangi artlarla yer almamız gerekti i konu uluyor tabii kurum içerisinde. Sonuçta, bununla ilgili piyasa i leyecekse herhalde olmamız gerekti i noktasındayız bizde ama hangi artlarla bunları de erlendiriyoruz.

MEHMET ERTÜRK : Bunlar tabii dü ünülebilir sonuçta nihayetinde EÜA da bir K T. Ama EÜA elektrik piyasasında bir oyuncu olarak yer aldı, almaya da devam ediyor.

AZİZ MURAT ÇAKIR : Yani biz de bir oyuncu olarak yer alma noktasında neler yapmamız gerekti i noktasını çalı ıyoruz.

MEHMET ERTÜRK : Piyasanın geli imine göre BOTA 'la benzer bir pozisyonu

AZİZ MURAT ÇAKIR : Tabii, tabii muhakkak.

MEHMET ERTÜRK : Eser Bey bir katkı verecek.

ESER ÖZDİL

: Çok kısa Sayın Ba kanım. Sizin söylemi oldu unuz yöntem uan çok yakınımızda bir kom umuzda uygulanıyor. DEPA uan aynı ekilde sanal nokta üzerinden özel oyunculara gaz satarak miktar devri yapıyor aslında fiiliyatta ve bunu yapmasındaki en temel faktörde Yunanistan'ın bir do algaz ticaret merkezi olarak ortaya çıkmasında güçlendirmek. Çünkü piyasada bir likidite olu turması gerekti ini biliyorlar. DEPA oldu u için bunu da özel sektöre devrederek elindeki miktarı, oradaki gazın ticarete konulan gaz miktarını arttırmayı hedefliyorlar ve bu ekilde ortaya çıkacak fiyatın daha güvenilir olmasını hedefliyorlar. Aslında Gökhan Beyin söylemi oldu u miktar devri konusu bu yöntemle Türkiye açısından da ilginç bir keys olabilir ve bu platformun ortaya çıkması durumunda EP A üzerindeki ticarete çok ciddi ekilde likit hale getirebilir. Bu önemli bir aslında husus. Belki çok daha geni konu ulması gereken ayrıca geni konu ulması gereken bir konu belki de.

MEHMET ERTÜRK

: Yani unu ben tekrar vurgulama ihtiyacı duyuyorum. Sonra Burak Beye söz verece im. Açıkçası bu sürecin bir parçası olmaya çalı rken, bu süreç içerisinde olabildi ince, gücüm yetti ince geli imi noktasında katkı vermeye çalı rken, uzun vadede benim de dü üncem hakikaten bizim devlet olarak bir ticari hub olma iddiamız var ve ciddi fırsatımız oldu u kanaatindeyim ben. Bulundu umuz pozisyon ve piyasamızın hacmi dikkate alındı nda bugün belki hep ülke için bunları tartı ıyoruz ama yani uzun vadede benim daha çok önemsemi m aslında i in o boyutu. Bu da önemli, bu da kıymetli. Burada da bir verimlilik üretebilirsek, serbest piyasa dinamiklerinin di ledi i bir yapı içerisinde optimal fiyatı yakalayabilecek maliyetleri olabildi ince minimize edebilecek bir yapı yakalayabilirsek kıymetli ülkemiz için ama ben uluslar arası boyutuyla da aslında bu meseleyi hep ili kili dü ünüyorum, ahsen. Onu da ara ara vurgulamaya çalı ıyorum. Yani i te o DEPA'nın yaptı ı oradaki piyasayı geli tirip, o yine Yunanistan'ın da bu konuda tabii do ru dü üncesi var. Bir ticari hub burada olu turalım gaz piyasasına yönelik eklinde. Bu tür stratejik hamleleri bizim de zaman içerisinde dü ünmemiz lazım ama benim özellikle önemsemi m bir yerden bir ba lamamız lazım yani bir ekilde hani çok oyunculara taraflara ülke içerisinde ilgili taraflara büyük zarar vermeden, herhangi birisine çok a ırı bir yük yüklemeyen bir ekilde bir ekilde bir yerden ba ladı ımız zaman zaten bu tür opsiyonları hızlı bir ekilde konu maya ba layaca ız. unu da yapalım diyece iz, bunu da yapalım

diyece iz. öyle derinli i arttıralım diyece iz. Ondan sonra burada bir hareket, bir derinlik olu tu u zaman bizim illa davet etmemiz illa daha i te buyurun Türkiye çok güzel dememize gerek yok. Birileri zaten buraya gelip pozisyon almaya ba layacak otomatikman i buradaki fiyatın önemli bir referans fiyat oldu u bir dünyaya do ru kayacak diye ümit ediyoruz. O açıdan BOTA ticaretin bu piyasayı in allah harekete geçirdi imizde, faaliyete geçirdi imizde kendini konumlandırması, burada bir oyuncu olarak piyasanın daha da derinle mesine hizmet etmesi noktasında ataca ı aşım lar da bizim için çok kıymetli olacaktır diye dü ünüyorum bende ahsen. Burak Bey'e bir söz verece im.

BURAK BAŞTACI

: Yani az önceki konuya Gökhan Bey aslında yorumu yaptı önemli kısmını ben de tekrar hem bir hatırlatayım. Gün öncesinden aslında söz verilen kadar miktarın getirilmemesi ile ilgili çıkabilecek risklerden bahsettik. Burada Gökhan Bey'in dedi i gibi iki tane piyasayı mutlaka konu uyur olmamız lazım, bir tanesi gün öncesi piyasası, bir tanesi dengeleme piyasası. Dengeleme piyasası gerçekte enlerle ilgilidir. Gün öncesi piyasası bir planlamadır. Yarın bu sisteme kaç gaz getirecek? Bu sistemden kim gaz çekece in planlamasıdır. Öncelikle gün öncesi piyasası için katılımcıların kaç lira para alırlarsa bu sisteme gaz getireceklerinin tekliflerini girmeleri gerekir. Bu tek bir teklif olmak zorunda de ildir. Kademeli teklifler verirsiniz. Bu da sizin gaz fiyatı 500 liraysa ben depodaki gazımı çıkartmam ama 1000 liraysa çıkartırım gibi eyleri getirir kademe kademe. Buradan bir program çıkar ve EP A 'ın yapaca ı sistem, buradan gelecek olan teklifleri zaten birbiri ile bulu turup, toplam sisteme girecek miktarın, toplam sistemden çıkacak miktara e it oldu u fiyatı bulmaktır. Bu da aslında BOTA 'ın endi esi olan giri e ittir çıkı ı aslında mü teri ya da sistem kullanıcısı bazında de il, sistemin toplamını tek bir "giri e ittir çıkı " a getirme çalı masıdır diyelim. Gün öncesi piyasası bunu sa layacak daha sonra ama biz ne kadar plan yaparsak yapalım, hiçbir zaman biz evlerin ne kadar gaz çekece ini, son metre küpüne kadar tahmin edemeyece iz. Hiçbir zaman ertesi gün havanın ne kadar de i ece ini endüstriyel mü terinin o dakika bir arıza ya ayıp, ya amayaca ını tahmin edemeyece iz. Gün içerisinde bizim bu planımızdan farklı bir arz ve talep çıktısı olu acak. Bizim kompresörlerimizden, ithalat için kullandı ımız kompresörlerimizden bir tanesinde de arıza olabilir. Sisteme gaz getirece im diyen birisi depodan çıkan arıza sonucunda bu gazı da getiremeyebilir. Gerçekle enler o gün öncesinden farklı olacak. Ancak bu gün

öncesinde bir fiyat olu turayım, elimizde bir gün öncesi fiyatımız var. Gün sonrası, daha do rusu bu dengesizlik durumları için de aynen gün öncesi için verdi imiz teklifler gibi verdi imiz tekliflerin verilmesi gerekiyor. Yani hangi durumda gün içerisinde benim depoda bulunan gazımı BOTA kullanabilir. Bunun için de bizim teklif vermemiz lazım. Bunlar dengesizlik teklifleri ya da hangi durumda ben o kadar gazı depodan çıkartmayım. Bunun için de bir teklif daha alacak aslında EP A ya da BOTA . Burayı kim i letecekse dengesizlik piyasasını kim i letecekse ve orada da en ucuzdan en pahalıya göre ya ek gazları alacak ya da ters taraftan gazları kullanmamaya ba layacak. Burada da bir ceza mekanizması öyle i liyor. Sisteme ben, sitemde daha sonradan dengesizlik yaratan her bir ta itan öyle ödüyor bunun cezasını. ki tane ihtimal var dengesizlik fiyatı, gün öncesi fiyatından yukarıda çıkabilir. Siz o durumlarda e er sisteme fazladan gaz bıraktıysanız, fazladan bıraktı ınız gazınızı sisteme gün öncesi fiyatı ya da dengeleme fiyatından ucuz olan hangisi ise o fiyattan bırakmı olacaksınız. Gün öncesi programından sapan ki i sisteme gaz bıraktıysa hangisi daha ucuzsa onun üzerinden sisteme gaz bırakır. Sistemden gaz alanda gün öncesi fiyatı ya da dengeleme gaz fiyatından hangisi daha yüksekse bunun üzerinden bunun parasını öder. Elektrikteki mekanizma böyle çalı ıyor. Daha sonra bu adil bir ekilde tekrar da ıtılıyor. Yani burada da çok farklı bir ey aramaya bulmaya gerek yok. Baya ı net bence buradaki durumda, te ekkürler.

MEHMET ERTÜRK : Ever, bu kısmı kapataca ım. Son bir söz, mikrofonla konu un, rahat duyalım sizi.

ALEV KARAVELİOĞLU : Pardon, duyuyorsunuz zannettim. Alev Karavelio lu EP A 'ta daha önce elektrik kısmındaydım. Piyasada da zaten elektrik ticareti yapıyordum. Do algaza yeni dâhil oldum. Burada elektrik ile do algazı tek bir ey var ayıran. Bütün bu sistemleri kurgularken de do algaz depolanabiliyor. Yani siz, bize bunu anlatırken ve bu ey mekanizmaları tartı ırken bir yabancı uzman da söylemi ti. Kurgunuzda hep unu dü ünün yani do algaz depolanıyor ama elektrikte böyle bir ansımız u an için yok ve ona göre de sistem dizayn ediliyor. Yani aslında bahsetti iniz eyler u 3 güne yayılan 3 T zamanına yayılan ve bir günlük kontratta yapılmı olan i lemler. Daha sonra da i te dengeleme ve onun fiyatı ile yani

dengelesizlik fiyatı ile birlikte BOTA 'ın çıkartacağı ve muhtemelen cezalandırması öngörülen bir son faturayla aslında netleşecek yani.

MEHMET ERTÜRK : Doğru. Yani tabii şimdi bu elektrik, gaz tartışması zaman zaman ister istemez gündemimize geliyor. Birebir aynı olmadığını biliyoruz hepimizin de malumu. Kisinin de kendine göre aslında belli esneklikleri var. Elektrik tarafından bakınca sanki gaz tarafının esnekliği, elektrikten çok daha fazlaymiş gibi geliyor anlık akı olmadığını için. Anlık akı zorunluluğu olmadığını için ama. Diğer taraftan bakınca da elektriğin binlerce farklı noktada üretimi var. Gazın böyle bir imkanı yok, girişi belli. Teorik olarak esneklik gazda çok fazla, pratik olarak Türkiye ölçeline baktığımızda dört, beş tane noktadan gaz girişi var, tüketim belli, arzın sınırı var. Dolayısıyla aslında elektrik tarafından baktığımız kadar esnek değil gaz. Anlık olarak doğru ama günlük olarak baktığımızda belki elektriğin esnekliği daha fazla. Çünkü çok daha fazla hani bugünün Türkiye'sinde çok sayıda çok farklı noktalarda sizin elektrik üretebileceğiniz sisteme sokabileceğiniz kapasiteler var. yine de bu farklılığı kaçırmamak lazım. Sistem işletmecisi açısından konuyu düündüümümüzde yani TEA ve BOTA açısından bu sistemin işletilebilmesini düündüümümüzde bu farklılığı her halükarda dikkate almakta fayda var diye düşünüyorum. Adem Bey bir katkı versin.

ADEM KÜSMÜŞ : İmdi tabii ki burada sistem dengesizliğine işletme ile eşitsizlik ekliyle sistemde bırakılacak gaz yani ticari karlılık bulamayan gazın “alınan iletim sistemi sen bunun parasını öde” noktasında oraya bir çözüm üretebiliyorsak yani iletim orada açar gün içi piyasadan ya da G+1'in fiyatındaki piyasaya sokar. Yarı fiyatıysa yarı fiyatından satar bunun wordingini yazarız böyle diyorsak yani bilmiyorum belki. Bedavaya vermeyeceğiz ama yani orada bir caydırıcı bir şey olması lazım yani işletme alıcısı andaki Dede oldu gibi ne yapayım satamadım sen parasını öde modunda bir mevzuat kurgusu düşünürsek doğru bir yol olmayacaktır diye düşünüyorum.

MEHMET ERTÜRK : Oraya o tür şeylere çözüm bulabiliriz diye düşünüyorum ben. Hani gazın fiyatı o zaman sistemde bir fazlalık varsa ona göre çok düşecek. Bu defa insanlar atıyorum olabildi ince yukarıdan gaz getirmek yerine, sistemde bu fazla gazı olanları sattığı gazı bedavaya kapatmaya veya deposuna komaya çalışacak gibi enstrümanlar geliyecek ama biz bu enstrümanları öğrenirken o

ya ayaca imiz süreçte büyük sıkıntılar ya amayalım. Benim tek endi em bu. Dolayısıyla o süreci biraz dikkatli yönetmek lazım.

ADEM KÜSMÜŞ : Piyasaya girelim de TMB e itsizli ini

MEHMET ERTÜRK : Bunların hepsini zamanla zaten

ADEM KÜSMÜŞ : 1 yıl sonra ya bu da olabilir mi diyelim yani.

MEHMET ERTÜRK : Ahmet Bey'in bir sorusu vardı.

AHMET SALİM PAYZE : İmdi öyle Mehmet Bey. 8 Kasım Salı bugün sabah 8.00 itibari ile 8 Kasım'ın gaz günü ba ladı. 7 Kasım'da sabah 8.00 itibari ile bu sabah 8.00 itibari ile sona erdi. İmdi biz bu günden 9 Kasım sabah 8.00 de ba layacak 9 Kasım gaz gününün programlarını yapıyoruz. İmdi 7 Kasım günü sabah 8.00'de de erler çıktı bir dengesizlik olu tu neticede. Bu dengesizlikleri gidermek için sistemdeki fazla gazı satmak ya da eksik varsa gaz alma i lemini BOTA iletim ne zaman yapıyor? Saat 12.00'de mi yapıyor? E er 12.00'de yapıyorsa bugün saat 12.00'deki o seansta yapıyorsa o zaman zaten burada bir dengesizlik piyasası olu mu oluyor. Zaten burada konu ulan tekrar kurulması lazım gelen denilen yok e er, öyle bir durum yoksa burada bir dengesizlik piyasası eksik i var. 7 Kasım gaz gününün dengesizli ini gidermek adına.

MEHMET ERTÜRK : Yani orada tabii bir dengesizlik eyi olu uyor ama geçmi e dönük olu uyor. Gelece e dönük olu muyor. O olu acak fiyat Gökhan Bey'in ö leden önce söyledi i ne zamanın fiyatı olmalı? Yarının mı fiyatı olmalı? Dünün mü fiyatı olmalı? Sorusu, önem kazanıyor. Dünün çünkü dengesizli ini bugün BOTA gelece e matuf olmak üzere gidermeye çalı acak. Artı ya da eksik neyse. De il mi? Yanlı bilmiyorum Arkada lar, o 12.00'deki ey de BOTA 'ın bunu yapmasını öngörüyoruz.

AHMET SALİM PAYZE : 12.00'deki seansta mı yapacak? Bu mudur dü ünülen ey?

MUSTAFA GÜZEL : Bu eyden ba ımsız olarak dengesizlik fiyatının nasıl yansıtılaca ından ba ımsız olarak, e er orada acil bir ihtiyaç yoksa bir sonraki gün için o eksikli i gidermek üzere saat 12.00'de teklifler alacak, iletim irketi.

MEHMET ERTÜRK : Tamam, dengesizlik fiyatını mı soruyorsunuz yoksa bu gazın nasıl giderileceğini mi?

AHMET SALİM PAYZE : Ortada bir fiili dengesizlik olduğu 7'si itibarıyla. Yani 7'sinde çıktı X kadar fazla pozitif, Y kadar fazla negatif topladınız. Neticesinde bir durum olduğu fiili bir durum olduğu.

MEHMET ERTÜRK : Tamam.

AHMET SALİM PAYZE : BOTA burada ya bir fazlalık olabilir, ya bir eksiklik olabilir. Bu eksikliği gidermek için gaz alacak ya da fazlalığı satma yoluna gidecek. Bunu da ben kendimce bu 12.00'deki seansta yapacak ve

MEHMET ERTÜRK : Evet.

AHMET SALİM PAYZE : İşte bu dengesizlik piyasası denilen piyasayı burada orada oluyor gibi geliyor bana. Yani en azından öyle olması lazım, öbürü ise

MUSTAFA GÜZEL : öyle düşünüyorum.

AHMET SALİM PAYZE : Tamamen bir gün öncesi ya da gün içinde fazla ve azlıkların arasında yapılan bir piyasa işlemi. Asıl mesele konu olursa o fiyatlamaya konu olursa hani. Döner dolayısıyla gelecek dengesizlik bedellerinin bu fiyat üzerinden gitmesi ve buna göre bir fiyat oluşturulması düşünüyorum.

MUSTAFA GÜZEL : öyle, sizin dediğiniz gerekçe kodu acil değilse bir gün sonra o eksikliki veya fazlalığı gidermek için bir gün sonra fiziki teslimat başlayacak çünkü bir işlem yapıyorsunuz. Bir gün sonra gerçekleştirmek üzere yapılacak bir ticaret dengeleme ticareti buna yedirilmiş durumda yani, dengeleme ticareti zaten burada. Ama acil bir ihtiyaçsa çok fazla eksiklik var ve iletişim şirketi diyor ki bu fiyatı günün içi piyasasında gidereceğiz. Dolayısıyla o G-1'deki durum değil de, o gün, o gaz günü için saat 12.00'yi beklemeden direkt alım için teklifini verebilecek yani. Bu gerekçe koduna bağlı olan bir şey tamamen.

GÖKHAN YARDIM : Ama fiyat yani bugün belli olacak. Bugünkü fazlalık ya da eksikliğin fiyatı diye bir şey yok artık. O bugün artık.

MUSTAFA GÜZEL

: Nasıl karar verilirse, fiyat olma eylemi de ona göre düzenlenir.

AHMET SALİM PAYZE

: Mustafa Bey, ortada fiili bir durum var. o fiili duruma göre bir şekilde aksiyon alınması lazım. İmdi tahmin ayrı bir konu yani o sistem kötüye gidecek. Onun için gaz alacak mı ya da satacak mı şeklinde düşünmek ayrı bir konu ama olmuştur bir durum var. olmuştur duruma göre ya eksiği tamamlayacaksınız ya da gaz satma yoluna gideceksiniz. Yani G-1'de olmuştur olan yani 7 Kasım diyorum yani tam net anlaşılabilir diye, 7 Kasım itibari ile bugün sabah 8.00 itibari ile çikme durumunun uzlatılması hikâyesi.

MUSTAFA GÜZEL

: Gerekçe kodunda böyle bir şey yazılabilir. Sizin hani dediğiniz fiyatla ilgili bir endişe varsa iletim şirketinin talep ettiği miktarlar hangi gaz günü için yapılıyorsa fiyat o güne yansıtılır denilirse zaten hiçbir sorun kalmaz.

MEHMET ERTÜRK

: Bu notumuzu aldık, buna bakacağız. Yani hangisi daha doğru olur? Bunu nasıl yönetelim diye. İmdi tabii çok şey tartışıyoruz burada yani. Bu tartıştığımız meseleler bu kurguyu deşirecek iyi oranda az veya çok. Yeni kurgu içerisinde bunu deşerlendirmek lazım. Belki daha dar kapsamlı bir toplantıda tekrar hızlı bir şekilde masaya yatırma ihtiyacı da olabilir. Bütün bu tartışmaların hepsini not alıyor arkadaşlar, bunları bir deşerlendireceğiz. İmdi son sözünü vereceğiz, sonra araya gireceğiz. Aradan sonra bir sonraki konudan devam edeceğiz.

YUNUS EMRE İCİK

: Merhabalar. İmdi bu dengesizlik fiyatı ile alakalı konuda aslında Avrupa'yı da örnek alabiliriz yani elektrik piyasasında birçok konuda örnek olarak alıyoruz. Baktığımız zaman NSG'nin Avrupa'daki ülkeleri uyuma zorladığı bir dengeleme kodu var ve bu dengeleme kodunda da söylediği şey dengesiz kalan tarafların marjinal fiyat yani diyelim ki negatifse bir taraftan iletimcinin, o gün iletimci sisteme girdiyse iletimcinin yapmış olduğu alımların en yüksek fiyatı yani marjinal fiyatı veya ağırlıklı ortalama o günkü sistemin ağırlıklı ortalaması, gaz referans fiyatı, olarak geçiyor bizim piyasamızda, artı bir Premium de eeri. Bunlardan hangisi yüksekse bu geçerli olsun diyor. Bu geçerli olduğu durumda da iletimcinin aldığı yapmış olduğu fiyatta devreye girdiği için bir şekilde bir

manipülasyon yapıp kar etme ansı ortadan kalkmı oluyor o yüzden. Ama baktı ınız zaman fiyatın hangi günün dengesizliklerine yansıtılaca ı konusuna baktı ınızda kaygılar normaldir, haksız bir durum olu abilir ama Avrupa'daki sistemde de uanda bizim yazılmı olan mevzuat ve içindeki kapsamla uyutu unu görüyoruz. Bu birinci söyleyece imdi. kinci söyleyece im de bu TMB'deki e itlikle alakalı bir durum. imdi, TMB'deki sistem altyapısına bakacak olursak e er EP A piyasasında gün içinde bir i lem yapması için bir ta itanın depoda rezervasyonu olma zorunlulu unu aramıyorsak. Yani herkes burada gün içinde i lem yapabiliyorsa o zaman gün içinde e itlik her türlü bozulacaktır, bozulmama ihtimali yoktur. O yüzden ya böyle bir kural getirilmesi gerekiyor gün öncesi ve gün içi i lemlerini ayırıp, gün içinde i lem yapacak ta itanların da depo ile rezervasyon yapma zorunlulu u getirilmesi gerekiyor ya da bu getirilmiyorsa TMB'de gün içinde zaten e itlik arama ansımız yok. Bununla alakalı yüksek durumda sistemin gazını kullanma durumlarındaki maruziyeti engellemek adına orada yapılacak i lemlere bir kota koyma gibi yöntemlere gidilmesi gerekiyor. Bunun haricinde bir de bu öncelikli olarak organize toptan satı piyasasını kullanması iletimcinin, piyasadan gaz alması durumunu bakacak olursak orada da bir ta itanın iletimci ile olan yıl öncesinde bir anla ma yapması için aslında bir belli miktar gazı depoda tutması için, o maliyete katlanması için iletimcinin o gazı alaca ını bir ekilde garanti etmesi gerekir. Orada da muhtemelen take or pay gibi bir surum ortaya çıkar, bu sözleşmede o türde bir madde olur. Bu oldu u durumda da iletimcinin yükümlülü e girmesi ile beraber piyasada gaz oldu u zaman, zorunlu olarak piyasadan gaz alma durumu iletimciyi sıkıntıya sokar, te ekkür ederim.

MEHMET ERTÜRK : Eyvallah. Te ekkür ediyoruz, katkınız için. imdi, arkadaş lar bir yarım saatlik molamız var. Elli geçe tekrar bir araya gelelim.

3. OTURUM

MEHMET ERTÜRK : Aramız bitti haberiniz olsun. Ba lıyoruz. Rıdvan Bey ile ba lıyoruz, bir anket formları var herhalde, bir kısa bilgilendirme yapacaklar. Buyurun.

RIDVAN UÇAR : Masalarınızda ya da koltuklarda basit 10 soruluk bir anket göreceksiniz, yarınki sunuma bir ekilde ba lanacak. Biz sizin

fikirlerinizi almak istedik buradaki topluluk bu sorularla ilgili ne dü ünüyor diye. Hiçbir ba lantı olmadan isminiz olmadan i aretleri koyun, masanıza bırakın. Biz, siz çıktıktan sonra toplarız sonra bu sonuçlarla ilgili sizlere bilgi verece iz nasıl dü ünüyor bu toplantıda bulunanlar diye. Çok te ekkür ediyorum ayıraca ınız zaman için imdiden.

ESER ÖZDİL : Ba kanım, çok kısa, anket formlarını arada masalara ve sandalyelere da ıttık, bazı sandalyelere konmamı olabilir. O nedenle er anketi olmayan arkada lar ellerini kaldırırlarsa hemen salonun ba ında Mehmet Bey var, Mehmet Bey size anketlerinizi getirecek.

MEHMET ERTÜRK : Evet, arkada lar, saat 17.00'ye kadar bu eye devam edelim, 1 saatlik daha bir vaktimiz var. Programı az bir miktar de i tirmi olaca ız ama sonuçta bu önemli bir konu, hâlâ da söyleyecek sözler var gibi gözüküyor. Konularımızı da en azından ba lık olarak tamamlayamadık. Ben yine sunumdan ilgili slaytın açılmasını istirham edece im ama teknik arkada lardan. Evet, hızlı bir ekilde devam edelim. Gün içi revize meselesini artık tartı ma ihtiyacı yok diye tahmin ediyorum. Geliri bir formülle sıfırlama konusu var, bununla ilgili çok kısa belki bir iki söz verebilirim, bu zaten teorik olarak böyle. Bu konuda katkı vermek isteyen var mı? Yok. effalık çok geni bir kavram, içini nasıl dolduraca ız ama en azından burayla neyi murat etmi tik Mustafa Bey isterseniz kısa bir açıklama yapın sonra da sektörden birkaç arkada a ve BOTA 'a söz verelim bu konuyla ilgili.

MUSTAFA GÜZEL : Te ekkür ederim. effalıkla burada kast etti imiz aslında yazılacak gerekçe kodlarının içeri inde bulunan bilgilerin yayınlanması. Dolayısıyla iletim irketi hangi gerekçe koduna göre tavır alca ını bilgilerinde veri ba lamında sa lamı olması lazım ki piyasa düzgün i lesin. Kısaca effalık konusunda bunu kastettik. Tabii burada ey de var, hani sunumda da bahsettim yani toplam giri , toplam çıkı miktarları yayınlanabilir. İla hani nokta bazında bütün giri noktalarında tek ta ıtın oldu u durumlarda oradaki veriler belki toplu olarak mesela örnek olarak söylüyorum, Mavi Akım ran gazı ve Azeri gazı toplu halde üçü birden verilebilir, hani tek tek öyle verilmesine piyasa açısından çok ihtiyaç olmadı ını dü ünüyorum.

MEHMET ERTÜRK

: Aslında bu konuda zaten bir çalı ma elektrik piyasasına yönelik özellikle do algaz piyasasının da bazı verilerinin payla ımıyla ilgili bir çalı ma vardı. Onunla ilgili bizim arkadaşlardan ya da EP A 'tan bilgi vermek isteyen var mı? Halihazırda EP A 'ın effaflık Platformu aracılı ıyla yayınladı ı do algaz verileri, kimden katkı alaca ız?

HASAN SİLAHTAROĞLU

: Bakanım per embe günü BOTA ile bir görü memiz olacak bu verilerin alınmasıyla ilgili. Geçen ay yaptığımız 2. effaflık Çalı tayında zaten teyit edildi bu belgeler. BOTA ile per embe günü görü üp bu verileri ne zaman alabiliriz, hangilerini alma imkanımız var halihazırda bunları görü ece iz. EP A olarak biz buna çok kısa sürede cevap verebilecek durumdayız effaflık Platformunda. BOTA 'ın veri sa laması durumunda biz hemen hayata geçirebilecek durumdayız. Giri -çıkı bilgileri, line pack bilgileri vesaire, EPDK'nın yayınladı ı Kurul kararıyla sektörün talep etti i birçok veri var, yanlış hatırlamıyorsam 9 veri olması lazım. Bu anlamda çalı ıyoruz, dedi im gibi per embe günü biraz daha netle ecek.

MEHMET ERTÜRK

: effaflık konusunda halihazırda EP A ile bir effaflık Platformumuz var zaten, orada elektrikle ilgili ciddi veri payla ımımız var. genel olarak bu konu, effaflık meselesini de yine EP A ile de daha öncesinde görü tük, Bakanlıkla da görü tük. Özellikle KT'lerin üretti i belli verilerin yayınlanması noktasında bir çekince olur mu dü üncesiyle benim o görü melerden aklımda kalan en azından bilgi u, Bakanlı ımızın da bu konuda pozisyonu Kurumumuzla örtü üyor. Bir ekilde piyasada el altından diyelim, farklı ekillerde edinilebilen verilerin mümkün oldu unca yayınlanmasını piyasayı etkileyecek, gerçekten hani ciddi ekilde ticari sır niteli i ta ımayacak nitelikteki verilerin olabildi ince effaflık platformu üzerinden yayınlanması noktasında bir orta kanaatimiz, konsensüsümüz olu tu. Bizim burada hakikaten hassasiyet duydu umuz nokta u, fiyatın do ru olu ması için olabildi ince bilgilerin payla ılması lazım, tüm taraflar için payla ılabilmesi lazım. ktisat alanlarımız bilir, orada unu i te tam rekabet piyasalarının dört be tane özelli ine baktığımız zaman birisi de bilgi asimetrisi olmaması, tam bilgi durumunun olu ması piyasada. Dolayısıyla rekabetçi bir piyasaya geçi yapıyorsak, bir rekabet ortamı serbest piyasa ortamı olu turmaya çalı ıyorsak bilgilerin de piyasadaki oyuncular tarafından bazılarının eksik, bazılarının

fazla de il de hepsinin ihtiyaç duyulan bütün bilgilere sahip olması do ru fiyatın olu ması noktasında, piyasanın verimli i lemesi noktasında kritik. Ayrıca i te az önce söyledi im gibi hani farklı ili kilerle ya da farklı pozisyonları kullanarak bu verilerin birilerinin eline geçip birilerinin eline geçmemesi de hem zaten yasal olarak suç. Biliyorsunuz artık i te biz burada bir ticaret formu kurdu umuzda yava yava bu i borsa tarafına do ru da yansıyabilen bir i e dönü ecek, hem de bizim piyasamızı bozacak bir faktör oldu u için olabildi ince biz EPDK olarak buradaki pozisyonumuz ve yine Bakanlı ımız da dedi im gibi aynı dü ünçe içerisinde, çok hassas, çok kritik özellik ta imadı ı sürece ve birilerinin elde etme ihtimali olan verilerin hepsinin effaf bir ekilde tüm piyasa oyuncularına payla ılması yönünde bir kanaatimiz var. Bunu belirtmi olalım buradan.

HASAN SİLAHTAROĞLU

: Kısa bir ey daha ekleyebilir miyim Ba kanım? Bu verileri aslında sadece do algaz sektörü de il yo un ekilde elektrik sektörü istiyor, onların da ciddi ihtiyacı var çünkü elektrik fiyatlarına direk etkisi var do algazın durumunun. Bu açıdan öyle söyleyeyim, tüm elektrik ve do algaz sektörünün tamamını kastediyorum, en fazla talep edilen veri diyebilirim do algaz verileri su verileriyle beraber. Elektrik açısından da yakla ık EYM, Bakanlık, TE A birçok kurumdan veri alıyoruz ama en hemen hemen yani EP A 'ın kendi üretim yayınladı ı verilerin dı ındaki en önemli veri do algaz verisi. BOTA ile görü memizde de herhangi bir çekince belirtirse BOTA , biz zaten EPDK'ya bildiriyor olaca ız. EPDK da bu yılki raporunda ya da Kurul kararında herhangi de i iklik yaparsa ona göre pozisyon alırız.

MEHMET ERTÜRK

: Evet.

ADEM KÜSMÜŞ

: Tabii burada effalık bu piyasanın olmazsa olmazı onda hiçbir tereddüdümüz yok yalnız i te arkada ların da ifade etti i gibi bu piyasada olu madan bir tarafa i te herhangi bir ekilde do algaz girdi maliyetinde artı unsuru olmadan elektrik sektörü, BOTA kısıtlı güne do ru mu gidiyor, gazı fazla mı, elektrik fiyatını unu yazalım denecek rakamlar bir de elektrik piyasasını biraz manipüle edecektir. BOTA olarak bizim do algaz piyasası adına tabii ticari taraflar kendi sözleşmelerinden do an bir takım kısıtlar varsa onları ifade edeceklerdir. İletim olarak bu piyasanın yürürlü e girmesiyle yayınlanmasının daha do ru olaca ını dü ünüyoruz.

MEHMET ERTÜRK

: Orada benim de açıkçası o Kurul kararı olu turulurken süreçte Bakanlıkla falan görüşmelerde yer aldım. Elektrik yönünde de böyle bir ihtiyaç var Adem Bey. Onu da olabildiince yani sizi sıkıntıya sokmayacak çerçevede ve tabii üretebildiğiniz kadarıyla. Belki bazı veriler vardır ki halihazırda zaten bizim altyapımız o veriyi üretme noktasında hazır da olmayabilir, sağlıklı bir veri sunamıyor da olabiliriz. Sağlıklı bir veriyi sunmak da nihayetinde piyasayı bozucu etki yapabilir. Bütün bunları dikkate alınarak inşallah bu doğalgazla ilgili verilerin de, yayınlanan verilerin boyutunu da, verimsizliğin boyutunu da süreç içerisinde arttıracaktır. Bu hani ilkesel olarak zaten çok farklı düğümlerimiz bir konu değil, onun için bence çok fazla üzerinde konuşulacak bir husus değil gibi geliyor bana. Üçüncüye geçelim, depo ve LNG tesisleri. Evet, bu konuyla ilgili bize Mustafa Bey kısa bir şey verin, neyi murad ediyoruz?

MUSTAFA GÜZEL

: Burada özellikle depo için düğümlerimiz, LNG tesisleri de bunun bir kısmı olarak uygulanabilir diye düşünüyoruz. Burada gün öncesinde depoların çalışabilme limitlerini yayınladıktan sonra örnek olarak Silivri depo mesela anında enjeksiyona geçebilen bir depo tesisi değil ancak Tuz Gölü muhtemelen anında enjeksiyon yapabilecek. Dolayısıyla verecekleri limitler örneğin Silivri depo için “0 ile 15 arasında çalıştırım” diye bir bilgi yayınlayacak, Tuz Gölü depo da örnek olarak “-20 ile +40 arasında çalıştırım” diye bir limit yayınlayacak. Bu limitler dahilinde iletim şirketi ve tedarikçiler ve oradan gün içi programlarını yapacaklar. Bu programlar tahsisat olarak kullanılacak. Burada sayaç verileri kesinlikle tikten sonra oradaki artı ve eksi miktarlar iletim şirketi ile depo arasında bir hesap cetveli tutulacak ve bunu sürekli bir sınırlamaya yönelik kendi aralarında bir hesap cetveli tutacaklar. Dolayısıyla burada kapasite artırım ücretlerinde falan bayağı bir problem vardı, piyasa açısından biz hani ele aldık, onlar da giderilmeyecek ve deponun ve iletim şirketinin onayladığı o limitler dahilinde gün içi revizeler rahatlıkla yapılabilecek. Oradaki sayaç verilerinden de tedarikçiler etkilenmeyecek. Bunun piyasaya oldukça katkı sağlayacağını düşünüyoruz. Hani örnek olarak böyle bir şey düğümlerimiz, burada 20 milyon depodan giriş olduğu bir durumda iletim şirketi hattının belli bir basınç seviyesi üstüne çıktığında burada iletim şirketi satış pozisyonuna geçip örneğin 5 milyon depoya satış yaptığı anda burada 5 milyonluk bir kısmı olacak. Bu zaten şu anda kullanılan bir şey ama piyasa bazlı kullanılmıyor. Piyasa bazlı bu o 5 milyonu iletim

irketini satılmı olacağını, orada iletim irketine girmeden bir kısma i lemi olacak. Böyle bir kolaylık olacağını düşünüyorum.

ADEM KÜSMÜŞ : Ba kanım, herhalde Mustafa Bey bu dengeleme anlaşması, operatörler arasında bir dengeleme anlaşması mı olacak? Onu kastediyorsunuz değil mi?

MUSTAFA GÜZEL : Evet.

AZİZ CAMCI : O yani bilemiyorum bizim elimizde de var ama u anda hiçbir yerde herhangi bir operatörle öyle bir dengeleme anlaşması yok. Öyle bir anlaşma olursa zaten ta itanların programları e ittir tahsisat olacak, operatörler birbirlerine borçlanacak. Ama u anda onu hiç kurgulamadık sadece ileride düşünabiliriz ama u anda önümüzde öyle bir elimiz yok.

MEHMET ERTÜRK : Burada sıkıntı olacak sistem açısından bir şey var mı?

AZİZ CAMCI : öyle var, depo operatörü BOTA , iletim operatörü BOTA , LNG terminal operatörünün yine birinde BOTA . Yani ta itanın borcunu bir şekilde BOTA 'ın operatörlerinden biri üstlenecek. Ta itan programı e it tahsisat olacak yani burada bunu bizimle,

MEHMET ERTÜRK : BOTA dı nda bir Ege Gaz var, Ege Gaz açısından baktığımızda Aziz Bey,

AZİZ CAMCI : Ege Gaz açısından baktığımızda ayrı tüzel kişilik bilemiyorum yani bir düşünabiliriz bunu.

MEHMET ERTÜRK : Bu konuyla ilgili var mı sizin yorumunuz, sizi de ilgilendiriyor çünkü.

MEHMET ERTÜRK : Di er katılımcılardan o zaman böyle bir e ye ihtiyaç var mı arkadaş lar? Yani ithalatçılar, toptancılar?

MUSTAFA GÜZEL : Özellikle yani LNG tesisleri biraz farklı zaten enjeksiyon olmuyor ve oradaki gaz belli bir ta itana ait dolayısıyla burada kısmi bir uygulanır ama depo herkese açık oldu u için deponun bu şekilde kullanılması yani

kısmi teslimi nasıl yapacak piyasa bazında? Ve bu sayaç verileriyle ilgili olmaması lazım. Piyasa bazlı çünkü piyasada ele en miktarlar direkt tahsisat oluyor dolayısıyla sayaç verileri bir farklılık arz edecek. Bu farklılığı piyasaya yansıtamayız yani EP A 'daki miktarları, oradaki ele meler artık kesinleşiyor. Dolayısıyla ortada bir miktarlar kalacak yani LNG tam buna uygun değil ama depoda herkesin gazı olabileceği için bu uygulanabilir ama LNG'lerde sadece ele er mecbursa yani bunu LNG'den miktarı kısmak veya arttırmak istiyorsak bunu nasıl yapacağız piyasa bazlı? Buradan ortaya çıkan bir düşünce bu.

FURKAN GÜL : Merhabalar. İmdi buradaki sorunun aslında bir aya ı da sabah Gökhan Bey bahsetti, bizim gün sonu ticaretini öne sürmemizin sebeplerinden birisi de bu. Biz ithalatçılar olarak veya depo kullananlar olarak hiçbir zaman verdi imiz programı alamıyoruz tam olarak ele er bir swap i lemi yoksa. Bu da otomatikman ithalatçıyı veya depo kullanan ki iyi dengesizleştiyor. Biz bu dengesizlikleri genel olarak u anda mevcut düzende gün sonu ticareti ile çözüyoruz. Aynı zamanda bu dengesizlikler birçok kontratın da bir parçası, bu sebeple aslında Avrupa'da interkonnektörlerde direkt verdi iniz program tahsisat olarak kabul ediliyor ve operatörler arasında bir i lem oluyor. Onlarda böyle problem olmadı ı için böyle bir yapıya da gerek olmuyor ama bizde böyle bir yapı olmadı ı için ele er bu da geçerli olmayacak ve gün sonu ticareti kalkacaksa otomatikman ta itanlara, ithalatçılara ek bir maliyet olacaktır. Aynı zamanda örne in bakım zamanlarında gelen fazla gazın toptancılara gitmesi, onların dengesizliklerini gidermesi veya eksik geldi inde riski transfer etme bakımından da gün sonu ticareti önemli. Ele er burada ele itlik olmasın diyorsak en azından depo noktaları için ve LNG'ler için üstüne üstlük birinci maddede dengesizlikler ve düzenleme ücretleri kalsın diyoruz, gün sonu ticaretini de kaldırıyoruz. Bu ek bir maliyet getirecektir ta itanlar için. Te ekkürler.

MEHMET ERTÜRK : Bu konuyla ilgili başka de erlendirme paylaşmak isteyen? Buyurun.

AZİZ CAMCI : Ben bir iki ey ilave etmek istiyorum. İmdi Furkan Bey'in söylediklerinden hareketle aslında herhangi bir üçüncü taraf yer altı deposundan veya LNG terminalinden hizmet alıyorsa bu tesislerin kendilerinden kaynaklanan nedenlerle sisteme gazını veremeyip bir dengesizleştiyorsa zaten yapılan anlaşma gereği o dengesizlikler ilgili tesise rücu edilmesi lazım. Mücbir

sebepten zaten hukuksal olarak ne yapılacağı belli, dolayısıyla basiretli bir üçüncü taraf kullanıcısı ne kadar çıkılması gerektiğini söyleyip çıkamıyorsa burada tamamen ikisi arasındaki anlaşılabilirliği dengelemek için kendi aralarında halletmesi gerekir diye düşünüyorum. Öbür türlü buradaki sorumluluğu iletim ile depo arasına kaydırıp başka bir noktaya götürmek için daha kompleks hale getirir diye düşünüyorum.

ADEM KÜSMÜŞ : Orada bir husus daha var. Bakalım, şimdi LNG terminal kullanıcıları arkadaşımızın da ifade ettiği gibi arkadan gemisi geliyor, işletme öbürüne diyeceğiz ki sen çıkma swap yaptık, iyi de o geminin demorajı falan yani bir takım sıkıntıların önünü açacaktır diye düşünüyorum ben orada. Bir de dengelemek için depoda say, bunu bana dengeleme olarak yansıtma da işletme depoda say. Her ne kadar depoya enjeksiyon yapılabilme imkanı yoksa da orada say gibi bir şey bu. Bu bilmiyorum yani hangi mantıkla EP A bunu düşündü ama bize iletim olarak mantıklı gelmiyor.

MUSTAFA GÜZEL : Böyle, zaten bu o gün için iletim operatörlerinin belirlediği limitler dahilinde bu gerçekleşecek. Yani operatör orada ben bugün 15 milyon çıkarım derse ama çıktı, üretim yaptığı miktar 15 değil de 14.5 ise bunun işini iletim şirketleri çekmek zorunda hani bu mantıkla. Dolayısıyla taraflar sistemde sürekli ticaret platformunda işlem yapıp da karlılığında farklı bir rakam girdiği zaman taraflar zarar görmüş oluyor ve ellerinde olmadan bir zarara uğramış oluyorlar. Sebebi de iletim şirketlerinin tamamı miktarı tutturamamaları. Zaten buradaki miktarlar hani benim dediğim gibi,

ADEM KÜSMÜŞ : Kalmıyor ki o gaz yani ben orada sistemle ilgili bir sıklık var, hattım işletme vesaire yani o yılda bir kere olacak bir husus ama bunun 365 günü tam tersi çalışacak bir madde yani.

MUSTAFA GÜZEL : Ya bu zaten otomatik çalışacak yani bu miktarlar küçük olacak için zaten ama miktarlar sürekli sınırlanarak bir sonraki programlarda yedirilerek gidecek. Dolayısıyla burada hani ekstra bir iş gücü olmayacak. Yazılımlarda zaten herkes bunu görecek. Yani ben bugün 15 milyon girmem lazım sisteme ama iletim şirketi aramızda 500 bin artımız var 14.5 girelim mantığında otomatik yazılımlar vasıtasıyla ilerleyecek. Yani burada tarafların piyasada daha rahat ticaret yapabilmelerini sağlıyoruz. Bir de hatta Belçika'ya

gitti imizde ey vardı, orada o kadar geli mi bu sistem gemi geliyor hakikaten hiç bo altım yapmadan geri gidiyor çünkü bir de satı imkanı var orada. Dolayısıyla hani böyle eyler de oluyor. Yani hiç swap yapıp gemiyi tekrar gönderiyorlar mesela. Orada, Belçika'da anlatmı lardı.

GÖKHAN YARDIM

: İmdi ngiltere'de bir e itim aldık, e itim alanlardan bir tanesi de benim. Birçok arkada burada e itim aldı. Piyasada bir simülasyon yaptık e itimin son gününde, simülasyonda çe itli senaryolar vardı. te so uk hava geliyor, fiyatlar ne olur? te hepimiz orada fiyatları giriyorduk. Depoda arz oldu, hemen u kadarlık bir talep var, yeni fiyatlar olu uyor. Fırtına çıktı LNG gemisi yana amadı, hemen ona göre yeni fiyat teklifleri veriliyor gaz alımı-satımı için.

İmdi bunların hepsi aslında bir veri ve fiyatı etkiliyor. Yani fırtına çıktı, gemi yana amadı. Üç tane gemi gelecek, depoda gaz kaldı, depoda çıkı larda kompresörler arıza yaptı. Bunların hepsi fiyatları etkiliyor. Ama biz İmdi ne yapıyoruz hep tartı tı ımız konu, onu söylemeyelim hassaslık var, bunu vermeyelim hassaslık var. O zaman bu piyasa olmaz ki! Fiyatlar da piyasaya yansıtılmaz. Yani bu piyasa kurulacaksa bir kere buna hepimizin alı ması lazım. İffaflık burada asıl en önemli nokta, İffaflık yoksa zaten bazı verileri verelim, bazılarını vermeyelim ise o zaman bu piyasa olmaz. Ben niye gireyim piyasaya? Hiç girmem yani! Çünkü bir sürü ey gizliyse ama bazılarının orada daha fazla bir avantajı varsa, ondan belli bir kâr elde edebilir, belli bir fiyat avantajı elde edebilir. Ya buna alı mamız lazım, bütün verilerin açık ve İffaf olması lazım. LNG gemisi programlarının verilmesi lazım. Bunların açık olması lazım çünkü bir gemi gelecek mi? Ben meteorolojiden bakaca ım fırtına var mı Çanakkale Bo azında yok mu? Fırtına varsa demek ki bu gemi yana amayacak diye dü ünece im, ona göre kendi fiyatımı gün içerisinde veya bir gün sonraki fiyatımı ayarlayaca ım. Yani buna alı mamız lazım diye dü ünüyorum yoksa hiç bunları tartı mayalım.

MEHMET ERTÜRK

: Gökhan Bey alı ıyoruz zaten ya! Kötü de iliz, durumumuz kötü de il. Bu karamsar konu maları sevmiyorum, onu söyleyeyim yani! O olmazsa bunu yapamayız, u olmazsa unu yapamayız hayır, yapaca ız in allah. Adım adım gidiyoruz, ilerleyece iz, yönümüz belli, gidece imiz nokta belli bunların hepsini ifade ettik. Tabii ki mükemmel olmayacak, tabii ki aksaklıklar olacak, tabii ki birimizin dü ünmesini öbürümüz katılmayaca ız, tabii ki

bazı şeyler teoride durdu u gibi pratikte durmayacak. Sevmesem ben de ki isel olarak sevmesem de ister istemez hayatın realitesi bu ülke gerçeklerimiz olacak ve bunları adım adım çözümlerle ilerleyeceğiz. Yani böyle hani ya o olmazsa o zaman i te biz niye piyasayı konu uyoruz falan bunu kabul etmiyorum. Buraya do ru gidersek bu tartı ma sa lıklı bitmez, sa lıklı ilerlemez, sa lıklı götürüelim. Böyle bir ihtiyaç olabilir, bunu tartı yıyoruz, herkes de erlendirmesini yapıyor medeni bir ekilde ilerliyoruz. Bunun nihayetinde kararını verece iz yani bunu biz u anda mı devreye sokalım, acaba bir süre bekleyelim mi, gözlemleyelim mi belli şeyleri tabii ki hani istiyoruz ki her şey mükemmel olsun, her şey istedi imiz gibi olsun, bir anda hepsini yapalım falan istiyoruz ama nihayetinde belli riskler var. Bazen teorik olarak do ru duran şey pratikte do ru sonuç vermeyebilir. Ne çok hızlı ne çok yava mutedil bir ekilde makulü de kaybetmeden, realiteyi de yadsımadan ilerleyece iz in allah. Karamsar olmayalım, iyimser olalım. Adım adım ilerliyoruz in allah. Bir sonraki konuya geçelim bence yeterince konu tuk bunu. Program tahsisat konusunda Mustafa Bey yine siz bize kısa bir giri yapın.

MUSTAFA GÜZEL : Bu aynı şey, bunun için de tahsisat dedim,

MEHMET ERTÜRK : Ha tamam o zaman burayı geçelim vaktimiz de daralıyor. Dördüncü bölüme gelelim. Gün içi revize; aslında bence bunu da çok konu tuk sayılır. İletimden giden programa öncelik, burada neyi murad ediyorsunuz çok kısa açıklayın bize.

MUSTAFA GÜZEL : Burada hani iki türlü, gün içi revize oldu u durumda bu piyasa bazlı olursa zaten sadece spot piyasada sürekli ticaret platformunda gün içi revize programları olu turulabilirse zaten bir önceli e gerek yok ama öyle bir çakı ma var; sürekli ticaret platformunda gün içinde depodan alaca ı miktarı dü ünerek ticaret yapan bir ta itan o i lemi yapılırken teklif e le ti diyelim, bizde teklif e le ti i zaman bir 15 dakikalık itiraz süresi var. bu 15 dakika bekliyor ve kesinle mi e le me olabilmesi için bir itirazın gelmemi olması gerekiyor. Dolayısıyla o arada ba ka bir ta itan direk depoya gidip revize yaparsa veya kapatırsa oradaki kapasiteyi piyasada i lem yapan bu imkanı kalmamı olacak. Dolayısıyla bir çakı ma durumu var. Ya orada biz iletim sistemine gönderdi imiz

programda öncelik olacak, onların belli vakitleri olacak revize programları ya da bütün gün içi ticareti spot piyasada gerçekleştirecek. Bu ikisinden biri...

MEHMET ERTÜRK : BOTA'nın var mı bu konuda bir kanaati?
Adem Bey, Murat Bey?

ADEM KÜSMÜŞ : Yok, herhangi bir şey...

MEHMET ERTÜRK : İmdi bunları zaten büyük oranda konu mu olduk. Ben teknik masadaki arkadaşları tanıyorum, EPDK sunumunu açmasını istiyordum. Orada da yine sondan ikinci slaytta tartışılacak hususlar vardı onlara bir bakalım. Tartışma maddelerimiz varsa üzerinde konuşalım sonra zaman elverdiği ölçüde size söz vereceğim diğer hususlar için. Bölgesel, noktasal teklifler bunu konu madde diye hatırlıyorum, fiyat hesaplamaları tamam. Haftanın sonu ticareti de konuşalım. Talep tarafının kısaca üzerinden geçtik, belki zaman elveriyorsa konuşuruz. Likiditeyi arttırıcı araçları da büyük oranda konuşalım. Bölgesel, noktasal teklifler konusunda BOTA iletiminden başlayalım. Adem Bey burada bir...

ADEM KÜSMÜŞ : İmdi tabii bölgesel, noktasal teklifler derken iletim sisteminin basınç profilini ilgilendiren bir husus bu yani bizim kısıtlı olduğumuz noktalara yakın bir noktalardan giriş elde edeceğiz arz girişi bize katkı sağlayacaktır. Yani bizim burada bölgesel olması yönünde kanaatimiz.

MEHMET ERTÜRK : Bölgesel daha çok hizmet eder diye düşünüyorsunuz. Var mı Yusuf Bey sizin bu konuda değerlendirme?

YUSUF TOPÇU : Başkanım, burada bizim kastettiğimiz teklifler verilirken her teklifin belirleyici unsurlarından biri de bölge ya da nokta olsun mu yani mal özel teklif verilebilir mi tartışılanlar tarafından? Daha sonrasında bunun böyle olmaması iletim şirketinin talebi doğrultusunda duyuruya çıkarak ben şu noktadan gaz istiyorum diye bir ihtiyacı olursa ancak bu zamanlarda bölgesel ya da noktasal teklife yönlendirelim diye düşünüyoruz. Sektörle ve EPA ile yaptığımız toplantıda da bu noktaya geldik konsensüs olarak. Eğer tüm tekliflerde yani diğer tartışılanların görüşleri de önemli, bölgesel olsun, sürekli bu bir kriter olsun derlerse onu da değerlendiririm, de ilse zaten Adem Bey'in söylediği paralel de aynı yere geliyoruz.

MEHMET ERTÜRK

: EP A 'ın verece i bir katkı var mı burada?

MUSTAFA GÜZEL

: Bu konuda ey söylenebilir, bu bölgesel ve noktasal teklifler zaten bir gerekçe koduyla birlikte iletim irketinin ilave dengeleyici olarak sürekli ticaret platformunda yapaca ı i lemleri kapsıyor. Dolayısıyla bölgesel hazırlanan gerekçe kodlarında o bölgenin line'ı belli bir miktarın altında veya üstünde ise o bölgeden alı veya satı yapılabilir.

MEHMET ERTÜRK

: Bölgesel dedi imizde bölge tanımlayaca ız de il mi? Yani bir bölge tanımlayaca ız, sizin ihtiyacınıza göre u bölgeden, bu bölgeden...

MURAT KOÇAK

: Ege Bölgesi diyece iz, Ege Bölgesinden iki tane giri noktası olacak. Alia a Terminali, Etki Liman FSRU olacak, iki noktadan teklif gelecek. Yalnız bu bölgesel teklifler tabii fiyatın, daha do rusu fiyatın göz ardı edilip teknik zorunluluk nedeniyle alınan bir teklif olması gerekiyor. Yani yoksa gerçe inde dü ük fiyat tercih edilece i için alım yönünde ya da satı yönünde yüksek fiyat tercih edilmesi gerekti i için o mekanizmayı fiyatı göz ardı ettikten sonra teknik zorunluluk varsa bölgesel teklife geçilecek. Öyle dü ünüyoruz yani.

MEHMET ERTÜRK

: Di er kısım zaten ulusal i leyecek, bu BOTA 'ın ihtiyacına binaen BOTA letim olarak bir yerden gaz almak ya da gaz vermek istiyorsa daha ziyade almak amaçlı bölgesel bunu belirleyebilecek hatta ihtiyaç duyuyorsa noktasala kadar inebilecek. Böyle bir opsiyon olması makul duruyor zaten de il mi arkadaş lar sizin yönetiminiz açısından?

MUSTAFA GÜZEL

: Bunun kar ılı ı olarak UDN'nin de taleplerini belirlemesi UDN noktasında yani mülkiyetin iletim irketine geçmesi vasıtasıyla e er çok hani zaruri bir ihtiyaç varsa gerekçe koduna göre noktasal...

MEHMET ERTÜRK

: Tabii bu makul bir talep ekinde gözüküyor. Buyurun. uraya bir mikrofon verelim arkadaş lar.

EREN AKSOY

: Biz bölgesel ve noktasal tekliflerle ilgili hani nasıl olaca ıyla ilgili bir kısım yazmı tık. Oradakini biraz açıklamak isterim hani nasıl olaca ıyla ilgili mutabık kalınırsa e er. letim irketinin böyle bir ihtiyacı do rultusunda EP A 'a bir talep giriyor. O talebe biz EP A olarak 10 dakika içinde

tüm piyasa katılımcılarını haberdar edecek şekilde i te atıyorum hani Ege Bölgesinden bir talep var, i te FSRU ve Egegaz Terminalinden gaz girebilecekler tekliflerini girsinler diye bir duyuruya çıkıyoruz, bir teklif tahtası açıyoruz. O teklif tahtası sonucunda verilen teklifler neticesinde iletim şirketi o tahtadaki en iyi tekliflerden ihtiyaçları doğrultusunda gaz alıyor. Kurgu a a ı yukarı bu şekilde.

MEHMET ERTÜRK : Uygun mu Adem Bey böyle bir şey? İhtiyacınız oldu unda bunu kullanabilirsiniz.

ADEM KÜSMÜŞ : Tabii tabii! Yani o zaten bizim de ifade etmek istedi imiz o.

MEHMET ERTÜRK : Eyvallah! öyle yapalım, talep tarafı katılımına çok kısa de inmi tik, zaten di erlerine de de indik. Talep tarafı katılımıyla ilgili ilk etapta konu tu umuz üzere tedarikçiler do rudan zaten talep de o şekilde hani tüketicinin olaya girmesi ya da ba ka bir piyasa oyuncusunun talep toplayıcısı olarak piyasada aktif hale gelmesi de il, u an elektrikte çünkü o amaya geçtik, geçtik derken hani geçmek üzereyiz diyelim geçtik de demeyeyim tam olarak. Mevzuat çalı ması bitti, çıkmak üzere. Burada diyorsunuz ilk etapta biz tedarikçiler olarak kendi tüketicilerimizle zaten bu anlaşmaları yaparız, piyasada gaz ihtiyacı oldu u zaman talep tarafı yönetimi kapsamında biz kendi tüketicilerimizin gazını kısıtlayıp piyasaya ilave gaz sunabiliriz. Yine piyasada fazla, bol, ucuz gaz varsa bu da yine talep tarafı katılımı çerçevesinde bir nevi varsa tüketicilerinizden ucuz gaz kapasitesinin çalı ma rejimini de i tirip fazla gaz kullanabilecek tüketicileriniz varsa onları da yine bu ucuz gazdan istifade ettirme yönünde tedarikçiler olarak, ta itanlar olarak biz bu adımı atabiliriz diyorsunuz. Makul kurgu sanki bu gibi, bu anlattı mın dı nda bir kurgu noktasında söz almak isteyen, öneride bulunmak isteyen var mı? Ya o piyasanın gelişimine göre gün öncesinde de bunu planlayabilirsiniz. Yani atıyorum i te biz dedik ki, TMB'ler e it olmak zorunda de il, atıyorum. Bir ihtiyaç ortaya çıktı, BOTA iletim dedi ki, benim 40 milyon ihtiyacım var. İmdi bu 40 milyon ihtiyaç illa bir gaz giri i olmak zorunda de il. Bu bir gaz çeki inde azaltma ekinde de olabilir, buralarda da kullanılabilir, gün içinde de yine ihtiyaç olup bu ihtiyaç ifade edildi inde kısıtlayma ekinde de olabilir, talebi azalttırma ekinde de olabilir. Geni dü ünme lazım yani genel olarak piyasada bir ihtiyaç. Yani bu piyasada ne diyelim? Sistemde dengeyi sa layamadı mız noktalarda ortaya çıkan artı-eksi ihtiyacın gaz

arızı noktasında bir kesme dı ında ya da arttırma dı ında tüketim noktasında da bir esneklik olu turma, aslında temel olarak yakalamaya çalı tı ımız ey o talep tarafı katılımıyla. Bu da zaman içerisinde zaten ufak ufak kullanılarak geli ecek bir mekanizma gibi gözüküyor. Ama u a amada bizim ba layaca ımız yer bunu ta itanlar üzerinden yönetmek en makulü gibi gözüküyor. Sanırım bu konuda da bir konsensüs var gibi geliyor bana. Do ru mu? Evet, do ru. tiraz gelmedi ine göre.

imdi bizim EPDK ve BOTA olarak belirledi ımız, önemli gördü ümüz, tartı ılmaya de er gördü ümüz ba lıklar bunlardı. Bunun dı ında zamanımız var, de erlendirmelerinizi bizimle payla abilirsiniz ba ka dile getirmek istedi iniz konular varsa onları da ifade edin. Yeni konu ba lı ı da açabilirsiniz veya genel olarak u ana kadar söylenilenlerden hareketle söylenmemi , eksik kalan, ya tüh unu zamanında söyleyemedim ama aslında bu da katkı sa lardı, buradaki tartı ma ortamına bir katkı vermi olurduk diyece iniz sözler varsa bunları alalım. Bu seans bittikten sonra da di er konuya geçebilece iz. Önce buradan bir söz istendi, sonra size verece im. Mikrofonu arkada a ula tırabilirsek, elinizi kaldırın sizi görsün.

YUNUS EMRE İCİK

: imdi biz de kendi içimizde yaptı ımız çalı malarda yönetmelik dokümanlarını okuyup bu dokümanlar sonucunda nelerin eklenmesi gerekir diye bir beyin jimnasti i yaptık. Bunun sonucu olarak da bu konulara ek olarak birkaç konu daha var kafamızda soru i areti yaratan. Öncelikle bir ta itanın fiziki teslimatlı teklif vermesi durumunda yani az önce bahsetti ımız bir ta ıyıcının bir noktadan veya bölgesel olarak bir ihale açması ve o ihale sonucunda da ta itanın o ihaleyi kazanıp o gazı getirme yükümlülü üne girmesi sonucunda gün sonunda yükümlülü ünü yerine getiremezse ve bunu uzun süre tekrar ederse bunun sonucunda bir yaptırım olup olmaması konusunun tartı ılması gerekti ini dü ünüyoruz.

MEHMET ERTÜRK

: Yani normalde i te ne dedik? Onunla ilgili iki ey var, bir dengeleme gazı fiyatının cezalandırıcı nitelik ta ıması, iki dengesizlik cezalarını tartı tık kaldıralım mı, kaldırmayalım mı, kimlik mi de i tirelim, de i ik bir versiyona mı büründürelim diye. Bir de bunun dı ında daha ilave, daha kısıtlayıcı bir yaptırım ihtiyacı de il mi sizin kastınız bu? Yani bunu süreklilik haline getiren adam piyasadaki fiyat onun için yeterli bir ceza olu turmuyorsa bununla ilgili

ayrıca ilave bir tedbir alma ihtiyacı olur mu, ne yapmalıyız? Bu soruyu gündeme getiriyorsunuz.

YUNUS EMRE İCİK : Fiyat caydırıcı olabilir ama fiyat caydırıcı olmasına rağmen bu durum ortaya çıktığında o fiyattan daha büyük zararlar ortaya çıkabilir. Yani BOTAsının letimin noktasal olarak veya bölgesel olarak bir ihale açması demek o bölgede teknik olarak bir sıkıntı olması anlamına gelir. O gazın da o zaman içerisinde gelmemesi durumunda kesinti, kısıntı gibi durumlar meydana gelebilir. Bunun sonucunda da yani o gazın bedelinden çok daha büyük miktarlarda zarar ortaya çıkabilir. Bununla alakalı bir ekstra bir maddeye yazılmasında bir fayda olduğunu düşünüyoruz.

MEHMET ERTÜRK : Eserde vardı bu dengeleme gazına yönelik olurdu umuz taslakta hatırlıyorum, bu tür böyle itiyat haline getirenler için teklif verememe falan gibi ilave tedbirler vardı değil mi?

YUNUS EMRE İCİK : Evet, teklifini sona atma gibi bir durum var.

MEHMET ERTÜRK : Evet, sona atma gibi falan gibi cezalandırıcı ilave bir mekanizma vardı. var mı ihtiyaç? Yusuf Bey.

YUSUF TOPÇU : Bakanım, usul esaslarda yaptırımlar maddesinde bu tür alı kanlı a dönecek kötü niyetin tespiti halinde piyasa sözleşmesinin askıya alınması hükmü var, EPA ve EPDK bunu de erlendirdikten sonra e er de diniz gibi alı kanlı a dönecekse, dengeleme gazı fiyatı caydırıcı olmayacaksa sözleşmeyi olduğu gibi askıya alabiliyoruz, işlem yapmasının önüne geçebiliyoruz. E er de il bunu gaz fiyatıyla çözmeye çalışırsak bunu simülasyonlarda da tekrar böyle bir senaryo üzerinden gideriz ve dengeleme gazı fiyatını belirlerken belli bir katsayı ile biraz daha açabiliriz arayı, farklı bir yol bulabiliriz. Usul ve esaslarda gerekli madde var, gerekli şekilde güncelleriz de.

MEHMET ERTÜRK : Bu konuyla ilgili de erlendirme, buyurun Gökhan Bey.

GÖKHAN EKİCİ : Fiyattan fayda sağlamak mümkün gibi görünüyordu eski sistemde. Doğru yerdeyim değil mi? Dolayısıyla daha öncesinde

almak istedi imiz önlemlere hâlâ ihtiyaç var yani katsayılı cezalarda vesaire de il, o ta itanın önünün kesilmesi gerekir diye dü ünüyorum.

MEHMET ERTÜRK : İmdi onu unutmamak gerek, tabii nihayetinde bizim burada kurmaya çalıştığımız piyasa fiziksel bir piyasa. Yani biz katılımcılardan onu bekliyoruz, hani basiretli bir tacir yaklaşımla getiremeyeceği gazı taahhüt etmemesini bekliyoruz. Dolayısıyla hani böyle bir argümanla gelmek çok doğru olmaz, onu da ben hani uyardım olayım. “Ya işte biz piyasa kardeşim, cezasına katlanırsın, neyse öderiz parasını, karı mayın bize” falan gibi düşünmeyin. Bizim burada kurmaya çalıştığımız piyasa fiziksel bir piyasa, inşallah kısmet olur bunun kurarsak bir sonraki adımda vadeli işlemler piyasasını da hayata geçiririz elektrikte olduğu gibi ama burada biz hani fiziksel olarak bir söz veriliyorsa bu sözün karılanmasını bekliyoruz temel olarak. Bunu bilmek lazım. Orada bir mekanizma var mı arkadaşların söylediği, onu gerekiyorsa netleştirelim, siz de bakın ona.

MEHMET ERTÜRK : Benzer, oradan da istifade edebiliriz o zaman, benzer bir kurguyu burada da atlamamak lazım diye dikkat çekmiş oldum. Bir sonraki konu?

YUNUS EMRE İCİK : Bir sonraki konu iletim sistemi operatörünün sisteme girip gaz alacağı zamanların belirlenmesi fiiks zamanlar olması konusu. İmdi bugün öncesinde saat 12.00 ile 12.15 arasında bir dönemde iletim sistemi operatörünün alması yapacağı görülüyor. Bu aralığın belirgin olması saat 12.00'ye kadar olan ticareti öldürmez mi? Bununla beraber 12.00 ile 12.15 arasındaki fiyatların da normal bir piyasa fiyatı olmasının haricinde daha yukarıda ve özellikle iletim sistemi operatörüne verilmiş ona yönelik fiyatlar olması sonucunu doğurur mu?

MEHMET ERTÜRK : Mustafa Bey?

MUSTAFA GÜZEL : Valla saatler tartışmaya açık yani biz bazı durumları öngörerek böyle yazdık. Eğer bu konuda şey olursa hani ortak bir fikir birliği, saatler, dakika aralıkları deşilebilir. Sadece bir biz de tartışmaya açmak için bunu yazdık. Hani itiraz gelmezse zaten olur veya uygulanır daha deşlik fikirler olur, sonuçta parametrik deşerler deşitirilebilir yani.

MEHMET ERTÜRK

: Siz genel olarak bir sınırlama olmasını mı diyorsunuz daha ilkesel bazda?

YUNUS EMRE İCİK

: İmdi öyle, ben de Gökhan Bey'in verdi i örnekten yola çıkayım. Londra'daki e itimde ben de vardım. Oradaki simülasyonda oyuncular açıkçası Reuters'ten bir haber gelse de iletimci gaz almak istese diye bekliyorlardı. E imdi bu böyle beklentimiz zaten saat 12.00'de kesin oldu unu dü ünürsek orada bir de sürekli ticaret mantı ı ile yani sürekli ticarete tahtadaki tekliflerin görüldü ü anlık e le tirildi ini de bilecek olursak o zaman o süreçte o tekliflerin çok yüksek fiyatlara çıkabilece ini dü ünüyoruz. Özellikle pozitif kalaca ndan emin olan yani negatif kalma ihtimali olmadı ını dü ünene ta itanın maksimumda fiyat vermesinin garanti olaca ını ve bununla beraber saat 12.00'ye kadar olan süreçte ta itanın bir iletimciyi görmek için o piyasayı 12.00-12.15 arasını bekleyece ini dü ünüyoruz. O yüzden bunun bir saat aralı ında de il de herhangi bir zaman aralı ına yayılmasında fayda olaca ını dü ünüyorum.

MEHMET ERTÜRK

: Belli bir kısıt olmasını bu noktada iletimci için diyorsunuz.

YUNUS EMRE İCİK

: Evet, yani en azından bunu bir tartı mak gerekir yani. Sayısal örneklerle bunu bir tartı mak gerekir.

MEHMET ERTÜRK

: Anladım. Bu konuda? Bununla ilgili yurtdı ı örnekleri falan var mı? Bunu nereden esinlendiniz? Yoksa bizim gerçeklerimizi dikkate alarak bize mahsus mu geli tirdiniz? Evet, buyurun.

EREN AKSOY

: İngiltere'de belli saat aralıklarında ihaleler yapılıyor. Biz bunu bu ekilde olabilir diye dü ünmemizin asıl sebebi gerçekten bir bilgi asimetrisi ihtimalini ortadan kaldırmak ve aynı zamanda u belli saatte iletimcinin gazı alaca ı ko ulda herkes o gazı iletimciye satmak için orada bir daha fazla rekabet olu turma amacıyla hani böyle bir ey olabilir mi diye dü ündük. Bunların hepsi tartı maya tabii ki açık. Bu saatlerde aynı zamanda iletimci dı ında di erleri de hani iletimci alım yapacaksa di er ta itanlar da alım yapacak mı yapamayacak mı? Biz bunu kısıtlamadık ama kısıtlamalı mıyız, kısıtlamamalı mıyız diye de kendi aramızda tartı tık. Yani onu da yine tartı malar sonucu neticeye ba lamak lazım.

MEHMET ERTÜRK : Burada BOTA illa bu saat aralı ında almak zorunda de il, de il mi? stiyorsa alacak.

EREN AKSOY : Gün öncesinde yani biz yazarken gün öncesinde bu saat aralı ında almak zorunda, gün içinde istedi i saatte,

MEHMET ERTÜRK : Yok, yok kastım u, atıyorum BOTA dedi ki, benim 30 milyon eksi im var, u 30 milyonu bir kapatmam lazım. 12.00-12.15 üzerinde tekliflere 10 milyonunu be endi, illa 40 teklif vardı ama 10'unu be endi, 30'unu da almak zorunda mı?

EREN AKSOY : Yok, de il.

MEHMET ERTÜRK : O zaman sıkıntı yok BOTA açısından ya!

MUSTAFA GÜZEL : Biraz da o tabii eyle ba lı,

MEHMET ERTÜRK : Yani hani burada e er ya iyi BOTA 'ı dü ürdüm ben, hadi buradan yüksek fiyata satayım gibi bir dü ünce içerisinde hareket edilirse zaten BOTA da burada fiyata bakıp ya bu fiyat yüksek, ben bunu almak istemiyorum dedi inde almama durumu varsa bir problem yok. Be enirse alacak, be enmezse almayacak.

MEHMET ERTÜRK : Ta itanlar yani burada BOTA letim zarara u rayacak, u ramayacak diye bir durum yok. O bir gün önce olu uyor, bunu daha önceki eyde de konu mu tuk bir dengesizlik olu uyor; pozitif yönde olabilir, negatif yönde olabilir. te pozitif yönde ise u kadar gazı sataca ım diyor. Siz e er sisteme gaz bırakmı o gün için ta itansanız gazınızın ucuza gitmemesi adına yüksek fiyat teklif edebilirsiniz. te negatif de bir ta itansanız ucuz bir fiyat teklif edersiniz ve neticesinde bir fiyat ortaya çıkar. Bunun BOTA letime artı ya da eksi yönde bir etkisi yok, tamamen o gün için dengesizlikte kalan ta itanların u rayaca ı bir fiyat çıkacak ortaya. Yani bunun için ey yapmaya lüzum yok, BOTA letimin bir sıkıntısı olmayacak burada.

MEHMET ERTÜRK : O bilfiil o dengesizli i üretenler bu bedeli ödeyecekler ya da bu bedeli alacaklar diye bir durum u anki kurguda ben yok

diye sanki biliyorum. Bunu konu aca ız de il mi? Bunu tartı aca ımız konuydu bu, Gökhan Bey'in söyledi i konuyla ilintili bu.

MUSTAFA GÜZEL : Bu konular tamamen D kapsamında ve dengeleme gazı fiyatının belirlenmesi ve gerekçe kodları kapsamında,

MEHMET ERTÜRK : Hangi dengeleme gazı fiyatı uygulanacak? Bir gün önceki bu dengesizli i olu turanlara mı? Daha o konu net de il.

MUSTAFA GÜZEL : O konu net de il.

MEHMET ERTÜRK : Onu bu i le yani üçüncü defa bu konuya tekrar gelmi olduk, Gökhan Bey imdi tabii haklı olarak gülüyor, ben i te zaten dakika bir gol bir söylemi tim bunu diye. Bunu de erlendirece ız ama unu da unutmamak lazım, arkadaş ların söyledi i hani yurtdı ı uygulamaları u an bizim kurgudaki gibi sanki de il mi yani? O ne zaman, hangi ekilde olu mu olursa olsun o güne yönelik sonuçta bir referans fiyatı olu uyor veya bir dengesizlik fiyatı olu uyor, dengeleme gazı fiyatı olu uyor. O fiyattan o gün dengesiz olanlar muhatap oluyorlar.

MUSTAFA GÜZEL : Biz bunu zaten fikir olarak söyledik, usul ve esaslarda bu konu yok D kapsamında de erlendirilecek. Hangi artlarda da sisteme gazı alaca ı gerekçe kodu yine D ile belirlenecek.

MEHMET ERTÜRK : Ali Bey'e söz verece im. Burada çok hani BOTA 'ın ba ka opsiyonları da olaca ı için dolayısıyla BOTA 'ın iletim apkasıyla BOTA 'ın illa buradan alma zorunlulu u gözüküyor. Piyasada da bir belirsizli i gidermek adına BOTA letimin ne zaman ticaret yapaca ı belli olsun gibi bir ihtiyaç da varsa EP A 'ın söyledi i bu sanki BOTA letime de çok negatif yansıyacak bir durum de il gibi geldi bana. Bu açıdan bu belki saat aralı ı ya da atıyorum ne zaman ba layıp ne zaman bitece ine yönelik eyleri de i tirebiliriz ama kurgu çok sıkıntılı de il gibi sanki benim edindi im izlenim. Ali Bey'e bir söz vereyim.

ALİ GÜNCAN : Ben sadece çok ufak hani yurtdı ıyla ilgili bir ey söyleyecektim. Oradaki imkanlar tabii daha farklı oldu u için özellikle ngiltere örne i esas alınımı , ngiltere'nin imkanları çok farklı, orada direk gün içi olu an dengesizlik gün içi gideriyorlar. Oradaki hem akı dataları yerinde yani anlık akı lar

oluyor, hem onu tespit edebiliyorlar hem de onu gün içerisinde zaten yönetebilecek tool'ları oldu u için gün içinde olu turup o fiyatın i te marjinalini ya da a ırlıklı ortalamasını iki farklı durumda uygulayarak çözüyorlar.

MEHMET ERTÜRK : Bu nüanslar önemli. Bunu tartı tık, notlarımızı aldık. O konuyu bir daha de erlendirece iz. Var mı ba ka husus? öyle yapalım, buraya da bir söz verecektim ben, burada bir arkada , siz el kaldırmı tınız. Ondan da bir katkı alalım.

AHMET POLATKAN : Bölgesel ve noktasal teklifler konusunda iki tane katkı yapmak istiyorum. Birincisi, bu tekliflerin nadiren gerçekleşmesi gerekti ine inanıyoruz ve gerekçe kodunda gerekçelerinin gerçekten net bir ekilde yazılması gerekti ini dü ünüyoruz. Burada basınç de eri olabilir yani bir sayısal de er koyarsak daha net olabilir diye dü ünüyoruz. Ayrıca bir giri noktasından noktasal teklif talebi olacaksa o fiziksel giri noktasından da transfer noktasından gaz alan ta itanların da o fiziksel noktadan noktasal teklif verilmesi gerekti ini dü ünüyoruz.

MEHMET ERTÜRK : Ha bu önemli, transfer noktasından ithalatçıdan bir toptancı devralıyorsa gazı icabında o da bu teklifi verebilsin. Bu makul gibi geldi bana, arkadaş lar not alın. Arkada bayan arkada a bir söz verelim önce.

YAĞMUR KAHRAMAN : Mehmet Bey, ben de Avrupa piyasalarıyla alakalı sordu unuz soruya iki örnek vermek istiyorum. İletim operatörü piyasadan gazı aldı ı zaman Almanya ve Fransa örneklerinde de belli saat aralıklarında almak zorunda diye yazar. Bunun da sebebini biz Almanya'ya gitti imizde sorduk hani neden saat kısıtı koydu unuza dair hani soru sormu tunuz biraz önce. Onu da iki ekilde açıklıyorlar, bir tanesinde diyorlar ki, iletimciye gaz tedarik eden her ta itanın e it ekilde fırsata sahip olabilmesi için bu saatin yayınlanması gerekiyor birinci kuralı böyle söylüyorlar. kinci kural için de, TSO'nun gaz alaca ı zaman e er belli olursa EP A 'ın da söyledi i gibi fiyat rekabeti olu acak ve iletimcinin maliyeti aksine dü ürülecektir diye inanıyorlar.

MEHMET ERTÜRK : Himm, evet, eyvallah.

YİĞİT ÖZKAN : Ben de bu fiyatlamayla ilgili bir öneri, hani zaten belki uygulanan da bu olacaktır. öyle, belki birçok sorunu da aynı anda

çözecek. Sistemde yazın diyelim gaz kalması durumunda kalan gazın teklif verilmesi ekinde de il de zaten daha öncesinde BOTA , ben bu gazın burada kalması durumunda bu fiyata alırım diye daha önceden vermiş zaten onu getiren ki i hani havuzdaki havuzda gaz bırakmak ister yazın, kı ın havuzdan gaz almak isterlerin önünü kesmiş olur çünkü BOTA letmeler öyle düşük fiyat verecek ki zaten o gaza kimse orada o fiyatı bırakmak istemeyecek. Çünkü yurtdışı ndan getirdi i fiyatın daha düşük bir fiyata satacak, zarara girmek istemeyecek. Kı ın da tam tersine çok yüksek fiyatlarla yani önceden BOTA letmeler burada gaz bırakırsanız bu fiyattan alırım, bir tek BOTA letmeler de il yani bütün di er ta itanlar. Burada kalan gazı, havuzda kalan gazı bu fiyattan alırım, di erleri de bu fiyattan satarım, ki in de tam tersine bir sistem olursa o zaman alırım teklifini verenler kendi teklif ettiklerinden alacaklar, onların ortalama da ılımı bunu satanlara yansıtılacak ekinde bir sistem kurulursa bütün sistem aslında kendini çözer. Hem bütün cezaları da çözer, alıcıların istedikleri tekliflerden gazı almasını sağlar, satıcıların da ortalama, maliyet a ırlık ortalamasıyla kendilerine yansımalarını sağlar.

MEHMET ERTÜRK

: Evet.

UKBE UÇMAKLI

: Bakanım, bu konunun haricinde bir konuya de inmek istiyorum. Gün sonu ticaretiyle ilgili bir şey söyleyeceğim, daha önce tartışıldı böyle belli başlı konular geldi inde. Yalnız gün sonunda u an EBT’de belli bir hacme ulaşmış durumda gün sonu ticareti. Fakat ta itanların gün sonu ticareti yapma amaçlarından bir tanesi günlük dengesizliklerini, aylık dengesizliklerini gidermek için birbirilerine takas yapması. Artı ikili anlaşmalar gere i mü terisine gaz verip veya mü terisinden gaz alma durumu olabiliyor. Bunun haricinde do rudan bir satı var mı? Bu tarz i lemler ne kadar incelendi bilemiyorum. EP A ’ın sadece gün sonu ticaretinin spot piyasa üzerinde olmasını istemesinde yani burada ne kadar bir likidite bekliyorlar? u an mevcut EBT’deki hacim kadar olacağını mı düşünüyorlar veya buradaki satı ların satı bazlı i lemlerin ne kadar oldu u konusunda bir çalı ma var mı? Çünkü burada öyle bir durum oluyor, biz sadece spot piyasada gün sonunda i lem yapabilecekseniz ikili anlaşmalar gere i belli yükümlülüklerimizi yerine getiremiyoruz. Buna ilave olarak depoda mü terimize belli bir kapasite ayırıp ona bu kapasiteyi kullandırma durumumuz oluyor ve gün içi revize yapıldı ında buradaki yapılan programlar, biz gazı depodan çıkarttık diyelim UDN’de mü terimize veriyoruz,

biz kendimiz gün içi revize yaptığımızda bu programı UDN’de de bir revize yaptıramıyoruz, böyle olunca bunu gün sonunda mü terimize vermek veya gün sonunda mü terimizden almak. Bu enjeksiyon yönünde de bir gün içi revize olabilir, geri üretim yönünde de gün içi revize olabilir. Yani bunun hem depoyu daha flexible kullanma için gün sonu ticareti etkin olarak kullanılabilir, hem de bizim kendi ikili anlaşmalarımız gereği yapmamız gereken yükümlülükler olabiliyor özellikle daha önce de belirtildi bakım dönemlerinde. Bu sadece spot piyasaya entegre ettiğimizde biz counter partiyi göremeyeceğimiz için sadece piyasaya elimizdeki miktarları konutmuş olacağız ama bu bizim belli başlı yükümlülükleri sağlayamamamıza neden olacak. Bu konuda gün sonu ticareti değerlendirirken bu noktaların da dikkate alınmasını rica ediyoruz.

MEHMET ERTÜRK

: Evet, Mustafa Bey.

MUSTAFA GÜZEL

: Gün sonu ticaretiyle ilgili olarak bunu söyleyebiliriz; bizim kurguladığımız sistemde gün içi saat 06.00’da dengeleme gazı fiyatı belli olacaktır için dolayısıyla dengeleme gazı fiyatı da belli olacak. Dolayısıyla gün sonu ticareti yaparken saat 14.00’e kadar buradaki likidite çok fazla olmayacak, buradaki işlemler sadece sistemde “+” olanlar “-” olanlara gazlarını satacaklar, dengeleme gazı ortada belli olacak. Dolayısıyla “+” olanlar, ikisi de dengesiz kalmamak için sadece dengesizliklerini birbirlerine satacaklar, ilave bir ticaret olmayacaktır için çok fazla işlem olmayacak orada. Dolayısıyla sistem hep taahhütlerini gün öncesinde kendilerini dengelemeye yöneltecek. Hani elektrik sektöründe görüyoruz, çok fazla danışmanlık firması var, çok fazla profesyonel talep tahmin işlemleri yapılıyor, bu tip işlemler başarılı kazanarak gün öncesinden letim şirketine daha dengeli bir sistem bırakılması öngörülüyor.

UKBE UÇMAKLI

: Bir şey ekleyebilir miyim Başkanım? Anlıyorum, dengesizlik için piyasada oluşan referans fiyatının uygulanması konusunda ben de hemfikirim fakat diğer yandan da ticari esnekliği daraltıcı bir uygulama olmuyor mu? Yani yine, dengeleme gazı fiyatı olsun ve oradan dengesizlikler giderilsin ama ikili anlaşmalar için. Gün sonu ticaretine belli bir dönem için veya depo için veya gün içinde veya G+1’de belli bir zaman diliminde izin verilsin veya ikili anlaşmalar için bu yerine getirilecekse bunlar yine devam etsin. Ama

dengelesizli i kapatmak yönünde yine dengeleme gaz fiyatı üzerinden dengelesizlikler fiyatlandırılabilir.

YUSUF TOPÇU : İmdi bu konuyu daha önce de tartı mı tık da, buradaki bizim temel çekincemiz; zaten bir likidite pompalamak isterken bu yeni piyasaya, siz ikili anla ma tarafını biraz daha kabartmak istiyorsunuz, buradaki temel çekincemiz bu bizim.

GÖKHAN EKİCİ : Yolun sonunda dengeleme fiyatı ba ta olmak üzere öyle bir büyük, giyotin, öyle bir büyük polis olacak ki herkes pozisyonunu gün öncesinden kapatmak isteyecek. Bütün kurgu bunun üstüne gitmesi gerekiyor zaten. Üç; bu ortadayken bile, ben hâlâ ikili anla mamla var olan bir esnekli imi kullanmak istersem iki durum var, normal gazın aktı ı durum da var ama kar ı tarafın dengelesizli inin bana aktarılması mümkün olabilir, bu gayet elektrikte de var, grup bazlı dengeleme mi diyorlar? Evet, orada zaten bir çözümlü var bunun, biz de 1 saatli ine, eski tartı malar içinde de 3 yıllık tartı malar içinde de 1 saatli ine buna müsaade edilmesini istedik. ki; kısıntı durumu var, aynı ekil depo için de geçerliydi yanlı hatırlamıyorsam, safe-side da kalmak isteyecek ilk parti yani yarın % 80'lere iniyor gaz giri i, safe-sideda kalmak isteyecek tedarikçi daha az gaz vermek isteyecek ve fakat fazla gaz girilmesinin önünü kesecek. Gün içinde olu abilecek daha yüksek gaz girme vesairenden ikinci alıcı, özellikle toptancılar için konu uyorum buradaki ço unluk, toptancı, bundan faydalanamayacak, o gaz ithalatçının elinde kalacak, atıyorum. Hâlbuki sözle mesel olarak kısıntı kadar gaz almam gerekiyor benim ve bu esnekli i biz gerçekten böyle piyasaya ihtiyacım yok benim bu gazı alıp satmak için, benim ikili anla mam var zaten. Yani piyasayı niçin kullanaca ımızı bir tarafa koymamız lazım ikili anla maları ba ka bir yere koymamız lazım yani hep söyledi imi tekrar söylüyorum ama bunun ebekenin toplam dengesi üzerinde de "sıfır" etkisi var, hiçbir etkisi yok, bir ta ıttandan ba ka bir ta ıtana geçiyor, elektrikte de örne i var zaten.

MEHMET ERTÜRK : Yani arkadaş lar, genel olarak ben de u noktaya dikkat çekeyim; bizim illa buraya kanalize etme gibi bir politikamız yok, elektrikte de bizim illaha havuz geni lesin, her ey havuza aksın havuzdan çıksın gibi bir politikamız yok. Genel olarak bizim Düzenleyici Kurul olarak benimsedi imiz politika, ikili anla malar üzerinden piyasanın temel olarak yürümesi. Aslında o

anla malardaki dengesizliklerin, konjonktürel olarak öngörememelerin ya da kısmen yine oyuncuların belli riskleri alma, bir oranda da spota kayma ihtiyaçlarının giderilmesi adına bu piyasaları i levsel hale getiriyoruz. Dolayısıyla yani eye takılmayalım, ilaha buradaki hacmi büyütece iz gibi bir algıyla hareket etmeyelim. Bir ihtiyaç varsa bu ihtiyacı giderecek bir mekanizma geli tirelim yani hani normal akı ı da kesecek, ilaha burası olsun, burayı ön plana çıkaralım gibi bir eyimiz olmasın. Dolayısıyla hani ikili anla malar, bir defa daha vurgulayayım; ikili anla malar elektrikte de gazda da bizim temel olarak istedi imiz ey, piyasa temel olarak orada ekillensin, konjonktürel, kısa vadeli dengesizliklerin diyeyim ben yine de, yanlı anla ılmasın diye dengesizlik ile karı tırılmasın ama, bireysel o dengesizliklerin, ihtiyaçların öngörü eksiklerinin kısa vadede, uzun vadedeki öngörü eksikliklerinin kısa vadede ortaya çıkmasıyla olu acak o eksik ya da fazlayı da spot piyasası üzerinden giderme gibi bir genel kabulümüz, ilkesel kabulümüz var. Bunu söylemi olayım. Son olarak sa tarafa çok söz verdik, sol taraftan söz almak isteyen bir arkada ımıza son bir söz verelim, bu kısmı kapataca ız çünkü. Buyurun, Adem Bey siz mi?

ADEM KÜSMÜŞ

:Burayla ilgili de il gerçi, bize bir letim irketine bir sorumluluk verildi Yönetmelikte de, onu çok algılayamadım; gaz günü öncesinde talep, tahminleri yapmak gibi. Yani biz o talep, tahminlerin neresindeyiz, son kullanıcı ile ta ıtın arasındaki o programın letim, neresinde de böyle bir yükümlülük verildi letim'e, onu anlamak mümkün de il gibi gözüküyor. Ki, bu tahminin yansımasının yükümlülü ü de tazminat davası olarak letim'e dönecek çünkü. Yani bu noktada onu yeniden bir arkada lar de erlendirirse iyi olur diye dü ünüyorum.

MEHMET ERTÜRK

: Neyi murat ettiklerini, niye böyle bir eye ihtiyaç duyduklarını bir açıklasınlar hızlıca.

YUSUF TOPÇU

: Metni tam hatırlamıyorum ancak bakmam lazım ama

ADEM KÜSMÜŞ

:Metin, irketin sorumluluklarında 1.maddenin "a" bendinde geçmi ,

YUSUF TOPÇU : Kuvvetle muhtemel BOTA 'ın yapacağı işlemlere esas teşkil edecek kendi ticaretine esas olacak talep, tahmini yapmasından ibarettir diye tahmin ediyorum.

ADEM KÜSMÜŞ : Hayır, letim şirketinin sorumluluğu olarak verilmi bize bu. letim şirketi, talep, tahmini nasıl yapar?

YUSUF TOPÇU : Yanlı ifade etmi olabiliriz, bakmamız lazım. üphesiz ülkenin talebini iyi, kötü olarak tahmin etmeyeceksiniz,

MURAT KOÇAK : öyle yani bu talep, tahmininden yanlı bir tahminden dolayı doğacak bir dengeleme piyasasında olacaktır eyler letim şirketine hukuki yoldan dönüş olur mu? Onun altına bir düzenlenmesini yapabilir miyiz yani?

MEHMET ERTÜRK : Başdağül Hanım, Koray Bey, var mı sizin ekleyeceğimiz? Evet, Adem Bey, bunu o zaman öyle, Adem Bey, bunu arkadaşlarla bir daha istişare edelim, burada murat neymi, bu işin sonu nereye gidiyormuş, ona bakalım, tamam mı? Notumuzu aldık. Evet, son söz vereceğim, sol taraftan bir arkadaşta, varsa daha önce konu mayan bir arkadaşta. Yok herhalde, siz o zaman o iki hususu hızlıca söyleyin bize, o şekilde burayı kapatalım.

YUNUS EMRE İCİK : Bir tanesi tartıldı zaten, biri de çok genel hani sadece fikir açısından; biz daha önceki yurtdışı ara tırmalarımızda gelişmemi likit olamayan piyasalarda sürekli ticaret mantığının de il de ihale mantığının daha çok kullanıldığını gördük. Bununla alakalı görüşü merak ediyoruz.

MEHMET ERTÜRK : Neden “sürekli ticaret” seçildi, ihale yerine diyorsunuz. İmdi bunu anlatmak için bir, iki saate ihtiyaç var. Tamam, yani bu uzun bir anlatma ihtiyacı doğurabilir, onun için ben burada cevap almadan kapatalım istiyorum. İmdi, bir diğer gündemimizdeki konu, günlük kapasite rejimine geçiş. Geçen yıl hatırlarsınız katılan arkadaşlar günlük kapasite konusunu uzun uzun konu tuk, tartı tık ve en sonunda dedik ki bunu depodan başlatalım. Depodaki tecrübeleri de biriktirmiş olalım. Oradaki edindiğimiz kazanımlarla birlikte diğer noktalara da bunu yayma konusunu de erlendirmiş olalım dedik. Akabinde D de i ikli i ile depo noktasında bu günlük kapasite olayını başlatmış olduk. Orada

biriktirdi imiz bir tecrübe var. Ben öncelikle BOTA iletimle başlamamak istiyorum. BOTA iletim bu geçen süreçte neler yaşadık, ne oldu? Depoda nasıl bir seyir izlendi? Zorluklar yaşadık mı? Kazanımlar elde edildi mi? Sonra da sektörden yine bu işi kullanan taraf olarak taahhütlanlara söz vereceğiz. Buyurun Adem Bey, Murat Bey.

MURAT KOÇAK

: Malumlarınız bu depo noktasında bu günlük kapasiteye geçtik. Şimdi gözlemlerimiz sonucu hala bir takım sorunlar var. Özellikle taahhütlanlarımız kapasiteye başlamamayı unutuyorlar, günlük kapasiteye. Ve depo operatörü ile iletim operatörünü konu tutacak bir D de de bir şey yok henüz. Ertesi gün, gün içi depoya, operatörüne program gönderiyor. Ama program gönderdiği için D gereği EBT'de kapasiteye başlamamaları için iletim tarafında bunu numerik olarak EBT'de göstermek de bazen sorunlar yaşıyoruz. Sisteme geriye dönük hep müdahalelerde bulunuyoruz. Yani tekrardan tekrardan TMB gir, kapasite gir ya da gaz depo operatörü gazı çıkmırsa ya da girmesi onun bir çıkışının ya da girişinin gösterilmesi gerekiyor. Ona biz manuel bir müdahale etmek durumunda kalıyoruz. Burada bir unutkanlık var ve onu da bu depo operatörleri arasında bir mekanizma kurulması lazım. Eğer bir operatöre program gitmemi, diğerine gönderilmiyse diğer operatörde küçük olanı uygulayacak. Ya da yapmaması gerekiyor bu tür şeyler. Yapmazsa zaten sıkıntı olmayacak. Burada bir sorun var bir de bu günlük kapasiteler konusunda işte bu unutkanlık çok oluyor. Yani şimdi biz depo noktası yine ticarete haiz bir nokta değil. Taahhütlanın kendi emtiası bir yerde bekliyor. Diğer noktalarda bunlar aynı şeyler yaşarsak nasıl çözeceğiz, açıkçası bizim de endişelerimiz arasında. O konuda da zaten biz de erlendirme yaptık. Diğer noktalarda yapabilir miyiz, yapamaz mıyız? Yaparız ama amaçlı bir takım sonuçlar bulduk. O konuları arkadaşlarımız şimdi açıklarlar. Günlük kapasiteye geçeriiz ama u, u ko ullarda geçeriiz. Ya da kar ılı ında u depoda bir kapasite olması lazım, depolama kapasitesi gibisinden ya da işte burada bir sıralama, amaçlı bir fiyatlandırma mekanizması olması lazım, yıl öncesi, ay öncesi ve gün içi kapasiteye başlamalarda bir fiyatta farklı bir amaç olması lazım. Onları arkadaşlardan Yunus Emre Bey varsa elindeki bilgiler onları aktar, amaçları.

YUNUS EMRE İCİK

: Evet. Geçen yıldan bu yana yaşadığımız tecrübeler sonucunda bunu diğer ana çıkış noktalarına nasıl yansıtabiliriz, ona baktık. Ayrıca yurtdışındaki örneklere de baktık. Şimdi günlük kapasite daha çok yurtdışı

örneklerde enterkonnektör noktalarda var, onu bir kere söylemek lazım. Ana çıkı noktalarının oldu u, günlük kapasitenin ana çıkı noktalarına uygulandı ı ülke sayısı az ve özellikle Almanya'da var. Almanya'da her ana çıkı noktasında yok, ihtiyaç olan yerlerde var. Bizdeki kapasite a ım bedelleri ile atıl kapasite bedelleri arasındaki o bir farklılık oradaki optimizasyondan kaynaklı ta ıtanlar, tedarikçiler sorun ya ıyor. Bu sorunun çözümü için de bizim sistemimizi bozmadan, yormadan, karı tırmadan nasıl bir çözüm bulabiliriz, diye dü ündük. u ekilde olabilir. Bir, tedarikçi günlük kapasite alaca ı zaman yine depoda oldu u gibi ertesi gün ve o ayın içerisindeki günler için tek tek gün bazlı ba vurabilir. Ama bir di er aya yani biz ubattaysak u anda Mart ayına ba vuramaz. Bunun sebebi de Mart ayındaki atıl kapasite miktarlarını bozması gerekiyor yani önce biz hedefimiz yıl öncesinde yıllık kapasiteyi satmak, yıllık kapasitede kalan atıl kapasiteyi aylık olarak satmak, bunun üzerine bir de günlük ürün koymak, kalan miktarlar üzerinden de günlük kapasiteyi satmak. Kurallardan bir tanesi bu olmalı. Di er aya sarkacak herhangi bir günlük kapasite i lemi olmamalı. Bunun yanında alınan günlük kapasitelerin, talebin, arzdan fazla olması durumunda yine aylık bazda yapılan i lemde oldu u gibi prolata uygulanması gerekti ini öngördük. Günlük i lemelerde devir ve aktarım i lemlerinin olmaması gerekti ini öngördük. Çünkü aktarım, özellikle aktarım i lemi çok sıkıntılı bir i lem. Aktarım oldu u zaman bir noktadan bir noktaya artı bir miktar eklemekte bir sıkıntı yok ama bir noktadan kapasite eksiltti iniz zaman o noktanın gaz kullanım vs. gibi bazı teknik sıkıntılar ya anıyor. Aylıkta bile yönetmekte zorlandı ımız bir konu o yüzden günlük kapasitede sadece yani bu aylık olarak, atıl aktarım devir i lemlerinin yine halihazırdaki gibi devam etmesini ama günlük olarak, gün bazında u an depoda oldu u gibi üzerine ilave miktarların alınması gerekti ini öngörüyoruz. Yine bu miktarların nasıl günlükle aylık arasında u anda bir katsayı farkı oldu u gibi günlük kapasitenin de 1.X eklinde bir katsayı ile çarpılması gerekti ini dü ünüyoruz. Söyleyeceklerim bu kadar. Ve tabii u sonuç çıkıyor. Biz günlük kapasitede bir sonraki ay için ba vuru yapamadı ımız için yılsonuna kadar alıp da katsaysız alma durumu da ortadan kalkmı oluyor. Bu kurallar çerçevesinde biz de yazılımımızı entegre ederek, mevcut durumda ortada olan ma duriyetin çözümü için çalı ma yapabiliriz.

MEHMET ERTÜRK

arkada lar. Buyurun.

: Evet. Güzel bir özet oldu, te ekkür ediyoruz

MEHMET CAN

: Enerco Enerji olarak depoda BOTA 'TAN sonra en fazla kullanan, günlük kapasitede kullanan ta itanlardan biriyiz. Unutmak Murat Bey'in dedi i gibi olabilir ama yani biz, biz çok kullandık. Bir veya iki kere oldu. Bunun nedenlerinden birkaç tanesini sıralayaca ım. Bir tanesi saat 11.00'e kadar. te sabahtan programlar geliyor. Saat 11.00'e kadar uanda biz günlük kapasite alıyoruz, onu belirtmek gerekir. Onu belki bizim operatör arkadaşlarımız onu geçirmiyor olabilir, bu birincisi. Unutma dersek, bu var. kincisi, 11.00'den sonra da ihtiyaç olabilir. 11.00'den sonra 13.00, 14.00 gibi programlar daha sonradan geliyor. O zaman depoya ihtiyaç olabilir. imdi sabahtan kapasite alınmadıysa ne yapacaksınız? Depocuya biz bildirim yapıyoruz. Burada olsaydı ke ke söylerdi yani biz yarın u kadar enjeksiyon yapaca ız, u kadar üretim yapaca ız diye söylüyoruz onlara ve yarında a gün içinde giriyoruz. Gün içinde EBT giriyoruz, depocunun EBT'sine giriyoruz. D'de gün içinde EBT'ye girebilme eyi var ama biz hala u anda EBT'ye i lem yapamıyoruz. Yani Murat Bey'in söyledi i o. Ben 1 milyon dedim, yarın ama 2 milyon enjeksiyon yapaca ım ben bunu D kapsamında bir esneklik var ama ben bunu EBT'ye bildiremiyorum. EBT ile ilgili bir sıkıntı var orada. EBT'ye bildiremiyorum, ne yapıyorum? Burada unutma de il bu. htiaç kaynaklı bir ey, yani gün içinde de ihtiyaç oluyor. Saat 11.00'den sonra da oluyor. imdi bunun çözümü olarak da unu söyleyebiliriz. imdi depo noktasında herkes maksimuma kadar istedi i kadar alabiliyor, esnek. imdi BOTA iletimin yazımsal olarak yaptığı ı saat 11.00'e kadar talepler geliyor, sonra onaylama eyi var. Onaylandı, i lem yapabiliyorsunuz, diyor. Burada bence unun olması lazım: Gün öncesinde ve gün içinde de saat açık olması lazım. Ben kapasite 1 milyon mu alaca ım, bu 1 milyon kapasiteyi onayladı ım anda o kapasite bana geçsin ve program yapabileyim. Burada i ler çözülür. Saate gerek olmadı ını dü ünüyorum. Burada Yunus Emre Bey belki biraz daha bizi rahatlatıcı bir ey söyleyebilir. Yani orada herkes istedi i kadar kapasite alabiliyor. Bu günlük ticaret mekanizmasında da i imize yarayacaktır. Hani orada kapasite var mı, yok mu diyorlar ya mesela u anda kapasitemiz yok ama yarın BOTA iletim dedi ki bana gaz ihtiyacım var. Senin kapasiten yok yapamazsın dedi i anda ben kalırım orada. Ama depoda gazım var diyelim. Ama günlük kapasite olsaydı orada, olursa ben BOTA iletimden i te 2 milyon kapasite alıyorum, onayladım, programımı da yaptım, gittim EP A 'ta da sattım, bu kadar kolay olur. Yani burada esneklik saatlerini biraz ileriye alırsak ya da saat ya da onaylama direkt bize geçerse kapasite, burada i lem çözülür diye dü ünüyorum, te ekkür ederim.

MEHMET ERTÜRK

: Var mı, bu konuda yorum? Depoyla ilgili özellikle,

YUNUS EMRE İCİK

: unu söyleyebiliriz. Bu görüşleri anlıyorum. Saatlerin ileriye alınması konusunda sıkıntı yok. Ama buna karar vermek lazım. Bizim daha önceki D de i ikli i önerisi olan getirdi imiz önerilerde sadece saatlerin 11.00, 12.00 olması ve günlük i lemlerin yapılması ekindeydi. İmdi bu söyledi imiz her şey farklı bir kuralı gerektiriyor. Gün içerisinde kadar uzayan bir günlük kapasite bava vurusunun yapılabilmesi için bizim oradaki talebin arzdan fazlası olması durumunda prolata de il de ilk gelen yıkılır ko ulunu uygulamamız lazım. bunun gibi kuralların.

MEHMET ERTÜRK

: Özellikle u depo için söyledi i kısma cevap verin bence u an da di erine ayrıca şey yapalım.

YUNUS EMRE İCİK

: Depo üzerine zaten bir çalı tayda da konu mu tuk. Onunla alakalı biz de kendi tarafımızda bir çalı ma yapıyoruz. Saatlerin ileriye alınması ve dedi iniz orada iki a amalı bir kapasite rezervasyonundan bahsetmi tiniz. Onunla alakalı zaten bir halihazırda çalı mamız var. Daha önce de konu tu umuz bir konu.

MEHMET CAN

: Gün içinde de yani ilk ba ta u anda saat olarak yapılabilir ama gün içinde hem ben D de i lem yapıyorum ...i lem yapıyorum. Bunun kapasite tarafında da bana eksiklik gösterilmesi lazım, diye dü ünüyorum yani.

MEHMET ERTÜRK

: Bu yeni kuraca ımız piyasada o esnekli i sağlayabilmemiz için önemli. O söyledi iniz kısma ben takıldım. Orada kapasitem yok, diye gaz verebilecek bir adamın depodan gaz vermesini engellememiz lazım. Depoyu çalı tırmamız lazım. ihtiyaç oldu unda oradan gaz sağlayabilmemiz lazım bizim. Depoyu o zaman biraz daha bu esnekli i arttıralım. Alt yapıyla ilgili bir sıkıntı ya ar mıyız?

MURAT KOÇAK

: Ba kanım, öyle bir şey yapabilir miyiz orada? O zaman kapasite ile ilgili bir sorundan dolayı böyle bir program yapmama gibi bir durum varsa; "program e ittir kapasite" gibi bir şey yapabilir miyiz, ona bakalım depo

noktasında sadece. alt yapısı olur mu onun, “program e ittir kapasite” yazılım konusunda alt yapısı,

YUNUS EMRE İCİK : Kapasitenin mantı ına çok fazla uymuyor, yazılımsal olarak ve kavramsal olarak çok karı ıklı a yol açıyor. Yani u ekilde çözemeyiz miyiz? Kapasitenin mantı ını devam ettirerek yani, kapasite, kapasitedir ama siz kapasiteyi yeterli almadıysanız programı onun üzerine çıkarak yaparsınız, o nokta için. o nokta üzerinde ihtiyacınız varsa... Bu ekilde çözülemez mi? yani kapasite üzeri program yapma.

MEHMET CAN : Kapasite üzeri i lem yapma yetkisini verirsiniz, sorun yok, cezayı da öderim ben.

YUNUS EMRE İCİK : u anda yani nokta bazında biz bunu çözmeye çalı ıyoruz. Yani ta ıyıcının D de sorumlulu undadır, yetkisindedir yazıyor. Bunu nokta bazında e er ihtiyaç görürsek açmaya çalı ıyoruz. Onu da yine aynı ekilde çözebiliriz. Yani kesinlikle ta ıtının, tedarikçinin sisteme gazı sokamaması gibi bir durum olamaz yani, onu bir ekilde çözeriz.

MURAT KOÇAK : Genelde Cumartesi, Pazara denk geliyor unutkanlıklar hep. Yani hafta içinde olmuyor. Burada yani farklı bir ey yani, 3 gün öncesinden program yapmamanın sonucundan do an bir unutkanlık.

MEHMET CAN : Biz Murat Bey 3 gün önceden program yapsak bile kendi tarafımızda EBT'ye saat mesela 11.00 diyor Yunus Emre Bey, öyle yapmı lar. Saat 11.00'de kapasitem onaylanıyor. Ben Cuma'dan 3 milyon enjeksiyon yapaca ım diye kapasite ba vurusu yapıyorum ama oraya program giremiyorum. Orada daha dü ük mesela 100 bin, 200 bin kapasitem var. 100 bin, 200 bin program yapmama izin veriyor. Pazar günü saat 11.00 geldi inde 11.00'i 1 gece benim 3 milyon program yapma eyim ortaya çıkıyor. Hani sorun buradan kaynaklanıyor. Hani saatle ilgili bir ey var. Erkenden alıp onaylayıp sonra butona bastı ım zaman o kapasite benim olsa ben cumadan yaparım. Hiç de unutmaz olmaz. Fazla alım varsa da

YUNUS EMRE İCİK : Bu konu yalnız bu konuda ta ıtanlar arasında bir mutabakat yoktu. Yani o konu çok net. Yani siz kapasiteye

ba vurdu unuz anda o kapasiteyi size tahsis etti imizde kapasitenizi tekrardan iptal edemezsiniz yani. O kapasite yenilenmi olur.

MEHMET CAN : Onun riski de biz de olsun yani. o zaman dü ük ba vurulur.

YUNUS EMRE İCİK : Tamam, bu konuda siz mutabıksanız sorun de il. Biz zaten ilk ba ta bu ekilde öngörmü tük. Sistem ilk ba ta o ekilde çalı ıyordu. Size ba vurdu unuz günde o kapasite tahsis ediliyordu ve onun üzerinden de i iklik yapılamıyordu ama siz ma dur olmuyordunuz. O kapasite tahsisatı yapıldı ı için programınızı o noktada görüyordunuz. Ama talepler geldi, biz burada rezervasyon yapmak istiyoruz. Bir hafta sonrasının kapasitesini aldık ama de i tirmek istiyoruz diye. O zaman biz de dedik ki, o zaman bunun netle tirilmesi bir hafta sonra olsun yani önümüzdeki günlerde olsun. Ondan önceki dönemde de o zaman bu netle medi i için, kapasite yayınlanmadı ı için programa da do al olarak yansımayacaktır etkileri. En son toplantılarda bu ekilde mutabık kaldık ve yazılımı bu ekilde güncelledik. Yani bu bir mutabakat sonucunda oldu o yüzden tedarikçiler tekrar kendi arasında mutabık kalırsa söyledi iniz ekilde de güncellenebilir. Bunda hiçbir sıkıntı yok.

MEHMET CAN : Gerçek ihtiyaç biraz daha farklı olabilir uanda.

MEHMET ERTÜRK : Di er irketlerimiz benzer dü ünüyor mu?

AHMET SALİM PAYZE : Açıkçası biz son teklifte de böyle bir D de i ikli i için önermi tik. Depo onay miktarının herhangi bir ba vuru olmasa bile en azından minimum kapasite olarak BOTA tarafından atanmasının do ru oldu unu dü ünüyoruz. Bunun üzerinde bir talebi varsa ta itanın girsin o talebini yapsın ama minimum operatör onay miktarı, minimum kapasite olarak o ta itana i lensin. Ve oradan herhangi bir program yapamama olasılı ı da kalsın diye dü ünüyoruz.

MEHMET ERTÜRK : Evet. Var mı ba ka katkı?

UKBE UÇMAKLI : Ben de katılıyorum Ahmet Bey ile Mehmet Beyin söylediklerine. Depoda zaten mak'a kadar alabildi imiz için yani kapasite almada bir eksiklik var ve deponun fiziki olarak geri üretime enjeksiyon teknik

kapasitesi ile zaten istenilen programlar prolata olarak da itılıyor yani. Orada herkesin 20 milyonluk gaz enjeksiyon etmesi veya geri üretmesi gibi bir durum yok. Onun için bu konuda daha esnek kullanabilmek adına kapasite sorununu çözmek için bu şekilde “program e ittir kapasite” veya kapasitenin gün içinde, gün öncesinde istediğimiz gibi revize edilebilmesi bence mantıklı olur.

MEHMET ERTÜRK

: Burayı o zaman biraz çalı alım, olmazsa olabildiince hani bu deponun hakikaten eksiklik ihtiyacı var. farklı nasıl daha rahatlatıcı bir çözüm üretebiliriz? Buna bir bakalım onun dışındaki noktalarla ilgili depo dışındaki noktalarla ilgili BOTA'nın önerisi var. Biz yapabiliriz ama u, u, u kısıtlar olursa biz bunu doğru yönetebiliriz diyor. Orayla ilgili var mı katkı? Gökhan Bey, buyurun.

GÖKHAN EKİCİ

: Geçen sene söylediklerimi tekrarlayacağım. Yani biz burada toptancı, toptancı oturup, kapasite bedelleri düşürülsün diye günlük kapasite alalım vs. diye konu mamız bence son karara etki etmemesi gerekiyor. Çünkü kapasite aslında son tüketici ile ilgili bir konu. Kapasite yapılan yatırımların karlılığı, Kapeksin karlılığı bedel. Bugün bile Kapeksin karlılığı olarak büyük ihtimalle tarifede tam olarak yer almıyor zaten. Büyük ihtimalle %50 – 50 diye hatırlıyoruz ama %50'si sadece Kapeks'ten geldiği varsayılıyor. Halbuki daha fazlası oldu unu çoğumuz, hepimiz biliyoruz. Aylık atılmak mümkün. Katsayısı hala bence küçük, tahmini görüşüm. Aylık cezası cezalandırıcı değil. Yedi kere geçmek serbest. Bu ortamda aslında kapasite bedelini bir de günlük almayı mümkün kılmak bir sübvansiyon daha yaratmak gerek. Hangi sübvansiyon? Düz çeki yapan profilli tüketicilerin kapasite bedelinin her ya da geç artması, devletlerin sübvansiyon edilmesi. Enerji yani onlar için yapılmış büyük kapasiteyi, büyük boru çapını sadece birkaç gün kullanıyorlar biliyorum ama onlar için yapılmış olan kapasiteyi kullanan, kullanması gereken tüketicilerin sübvansiyon edilmesi demek gerçekten bizim için iyi olur. Evet, toptancılar için çok iyi olur. Program yapma zorluklarımızı falan da ortadan kaldırır. Maliyetlerimizi aşağıya düşürür çünkü zaten kapasite bedelini de ortadan kaldıralım, bir hizmet bedeli olsun. 11 yıl önce söylenmiş sözler bunlar, artık söylememiz gerekir. Toptancıların bunları söylememesi gerekir artık, hele tüketicilerin olmadığı bir yerde. Bu bazı tüketicilerin devletlerini sübvansiyon ettirilmesi anlamına gelir. Bakarsanız yerlerde yok mu bu sektörümüzde? Var, yani tarifelerde vs. var, biliyoruz. Ben tahmini olarak ve

irketim adına konu uyoruz. Biz böyle bir eyi istemiyoruz, adil bulmuyoruz çünkü. Çok basit, adil bulmuyoruz! Kapasite, günlük kapasite alımı ile günlük kapasite ticaretini bir kere birbirinden ayırmak gerekiyor. Kapasiteyi teorik olarak yıllık almanız gerekir. Biz aylık da alıyoruz. Ondan sonra yapılabiliyorsa ticaretinin günlük yapıyor olması lazım. Benim elimde fazla bir kapasite varsa ben bunu ticarete konu edebileyim. EP A üzerinden mi sunuyorum, hangi platformdan sunuyorum bilmiyorum ama ki yapıldı Türkiye'de daha önce bu. BOTA iletimdeki arkadaşlar buna vakıf. Dolayısıyla günlük kapasite almanın bazı sonuçları oldu onu, bazı sübvansiyonlara yol açacağını yani her sene söylediğim gibi bir kere daha söylemek zorunda hissediyorum kendimi, teşekkür ediyorum.

MEHMET ERTÜRK

: İmdi bu bir vaka! Zaten ilk başladığımız noktada kapasite rezervasyonu yapılırken daha sıkı kurallarımız vardı. Arkasındaki mantık buydu. Ben bu boruyu ne için dizayn ediyorum? İşte hani her şeyin, tüketicinin ihtiyacını karşılayabilmek adına bu kapasitede dizayn ediyorum. Sen bu boruyu belki bir gün kullanacaksın ama ben senin için atıyorum 36 inç de il 42 inçlik boru in a ettim. Dolayısıyla bunun da karlılığını bir gün kullansan bile ödemen lazım noktasında başladık aslında ilk başlarda, on yıl önce. Fakat zaman içerisinde gelen taleplerle bunu belirli oranlarda esnettik. Dediniz gibi günlük kapasite rezervasyonu daha az o kapasiteyi kullanacak insanların daha az para ödemesine de yol açacak bir mekanizma olacaktır. Ama nihayetinde bunu unutmamak lazım, birileri az öderken birileri bu yükü her halükarda sırtlanacak. İmdi genelde o çok, ülkemizde bilinmeyen bir şey. Yani insanlar genelde i in o kısmına pek odaklanmıyorlar. Her türlü taleplerini gündeme getirirken sanki bunun karlılığında o, o talebi elde ettiğinde orada olacaktır bir maliyet yokmu ya da bazı kalarının sırtına bir şey gitmiyormu gibi bir düşünce ile istiyorlar. Ve hep isteyen sanki haklıymı gibi ve istediğinin verilmemesi kötüymü gibi algılanıyor da aslında her talep, her istek, karlılığında elde edilen o avantajın birilerine dezavantaj olarak yansımaları demek. Burada çapraz sübvansiyonu sıfır yapma mümkün mü? Her zaman değil ya da çoğu zaman değil diyelim. Biz sadece burada buna bakmaya çalıştık. Teorik olarak baktığımızda olay böyle gözükümü olsa da pratikte piyasanın gelişimi adına yani uzun vadeli faydalar adına kısa vadeli belli. Ne diyelim işte, bu tür haksız diye değerlendirilebilecek bazı kazanımların birilerine verilmesine göz yummamız, uzun vadeli fayda adına katkı sağlıyor mu, diye bakarak bu tür esneklikleri biz sağlamış olduk, bugüne kadar. Bu

adımın atılması böyle bir sonuç yaratacak. Bu önemli bir uyarı, bu uyarıyı dikkate alarak yine de hani sektör olarak buradaki de erlendirmelerinizi yapabilirsiniz. Yani i te u açıdan da i te öyle öyle katkılar sa layacak ama günlük kapasite dolayısıyla bu açıdan günlük kapasiteye geçmemiz sistemin geneli açısından baktı ımızda her ne kadar o yükü birilerinin sırtına ben yüklesem de uzun vadede öyle öyle faydalar üretecek. Dolayısıyla günlük kapasite u katkılarından dolayı iyidir, ho tur, yine de bununla ilgili bir adım atmamız icap eder, dü üncesini de gündeme getirebilirsiniz. Yani ey de olmasın hani günlük kapasite öldü mü, olmasın. O dü üncede olan arkada larımızda fikirlerini bizimle payla abilirler.

MEHMET CAN : Bizim gerçek noktada ya adı ımız vakayı ben aktarmaya çalı ayım. imdi biz ehirlere gaz satıyoruz tamam sanayiye satmıyoruz dü z bir profil de il. Ay öncesine alabildi imiz kadar yüksek almaya çalı ıyoruz ama öngörmedi imiz ekilde hava bir anda bozuldu u zaman oraya program yapamıyoruz. Yani ilk önce ey nedir? Kapasiteniz olur. Kapasitenize kadar program yapabilirsiniz eyi var. Üzerindeki miktarı program yapabiliyorsanız, yapabilme yetiniz varsa BOTA iletimin izni ile beraber yapabilirsiniz diyor ama o izin gelmedi i zaman o ta itan u eye dü üyor. Örnek veriyorum benim Bursa gaz noktasında 2 milyon kapasitem var. o gün 2,5 milyon tüketecek ve ben kapasitem olmadı ı için 2,5 veremiyorum. Ne yapaca ım? Bir gün sonra 500 bin negatif kalaca ım yani veremedi im için. Böyle bir sıkıntı var. Biz gerçek noktada da itım irketine satan birisi olarak, gerçek noktada program yapamadı ım noktada, havaların kötü oldu u zamanlarda mesela uanda kötü. Ben geçen aya baktım, geçen seneki Kasım'a baktım, üst seviyelerini aldım, uanda yine yetmedi ama burada da esneklik gösterilmesi, bir ey olması lazım. Günlük kapasite olsaydı ben gün öncesinden alırdım, katsayısına bakmadan, program yapabilmek için. Yani Aygaz'ın görü lerine tam olarak katılmıyorum bu konuda. Bir ihtiyaç olarak var burada. Kapasite olmadı ı için program yapamıyorum ve dengesiz kalıyorum.

MEHMET ERTÜRK : u bir vaka, bunu yadsıyamayız. Yani siz orada atıyorum i te X da itım irketine gaz tedarik ediyorsunuz, bunun maksimum kapasitesi atıyorum 10 milyonsa yani 1 gün bile çekecek olsa 1 yıl içerisinde siz orada 10 milyon normalde aslında beklentimiz 10 milyonluk bir kapasite almanız ve bunu da yıl boyunca ödemeniz yönünde. Çünkü öbür türlü bu defa hakikaten düzenli

eken atıyorum 5 milyon, 4 milyonla, 5 milyon arasında dalgalanan bir tüketicisi var. İmdi bu tüketicisi için 5 milyon kapasite rezerv ediyor birisi, sizinki 1 milyon ile 10 milyon arası dalgalanıyor, 10 milyon da atıyorum yılda 3 gün görüyor. Di er günlerde 7'yi geçmiyor. 7 kapasite rezerv edip o 3 gün içinde 3 milyon ilave kapasite aldı ınızda sizin ödemedi inizi, 10 milyon olarak ödemedi inizi, 7 milyon olarak ödedi iniz para, di erlerinin hepsinden sizinle birlikte di erlerinin hepsine yansıtılmak zorunda kalıyor. Yani Aygaz'ın tespiti bir vaka. Bunu dikkate almak lazım. Siz de diyorsunuz ki bu defa 3 alaca ım, atıyorum i te 2 buçukta kalacak. Bu defa ben 500 bini fazladan vermi olaca ım. Bana dolayısıyla tamam teorik olarak do ru olabilir ama belirli bir esneklik yine de sa lansın. Ben dolayısıyla hani günlük kapasite alma ihtiyacını da öngörümün yetersizli inden dolayı ya da beklentilerin çok dı ında bir realite, bir gerçekte me olmasından dolayı zaman zaman da olsa ihtiyaç duyabilirim. Bunun önünü hepten kapatmayalım ekinde bir talebiniz var. Ba ka bu konuda görü ?

MEHMET CAN : Sanayi de Mehmet Bey, son bir ey söyleyeyim. Sanayi noktasında, analizler oranın ihtiyacına göre yapılmı olabilir. Adam 700 bin tüketecektir, maksimumudur, 700-750 gibi bir RMS analiz yapılmı tır ama da ıtım sektöründe 25, 30 yıllık sonrasındaki öngörüye göre orada RMS dizayn ediyorlar. Yani Bursa Gaz'da maksimum tüketti i 11-12 milyon tüketmi , maksimum da, sanayisi ile beraber. Orada 30 milyonluk RMS var. İmdi orada 30 milyonluk RMS'i kapasitesini mi alalım yani. O da,

MEHMET ERTÜRK : Yok, yok. Onu zaten söylemiyoruz. Ama 11 kullanıyorsanız 11 mi almalısınız yoksa 8 alıp, 11'i 3 gün ihtiyaç duydu unuzda mı almalısınız? Bunun tartı masını yapıyoruz. Yoksa 30'u zaten kullanma ihtiyacınız yoksa o yıl için 30 almasını beklemiyor kimse zaten sizden, u a amada.

YAĞMUR KAHRAMAN : Mehmet Bey biraz önce zaten siz de belirttiniz, dediniz ki; bu kapasiteler hani 10 milyon almadı ınız durumda di erlerine e it ekilde hepimize yansıyor dediniz. Bizim de irket olarak buradaki endi emiz, kı ın yüksek gaz çeki i sa layan da ıtım irketi besleyen toptan da ıtım irketlerinin biraz önce bahsetti i gibi öngöremiyoruz, bu yüzden de günlük kapasiteye ihtiyacımız var diyorlar. Haklılar, günlük kapasiteye ihtiyaç var. Bir, gün, iki gün, kaç gün çekilecekse. Ama bizim metodolojimize gitmemiz gerekiyor. Bu birim bedeli, birim

kapasite bedelimiz bizim yaklaşık olarak 12 Lira. Bunu belirlerken nasıl bir yöntem uyguladımıza tekrar dönüp bakmamız gerekiyor. Çünkü ne oluyor? Bizim gaz ve öncesinde sizin söylemiş olduğunuz rakamdan yani 10 milyondan kapasite almamamız altında almamız sonra onları atıl kapasitelerle almamız. Bunun da üzerine şimdi günlük kapasite geldiğinde eğer düzgün bir kapasite katsayısı belirlenmediği takdirde daha da fazla atıl kapasite alımı olduğunda gaz yılı öncesinde alınacak kapasite miktarı düşecektir. Bu durumda da tarifeye yansıtılacak olan gelir azalacaktır. Bu da ne demek olacak? Tarifelere birim kapasite bedeli artacak. Biz de düz profil satıp yapan ve serbest tüketici fiyatından satıp yaparken yani emsal fiyatın avantajını kullanmazken böyle bedele katlanmamamız gerektiğini düşünüyoruz.

MEHMET ERTÜRK

: Güzel. Sizi birbirinize düşünmeyi başarmışız.

Evet. Evet. Eyvallah. Sol taraftan katkı vermek isteyen. Yani bu günlük kapasite olayı tartışılmalı bir olay hakikaten. Oransallıkların ona göre yüksek belirlenmesi lazım eğer günlük kapasiteyi geçecek olursak. Yani 1 küsur değil de 1 küsur burada pek yeterli olmaz. Ciddi 1'in üzerinde bayağı bir ciddi bir rakam belki belirlemek lazım, daha adil olması açısından ama bir konsensüs doğul olarak yok. Zaten konsensüs olması tuhaf olurdu aslında. Geçmişte konsensüs vardı bu tür konularda ama şimdi yavaş yavaş sizde bazı şeyleri tabii yansımalarına katlanıyorsunuz. Sonuçta belirttiğimiz gibi birileri buradan bir avantaj elde ederken bu baskalarına bir fatura olarak yansıyor. Bunu dikkatli yönetmek lazım, olabildiğince adil yönetebilmek adına katsayısı doğru belirlemek lazım... Eğer günlük kapasiteye geçilecek ise. Bu konuda biz de biraz daha düşünelim. Bence hemen bir karar vermek biraz zor, günlük kapasite ile ilgili. Yine Gökhan Bey'in dikkat çektiği kapasite ticareti ile günlük kapasite rezervasyonunu birbirine karıştırmadan düşünelim. BOTA'yla da yine arkadaşlarla istişare edelim. BOTA bu konuda daha açık, iletim olarak daha açık bu konuda. Dolayısıyla hani günlük yapalım dendiğinde yapabilecek altyapıyı da kuracak durumda arkadaşlar. Ben onu anlıyorum söylediklerinden. Ama bugün bu noktada karar verebilecek durumda değiliz, kanaati olumsuz bende. Biraz daha üzerinde derinlik boyutları ile düşünelim, tartışalım. Sonraki toplantılarda belki fırsat olur bir araya gelirse bu konuyu tekrar tartışabiliriz diye düşünüyorum. Ama depo ile ilgili ortak kanaat olabildiğince esnekliğin artırılması. Çünkü depo sistemi bizim dengeleyebilmek için zaten elimizdeki tek enstrüman. Dolayısıyla da olabildiğince

depoyu esnek kullanmaya yönelik bu tür teorik eylemlere takılmadan, esnek kullanmaya yönelik bazı adımlar atabiliyorsak, sistemin yönetimini de dikkate alarak yazılımsal olarak da sistemin yönetimini dikkate alarak, atabileceğimiz adımları atalım diye bakalım olalım bu bölümü. Yani vaktinden önce bitirmiş olacağız ama yeterince de konuşmuş, yorulmuş zaten bayağı bir kan kaybettik. %50'si boşaldı herhalde sandalyelerin, bu günlük bu kadar tartışma yeter kanaatindeyim. Herkes anket formlarını doldurmuş olsun diye istirham ediyoruz. Arkadaşlar toplayacakları formları siz çıktıktan sonra. Bugün konumuz noktaları dikkate alarak Hasan Bey, Petform'la Adem Bey, yarın için bir hazırlık yapalım. Zaten hani hepsini şu an onu organize edelim. Arkadaşlar yarına yönelik bir çalışmaya yapsınlar. Nerelerde tepki aldık, nerelerde ne tür sorular gündeme geldi ve bunu tartıştık? Bununla ilgili bir sunum hazırlasınlar ben yarın olamayacağım, müsaadenizi istirham edeceğim, onu da imdiden söylemiş olayım. Bazı önemli katılmam gereken toplantı olacak ama zaten teknik çalışmayı hep birlikte yaptık. Ben de çok istifade ettim, kendi adıma çok teşekkür ediyorum tüm katılımcılara vermiş oldukları katkı için. bugünü burada bitirmiş olalım, iyi akamlar.

2. GÜN

1. OTURUM

AYTAÇ EREN : Biraz erken olacak ama Bakanımızın programı varmış bugün ölen, o yüzden bir 10-15 dakika evvel Kurul toplantısı varmış. Bakanlayabilirsek, yerimizi alabilirsek iyi olacak. Bugünkü, ikinci gün toplantımıza Forumumuzun hoş geldiniz. Ben yine dün olduğu gibi bir kısa konuşma, açılış konuşması yapacağım, sonra sözü Bakanımıza vereceğim. Sayın Bakanım, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Rekabet Kurumu, BOTA, EP A, Takasbank ve Dış İleri Bakanlığının Saygıdeğer Temsilcileri, PETFORM'dan Değerli Çalışma Arkadaşlarımız, bu yıl 10.'sünü düzenlediğimiz Taftanlar Forumuna hoş geldiniz diyor, hepinize katılımlarınızdan dolayı teşekkür ediyorum. Biz özel sektör oyuncularının ülkemize çok daha büyük katma değer sağlamasının yegane yolu; şeffaf rekabetçi tüm piyasa oyuncularının eşit koşullar altında rekabet edeceği bir piyasa yapısının oluşturulmasıdır. Nitekim bu Forumun

gerçekle tirilmesinin temel nedeni tam da bu hedef doğrultusunda piyasadaki teknik sorunların çözüme kavuşturulmasının Türkiye'nin doğalgaz piyasasının gelişimine katkı sağlama arzusudur. Keza geçtiğimiz dokuz yılda başarıyla gerçekleştirdiğimiz Taşınan Enerji Forumunun doğalgaz piyasasında yaşanan teknik sorunların çözümü noktasında ilgili tüm tarafları aynı masa etrafında bir araya getiren tek platform olması nedeniyle önemli bir misyon üstlendiğine inanıyoruz. Küresel doğalgaz piyasalarında yaşanan gelişmelerin ülkemize olan etkilerinin daha fazla konutumuz bir sürece giriyoruz. Bu başarılamda Taşınan Enerji Forumunun kapsamını Türkiye doğalgaz piyasasının gelişimi için tüm sektör paydaşlarının ortak yaklaşımlarını yansıtan bir vizyon platformu olarak genişletmek arzusunuzdayız. Dün gerçekleştirilen teknik çalışmalar bugün gerçekleştirilecek makro sunumlarla da destekleyeceğiz. Özel sektör olarak hedefimiz ülkemizin doğalgazda sadece transfer geçiş ülkesi değil aynı zamanda bir ticari hub olmasıdır. Ülkemizde bir ticari hubun kurulmasına yönelik atılacak tüm adımları destekliyoruz. Ülkemizin arz ve fiyat güvenliğini ancak çok tedarikçili bir doğalgaz piyasasının tesis edilmesiyle proaktif bir şekilde yönetilebileceğine inanıyoruz. Geçtiğimiz yıl gerçekleştirildiğimiz Forumda iki önemli hususu vurgulamıştık. Altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesinin ülkemizin doğalgaz ticaret merkezi olması için son derece önemli olduğunu da belirttik. Yine geçtiğimiz yıl içerisinde yüzen LNG terminali yatırımlarının başlaması, mevcut LNG terminallerimizin günlük sisteme gaz verme kapasitelerinin artırılması, depolama tesislerinin devreye alınması süreçlerinin hızlandırılmasına ilişkin gelişmelere de şahit olduk. Bunlar Türkiye açısından hiç şüphesiz önemli gelişmelerdir. Bununla birlikte tüm yatırımların garantiler ya da hakim oyuncu tarafından gerçekleştirilmesinin piyasamızın liberalleşmesi ve rekabetçiliğini artırılmasına yönelik etkilerinin de iyi analiz edilmesi gerektiğine inanıyoruz. Piyasamızın yapısal problemlerinin yapısal çözümler gerektirdiğini ancak bu şekilde piyasa dinamikleri çerçevesinde yapılacak yatırımlar ile piyasamızın dengeli bir görünüm kazanabileceğini belirtmekte fayda görüyoruz. Şeffaf ve liberal bir piyasa mekanizmasının oluşturulması yolundaki en önemli unsur hem sınırda hem de ülke içerisinde gazın gazla rekabetinin sağlanmasıdır. Bunun ön koşulu da; ithalat, toptan satış ve dağıtım segmentlerinde çoklu tedarikçinin varlığıdır. Önümüzdeki yıllarda yeni özel sektör oyuncularının da piyasaya girmesi ve sağlıklı koşullarda rekabet edebilmesi için özel sektörün gaz ithaline ve iç piyasada ticaretine ilişkin tüm kısıtlamaların kaldırılarak piyasa payının artırılması gerektiğine inanıyoruz. İthalata ilişkin her türlü kısıtlama, rekabetçi piyasa

yapısının olu umunu engelleyici niteli e haiz olacaktır. Bunun yanı sıra BOTA 'ın u anda hâlâ %75'ler mertebesinde olan pazar payının piyasada rekabetin önünü tamamen açacak düzeylere inmesi yolundaki kanuni düzenlemenin ithalatın önündeki engellerin kaldırılması süreciyle e zamanlı yürümesi gerekti ine de inanıyoruz. BOTA 'ın hâlâ hazırda Do algaz Piyasası Kanunu'nda öngörüldü ü ekilde yeniden yapılandırılmasının da genel çerçevede piyasanın sa lıklı i leyi i açısından büyük önem arz etmesinin yanı sıra bizatihi BOTA 'ın da mali ve operasyonel açıdan çok daha sa lıklı bir yapıda hareket etmesinin teminatı oldu unu dü ünmekteyiz. Ba ımsız karar alabilen güçlü bir BOTA 'ın do algaz piyasasının geli iminde lokomotif olaca ına inancımız tamdır. Bir prensip tartı ması olarak piyasa bazlı ve kalıcı olacak bir fiyatlama mekanizmasının tesis edilmesine yönelik çalı maların ivedilikle ele alınması gerekti ini de ifade etmek isterim. Bu yönde alınacak bir kararın uzun vadede de i ebilecek global konjonktürden ba ımsız olarak uygulanmasının elzem oldu unu vurgulamak istiyorum. Yine geçti imiz yıl Türkiye'nin bir do algaz ticaret merkezi haline gelmesi için EP A bünyesinde Do algaz Ticaret Platformunun kurulması gerekti i üzerinde tüm hazirun olarak mutabık kalmı tık. Geçti imiz bir yıl boyunca EPDK ve EP A ile birlikte çalı malarımızı sürdürdük, EPDK, Organize Toptan Do algaz Piyasası Yönetmeli ini yayınlarken EP A da hem Gaz Ticareti Forumunun hayata geçirilmesi için teknik çalı malarına hem de Ticaret Platformunun i leyi prensiplerini ortaya koyacak Piyasa Usul ve Esaslarının hazırlanmasına hız verdi. Ülkemizin do algaz ticaret merkezi olma vizyonuna büyük katkı sa layaca ına inandı ımız bu çalı malara katkı sa lamaya devam edece iz.

PETFORM olarak son dört yıldır uluslararası arenada da aktif bir ekilde rol alıyoruz. TRGAS HUB Projesi kapsamında Avrupa Enerji Tacirleri Federasyonu yani ELFED ile yakın bir i birli i geli tirmi tık. Bu i birli i sayesinde Avrupa piyasaları ve mevzuat altyapısı hakkında edindi imiz bilgileri karar alıcılar ile payla ıyoruz. Yine Dı i leri Bakanlı ı ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlı ının talebi çerçevesinde Avrupa Komisyonunun da deste i ile Akdeniz için Birlik Örgütü Kapsamında hayata geçirilen Do algaz Platformunda da yer alan tek Türk sivil toplum kurulu uyuz. Geçti imiz 15 yılda me akkatli bir liberizasyon süreci yürütülmü , gerek Bakanlı ımızın gerek Düzenleyici Kurulumuzun de erli katkılarıyla önemli mesafe kat edilmi tir. Bu minvalde kamu otoritelerinden nihai beklentimiz özel sektör dinamizminin piyasaya getirdi i rekabetin çok daha ileri noktalara ta ınmasıdır. Bu noktada ülkemiz gerekli

potansiyele özel sektörümüz de her türlü kabiliyete sahiptir. Katılımınızdan dolayı bir kez daha teşekkürlerimi sunuyorum. Saygılarımla...Sayın Başkanım...

MEHMET ERTÜRK

: Aytaç Bey'e çok teşekkür ediyoruz. Değerli Kurul Üyesi Arkadaşlarım, Kurulumuzun, Özel Sektörümüzün Değerli Temsilcileri, Çalışanları, SPK'mızın, EPDK'mızın Yönetim Kurulu Üyesi Talat Bey de burada Talat Bey'den de çok istifade edeceğiz inşallah, bu sektöre büyük katkı vereceğinden ümmet yok. PETFORM Yöneticileri, Kamu ve Özel Sektörün, BOTA'nın, Bakanlığımızın Değerli Temsilcileri, Çalışma Arkadaşlarım Hepinize hayırlı sabahlar diyerek sözlerime başlıyorum. Enerji deyince hakikaten insanın vücudundaki kan gibi bir şey. Kanımızda, kan basıncımızda hafif bir düşüklük olsa veya bir fazlalık olsa hemen vücudumuzu etkiliyor, enerjimiz de tıpkı böyle! Arz güvenliğinde bir sıkıntı oldu takdirde problemler yaşıyoruz, bazen arzda fazlalık olabiliyor, talepte düşme oldu takdirde orada da bazen sıkıntılar yaşıyabiliyoruz. Bunun için enerjide denge, stabilite, sürdürülebilirlik çok önemli. Allah'a hamdolsun geçmiş yıllara göre, ben yaklaşık 25 senedir bu sektörün içindeyim ama daha önceden bir kolundaydım daha çok petrol ve LPG, kısmen LPG, 14 senedir de EPDK'da elektrik ve doğalgaz sektöründe birlikte çalışıyoruz. Tabii çok şeyler öğrendik yani her ne kadar başkamız Düzenleme Kurulu olsa da Düzenleme Kurulunun da hem yöneticisi hem uzmanları olarak piyasadaki çok şeyler öğreniyoruz. Yani bu öğrenmemiz de normal, piyasanın içerisinde yaşıyan bazen bizden daha iyi bilebiliyor çünkü biz yalnız düzenleme tarafındayız. Sizler hem düzenlemenin etkisi ile piyasada faaliyet gösterirken belki direnciniz ve piyasa öngörünüz risk hesap etmeniz nedeniyle aynı zamanda risk de yönetiyorsunuz. Dolayısıyla bizden bazen de daha ileriye görebilirsiniz. Bunu da kesinlikle biz yüksünmüyoruz. Biz EPDK olarak, arkadaşlar olarak her zaman piyasanın görüşüne açıkız. Bizim EPDK olarak Allah'a hamdolsun hiçbir kompleksimiz, hiçbir öngörümüz ve öngabullerimiz yok. Biz bilgiyi bir hikmet olarak görüp, nerede bulursak onu alma misyonuyla bütün arkadaşlarımız elbirliğiyle bu şekilde düşünürüz ve piyasaya da bu şekilde katkı veriyoruz. Çünkü biz bu prensibi kendisine ilke edinmişiz, istiare eden her zaman güven içindedir. Bu çok önemli bir şey! Bu aynı zamanda bizim Peygamber Efendimizin de bir hadisidir. Bazen böyle ben şeyleri seçiyorum, bu tip güzel kelimeleri ve hadisleri. Bunlar hakikaten ömrümüz boyunca hayata yön veren ve her zaman yürürlükte olan, tazeliğini sürdüren kurallardır. Bakın bir üniversiteye girecek çocuğunuz veya biz onu çok yaşıyoruz, bir

üniversiteyi tercih ederken tek başınıza tercih ediyorsunuz önce bir tedirginlik vardır fakat iki kişi ile üçüncü kişi, dördüncü kişi veya onuncu kişi ile istişare edip herkesin o hususta bir görüş birliğine varması sizde müthiş bir özgüven oluşturur ve müthiş bir kararınızdan emin olma noktasında sizi acayip motive eder. Biz de böyleyiz, biz bir kararı alırken piyasanın ne kadar görüşünü alıp onu arkamıza alabiliyorsak, o rüzgarla karar alabiliyorsak o kadar o karardan emin ve o kararların da aynı zamanda uygulanabilirliği de o şekilde sağlam zeminlere oturuyor. Dolayısıyla bizim EPDK olarak herhangi bir önartımız, kabulümüz, özel sektöre karşı bir tavrımız falan yok. Bizim tek derdimiz piyasa sağlıklı değilse, sağlıklı bir piyasada sürdürülebilir bir kârlılıkla şirketlerin de devam etmesi önemli. Biz şirketlerin asla zarar etmesinden yana bir kurum değiliz. Bu piyasanın var olması için, bu piyasaya yatırım yapılabilmesi için sağlıklı sürdürülebilir bir kârlılığın doğması, aynı zamanda önünün de görülebilir bir şekilde piyasanın düzenlenmesi lazım. Geçmişle oranla hakikaten çok iyi bir fotoğrafla karşı karşıyayız. Bugün bizi anlayan bir özel sektörle ve özel sektörü anlayan bir kamu kurumlarıyla yüz yüzeyiz ve bundan da gerçekten memnun oluyoruz. Çünkü BOTA'ı ile EPDK'sıyla toptancısıyla, ithalatçısıyla, dağıtıcılarıyla, depocusuyla, şimdi yeni depolama şirketleri de inşallah biz geçen haftalarda karar aldık artık bu sektörde eskiden de vardı depolama ama piyasada ticarete konu olabilecek bir ciddi bir depolamayla karşı karşıyayız. Bu da piyasaya aynı zamanda bir derinlik kazandıracak. Tabii özel sektörün katkısını unutmamak lazım, şimdi sevgili dostum Rıdvan Bey'i de uzun zamandır tanırım zannediyorum geçen yıldır, şimdi aklıma geldi irticalen konuşmak da hoşuma gidiyor, böyle metaforlarla anlatmıştı geçen sene bir gezegen metaforu mu ne, dedim yani ne oldu, biz bu gezegeni hallettik de başka bir gezegen mi? Ama bazen bu tip metaforlar da ayaklarımızın yere basmasını ve sağlıklı düşünmek, ileriye yönelik düşünmek yanında de güzel bir kapılar açabiliyor. Bakın bugün i te kaç gündür Cumhurbaşkanımızın da gündeminde, Başbakanımızın da gündeminde, Enerji Bakanımızın da gündeminde hep enerji var. tesisler açılıyor, i te Bakanımızın dün Mecliste Plan Bütçe konusmasında Türkiye'nin bir enerji koridorundan öte bir ticaret merkezi, ticaret merkezi kavramını da Rıdvan Bey bu sektöre duydu, bu da güzel bir bize bakış açısı oluşturur. Açısından geçen yılki sunumu iyi bir sunumdu. Bunun da piyasaya katkı vereceğine inanıyorum.

Dolayısıyla arkadaşlar, şimdi sabahleyin de hem Aytaç Bey, hem Rıdvan Bey EPDK ve BOTA ile zannediyorum BOTA bu sene arkadaşları öke etmi, bundan da mutlu oluyoruz yani bu sene BOTA'ın meselelere bakış açısı o kadar hoşumuza gitti ki diyor arkadaşlar. Dolayısıyla bir kamu tarafında, bir düzenleme tarafında olan olarak ve piyasanın domine eden bir kurumunun da diğer oyuncularla beraber ortak bir alanda buluşması gerçekten piyasanın gelişmesi açısından önemli. Bir piyasada çekime varsa o piyasanın gelişmesi gerçekten zor ama piyasada bir elbirliği varsa, birlikte bir gemiyi alıp bir yerlere götürmek varsa o gemi oraya daha hızlı gider. Dolayısıyla bunları duydum sabahleyin bundan çok mutlu oldum EPDK Başkanı olarak da demek ki düzenlemelerimiz demek ki Kurumda çalışan uzman arkadaşlarımız, Kurul üyesi arkadaşlarımız sağlıklı yoldayız, BOTA olarak, Bakanlık olarak, özel sektör olarak. Biz hepimiz bir doğru yapıldığı takdirde bunun paydaşı yalnız ne EPDK'dır, ne BOTA'ıdır, ne özel sektördür. Elbirliği ile hani dedik ya, istişare ile karar alındığı takdirde o almış oldu umuz kararlar güvenli kararlardır, güvenli kararlara alacağımız yol da elbette güvenli yoldur.

Dolayısıyla ben daha fazla lafımı uzatmayacağım. Çünkü yapılan çalıştayın sonuçlarının bugün bizlere sunulması ve ondan sonra da biz Kurulumuzla birlikte açacağız, Kurul toplantımıza devam edeceğiz. Ben hepinize hoş geldiniz diyorum, katkılarınızdan dolayı da çok teşekkür ediyorum. Gerçekten güne pozitif bir şekilde başladık, pozitif bir şekilde başladığımız için de inşallah kararlarımız da pozitif olacak. Hepiniz Allah'a emanet olun, başarılar diliyorum.

AYTAÇ EREN : Sayın Başkanımıza çok teşekkür ediyorum. Kendisi hakikaten çok vizyoner bir kişiye sahip, inanıyorum ki bu kişiyle bu vizyoner görüş sektörümüz için çok daha güzel günlere getirecektir. İmdi izninizle Sayın Mehmet Ertürk Bey bir konuşma yapacak. Buünkü çalışmalarını bize herhalde bir çıktı ile bir sunum haline getirecek. Mehmet Bey sizi rica edebilir miyiz kürsüye? Burada mısınız tamam...

MEHMET ERTÜRK : Sayın Başkanım, Değerli Hazirun, ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum. Dün gün boyu sabah 10.00'dan akşam 18.00'e kadar bir çalıştay gerçekleştirdik. Sağ olsun bütün ilgili taraflar temsilcilerini buraya göndermişlerdi. EPDK'tan, BOTA'dan, sektörden bu konuda fikir yürütebilecek, katkı verebilecek arkadaşlarımızın hepsi buradaydı. Biraz teknik düzeyde bir çalışmaya oldu,

zaten niyet, amaç da oydu. Oturumu yönetme konusunda da PETFORM benden istedi, ben de arkadaşlara katkı vermeye çalıştım naçizane Kurum adına da, burada Kurumu temsil etmek adına da bulunmuş olduk. Oturumu yönetmi olmam hasebiyle ortaya çıkan sonuçların da benim tarafımdan paylaşılmasını istirdim. Ben şimdi dün burada neler konuştuk, ne tür sonuçlara ulaştık bunları size özetlemeye çalışacağım. Çok fazla zaman alınmaması adına bir sunum hazırlanmadı, iki sayfalık, bir buçuk sayfalık 13 maddeden ibaret bir hazırladığımız var. Hangi konuları konuştuk ve bu konularla ilgili hangi kanaatlere ulaştık bunları çok kısa paylaşacağım. Birinci başlığımız çalıştayda konuştumuz; ticarete konu gaz alımlarının öncelikle piyasadan gerçekleştirilmesi. Piyasa ile kastığımız yeni mevzuatla kuracağımız Sürekli Ticaret Platformu adını koyduumuz platform, ticaret ortamı. ihtiyaç duyulan durumlarda detaylıca gerekçelendirilerek piyasada ihtiyaçların mümkün kılınması. Burada özet olarak konuştuk, özellikle BOTA iletimin dahili kullanım gazı ve dengeleme gazı alımlarına yönelik bu piyasayı, Ticaret Platformunu kullanması veya bunun dışında piyasadan gaz alımı yapması gibi iki opsiyon var önünde. Bununla ilgili genel talep, genel kanaat BOTA iletimin Ticaret Platformu kullanmasının tercih edilmesi yönünde oldu. Bu da piyasaya derinlik kazandırmak, kuracağımız platformu etkin hale getirmek, oradaki ticaret hacmini geliştirmek adına olumlu bir adım olarak değerlendirildi. Buna yönelik nihai kanaat olumamakla birlikte ayrıntılı görüş, olabildiince iletimin ihtiyaçlarının Ticaret Platformu vasıtasıyla karşılanması şeklinde gerçekleştirildi. İkinci konuştumuz konu, çalıştay takvimini kısmen de değerlendirilmiş olduk. Bununla ilgili programlarının yazılması, sonrasında simülasyonun yapılması, test döneminin uygulanması ve akabinde yürürlüğe girmesiyle ilgili bir takvim oluşturulmuştu, bir öneri takvimi oluşturulmuştu. Bu takvimi çok kısa konuştuk. Takvim üzerinde BOTA'nın ve EPA'nın kendi iç dinamiklerini de dikkate alınarak yapacakları değerlendirmeler sonrasında nihai halini verecek ve bütün taraflardan bu takvime uygun yapılanmalarını tamamlamalarını isteyeceğiz.

Üçüncü önemli başlığımız, iletim sistem operatörünün talebi çerçevesinde gerekçeleri açık bir şekilde belirtilerek bölgesel ve noktasal tekliflerin girilebilmesi şeklinde oldu. Buradaki kasıt, BOTA iletimin sistemdeki iletim kapasitesindeki dengesizliği gidermek adına, sistemde fazla gaz olabilir, sistem küçülebilir, bu gazın satılması veya piyasaya sunulması gerekebilir veya tam tersine sistemde yeterli gaz yoktur, bu gazın

temin edilmesi gerekir. Bu noktada iletim sistem operatörünün elini güçlendirmek adına bölgesel veya noktasal yani ben i te Ege Bölgesinden veya atıyorum i te Malkoçlar noktasından, Azeri giri noktasından gaz ihtiyacım var ekinde BOTTA iletim Ticaret Platformu üzerinden talepte bulunabilecek. Bu talepleri bölge ve nokta bazında oralardan gaz getirebilecek tedarikçiler, ta itanlar BOTTA iletime varsa kapasiteleri temin edebilecekler. Böyle bir yapının olu turulması makul görüldü, BOTTA iletime böyle bir opsiyonun sa lanması gerekti i kanaati olu tu dünkü toplantıda.

Bir di er ba lı ımız, dengeleme i lemlerinin uzla tırılması, faturalandırılması ve teminat yönteminin EP A tarafından gerçekleştirilmesi konusu gündeme geldi. Burada çok kısa unu belirteyim, iki tane uzla tırma var. Bir, ta itanların kendi aralarında yapmı oldukları ticaretin uzla tırılması var. Sürekli Ticaret Formu diye adlandırdı ımız ticaretin gün öncesinden ba layıp gün içinde ve gün sonrasında devam etti i bir yapı öngörüyoruz. Burada ta itanlar arasında gaz alı veri leri olacak, bunun da parasal olarak uzla tırılması gerekecek. Bu uzla tırmanın EP A tarafından yapılması toplantı öncesinde zaten genel kabul görmü bir durumdu. kinci uzla tırılması gereken parasal rakamların ortaya çıkartılmasını gerektiren durum dengeleme piyasası. Ta itanlar belli bir günde sisteme verecekleri ve sistemden çekecekleri gazla ilgili öngörülerini, programlarını sunuyorlar ama takdir edersiniz ki bu birebir gerçekleşmiyor. Dolayısıyla sistemde her bir ta itan için bir dengesizlik olu uyor. Bu dengesizli in fiziksel olarak yönetimi, sistemin dengede tutulması BOTTA tarafından yapılacak. Elektrik piyasasında da halihazırda TE A tarafından dengesizlik piyasası fiziksel olarak yönetiliyor. Bu dengesizlik piyasasında olu an alacak-verecek parasal sonuçların kim tarafından hesaplanıp ortaya konulması gerekti ini biz burada tartıştık. Genel kanaat EP A 'ın bunu yapmasının en do ru seçenek olaca ı yönünde olu tu çünkü EP A halihazırda elektrik piyasasında da dengeleme piyasasına yönelik olu an uzla tırmayı yapmakta, bununla ilgili tecrübesi, birikimi var. Aynı tecrübeden hareketle do algazda da dengeleme i ini BOTTA iletime yıkmayıp EP A 'ın yapması daha do ru olur kanaatine ula tık. BOTTA iletime de aynı görü te. Burada unu belirteyim, EP A 'ın bir miktar zaman kısıtı endi esi, kaynak endi esi vardı. Bununla ilgili ayrıca arkadaş lar kendi içlerinde bir çalı ma yapacaklar, bu i en hızlı nasıl organize edebiliriz, altyapıyı nasıl olu turabiliriz? Bu konuda da sonrasında EP A ile bir toplantı yapmayı kararla tırmı olduk EPDK

olarak. Bir di er konumuz, ta itan bazında giri miktarının çıkı miktarına e it olup olmaması konusuydu. Bu çok aslında önemli bir konu bizim için sistemin i leyi i açısından. Ietim ebekesine giren gaz ile çıkan gazın e it olması gerekiyor ki sistem i letmecisi iletim ebekesini do ru bir ekilde, rahat bir ekilde yönetebilsin. Fakat yeni geli tirece imiz Ticaret Platformunda olu acak ticaret sonucunda bu dengenin giri ve çıkı e itli inin her bir tedarikçi, her bir ta itan bazında birebir yakalanmasının çok mümkün olmayabilece i, yeni piyasada bunun realize edilmesinin zor olabilece i tartı ıldı burada. Çünkü nihayetinde Ticari Platformda sürekli bir ticaret öngörüyoruz, bu ticaret her bir ta itanla ilgili belli gazın el de i tirmesi anlamına gelecek, bu da giri ve çıkı noktasındaki dengeyi bozabilecek, ta itan bazında bozabilecek eklinde bir görü olu tu. Bununla ilgili de BOTA iletim, iletim ebekesinin yönetilmesi noktasında kendilerinin elini rahatlatacak, güçlendirecek çözüm önerileri getirilmesi artıyla buna izin verilebilece ini ancak iletim ebekesini zora sokacak yani biraz amiyane tabiriyle vurdum duymaz bir tavır geli tirecek bir yola gidecek olursa bu serbestlik bizim ebeke yönetmemiz dolayısıyla gaz akı nı do ru bir ekilde tüketiciye ula tırmamız sıkıntıya girebilir endi esiyle buna biraz ihtiyatlı yakla tı. Bu konuda çalı maya devam etme kanaatimiz olu tu, buna biraz daha çalı aca ız. Bir di er konu, dengesizlik fiyatlarıyla ilgili gündeme geldi. Sistemde belli zamanlarda i te günler bazında genelde bizim halihazırda uzla tırma dönemimiz gün oldu u için günler bazında dengesizlikler olu abiliyor. Atıyorum iki gün önceki bugüne baktı mızda dün gerçekte en bir dengesizlik var önümüzde. Bu sabah BOTA bu dengesizli i görecek, bu dengesizli i gidermeye yönelik alı ya da satı yapmı olacak piyasada. Bu alı ya da satı n üretece i bir fiyat var, bu fiyat dünün dengesizlik fiyatı mı olmalı yoksa bu ticaret yarına ili kin bir ticaret oldu u için yarının mı dengesizlik fiyatı olmalı noktasında bir de erlendirme yaptık. Bu açıkçası önemli bir konu zira orada olu acak dengesizlik i te dün örne imizde verdi imiz gibi dün olu acak bir dengesizli in aslında kar ılı ı, maliyeti nedir sorusunun cevabı bugün olu an fiyatta mıdır yoksa dün de il dünden önceki gün olu an fiyatta mıdır eklinde iki ayrı görü ortaya çıktı. Burada yurtdı ı uygulamalarına da arkada lar kısmen baktıklarını ifade ettiler. Net bir kanaate ula amadık ancak bunun çalı lması gereken bir konu oldu u sonucuna vardık. Bununla ilgili de de erlendirmelerimizi yapıp yarının fiyatını mı dengesizlik fiyatı olarak yani bugün olu an fiyatı mı yarın uygulayaca ız yoksa bugün olu an

fiyatı düne mi uygulayacağız konusunda da ilgili tarafların yapacağı çalışmaları sonrasında tekrar bir araya gelip kararlar alıp mevzuatı ona göre oluşturacağız.

Bir diğer önemli konumuz, dengeleme ve düzenleme ücretleri oldu. Halihazırda sistemin giriş-çıkış ve itli ini sağlayabilmek, gaz akışını doğru bir şekilde yönetebilmek adına bizim mevzuatımızda hem Yönetmeliğimizde hem ebeke ile ilgili düzenlemelerimizde belli cezalandırma mekanizmaları var. Siz girdiğiniz gaz ile çektiğiniz gaz arasındaki e itli i belli toleranslar halinde sağlayamazsanız bununla ilgili bir ceza ödüyorsunuz. Aynı şekilde nokta bazlı olarak ben işte şu RMS a dan şu kadar gaz çekeceğim, şu giriş noktasından bu kadar sisteme enjekte edeceğim dediğiniz tahminleri, programları realize edemezseniz burada da belli bir tolerans tabii ki sağlanarak o toleransın üzerindeki sapmalar halihazırda cezalandırılıyor, buna da düzenleme ücretleri diyoruz. Bu dengeleme ve düzenlemeyle ilgili dengesizlik ve düzensizlik ücretleriyle ilgili halihazırda piyasayı biz dengeli olmaya, düzenli bir şekilde programına uygun bir şekilde davranmaya zorluyoruz. Yeni kuracağımız sürekli ticaret platformunda piyasada olacak dengeleme gazı fiyatı zaten cezalandırıcı bir işlem, bir mahiyet kazanacağı için acaba bu dengeleme düzenleme ücretlerine ihtiyaç kalır mı gibi bir soru i areti ortaya atıldı. Bununla ilgili de erlendirmeleri paylaştık, herkes katkı verdi oldu, görüşlerini iletmiş oldu. Halihazırda bunu ifade ettik, elektrik piyasasında biz bunu fiyatlar üzerinden yani ayrıca bir dengeleme düzenleme ücretleri, maliyetleri, bedelleri çıkartmadan dengesizlik fiyatları üzerinden yönettiğimizi belirtmiş olduk. Doğalgazda böyle bir noktaya ulaşmak mı doğru olur yoksa halihazırda bize ne getireceğini tam olarak öngöremediğimiz gerçekten dengesizlikleri istenen düzeyde cezalandırıp cezalandırmayacağını bilemediğimiz bir sistem üzerinden bu cezaları kaldırıp öyle mi başarılıyız noktasında farklı de erlendirmeler oldu. Bu konu da oldukça hassas bir konu, eğer biz bu ücretleri kaldırır, burada ta itanların dengesizlik konusunda daha böyle rahat, daha böyle vurdumduymaz hareket etmesine yol açarsa BOTA iletimini iyi ini zora sokabiliriz endişesi var bizde. Tam tersine zaten dengeleme gazı yeterince cezalandırıcı, dengeleme gazı fiyatı yeterince cezalandırıcı bir fiyat olursa bu kez de bu ücretler ilaveten tedarikçilerin, ta itanların üzerine bir maliyet olacaktır, bu da doğal olarak son tüketiciye yansıtacak ilave bir maliyet anlamına gelecek şekilde iki alternatifli varsayımlar üzerinden konuyu tartıştık. Tam bir kanaate ulaşamadık, bu konuda ilerleyen zamanlarda bir miktar daha belli

simülasyonlarla ekillendirmemiz gereken bir konu olarak not etti imiz konu oldu. Sekizinci ba lı imız, talep tarafı katılımı konusu gündeme geldi. Halihazırda elektrik piyasasında talep tarafı katılımıyla ilgili ya adı imız bir tecrübe var, geçti imiz evreler var. bu evreleri de dikkate alarak elektrikte de uzun süre yaptı imız üzere talep tarafı katılımının ta itanlar üzerinden yönetilmesi ekinde buraya ba layalım kanaati ortak kabul gördü. Dolayısıyla bir ta itan kendi tüketicisi üzerinden sistemdeki dengesizli i giderecek hamleleri yapsın istiyoruz. Özellikle de sistemde gaz aç ı oldu undan bunu gaz kesintileri yoluyla de il de bir ta itan kendi tüketicisine “sen daha az tüket” deyip piyasaya o tüketicinin tüketmedi i gazı sunup bu ekinde elde edece i gelirden o tüketicinin katlanaca ı maliyeti kar ılaması yoluyla ekonomik parasal bir çözüm üretelim dü ünçesiyle talep tarafı katılımın da in allah yeni kurulacak piyasadan etkin olarak kullanılmasını öngörüyoruz. Belki ilerleyen zamanlarda i te u an elektrikte ona yönelik bir düzenlememiz var, talep toplayıcı dedi imiz bir kavram getirdik elektrikte, talep toplayıcı diye olu turaca imız lisanlı veya lisanssız oyuncular üzerinden do rudan tüketicinin sisteme dahil oldu u bir yapıyı da uzun vadede burada da belki gündeme getirebiliriz ancak u a amada ta itanlar üzerinden gitmeyi tüm hazirun uygun görmü oldu. Dokuz numaralı ba lı imız yine önemli bir ba lık, yeni kuraca imız piyasada likiditenin artması, derinli in artması gerekiyor ki bu kuraca imız platform kısa sürede önemli bir hub, önemli bir ticaret noktası, ticaret merkezi haline gelsin, biz cazibe merkezine dönü sün ve uluslararası boyut kazandırmayı ümit etti imiz bu hub’ın geli imini hızlandıralım. Buna yönelik ne tür enstrümanlar geli tirebiliriz konusu gündeme geldi. Burada da yurtdı ında bazı ülkelerdeki uygulamalar da örnek verilerek BOTA Ticaretin özellikle elindeki gazın bir kısmını, kontrat devri yapamadı ı, miktar devri yapamadı ı gazın bir kısmını Ticaret Platformu üzerinden satması gündeme geldi. E er BOTA Ticaret elindeki gazın bir bölümünü Ticaret Platformu üzerinden toptancılara satıp, toptancılar da buradan almı oldukları gazla tüketicilere gaz satı ı yaparlarsa ümit ediyoruz ki ticarete daha geli mi olacak, piyasa daha hareketlenmi olacak. Bununla ilgili EÜA örne ini gündeme getirmi olduk. EÜA ’ta elektrik spot piyasasını kurdu umuz günden itibaren bu piyasada bir oyuncu olarak yer aldı ve elindeki elektrik enerjisinin bir kısmını spota sattı, PMUM üzerinden sattı. Benzer bir eyin BOTA tarafından, BOTA Ticaret tarafından da yapılabilmesi piyasanın geli imi adına, Platformun güçlenmesi adına büyük katkı sa lar dü ünçesi olu tu. Bu konuda BOTA ’tan gelen arkada lar da böyle bir çalı ma yapabileceklerini, bunun üzerinde

bir miktar daha çalı malarının gerekli oldu unu ne getirir, ne götürür, ne kadar hacim buraya yönlendirebilir, bugünden bu çalı mayı yapacaklarını ve burada yer almak isteyebileceklerini ifade etmi oldular. O da bizim için önemli bir kazanım olmu tur diye dü ünüyoruz. On numaralı konumuz, teminat metodolojisi çalı ması. Halihazırda yine elektrikten çok kısa ya adı ımız tecrübeyi konu mu olduk, belli zamanlarda ya adı ımız kötü tecrübelerden kaynaklı teminat mekanizmasında de i iklikler yaptık elektrik piyasasına yönelik ve olabildi ince ortaya çıkan sorunlardan hareketle ortaya çıkması muhtemel riskleri de dü ünerek teminat mekanizmasını minimum risk düzeyine çekebilecek ekilde elektrikte bir yapılanmaya gittik. Buradaki tecrübeyi kullanarak do algazda benzer sorunları ya amadan yani i te orada gaz ticareti yapıp, kar ılıksız bir ticaret yapıp yükümlülükleri yerine getirmeden birisinin sistemden çıkması durumunda ya ayaca ımız maliyeti, ya ayaca ımız sıkıntıyı ya amamak adına ne tür teminat mekanizmaları olu turabiliriz bunu tartı tık. Ve una dikkat çekildi bütün hazirun tarafından, teminat sistemin do ru i lemesi adian bir gereklilik ancak aynı zamanda bir maliyet. Dolayısıyla hassas davranılması gereken bir konu, çok yüksek düzeyde belirlersek bütün riskleri kabul edebiliriz ama piyasa üzerinde olu turaca ımız maliyet tüketicinin sırtına bir yük olacak, çok dü ük bedellersek ortaya çıkacak zararlar o teminatın olu turaca ı maliyetin çok çok daha ötesinde olabilir endi esi ve dikkatiyle hareket edip, olabildi ince elektrikteki tecrübeyi de kullanarak bir teminat metodolojisi geli tirmek gerekti ini, bu teminat metodolojisinin dengeleme piyasasını da kapsaması gerekti ini konu mu olduk.

On birinci ba lı ımız, organize toptan satı piyasasının devreye girdi i durumlarda programlarda gün içi revizyon gereklili i hususu oldu. Biraz önce çok kısa ifade ettim, giri -çıkı e itli i halihazırda bizim ebekedeki i leyi düzenlemelerimiz kapsamında bir zorunluluk, bu zorunlulu un bir Ticaret Platformu çerçevesinde sürdürülmesinde bazı zorluklar var. ayrıca bunun dı ında ticaretin sürekli yapılmasından dolayı gün içinde de programlarda de i iklikler tahmini giri -çıkı miktarlarında de i iklikler olabilecek. Bununla ilgili de gün içinde revizyon, programlarda revizyon imkanının getirilmesi ve D'te de i iklik yapılması gündeme geldi. Bu da makul kar ılanan bir talep olarak kayda geçmi oldu. On ikinci ba lı ımız, piyasa katılımcılarının daha sa lıklı ticaret yapabilmeleri için piyasada effalık seviyesinin arttırılması oldu. Bununla ilgili halihazırda bizim aslında elektrik piyasasına yönelik aldı ımız bir kurul kararı var. BOTA letimin do algaz piyasasında olu an durumlarla ilgili verileri

EP A 'ın effaflık platformu üzerinden payla ması öngörölmekte, buna yönelik yeni kuraca ımız Do algaz Ticaret Platformunun da ihtiyaçları dikkate alınarak hangi verilerin effaf bir ekilde payla ılması gerekir noktasında çalı mayı biraz daha derinle tirme ihtiyacı hasıl oldu, onu konu tuk. Onunla ilgili de önümüzdeki dönemde, önümüzdeki haftalarda ilgili taraflarla bir çalı ma yapıp effaflık adına daha ba ka hangi verileri payla abiliriz, BOTA letimden sa lıklı olarak hangi verileri alabilirizi konu aca ız. Burada dikkat çektii ımız önemli bir konu u oldu, piyasada birilerinin bir ekilde elde edebilece i verileri, kullanarak kendisine kazanç elde edebilece i verileri ilke olarak olabildi ince bütün katılımcıların elde etmesini sa lamaya yönelik adımlar atalım konsensüsü benimsendi, i te insider trading dedi ımız durumların ya anmaması adına bu tür do ru olmayan hatta legal de olmayan veri elde ederek piyasada kazanç elde etme durumlarının ya anmaması adına bu konunun çok önemli oldu u, olabildi ince verilerimizin effaf bir ekilde bütün piyasa katılımcılarıyla, bütün taraflarla payla ılmasının piyasanın derinlik kazanması, piyasa fiyatının gerçekten referans fiyat olması, sinyal fiyat olması adına çok önemli oldu u gündeme getirilmi oldu. Bu konu da bizim çok önem verdi ımız, EPDK olarak çok önem verdi ımız bir ba lık olarak kayda geçirmi olduk.

Tartı mı oldu umuz son nokta, bölgesel ve noktasal i lemlerde yükümlülü ünü yerine getiremeyen ta itanların tekliflerine uygulanacak ilave kısıtlar belirlenmesi konusu oldu. Buradaki muradımız uydu; bir ta itan BOTA letimin dengesizli i gidermek adına talep etti i gazı BOTA letime sa lama taahhüdünde bulunabilir veya BOTA letimin elinde fazla olan gazı çekme taahhüdünde bulunabilir. Ancak burada manipölatif hareketlere girip söz verdi i ekilde gere ini yerine getirmeme durumlarını ya ayabiliriz endi esi var piyasa katılımcılarında ve BOTA letimde haklı olarak. Bir ta itanın bunu sistematik hale getirmesi durumunda, verdi i sözleri tutmaması durumunda sisteme getirece i yük dikkate alınarak bu ta itanla ilgili dengeleme gazı fiyatı belki tam olarak bir cezalandırıcı i lev görmeyebilir endi esiyle ilave bazı tedbirler alalım ekinde bir konsensüs olu tu. Buna yönelik halihazırda görü e açtı ımız yönetmelik tasla ında hüküm var ancak bu hükmün de tekrar bir üzerinden geçip, bu gözle daha dikkatli, daha anla ılabilir ve ta itanların böyle bir yola tevessül etmesini engelleyecek hale getirelim ekinde de bir kanaate ula mı olduk. Temel konu tu umuz ba lıklar bunlardı, çok kısa unu ifade edip bitireyim. Çok verimli bir toplantı oldu, katılan arkada ların hepsinin de açıkçası ben

memnuniyetlerini yüzlerinden okudum dün akşam. Olabildiince pozitif konu mayacı, daha iyi ne yapabiliriz, bu piyasayı doğru bir şekilde nasıl kurabiliriz, uzun vadede nasıl daha ileriye taşıyabiliriz? Bunlar üzerinde güzel bir fikir tartışması oldu. Bütün katılımcılar açık yüreklilikle kendi görüşlerini paylaşıyorlar. Ben özellikle EPDK'ya, güzel bir çalışma yapmışlardı dün, o çalışmayı sunmuşlardı. Bunun için huzurlarınızda teşekkür ediyorum, bayağı detaylı bir çalışma yapmışlar. Tabii ki burada BOTAN'ın arkadaşlarının, bizden arkadaşlarının katkıları olması, olması da zaten bir zaruret diye bakıyoruz ama konuya sahip çıkmaları, bunu kendi konuları edinmeleri, bunu kendilerine derin edinmeleri ve bununla ilgili ciddi bir uyarı vermiş olmaları hem EPDK olarak bizi mutlu etti, hem belli sorumlulukları, belli zorlukları üzerinden alacağı için BOTAN'ı memnun etti, hem de sektör bu konuda daha geleceğe olumlu bakma noktasına gelmiş oldu diye düşünüyorum. Dün burada bulunan ve katkı veren tüm arkadaşlara huzurlarınızda teşekkür ediyorum, inşallah burada elde ettiğimiz sonuçlarla birlikte bir sonraki yıl belki uygulamaya başladığımız, belki de uygulama aşamasına geldiğimiz bir Ticaret Platformunu konuya uyarı olmayı ümit ediyoruz. Teşekkür ediyorum.

AYTAÇ EREN

: Mehmet Bey biz de size teşekkür ederiz bu güzel özetlemeniz için. PETFORM olarak biz de tabii ki dünkü oturumdan ve oturumda alınan kararlardan son derece memnun olduk. Hepinize tekrar katılımınız için burada teşekkür ediyorum. Gördüğümüz kadarıyla bugün hakikaten nihai amacımıza hizmet edecek kararlar alınmış, şimdi biraz evvel belirttiğiniz gibi önümüzdeki yıl hep birlikte bu kararların takipçisi olacağız. İnşallah gelecek yıl daha güzel bir vizyonla yeni bir toplantıyla bir arada olacağız. Şimdi sunumumuzun bu bölümünde BOTAN'dan Sayın Murat Koçak'ın bir sunumu olacak iletişim seminerlerinin kapasitelerine yönelik olarak. Murat Bey...

MURAT KOÇAK

: Öncelikle bütün katılımcıları selamlıyorum, inşallah faydalı bir toplantı olmasını temenni ediyorum. Bu fayda çerçevesinde BOTAN olarak da iletişim ekibimizin önümüzdeki sekiz yıl içindeki kapasite projeksiyonunun ne olacağına dair bilgilendirme yaparak piyasaya bu konuda faydalanmasını amaçladık. Sunumumuza başlamadan önce, slaytımıza, şimdi kavram kargaşası olmaması açısından üç tane temel tanımları bir daha hatırlatmak istiyorum. Buradaki tanımlarımızda biz kapasiteyi operasyonel kapasite olarak

belirledik. İmdi bir noktanın bir teknik kapasitesi var, bir operasyonel kapasitesi var, bir de o noktada kontrat miktarı var. İmdi herkesin farklı bir algısı var, onun için belki tartı maya konu miktarlar olabilir, beraber birlikte tartı ip de erlendirebiliriz de. Bu konuda öncelikte bizim giri noktalarımızı, boru hatları giri noktalarını belirtmek istiyorum. Birinci noktamız malum Malkoçlar noktası. Malkoçlar noktasında kapasitemiz 51.4 milyon metreküplük bir kapasitemiz var. Yalnız bu bizim tarafımızdan yayınlanan bir giri kapasitesi, Bulgar Gaz İletim Operatörü di er taraftan 45.125 milyon metreküp olarak bir çıkı kapasitesi yayınlamı durumda. Bir de orada 41 milyon metreküp u anda normal kontrat miktarı var.

Di er bir giri noktamız Durusu giri noktası. Durusu giri noktasında da 47.3 milyon metreküplük bir kapasitemiz var. Burada da belki tartı ma olabilir, oradaki teknik kapasitemiz yüksek ama u anda operasyonel kapasite 48 milyona müsaade ediyor hatta bu konuda biz ...Gas Promaks Eskom'dan ilave bir 700 milyon metreküplük bir ilave kapasite ve gaz talebinde bulunmu tuk. Olumsuz olarak u anda de erlendiriliyor, u anda 47.3 milyon metreküplük bir operasyonel kapasitemiz var.

Türkgözü giri noktamız var, o da Azeri gazının alındı ı nokta. Orada da 19.1 milyon metreküplük kapasitemiz var. Kapasiteyle ilgili belki kapasite artırım çalı maları ilerde bu noktada biraz artabilir. Hanak Kompresör stasyonumuzda bizim orada bir kapasite artı ı ya da yedeklemeyle ilgili çalı malarımız devam ediyor. u andaki üniteler çerçevesinde 19.1 milyon metreküpün üzerine çok fazla çıkamıyoruz.

Dördüncü nokta Gürbulak giri noktası, ran'dan gelen bir gaz arzını iletim ebekemize teslim aldı ımız nokta. Bu noktada da kar ı tarafta Bazargan Ana Ölçüm stasyonunun bir kapasitesini buraya yayınlamı durumdayız. Bazargan Ana Ölçüm istasyonunda 28.6 milyon metreküplük bir kapasite yayınladık. Bu u andaki kontratı kar ılıyor hatta burada biraz sıkıntılarımız var, kontratı gazın biraz fazla gaz sıcak geldi i için kontrat çerçevesinde ebekemizde gaz alımını güçlkle yapabiliyoruz. Burada belki artlar uygun olursa 30-32 milyon civarlarına kadar çıkılabilir ama u anda 28.6 milyon metreküp bir gaz giri i olabilir. Daha boru hattı ile ilgili olarak boru hattından gaz giri i olarak ebekemize önümüzdeki yıllarda üç noktadan daha bir gaz giri i olacak. Bunlarla ilgili malum TANAP İletim ebekesi var. TANAP İletim ebekesinden BOTA İletim ebekesine iki noktadan bir gaz giri i olacak. Bunlardan birisi Eski ehir noktasındaki 26 milyon metreküplük bir teknik kapasite var ama orada

17 milyon metreküp civarında bir gaz alabileceğiz yani operasyonel kapasite 17 milyon metreküp. Üzerini u anda biz taşıyamıyoruz, önümüzdeki yıllarda tüketime ve o noktadaki ilave bizim yatırımlarımıza bağlı olarak 26'ya kadar çıkabilir mi onu beraber tartışacağız, de erlendireceğiz. İkinci Trakya noktası var. Trakya noktasında da dizayn kapasitesi yüksek ama orada da 8.2 milyon metreküplük bir gaz akışı olacak operasyonel olarak, ebeke ancak 8.2 milyon metreküp gaz alabilecek durumda olacaktır. Bir de son aylarda gelişen bir noktamız var TÜRKAK'ın projesiyle ilgili olarak. Kıyıköy'de bir giriş noktası olacak, bizim ebekeye belki bağlantı noktası olacak. Burada da 15.75 milyon metreküp bir gaz akışı olacaktır için ona u anda henüz tam çerçeve belirlenmedi ama 48 milyon metreküp civarında bir istasyon olacak büyük ölçüde. Bunu ileriki dönemlerde daha netleştirecek, u anda 48 milyon metreküp olarak slaytta gösterdik.

LNG giriş noktalarını boru hatlı giriş noktalarından ayırdım, onlarla ilgili biraz farklı bir algı oluşturduğum diyeyim. LNG terminallerimiz u anda Marmara LNG Terminalinden bir ebekeye 22 milyon metreküplük bir kapasite girişi var. Operasyonel olarak da 22 milyon metreküp gaz alabilecek durumdayız. Buradaki kapasite artırımı projeleri var, bu çerçevede 27 milyon metreküp önümüzdeki yıllarda ebekeye gaz girişi olabilecek. İkinci noktamız Alia LNG giriş noktası, Alia LNG giriş noktasında da u anda 16.1 milyon metreküp bir gaz girişi mümkün yalnız burada da kapasite artırımı projeleri var. kapasite artırımı projeleri birkaç kademede ve birkaç aşamada olacak. Birinci aşamada 24 milyon metreküpe çıkacak, ikinci aşamada 30 milyon metreküp, daha sonrasında 39 milyon metreküp ama biz 30 milyon metreküpten sonrası bizim operasyonel giriş kapasitemizle ilgili bir takım güçlükler var yani iletim hattında yatırımlara sebebiyet verebiliyor bu 39 milyon metreküplük bir kapasite. Onu u anda slaytta göstermedim, onu da yine önümüzdeki yıllarda beraber tartışıp de erlendireceğiz.

Proje aşamasında ve inşaat aşamasında iki tane proje var. Bunlardan birisi u anda inşaat aşamasında devam ediyor Alia FSRU Etki Liman A. . tarafından yapılan. Orada da bir teknik kapasite 28.8 milyon metreküplük bir giriş noktamız var teknik olarak dizayn edilen ama biz u anda orada 20 milyon metreküp bir kapasiteye operasyonel olarak ulaşabiliriz, müsait. 20 milyon metreküp aralık ya da i te ocak ayında ebekeye o noktadan katkı sağlanması düşünüyor.

Bir de bizim bir projemiz var. Bir proje BOTA olarak bir FSRU Projesi vardı. Bu proje de öyle, yani biz daha önce Marmara Bölgesinde bir FSRU Projesi düşünüyorduk, bu TÜRKAK'ın projesinin gelişimine bağlı olarak bir takım değişiklikler oldu daha doğrusu iki üç seçeneğimiz vardı; Erdek, Saros Körfezi, bir de Dörtyol'du. Bu TÜRKAK'ın projesine göre büyük ihtimalle Trakya ve Marmara'ya gaz girişine gereksinim biraz azaldı. Azaldığı için de biz Dörtyol FSRU slaytta gösterdim, Dörtyol FSRU'da bir 20 milyon metreküplük bir proje, BOTA'nın projesi olacak. O da ileriki dönemlerde projenin devam edip etmeyeceği daha netleşecek. Depo ve üretim giriş noktalarıyla ilgili bir slaytımız var. Burada da şu anda Deirmenköy deposu var ve Kuzey Marmara deposu var şu anda aktif olan. Kuzey Marmara ve Deirmenköy depolarından biri karada, biri denizde iki ayrı lokasyonla gaz üretimi yapılabilir ve iki ayrı lokasyon ile şu anda iletim ebekeimize giriş yapılabilir. Tabii bu depo lisansı tek olduğu için EPDK ile yaptığımız müzakereler sonucunda şu anda ebekeimizde tek bir giriş noktası görülüyor. Orada da Kuzey Marmara ve Deirmenköy depo giriş noktası olarak sanal ortamda tek nokta görünüyor, fiziki olarak iki ayrı nokta şu anda işletmede halihazırda müsait durumda. Kuzey Marmara depo noktasındaki kapasitemiz şu anda 20 milyon metreküp ebekeye gaz verilebiliyor. Burada projemiz var, projelerimizdeki önümüzdeki yıllarda bu proje sonucu 40 milyon metreküpe daha sonrasında da 75 milyon metreküpe geri üretim kapasitesinin artırılması düşünülüyor. Deirmenköy depomuzda da şu anda 7.2 milyon metreküplük bir teknik dizayn kapasitesi var ama orada bir 5 milyon metreküplük şu anda üretim öngördük biz yani toplamda Kuzey Marmara ve Deirmenköy'den toplam kıyısında 25 milyon metreküplük bir gaz girişine müsait görünüyor. 25 ile 27 arasında da pik günlerde, acil durumlarda olabilir ama 25'in üzerindeki kısım sürekli taahhüt edilemiyor tabii ki. İkinci noktamız bizim Tuz Gölü depo noktamız. Tuz Gölü depo noktamızda 20 milyon metreküplük bir 2018 yılı, 2017 aralık ayı da olabilir, 2018'den itibaren slaytta gösterdik 20 milyon metreküplük bir üretimle başlayacağız daha sonraki proje çalışmalarımız akabinde 40 milyon metreküplük bir geri üretim giriş kapasitesine ulaşacak bu noktada. Diğer iki tane üretim noktamız vardı; bir tanesi Akçakoca'da TPAO tarafından işletilen bir nokta, orada 2,1 milyon metreküplük bir kapasitemiz mevcut. Diğer noktada TEM Edirne noktasıydı, TEM Edirne noktası yalnız artık şu anda işletme gereksinimleri nedeniyle kapatılıyor ve bu noktadaki istasyonumuz da sökülecek büyük ihtimalle, Gelibolu tarafındaki bir yeni üretim noktasına MARSA tarafından işletmesi ve inşaatı yapılacak

bir noktaya ta inacak büyük ihtimalle. u anda o nokta 0.9 milyon metreküplük bir giri kapasitesini 2017'den itibaren zaten yayınlamayı dü ünüyoruz, öyle bir noktamız olmayacak artık. Çıkı noktalarının haricinde bir de bir ihracat çıkı noktamız vardı. Orayı da burada slaytta göstermek istedim. Bir psala noktamız var, aslında orada malum istasyonumuzun hem bizim tarafta psala'da istasyon var hem de kar ı tarafta, TP FMS diye bir istasyon var. Resmi olarak kullanılan istasyon Yunanistan iletim operatörü DESVA tarafından i letilen TP FMS istasyonu. O istasyonun dizayn ve teknik kapasitesi 26 milyon metreküpe müsait bir istasyon ama operasyonel kapasite bizim tarafımızdan u ana kadar 2.4 milyon metreküp BOTA 'ın kontratını kar ılayacak ekilde yayınlanmı tı elektronik bülten tablomuzda. Bu kapasiteyi da zaman zaman imdiye kadar biz zaten o kapasite kadar gaz teslimatı yapamadı ımız ku aylarında günler oldu. Yani operasyonel kapasitemiz aslında 2.4 milyon metreküpe kadar müsait de de ildi. Ömerli-Ke an üretim hattını i letmeye aldık geçen kı malum, onun için biz o noktadaki kapasiteyi bu yıldan itibaren ihracat çıkı kapasitesini yönetimize sunduk imdi, büyük ihtimalle arttırmayı dü ünüyoruz. Arttırırken de biraz daha bizim imkanlarımız u anda daha iyi oldu Ömerli-Ke an iletim hattıyla ilgili olarak. Yalnız DESVA ile görü tük, DESVA'nın oradan alabilece i miktarla aynı, e bazlı olsun diye dü ündük. DESVA'nın yayınlamı oldu u 4.6 milyon metreküpün kar ılı ndaki 4.578 milyon metreküp bir kapasite yayınlamayı dü ünüyoruz 2017 ocak ayından itibaren. Oradan öyle bir çıkı noktamız olacak, bu noktadaki 50 barda teslimat yapabilece imizi dü ünüyoruz 4.5 milyon metreküp. u andaki mevcut bir, hepsini gösteren bir tablomuz var. burada da malum giri noktalarımızdan Malkoçlar'dan 51.4 milyon metreküp, depodan 25 milyon metreküp, Akçakoca'dan 2.1 milyon metreküp, Mavi Akım 48, Türkgözü 19, Gürbulak 28.5 milyon metreküp ve LNG terminallerinden de 22 milyon Marmara'dan, 24 milyon da Alia a LNG terminalinden toplam 46 milyon metreküp bir LNG, ayrıca FSRU'yu da dü ünürsek, 20 de Alia a'daki FSRU terminalinden gaz gelirse toplam 66 milyon metreküplük bir LNG giri ine müsait olacak pazarda. Toplam giri kapasitelerimizi hep birlikte urada genel bir tablo yaptım, orada birlikte de erlendirebiliriz diye.

u andaki mevcut kapasitemiz 214.3 milyon metreküp görünüyor toplam kapasite 2016 kasım ayı itibariyle ama toplam arz giri i 199.7 milyon metreküp. Malum o da Malkoçlar giri noktasında 51.4 milyon kapasite var ama 41 milyon metreküpün üzerini Gazprom Export satıcı operatör konfirme etmedi i için biz yani en kötü

artlarda 41 alacakmı gibi dü ündük ve 199.7 milyon metreküplük bir gaz giri ine olabilecek bir pozisyondayız. 2017 yılında ise ilave gelecek De irmenköy deposu, Alia a LNG Terminalindeki kapasite artı ı, Alia a FSRU'daki ilave kapasite girdisiyle birlikte toplam 242 milyon metreküp bir kapasiteye ula aca ız. Yalnız toplam arzımız 221.8, 222 milyon metreküp civarında görünüyor. 2018, 2019 yıllarında da ilave Tuz Gölü depomuzla bir ilave kapasite girdisi olacak 20 milyon metreküp, Alia a Terminalinde ikinci bir kapasite artı ı 24'ten 30'a çıkacak. LNG Terminalimiz yine 2018'de gösterdik 27 milyon metreküp kapasiteye çıkaca ını öngörüyoruz. TANAP'tan da 2018 yılında ebekemize gaz teslimatları ba layacak. Bu a amada Eski ehir noktasından 17 milyon metreküp kapasite var ama 5.7 milyon metreküple ba layaca ız, sözleşme gere i öyle görünüyor. Trakya noktasında kapasitemiz olacak ama o kapasiteyi biz acil durumlarda kullanmayı dü ünüyoruz zira fiyat politikası açısından u anda bizim uygun görmedi imiz bir giri noktası olacak. Onun için o Trakya noktasından pek yani rutin olarak gaz almayı dü ünüyoruz, slaytta sıfır olarak gösterdim. Sadece emniyet ko ulları gere i yedek bekletece imiz bir kapasite giri i olacak TANAP'ın Trakya giri noktası.

Daha sonraki 2018'den sonra 2020 yılında bir kapasite artı ı var. Tuz Gölü depomuzdan bir ilave 20 milyon metreküp geliyor. O da kapasiteyi 318.4 milyon metreküpe çıkartıyor. Toplam gaz girdisi de 312.6 milyon metreküp civarında olacak. Yine 2021 yılında Kuzey Marmara deposundaki bir projemiz var, tabii bu projeler gerçekleşle ir önümüzdeki günlerde bunları sürekli revize edece iz. 2021 yılında 75 milyon metreküpe çıkmayı dü ünüyoruz u andaki çalı ma takvimi öyle gösteriyor. 2021 yılında e er proje gerçekleşle irse kapasitemiz 393.4 milyon metreküpe çıkacak. Bu a amadan sonra Tuz Gölü deposunda 2023 yılında bir ikinci bir 40 milyon metreküplük bir proje var. o da gerçekleşle ti i takdirde 480 milyon metreküp civarında bir kapasiteye ula aca ız. 480 derken burada Türk Akımı da dü ündüm ben, Türk Akım 2023'te slaytta gösterdim ama belki 2021 yılından itibaren gerçekleşle ecek bir nokta olacak. Bu tabii Balkan hattındaki geli melere paralel de i ebilir zira 2021 yılından itibaren Gazprom Export ile Balkan hattının satıcı operatörü, oradaki ta ıyıcı operatörler arasındaki anlaşmaların sona erdi i veya telafi sürelerinin ba ladı ı yıl oluyor; Ukrayna, Moldova Gaz, Bulgar Gaz, Trans Gaz Romanya operatörü. Bu 2021'den sonra acaba Balkan hattından gaz ta ınacak mı, ta ınmayacak mı önümüzdeki yılların herhalde tartı ma konusu olacak. Tabii bu projeler buradaki

sonuçlara bağlı olarak Türk Akım noktasındaki gelişmeler de ya hızlanacak ya yavaşlayacak. Onun için belki Türk Akım noktasındaki giriş noktamız 2021 yılından itibaren de işletmeye alınabilecek bir duruma gelebilir diye düşünüyorum. Şimdi bir önceki döneme göre nasıl bir şeyimiz olacak, bir önceki döneme göre iyi miyiz, kötü müyüz? Bununla ilgili bir fotoğraf göstermek istedim. Bizim giriş noktalarında bir önceki döneme göre bir Demirörenköy depomuzdan bir 5 milyon ilave gaz girişi olacak. Alia LNG'den bir 16 milyondan 24 milyon metreküpe kapasite artışı olacaktır. Alia LNG için 2017'de 8 milyon metreküplük bir ilave gaz girişi olacak. Alia LNG FSRU Terminalinden de bir 20 milyon metreküp, tabii buradaki 20 milyon metreküp pik günlerde kullanılacak bir kapasite, 20 milyonu sürekli taahhüt edemiyor olabilir oradaki terminal operatörü, 14 milyon metreküp civarında zaten bir rutin taahhüt edilen bir miktar var. Bir tem noktasından 0.9 milyon metreküp kapasitede azalma olacak. Toplamda geçen yılki kıyasa göre 32 milyon metreküplük bir kapasite artışı görünüyor, ilave gaz girişi, potansiyel bir gaz girişi demektir bu yani giriş noktalarında bayağı bir iyi durumdayız, %10-15 dolaylarında bir kapasite artışı bizim söz konusu bir önceki yıla göre. Çıkış noktalarında bazı santraller ilave kapasiteye eklendi, bundan dolayı da 21 milyon metreküplük bir potansiyel gaz çıkışı olabilir. Tabii ki santrallerin gaz çekimi elektrik piyasasındaki ya da EP A 'daki fiyat değişimine göre buradaki miktar çıktısı da ona göre paralel yürüyeceğini düşünmüyoruz. Birkaç tane santralin bu kapasite kadar gaz çekimini düşünmüyoruz, buradaki 21 milyon metreküplük bir kapasite artışı var ama biz bunun 13-14 milyon metreküp kadar ancak ebekeye ek edeceğimizi düşünmüyoruz. Bu doğrultuda 32 milyon metreküp gaz girişi olacak, 13-14 milyon ilave gaz çıkışı olsa bile yaklaşık 18-19 milyon metreküplük bir ebekeye katkısı sağlanıyor geçen yıldan daha farklı bir iyi durumda olacağımız bir noktaya geleceğiz. Bir stok durumunu izah etmek istedim. Burada şu anda 1 Kasım itibarıyla depoyu full doldurduk yani kıyasa hazır durumdayız, 2.6 milyar metreküplük bir gazımız var. Orada da şu anda depodaki operatörümüz bunu her iki noktasındaki istasyonlarında işletir vaziyete hazır emre amade, hazır pozisyonda bekletmektedir. Slaytımız bitti, daha çok tartışma konusu olacak ise eğer şu tabloyu açmak istedim. Tablo konusunda eğer sorularınız varsa burada birlikte deirelendirebiliriz.

AYTAÇ EREN

: Murat Bey'e bu güzel ve bilgilendirici sunumu için teşekkür ediyoruz. Sorusu olan arkadaş varsa alabiliriz çünkü bir sonraki sunum için 5 dakikamız var.

MEHMET ERTÜRK

: Ben bir şey sorayım Murat Bey. Bir sonraki slaytta konut için herhangi bir artış çıkışı noktasında öngörülmemi ama abone sayısında artış var sürekli bir şekilde.

MURAT KOÇAK

: Öyle, onu niye göstermedik? Yani kı a katkısı olacağını pek sanayide tüketim azaldı, geçen yılın bu dönemine göre u anda 2.6 milyar metreküp tüketimimiz azalmış durumda yani ilk 10 aylık periyotta 2015 yılındaki tüketimle u andaki tüketimi mukayese ettik, 2.6 milyar metreküplük bir tüketim azalması söz konusu. Bu da daha çok sanayide ve santrallerde var. Santrallerde %14-15 oranında bir düşüş var gaz tüketimi açısından. Sanayide de herkeza %4'lere varan bir tüketim azalması var. Orada ilave bir gaz talebi göstermedik, bir tek aboneden gelebilir, aboneyi de konut artışı sanayiden, sanayi ve elektrikten gelecek azalma tolere edeceği için orada fazla bir ilave gaz talebi olacağını düşünmüyoruz ama konuttaki tabii biraz daha hava artışlarına göre bu miktarın üzerinde bir gaz talebi olabilir mi onu da birlikte yeniden değerlendirilmeye devam ediyoruz.

MEHMET ERTÜRK

: Elektrik üretiminde de aslında bu santraller, yeni santraller devreye girmesi olmakla birlikte nihayetinde gaz yakan elektrik santrallerinin tamamının toplamda kullanacağı doğalgaz miktarında muhtemelen bir artış olmayacak değil mi günlük bazda da.

MURAT KOÇAK

: Yok, olmayacak yani u andaki tabloyu ben geçen yıla göre karşılaştırdım %13-14 oranlarında dediğim gibi azalma var yani elektrik, doğalgaz santrallerindeki tüketimde bayağı bir azalma var. Bu da herhalde EP A'nın fiyat politikasına bağlı olarak değerlendiriliyor. Hani u andaki süreç gibi enerji oradaki fiyat düşümü devam ederse ilave gaz talebinin olacağını düşünmüyoruz biz 2017'de de.

GÖKHAN YARDIM

: Bu verdiğiniz ilave kapasitelerin yanı sıra tabii boru hatları ve kompresör istasyonlarında da ilave yatırımlar olacak herhalde değil mi? Çünkü bu kapasiteyi mümkün olduğu kadar arttırıyoruz ama gaz tüketim noktalarına kadar istenilen zamanda istenilen miktar ve basınçta tahmin etmek önemli. O yatırımları da bilmiyorum belki bir sonraki toplantıda sunma imkanınız olur mu?

MURAT KOÇAK

: Olabilir. Tabii buradaki kapasite artılarının bir kısmı bizim normal ebeke'deki var olan kapasite karşılıyor giriş noktalarındaki kapasiteleri. Birkaç tane nokta var, mesela Ege Bölgesinden gaz girişini eskiden çok istiyorduk ama şimdi 45 milyon, 50 milyon metreküpün üzerinde bir kapasite girdisi olursa o gazı bir yere taşıma gereksinimi doğuyor tabii iletim hattına ilave bir yatırım gereksinimi çıkıyor. Alia Terminalimiz mesela 30 milyon metreküp üzerinde bir kapasite artışı devam ettirini öngörürsek ilave gaz girişini bir yere taşıyamamız gerekiyor ya da oradaki tüketime bağlı olarak önümüzdeki yıllarda eklenenecek. Ya tabii bu Alia bölgesinde İzmir ENKA Santrali var, orada ha keza TÜPRA var, PETKİM var, büyük tüketiciler var. Bu tüketicilerin tüketim noktalarına bağlı olarak da değişiyor. Bunların gaz çekmeyecek durumları düşünürsek tabii daha fazla yatırım gereksinimi çıkıyor ebekeye. Buradaki ilave gaz talebi olursa bu bölgede belki 30 milyonun üzerindeki miktarları da ebekeye kabul edecek duruma gelecektir ama burada dediğiniz gibi, bazı noktalarda ilave yatırımlar gereksinimi çıkıyor, özellikle Alia bölgesinde ve bizim depo noktasında, depo 75 milyon metreküpe çıkınca o gazı ne yapacağız? Onunla ilgili bir takım çalışmalarını yürütüyoruz.

ALTAN KOLBAY

: Aytaç Bey, bir soru ben de yöneltebilir miyim? Murat Bey, öncelikle bu özellikle tablo için çok teşekkür ediyorum çünkü resmi gayet net ortaya koyuyor. Bu kadar netlikte henüz çoğu piyasa oyuncusu olarak görememiştik. Bir noktada bir başarıyı teyit ettiğini düşünüyorum bu tablonun çünkü sadece yedi sene içerisinde BOTA'ya gerekli destek verilirse ve önü açılırsa sadece yedi sene içerisinde toplam gaz arzında iki katına çıkarabilecek demek ki bir yeterliliğe sahip bir şirket, hakikaten bunu takdir etmek lazım. Demin Mehmet Ertürk Bey'in sorduğu soruya ilaveten belki böyle bir yorum yapılabilir. 2016'da 2015'e göre %14 civarında bir düşüşle birlikte 2017'de daha sert bir düşüş olması muhtemel toplam gaz tüketiminde doğalgaz çevirim santrallerinin. Baktığımızda bu da doğrudan BOTA'ya, take or pay yükümlülüğüne götüreceği gibi görünüyor. Burada belki doğalgaz çevirim santrallerinin sistemin içerisinde tutacak aynı zamanda BOTA'nın take or pay riskini de elemine edecek her tarafa faydalı bir seasonal pricing mevsimsel fiyatlandırma mekanizması gibi bir şey düşünülebilir diye bir öneriyi masada bırakmak istiyorum. Bulgaristan interkonnektörüne dair Murat Bey bir şey var mı, gelişme var mı acaba, Bulgaristan ile alakalı kapasitesinin geliştirilmesine ilişkin? Birinci sorum bu. İkincisi, Kuzey Irak ve Doğu Akdeniz'e dair BOTA'nın bir

projeksiyonu var mıdır? u manada soruyorum, tabii ki çok kapsamlı süreçler ama içerisinde bir sürü politik etkenin de oldu u ama hani BOTA letim olarak siz misal 2024 itibariyle diyelim ki Kuzey Irak gazı veya Do u Akdeniz gazının gelmesine dair bir iletim ebekesinin yeterlili inin arttırılmasına dair bir çalı manız var mıdır? kinci sorum bu olacak.

MURAT KOÇAK

: Biz bu ENTSO-G prosedürleri çerçevesinde aslında biz Yunanistan ile iletim operatörü ve Bulgaristan ile iletim operatörleri arasında önümüzdeki dönemde bir ilave toplantılar düzenlemeyi dü ünüyoruz, bu konuda zaten bir giri imimiz olacak belki interkonnektör bir sisteme entegre edebilir miyiz diye. Yunanistan iletim operatörü ile ba lamayı dü ünüyoruz bu konuda. Tabii ki oradaki kapasiteler u anda Yunanistan noktasında da zaten söyledi im gibi u andaki bizim kapasitemiz, Yunanistan çıkı noktasında bizim kapasitemiz Ömerli-Ke an hattını aldıktan sonra 7-8 milyon metreküp civarlarında bir operasyonlu kapasiteye ula mı durumdayız ama Yunanistan iletim operatörünün u andaki o taraftaki yatırımlarına dayanarak da 4.578 yayınladık. Yani buradaki yayınladı ımız rakamlar biraz da Yunanistan iletim operatörünün kar ı tarafındaki ebekesinin operasyonel ta ima kapasitesine ba lı olarak yayınladı. Onun için oradaki çalı maları birebir takip ediyoruz. Ha keza eye de aynı ekilde Bulgaristan noktasında, Malkoçlar noktasında da aynı ekilde. Bizim bu taraftaki kapasitemiz 51.4 milyon metreküp ama kar ıdaki iletim operatörü Bulgar Gaz 45.125 metreküpü u anda teslim edecek durumda. 45.125 milyon metreküpün üzerini taahhüt etmiyor, kendisi de öyle bir kapasite yayınladı . Bizim oradaki kontratımız ise 41 milyon metreküp yani burada bir bizim taraftan bir 8 milyonluk bir, 10 milyon metreküplük bir atıl kapasite var, kar ı taraftan bakıldı nda ise bir 4 milyon metreküp civarında bir atıl kapasite söz konusu. Oradaki yatırımlar da tabii ki bir proje a masında Bulgar Gaz tarafından ve Yunanistan iletim operatörü tarafından proje bazında çalı maları sürülüyor hatta Yunanistan iletim operatörünün bizim tarafa do ru iletim hatlarında kapasite artı çalı malarını görüyoruz. Onlar Bulgar Gaz ile bir anla ma imzaladı geçen haziran ayında, Bulgaristan'a olan bir çıkı noktası yapmayı dü ünüyorlar, oradan da bir enterkonnekter bir hub olmayı dü üncesiyle bir çalı maları var. O çalı mayı bizden alabilecekleri gaz miktarında artıracasını dü ünüyorum Yunanistan'ın. Bulgaristan'la da aynı ekilde o iki operatörün kar ılıklı bir anla mayı, protokole ba ladıkları çalı malar çerçevesinde oradaki boru hattındaki kapasite

artı ları bizi de etkileyecektir. İkinci sorunuz, bizim tabii simülasyon çalışmalarımızda potansiyel gaz girdilerinin hepsini düşünüyörüz. Buna ilâte Kuzey Irak gazı veya Arap gazı Suriye'den giri yapılacak hepsiyle ilgili çalışmalarımız var ama slaytta onları göstermedim. Onlarla ilgili somut bir, resmi bir adım olmadı ı için henüz, onlarla da ilgili büyük ihtimalle Kuzey Irak gazı olabilir. Kuzey Irak gazıyla ilgili Mardin ile Silopi arasında 120 kilometre sanırım bir boru hattı projesi mühendisli i yapıldı zamanında ama u anda i yani bunu fiiliyata geçirecek durumda henüz de iliz onlarla ilgili. O bölgedeki güvenlik ko ullarının iyile mesi bekleniyor büyük ihtimalle.

ALTAN KOLBAY

: Burada bir ilavem olabilir Sayın Başkan, Sayın Kurul üyeleri. Bulgaristan ve Yunanistan interkonnektörünün öyle bir önemi var, i te biraz sonra semt pazarı metaforundan hareketle ticaret merkezini konu aca ız. Pazar içerisinde toplam kapasiteyi arttırıyoruz bir ba arıyla aynı zamanda buna e zamanlı olarak dı arıya çıkı imkanlarını da, kapasiteyi de arttırmamız lazım ki Avrupa ile enterkonnekte bir sistemimiz olsun ve kar ılıklı bir ticaret yapabilme imkanı olsun. Bu Türkiye'ye gelecek olan muhtemel yeni gaz projelerinin de önünü açacaktır diye düşünüyörüm. Çünkü Türkiye pazarını hedefleyen her projenin sonuçta Türkiye'de talep yeterli olmadı ı takdirde bir ekilde arz etti i gazı Avrupa'ya da aktarabilme opsiyonuna sahip olma gibi bir tabii talebi var. Türkiye'ye gelecek gaz talebi de artacaktır diye düşünüyörüm. Te ekkür ederim.

YILMAZ DEMİR

: Aytaç Bey, katkı olsun diye katkıda bulunmak istiyörüm. İmdi biraz önce Gökhan Bey de bahsetti, mevcut sistem içerisindeki iyile tirmeler hususunda. Nihayetinde BOTA 'ta bu i leri yapan bir simülasyonunu yapıyoruz bugün, yarın ve gelece e yönelik. Bu kapsamda da son yaptı ımız projelerden özellikle Murat Bey unuttu onu söylemeyi, Afyon'dan Seçköy'e bir boru hattı yapıyoruz. Aslında Güney ile Batı, Marmara Bölgesini birbirine ba layacak en önemli projelerden bir tanesi, u anda ihale a masında. Ayrıca Mardin'den Silopi'ye yapılacak boru hattının in aat çalışmaları da ba lamı durumda. Yine bu kapsamda bu güne kadar sistemimizin tıkanı ı ya da zorlandı ı bir noktası vardı Demirciler-Adapazar bölgesi. Bu bölgede de u anda önemli bir boru hattı yapılıyor yani unu söylemek istiyörüm, hem kompresör istasyonlarında hem de boru hatlarında sistemin tıkanan noktalarıyla alakalı olarak hem günlük yani bu yıl içerisinde neresi, hem de

be yıl sonra nereleri sıkı olacak bunlarla ilgili simülasyon çalışmalarına girerek gerekli yatırımlar yapıyor. Teşekkür ederim.

SERHAT ULUDAĞ

: Murat Bey, verdiğiniz bilgiler için teşekkürler.

Gerçekten geçmişte yaşadığımız sıkıntılı dönemlerden sonra ileriye baktığımızda çok daha umutlu olmamızı gerektirecek bir tablo var. Bununla birlikte bu artmakta olan kapasite, giriş-çıkış kapasitelerinin ve Türkiye içindeki kapasitenin daha verimli kullanılabilmesi için bir günlük kapasite rejimine geçilmesiyle ilgili bir çalışma var mı? Burada. Kapasitenin daha verimli kullanılabilmesi için ve bizim öngördüğümüz bölgesel doğalgaz ticaret merkezi ve daha sonra Bulgaristan, Yunanistan ile ve bölgesel ticaret merkezleriyle daha sıkı, daha yakın bir ticaret imkanı sağlanabilmesi için günlük kapasite dışında dönemlik kapasitelerin de devreye girmesinin faydalı olacağını düşünüyorum yani aylık veya çeyreklik kapasitelerin. NSG bölgesinde çeyreklik ve dönemlik kapasiteler kullanılıyor. Ve bizim de bölgemizde bunların devreye girmesiyle öngördüğümüz kapasitenin çok daha verimli kullanılmasının sağlayabiliriz diye düşünüyorum. Yani buradaki rakamlar belki kapasite olacak duracak fakat biz bunun dışında da bazı bağlantı noktalarında ve enterkon noktalarında gördüğümüz gibi yalnızca bir kısmını kullanacağız. Bunları daha verimli kullanmak ve gerçekten ticaret merkezi olmak için bundan sonraki PETFORM toplantılarında önerim çeyreklik ve dönemlik kapasitelerin de piyasa katılımcıları ve buradaki bütün katılımcılar tarafından tartışılması ve herkese uyacak bir şekilde devreye alınması.

MURAT KOÇAK

: Doğrusunda söylemek istediğiniz öyle, biz

bu kapasiteleri yayınlarken hep kırdığımız dönemde maksimum gaz çekileceğini öngörerekten yayınlıyoruz. Yaz aylarında kapasiteler bunlar olmayabilir, farklı dönemler olabilir, gaz tüketimi olmadığı günlerde bu kadar gaz girişi olmayabilir belki ebekemizde veya çıkış noktalarında ilave kapasiteler söz konusu olabilir. Bu NSG Prosedürleri çerçevesinde biz bunları zaten burada başladık, önümüzdeki yıllarda büyük ihtimalle bu konularda da sizlere farklı bir D kapsamında da değişik öneriler de sunabiliriz. Diğer noktaya gelirsek bu enterkonnekte olabilmesi için Yunanistan ve Bulgaristan iletim operatörüyle onlarla oturup bir enterconnektion agreementte anlaşmaları, operatörler arasında bir takım anlaşmalar yapılması gerekiyor. Yani bu operatör olarak da burada bizim daha yeni adım atıyoruz bu konuda, belki bir swap

mekanizması ihracat ve ithalatı arttırabilir ya da i te burada bir iki tane ufak yatırımlarla i te Yunanistan ve Bulgaristan'a olan ticaret miktarlarında artı kaydedebiliriz. Onu da EPDK nezdinde ve di er operatörler nezdinde görü üp iyi bir noktaya getirece imizi dü ünüyoruz.

AYTAÇ EREN

: Te ekkür ediyoruz. Ba ka soru yoksa ki aslında biraz zamanımızı da a maktayız o yüzden izninizle Murat Bey'e tekrar çok te ekkür edelim ve bir sonraki sunumumuza geçelim. Yalnız benim Murat Bey'in sunumuyla ilgili bir sorum olacak ama bu tabii size de il Rıdvan Bey'e de i in do rusu. 2004 yılında gördü üm kadarıyla kapasitemiz neredeyse iki katı artıyor. Bu kapasite artı ı bizim gaz ticareti merkezi olmamız için ne anlam ifade ediyor, yeter mi, yetmez mi? Bunu Rıdvan Bey'den bir cevaplamasını isteyece im. Rıdvan Bey'in sunumu gaz ticaret merkezi nedir, ne de ildir üzerine olacak. İmdi önceden bir iki bir söz edeyim isterseniz. Bugün biliyorsunuz önemli bir gün, Amerika yeni ba kanını seçti. Taa 1980'lerden yani Reagen'la beraber ilk defa Amerika'ya, Amerika'nın yerle ik düzeninin e itmedi i bir insan ba kan oluyor. Yani Amerika gibi kapitalizmin ana ülkesine bir tüccar ba kan oluyor. Bu bir vizyon de i ikli i getirebilir Amerika'ya. Nereye ba layaca ım lafı? Bizim de sektör olarak vizyonumuz bu gaz ticaret merkezi, hani Demirel'in bir lafı vardı; "Kendim için bir ey istiyorsam namerdim!" diye. Bizim için de bu gerçekten öyle, bu ticaret merkezi bir 10-15 yılın, belki 20 yılın süreci. Biz burada sadece o vizyona hazırlık yapmak, onun temel ta larını atmak için buradayız. O vizyonu belki bizden sonraki jenerasyon, sizlerin bir kısmı onu in allah o süreçte çalı acaklar. İmdi bu do rultuda sözü Rıdvan Bey'e vereyim, bakalım bize neler diyecek? Te ekkürler.

RİDVAN UÇAR

: Te ekkür ederim Altan Bey. Sayın Ba kanım, Sayın Kurul Üyeleri, EP A , EPDK, BOTA 'ın ve di er kamu kurulu larının De erli Yöneticileri, Sayın Çalı ma Arkada larım, çok te ekkür ediyorum PETFORM adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Bu sunumda bu güne kadar yapılmı , duymu oldu umuz eylerin altında aslında neler yattı ını size aktarmaya çalı aca ız. Size bir sürpriz hazırladık, 3 dakikalık bir film gösterece im size. Bu film TTF'in tanıtım filmidir, Gas Union tarafından hazırlanmı bir tanıtım filmidir. Gas Union bizim BOTA letim TTF Exist Hollanda yanında Türkiye dü ünülerek bu filmi izlemenizi rica ediyorum. Orijinal linki de Youtube'da sonra

sunumuma geçece im. Bu tahmin edece iniz gibi Hollanda'nın reklamı de il, buna Türkiye haritası ile Türkiye'nin, BOTA letimin yaptı nı hayal etti im zaman benim tüylerim diken diken oluyor. Bu vizyon etrafında birle meye çalı ıyoruz u anda ama bu görüdü ü kadar, dü ünüldü ü kadar kolay de il. Size bunu anlatmaya çalı aca ız, bunun altında tesadüf olmadı nı, TTF'in bu noktaya tesadüfen gelmedi ini, 30 sene sürdü ünü, bizim de önümüzdeki senelerde buna gelmemiz gerekti ini anlatmaya çalı aca ım. Bu sunumu yaparken o kadar çok ticaret merkezi gördük ki basında, u motivasyonla ba lamı tım ilk sayfasına, öyle bir ey olsun ki daha basit olamasın! Einstein'ın çok güzel bir lafı var, "Her eyi çok basit anlatacaksın ama daha basit de il" diye. Daha basite indirgenemesin, ticaret merkezini öyle anlatalım ki herkes "ya evet!" desin diye ba lasın bu sunum. zninizle sunuma gidece im, provasını yapmadım sunumun ve ilk defa bir topluluk önünde sunaca ım. Hata yapmamaya çalı aca ım ama imdiden özür diliyorum. Do açlama gidece im Mustafa Bey'in dedi i gibi, elimden geldi ince akıcı ve hata yapmadan gitmeye çalı aca ım. Vizyon ve faaliyetler arasında bir ili ki vardır. Vizyon, faaliyet, strateji, misyon ve vizyon arasındaki ba lantıyı konu anlar dahi bilemezler, strateji kitaplarında çıkar bu. Bunu bir da metaforuyla anlatılır genelde, bir da a çıkmak istedi iniz zaman o da a giden patikayı stratejinizi belirlemeniz lazım yoksa da sizi yutar, da a çıkamazsınız. Bizim yukarıdaki hedefimiz Tr Gas Sub ise Tr Gas Sub'a gitmek istiyoruz biz PETFORM olarak be sene önce konu maya ba ladık Tr Gas Sab'dan bugün gazetelerde okumaya ba ladık. Bu bizim için gurur verici ama hâlâ söylemek istedi imiz daha büyük, imdi onu anlatmaya çalı ıyoruz. Faaliyetler çok kritiktir, o yola giderken, o da a giderken geçti iniz yol, anayol çok kritiktir, o yol ba ka bir da a da gidebilir. Gidece iniz da a do ru faaliyetleri düzenlemeniz gerekiyor. Sonra strateji ile nerede mola verece inizi, hangi ormandan sa a dönece inizi, nerede kamp kuraca nızı belirlemeniz gerekiyor. Misyonla vizyon arasında da teleferi i bulmanız gerekiyor, teleferik kurmanız gerekiyor gerekirse vizyona ula mak için yoksa yandaki ba ka bir da a gitme ihtimaliniz var. Stratejyi yanlı belirlerseniz, faaliyeti yanlı belirlerseniz çıkaca nız da hedefledi iniz Everest Da ı olmaz, bu Everest Da ının resmi. O yüzden bugün atılan her adımın 30 sene sonra bir gölgesi var, bugün yapılmayan, eksik kalan her eyin 30 sene sonra bir gölgesi var. Geçmi te ben çocuklarımızın projesi diyordum, imdi diyorum ki, 2020, 2030 neslinin projesidir bu proje. 2050 yıllarından bahsediyoruz, 2050 yılında Türkiye'nin 20-25 bin dolarlık bir ülke olmasını mı yoksa bugünkü orta gelir ku a ında

kalmasını mı istiyoruz? Bu farkı ayırt etmemiz gerekiyor. Ticaret merkezi nedir, ne de ildir? Çok basit olarak unu söylemek istiyorum, bu geçen hafta Dünya Enerji Zirvesinde konu ulan bir konunun biraz de i tirilmi bir cümlesi, bu süreç ve birikim gerektiren ticaret merkezini bir anda yapamazsınız, yaratamazsınız. Sadece alıcı ve satıcıların mallarını alıp satmak isteyece i ortamı, ko ulları belirleyebilirsiniz dedi. O sırada bu resim aklıma gelmeye ba ladı, semt pazarı bir ticaret merkezidir dedim. Hepimizin gitti i mahallemizde kurulan semt pazarı bir ticaret merkezidir. Yapılabilecek tek ey, sizin yapabilece iniz tek ey semt pazarının çatısını kurup, elektri ini getirmek, yapabiliyorsanız asfaltını yapmak, ya murdan, so uktan korunmasını sa lamaktır. Daha sonra alıcı ve satıcılar karar verip o semt pazarında bulunmaya karar verirler, zorunlu de ildir orada domates satmak. Domates satıcılarının oraya gelip satmasına izin vermeniz isteyen ki iler de gelip oradan domates almasına izin vermeniz gerekiyor. E er bu pazara devlet domates ofisi domates satmaya gelirse artık orası serbest ticaret alanı olmaz. Çünkü devlet domates ofisi orada domatesin fiyatını belirlemeye çalı acaktır. O zaman oraya kim gelir? Devlet domates ofisinin belirledi i fiyattan daha dü ük fiyata satmayı planlayanlar belirlenen yeni premium fiyatla domates satmaya gelir. Daha pahalıya domatesi olanlar, do al domatesi olanlar, bahçe domatesi olanlar burada bu pazar yok deyip yan mahallenin pazarına giderler, satarlar. Bu metaforu çok sevdim ben etrafımda ey yapınca, i te ben önce pazar yeri dedim, arkada m dedi ki pazar yeri de il semt pazarı diyelim daha sıcak, herkes semt pazarına gidiyor. Bir arkada m dedi ki, Gökhan Bey dedi ki, semt pazarı mı hal midir dedi. Bunlar güzel tartı malardı demek ki metafor dü ünülmeye ba lamı tı. Fiyatı manipüle edilmedi i yer dedim ben de. E er halde fiyat manipüle ediliyorsa ben Van'daki semt pazarından bahsediyorum. Üreticinin geldi i yerden bahsediyoruz semt pazarı olarak. Ba ka bir arkada m dedi ki, zabıtarlar ne olacak, Dilek Hanım dedi ki zabıtarlar ne yapacak? Zabıta e er domates satmaya ba larsa ba belada demektir. E er zabıta domates satan üreticilerden bir tanesini kayırmaya ba larsa sıkıntı var demektir. Zabıtanın da görevleri var, zabıtanın da o pazardaki domates satı na destek vermek için çalı ması gerekiyor, düzenlemesi gerekiyor. Semt pazarı bir ticaret merkezidir, bundan sonra semt pazarını gördü ünüzde bunu sorgulamanızı, incelemenizi istiyorum. Ticaret merkezini bozan ne var diye bakmanızı rica ediyorum.

Ne de ildir ticaret merkezi? Manav bir ticaret merkezi de ildir veya gümrük depolama alanı, tesadüfen buldum bir ticaret merkezi de ildir. Çok mal gelir, o kargoların içinde elmas yüklü konteynır olmasının hiçbir anlamı yoktur. Para da kazanır gümrük depolama alanı. Vinçlerle o elmasları bir kamyondan ba ka bir kamyonu gönderebilirsiniz ama orası bir ticaret merkezi de ildir. O elmasın gitti i, çıktı ı ve vardı ı pazardır önemli olan. Veya kargo lojistik merkezi, ticaret merkezi de ildir. O kutuların içinde elmas gönderiyorsanız, para gönderiyorsanız ticaret merkezinin de erini arttırmaz, o binanın de erini arttırmaz. Kargo nereden çıktı, nereye gidiyor önemli olan odur, anla ma öyle yapılmı tır çünkü kargoyu verenle kargoyu alacak olan arasında bir anla ma yapılmı tır. Aradakiler bo lu u doldurması gereken birimlerdir. Bunu anlatırken u geldi aklıma, peki, bir semt pazarının içinden kamyon geçse ve ba ka bir semt pazarına gitse ne olur dedim. nternette bunun resmi yok, semt pazarının içinden geçen bir kamyon aradım, yoktu böyle bir resim bu yüzden kendim çizdim. Bir semt pazarı dü ünün, bir pazar yeri var, içinden de transit bir yol var, kamyonlar da geçiyor. Bu kamyonların, bu malların bulundu u, geçti i pazara hiçbir faydası yoktur. Semt pazarının içinden geçen, domates 5 liraya satılırken 2 lira domates olan bir kamyon semt pazarının içinden geçip gidiyorsa o 2 liralık domatesin o semt pazarına hiçbir etkisi yoktur. Yan semt pazarına etkisi vardır, gitti i yere. Burada ne yapar? Dı arıda el sıkı ma yapılmı tır, siz de kamyondan geçi parası alabilirsiniz pazarın yolunu kullandı ı için. Yapabilece iniz ba ka hiçbir ey yoktur. Kaça yapılmı tır anla ma, kamyon kaçta gitmi tir, domates kaç liraya üretilmi tir, kaç liraya satılmı tır, gelecekte ne olacaktır hiçbir eyden haberiniz yoktur. Domates sizin pazarınızdan geçer ba ka semt pazarında pazara ba lar ve siz transit oldu unuz için de alıcı satıcılar o pazara gitmeye ba lar.

Ticaret merkezi, bu çok önemli bir ayrımdır, ticaret merkezini yapamazsınız. Ticaret merkezinin ko ullarını hazırlayabilirsiniz ve alıcı ve satıcıları ikna etmeye çalı ırsınız. Onlar sizin pazarınıza gelip mallarını satmaya, alıcılar da malları almayı istemeleri gerekir. Ba ka yolu yoktur bunun, zorla kimseyi malını satmaya getiremezsiniz oraya. Yani nasıl olması lazım aynı metaforla giderken? Gene bir noktadan bir noktaya mal gidecek ama bu sefer üstünüzden transit yol geçmeyecek pazarınızdan, yol gelecek, kamyonlar gelecek, mallarını sizin pazara bo altacaklar, buralarda anla malar yapılacak, satı lar yapılacak sonra da buradan çıkan kamyonlar ba ka pazarlara gidecek. te ticaret merkezi! Anla ma nerede yapılıyor? Kritik konu bu! Alım-satım

anlaşılması nerede yapılıyor? Sizin rolünüz ne? Asfaltı bakımlı tutmak mı ticaretin olması için, binayı kurmak mı? Pazarda oluşan fiyat gideceği noktaya ulaşır, pazarda oluşan fiyatla gideceği noktaya gitmesi gerekir. Yani ne oldu ara sonuçlardan bahsederseniz? Ticaret merkezinden bahsedebilmek için bir semt pazarından bahsetmek gerekiyor. Alıcı ve satıcılar bu pazara gelmeleri beklenir, zorlayamazsınız. Ortamı hazırlayabiliriz, alıcı ve satıcılar ikna olursa gelirler, ikna olmazlarsa gelmezler. Az önceki filmdeki gibi TTF'e ikna olmaları oraya gidip mal satmak istiyorlar. Çok sayıda alıcı ve satıcı yoksa ticaret merkezi oluşmazsınız. Monopol bir yapının hakim olduğu, fiyatın şeffaf kurallara göre ve serbestçe belirlenmediği yer ticaret merkezi olamaz. Peki, ticaret merkezi olma konusunda her şey Türkiye'nin elinde, bu da uzmanların görüşlerinden. Bu durumda devletin pozisyonu, rolü ne olmalı, devletin nerede görevi var? Az önce sunduk, devlet temin güvenliğini sağlamak için çalışması gerekiyor ama nereye kadar? Resim; gazı üreten, gazı temin eden, ticareti yapan ve kullanan, dört tane üye var bu ticaret merkezinde. Bu kadarız, hepimiz bu kareye sınırlanıyoruz. Bunun için de devletin rolü sadece ve sadece istenileni belirtmek olması lazım. Devlet oyuna girmeyecek olması lazım. Düzenleme ile takip edecek ama futbol oyununa karışmayacak, içindeki futbol oyununda tercihli futbolcuların olması olmayacak, serbest olacak her şey. Bu ticaret merkezinin oluşması için gerekli olan ortam. Devletin rolü iklimi hazırlamaktır, çatıyı kurmak, asfaltı yapmak, elektriği getirmek ve burada bir ticaret oyunu oynanıyor demektir, en büyük görevi bu. Devletin oyuncu olmaması anlamına gelmiyor bu, hakim oyuncu olmasına izin verirsiniz diler alıcı ve satıcılar sizin pazara gelmeyecek demektir.

Bu durumda ne oldu? Ticareti yapan, gazı kullanan üretici ve gaz sağlayıcı bir araya geldiği zaman semt pazarı oluştu. Peki, devlet bunun neresinde? Devleti nereye koyalım? Bu oyunda olmasını istiyorsunuz, onun simülasyonunu yaptım. Diyelim ki, ana sağlayıcı devlet. Devletin müteri ile kurduğu ilişkiyi kimse yıkamaz, çok güçlü baskılar kurar devlet. Bu durumda özel sektöre verilen hatlar zayıflamaya başlar. Bunun literatürdeki anlamını aradım, political will'in kavramı nedir dedim, political wont olarak buldum. Tamamen bir makaleden buldum. Bu görüntü politik olarak o kadar destekli de ilim görüntüsünün resmi. Buraya çünkü dışarıdan alıcı ve satıcılar gelemezler buraya demektir. Bunu deşirtmek gerekiyor, bunu önümüzdeki senelerde deşirtmek gerekiyor. Bu pazarın aslında politik istekle beraber kurulduğunun resmini dışarıya vermek gerekiyor. O yüzden ara sıra basında

gördü ünüz Türkiye bazı geli meleri yaparsa ticaret merkezi olma potansiyeline sahip diye aralarda anekdotlar okuyorsunuz. O bazı geli meler bu geli meler i te. Alıcı ve satıcıların pazara gelmesine ortam hazırlanıyor mu, hazırlanmıyor mu? Bu kadar hakim devlet oyuncu oldu u zaman özel sektöre yer kalmıyor, dar alanlar kalıyor. Özel sektörün olmadığı , satıcının olmadığı yerde ticaret merkezi olmuyor. Zincir böyle çalı yor aslında, ticaret merkezi olması için küçük küçük çok özel sektörün olması gerekiyor, traderların olması gerekiyor. Yani devletin ve özel sektörün hakim oldu u pazar bamba ka yollara gider, ikisinin de do ruları vardı, ikisinin de artıları eksileri vardır ama bamba ka yollara, farklı yollara gider. Devletin hakim oldu u bir ticaret merkezi olamaz, devletin olmadığı bir ticaret merkezi de olamaz. Bu dengeyi kurabilirsek ticaret merkezi olma potansiyelimiz var çünkü birazdan söyleyece im inanılmaz bir yerdeyiz. Ama maalesef bu benim yaptım bir ele tiri, Türkiye’de enerji uzmanı olmak çok kolay, her yerde var enerji uzmanları ve basınıımızdan da son yıllarda imzalanan anlaşmalar Türkiye 2023’te dünyanın en büyük gaz köprüsü haline getirecek diye, herhalde haftada bir, 15 günde bir, bir tane haber görüyorum bu ekilde. Dünyanın en büyük gaz köprüsü olacağız. En son, elinizdeki alacağınız sunumlarda yok dün gördüm, Lübnan da bunu gördü, Lübnan da Türkiye bizim için vazgeçilmez bir köprüdür dedi. Biz çok güzel bir köprü ülkeyiz, gerçekten Avrupa’ya giden gaz hatlarının bizim üstümüzden geçmesi gerekiyor yoksa be katı artıyor bu hatların maliyeti. Lübnan, bunu gördüm ve dedim ki Lübnan sen de mi gördün ya! Sen de mi yaptın dedim. Ama çok uygun bir ülke Türkiye bu konuda kendini kullandırabilmek için.

Peki, Türkiye bir transit köprü koridoru ülke mi yoksa bir ticaret merkezi mi olmak istiyor? Bunun sorusunu dı arıda aramak, internete girin bir sürü ey görüyorsunuz, Türkiye üzerine yapılan hatların bir highway oldu unu düşünürseniz Türkiye bir transit ülke olarak de erlendiriyor anlamına gelir. Bu Türkiye’yi highway olarak konumlamak, köprü olarak konumlamakla aynıdır. Bunu nasıl anlatabilirim diye düşünürken bir iki denemeden sonra buldum. Bu gördü ünüz BOTA ’ın iletim haritası ama çok karışık oldu u için ona bir gölge yapıyorum, bu hat bizim iletim hattımız. Türkiye’den geçen boru hattını yukardan bakıldı ı zaman sanki Türkiye’den geçti ini görüyoruz ama haritayı biraz böyle e meye başladığımız zaman unu görüyoruz aslında; boru hattı Türkiye’nin üzerinden geçmiyor, Türkiye’nin üzerinden geçiyor. Çıkı noktası, varı noktası çok farklı. Bize bağlantısı var ama gazın amacı

farklı, gazın gitti i yer farklı. Böyle olunca yine basında son zamanlarda görüyorsunuz TANAP'a ba lanabiliriz diyen ifadeler var. Akli olan diyor ki, Lübnan diyor ki, ben Avrupa'ya gitmek istiyorum diyor. Bütün gazlar Avrupa'ya gitmek istiyor çünkü pazar orada, alıcı satıcılar oraya gitmeye çalı ıyorlar, orada olmak istiyorlar, orada bulunmak istiyorlar. Bizim geldi imiz resim bu u anda. Çok dı arıdan bakıldı ında bu geli meleri yaptı ımız dünkü muazzam toplantıyı görmeyenler Türkiye'yi muhte em bir köprü olarak konumlandırıyorlar. Transit hatların bu kadar hakim oldu u pazarda ticaret merkezi kurulur mu? Çok zor çünkü o giden anla manın fiyatı sizden daha ucuz, o gazın fiyatı size gelenden daha ucuz oldu u sürece burada olu acak fiyat yan semt pazarında olu acak fiyattan her zaman daha pahalı olacak. O zaman alıcılar bu pazara de il o pazara gitmeye ba layacaklar. Çok ilginç, 2003 yılında Avrupa bu vizyonu kurmu , gördü ünüz haritanın do du u yer 2003 yılı. Bizim anla maların yapıldı ı tarih 2012. 2003 yılında bu haritayı kurdular, Türkiye üzerinden hat var; Irak'tan, Akdeniz'den borular geliyor. Nereden geldi i sorun de il, o zaman Mısır'dan geliyordu, imdi ba ka bir yerden geliyor ama önemli olan ana bir hat var, ba ka hatlar da ona ba lanıyor. Bu iki resim arasındaki ba ı görebilmemiz gerekiyor, iki resim aynı aslında. Biri iki boyutlu resimlerle çizilmi , bir tanesi haritalarla profesyoneller tarafından çizilmi . Vizyon gerçe e dönüyor, 2003 yılında o da ın tepesine vizyon konmu tu. Do u'daki gazlar buraya gelecek vizyonu kondu. 13 yılda imdiki konu malara geldik. Türkiye, Lübnan Türkiye bir köprüdür diye bize el uzattı. Peki, ne olmalıydı? 2023 olur, 25 olur, 30 olur bunca ey diyorsun ne olursa biz ticaret merkezi oluruz? Bugün yaptı ımız çalı maların meyvesi bunu verirse biz ticaret merkezi olaca ız. Ne olacak? Bunlar bizim giri noktalarımız, demin Murat Bey'in söyledi inden farklı. Alia a'dan iki tane, yukarıdan dört tane boru hattı potansiyel iki tane de a a ıda boru hattı. Bu gazlar bizim hattımıza girecek, ayrı bir moleköl yapısıyla dola acak, artık onlar a gazı, b gazı, c gazı de il bizim damarlarımızda dola an gaz olacak o, o moleküler. Bamba ka bir kimli e büründü, artık Rus gazı, ran gazı, Azeri gazı kalmadı. O bizim damarlarımızda dola an kendi gazımız oldu. Burada ihtiyacımızın kı günü, en so uk gün stanbul 0 derece, Ankara -5 derece, limanlardan bir tanesine LNG gemisi yana amadı, bir kompresör arıza yaptı. htiyacınız olan gazın iki katı hatlarda var olması gerekiyor. E er her ey yolunda giderse sana gaz veririm ticaret dünyasında kabul edilebilir bir ey de il. Türkiye gibi dengesiz bir co rafyada bulunan ülkeyi N-1'de kurtarmıyor. Bizim N-2, N-3'lere göre analiz etmemiz gerekiyor. ki katı kurtarmıyor, dört katı ile çalı mamız

gerekiyor, bize en yakın rakip talya iki buçuk kattı iki sene önce. Bugün yapsak dört kat çıkar muhtemelen talya'nın tüketimi dü üyor çünkü. Burada ticaret ba layacak, i te o semt pazarı metaforunun geli i burada ticaret olacak artık. O damarlarımızda dola an gazın ticareti yapılacak. Bir ülkeden gelen bir gazın ticareti de il damarımızda dola an gazın ticareti yapılacak ve buradan ba ka yerlere gidecek. O gaz gidecek! Ama ticaret burada yapılacak. Bu ticaret merkezi, bu ticaret merkezi semt pazarının simülasyonu bu. Bunu ba arabilirsek çocuklarımızın gelece i daha parlak olacak, ba aramazsak çok güzel bir transit ülkeyiz.

Peki, kolay mı ticaret merkezi olmak? Kolay de il ama de ecek, bunu demi birileri. Ne soru sorulduysa o adama Art Williams'a "kolay olmayacak ama de ecek!" Çalı mamız gerekiyor, çabalamamız gerekiyor, çok yorulmamız gerekiyor. Peki bu gaz nereye gidiyor? Rakibimiz kim? Benim gözüme göre talya kıskançlıktan çatladı m bir ülke. talya ile biz aynı zamanlarda yolculu a ba lamı ız 2000'li yılların ba ında talya'nın yaptıklarını izledi im zaman çatlıyorum! Neler olmu ! Bu gaz nereye gidiyor? Bizden çıktı gaz, bir ülkeyi daha transit geçti ve talya'ya ula tı. talya'da Trans Italian Pay Pay yok. talya'dan bu gazı alıp ba ka yere ta ıyan ba ka bir trans hattı yok, transit hat yok. Ne var? Libya'dan ve Cezayir'den gelen boru hatları var talya'da. ki tane LNG tesisi var, üç tane LNG tesisi projesi var. talya'nın tüketimi dü üyor tekrar söylüyorum. Tüketimi dü en bir ülkenin altyapı yatırımları bunlar. Küçük küçük de olsa yer altı tesisleri var ve talya Ulusal Gaz Hattı ile bu gazı Avrupa'ya da ıtma projeleri var. Bizden giden gazın Do u Avrupa'ya gitme projesi var. Demin bahsedilen o hub'un ilerideki vizyonu! Buradan Do umuzdan gelen gaz öyle gelsin ki Do u Avrupa'nın bir ülkeye olan ba ımlılı ını azaltmaya kullanılsın diye o gazı oraya getiriyorlar. Proje böyle! Bunların adına transit hat denmiyor, enterkonnektör deniyor Altan Bey'in az önce dedi i. Entegre olmamız gerekiyor ba ka hub'lara, gazın serbestçe girip çıkması gerekiyor oradan. Buradaki gaz ngiltere'ye satılabilmesi gerekiyor, bu molekül ngiltere'ye gidebilecek, altyapıyı buna göre kuraca ım ki ngiltere'deki alıcı buraya gelsin. ngiltere'ye gidemeyen gazın alıcısı buraya niye gelsin? Hollanda'ya benim buradan gaz satabilmem gerekiyor, en ucuz gaza ben sahibim, en ucuz gaza benim sahip olmam gerekiyor, ben en yakınım. Benden daha ucuza hiç kimsenin o gaza sahip olamaması gerekirdi!

Vizyon; 2003 yılındaki strateji! 2003'teki vizyonun 2016'daki resmidir bu. Faaliyetleri öyle güzel yaparsınız ki vizyon gerçekleşir. Yanlı yerde kamp kurarsanız da sizi yutar veya başka bir da a do ru gidersiniz.

talya ne oldu? Transit hat yok talya'da, iki buçuk katıydı küçülmeden önce, elimdeki veriler 67.5, 50 vcm'e dü tü talya. 2000'de ilk do algaz kanunu çıktı, 2002'de ENI ayrıldı. ENI bizim BOTA 'ımız. 2003'te tüm kullanıcılar serbest oldu, 2009'da ba ımsız iletim operatörü, 2010'da önemli kanunları 130 Numara, sonra 2012'de Kanun 127, bugün 15 taneden fazla ithalatçı, ENI'nin pazar payı %41. talya'nın hub olma potansiyelini arttıran tablo budur ve Azeri molekülü talya'da artık, srail molekülü talya'ya gitmeye çalı ıyor. Yarın Irak molekülü talya'ya gitmeye çalıacak. talya'daki resim ne? Bunu ben Murat Bey, Adem Bey herhalde böyle bir resme sahip olsaydı çok mutlu olurdu, sizi rakamlara bo mak da istemiyorum. Boru hattının kullanım kapasitesi %50 demek take or pay'inizi ve asgari gazınızı gayet esnek olarak yönetebiliyorsunuz demek. Nasıl yapıyorlar çok merak ediyorum. Take or pay her sözleşme mede olur ama nasıl bir hattın kullanım kapasitesi %50 olabilir, üstelik 67.5'tan 50'ye dü mü durumda u anda, daha da dü tü. Bir yetenekleri var. Ben take or pay'e kalırken onlar yönetiyorlar. Bir ey var, bir ey yapıyorlar. Bizdeki durum ne? Biz gayet verimliyiz, %80 kullanım alanlarımız hatlarımızın, LNG'cileri saymıyorum ama Rusya hattımız %90, 2015 reallerine göre, bu sene belki de i mi tir elimdeki ne son resmi veri bu. Ben gayet verimli kullanıyorum her eyi ama bu "giri kapasitesi artı ı bo a yapılan yatırım de ildir" söylemimizin ne kadar do ru oldu unu gösteriyor, bugün geldi imiz resim de bunu destekliyor. Esneklik gelecekte kazanç sa lar, esneklik olmayana esnek kontrat vermezler, negotiation hakkı vermezler. talya'da moleküllerin kimlikleri vardır derim ben zaman zaman, moleküller aslında hepsi de CH₄'tür ama küçük bir bayrak ta ırlar ellerinde: Ben u ülkeye aidim diye. talya'nın renkleri bunlar; Cezayir, Libya, Azerbaycan gelecek, Avrupa ülkeleri LNG'den de dünyanın her yerinden LNG tesisleri kuracak, srail göz kırptıyor, Irak göz kırptıyor, belki ran hattı ba lanırsa ran göz kırptıyor. talya'daki molekül zenginli ini görebiliyor musunuz? Nasıl karma ık bir molekül var! LNG'leri sayarsanız talya'daki molekül zenginli i 10 artı farklı molekül bir araya geldi. Onu o kendi damarlarında karı tırarak başka yerlere satmaya çalıacak.

Türkiye'de resim biraz daha sıkıntılı, LNG ile bunu renklendirmemiz gerekiyor çünkü boru hattı ile ba lantılarımız sınırlı. te bütün kom ularımızdan var zaten. LNG'dir bu

i in çözümü, Türkiye'de LNG kritik bir çözüm aracı olacak ki bu konuda da yapılmı olan yatırımları gerçekten saygı ile karılıyoruz. Do ru adımlar atıldı, do ru da devam etmesi gerekiyor bunun, LNG'yi Türkiye'nin çok iyi dikkatli kullanması gerekiyor. Bize de srail göz kırptıyor, Irak göz kırptıyor. Avrupa'da kabul edilen bir sonraki büyük bölgesel ticaret merkezi olacak mıyız? u notlarla hayır! Bu notlar 2015 yılındaki Avrupa'daki Avrupa Gaz Ticaretçileri Derneğinin yaptığı ı Türkiye 5, talya 15 aldı. 15 yeterli de il, talya'nın bunu 18'e çıkartması gerekiyor çünkü rakibi TTF 18, 19. talya bu yönde gidiyor, benim 5'imi hızlı bir ekilde en az 15'e çıkartmam gerekiyor. Kriterler belli, nereleri çalı mamız gerekti i belli. Kendi kriterlerimizle yapabiliriz ama Avrupa'da geçerli bir hub olabilmek için oradaki kriterlere göre burada aynı kuralları uygulatmamız gerekiyor. Bu notlarla ticaret merkezi olabilir miyiz bugünkü ko ullarda? Zor, çabalarız ama zor, orası 20 olacak! 20'ye getirecekler talya'yı be sene sonra yaptı mız analizde görürüz talya 15'ten büyük bir not alacak. talya'yı kiskanıyorum, çok kiskanıyorum. Önce inancımızı arttırmamız gerekiyor, yöntemlerimizi de i tirece iz, notumuzu rakiplerimizle aynı seviyeye getirece iz, sonra alıcı ve satıcılarımızı semt pazarımıza ça ıraca ız. Zorunlu gelmeyecekler, biz görevimizi yapaca ız onlar yanımıza gelecekler.

Yunanistan, ticaret merkezi olmak istiyor, 3 bcm'lik! Öyle diyor, ben ticaret merkezi olaca m, hub olaca m diyor. Ama onu yönlendiren var, Yunanistan küçük pazar, kolay yönlendirdiler. Bütün her ey, 2017 dengeleme piyasası devreye girecek. Tanıdık geliyor mu? Bende de dengeleme piyasası 2017'de devreye girecek. 2017, Yunanistan 3 bcm'lik pazarda dengeleme piyasasını devreye alacak. 2016'da hub vizyonunu kurdular ve Do u Avrupa'nın gazını Yunanistan üzerinden beslemeyi dü ündüler Bulgaristan ile ortak LNG yatırımı yapıyorlar oraya, yanımıza, sonra da enterkonnektörlerle buradan orayı besleme planları yapıyorlar. Bu gaz bir gün Ukrayna'ya giderse kim a ırır? O LNG'den gelen gaz Ukrayna'ya giderse kim itiraz eder?

Büyük resim; gözünüzü kısıp yukarıya do ru çıkmanızı rica ediyorum. Avrupa'da sekiz tane hub var, her ülke bir hub kurabilir kendi kendine ama iki tanesi öne çıkmı bunlardan: NBP ve TTF. İmdi Avrupa diyor ki gitti imiz toplantılardan, Akdeniz'de bir tane ticaret merkezi kuralım diyorlar. Çünkü Kuzey'deki, Norveç'teki gazın Akdeniz pazarını etkilemesi mümkün olmuyor, Akdeniz'den, Cezayir'den, Libya'dan, srail'den, Azerbaycan'dan gazlar geliyor. Orada bamba ka dinamikler var. Yeni bir ticaret

merkezi olu turmamız lazım orada, ne için? Avrupa'nın temin güvenli ini garanti altına almak için. Bu bölge bo ta, bu bölge u anda TTF ile dönüyor, TTF en yakın ama bu bölge bo ta ve gaz arz problemi var bu bölgenin, bunu çözmesi gerekiyor. Gaz da burada ve gaz buraya akmak istiyor. Gaz buraya akacak, istiyor da. Lübnan oraya gitmek istiyor, söylüyor açık açık; benim molekülüm oraya gitmeli diyor. Bu durumda bir tane Balkan hub'u, bir tane de talya'da ticaret merkezi olması senaryolardan bir tanesi. ddi edemem, kar ı fikirlere de açı ım. Balkanlarda küçük bir hub, talya'da da ana bir hub kurulması güçlü bir senaryo olarak önümüzde duruyor. Bu hub'ları birbirine ba ladı ınız zaman, gazları da buralara ta ıdı ınız zaman resim tamamlanmı oluyor. Balkan hub'u kendi kendine belki ba ımsız fiyat belirleyecek hub olamayacak, TTF'e, talya'ya ba lı fiyatlar belki olacak çünkü hub fiyatları converge etmek zorunda birbirine. Ama önemli olan kabul edilen referans fiyat nerede, alıcı satıcılar nerede, semt pazarı nerede kuruldu bunu anlamak gerekiyor. talya'da semt pazarı kurulursa, ana semt pazarı kurulursa talya'dan Balkanlarda gaz satılmı olacak, talya'dan oraya gaz akmaya ba layacak.

Ukrayna, senelerin transit merkezi, transit olmanın Ukrayna'ya bir yarar sa lamadı ını gördük, gördüler. imdi 2017 yılında Naftogaz'ın ayrı tırılmasını konu uyorlar, pazarlarını liberalle tirmeye çalı ıyorlar. Espri olarak unu koymu lar, geçen haftaki de er bu, 342 gün 14 saat bir ey bir eyle Rusya'dan do algaz ithal etmiyoruz diye, espri yapıyorlar. Çok önemli transit ülkeydi.

Peki, bundan sonra ne olacak? Bulmacanın parçalarında neler var? Uluslararası ili kilerde arkada lıklar ikinci plandadır. Hiçbir ey kar ılıksız de il. Buna inanmak gerekiyor, ben aksine inanmam, her ey kar ılıklı. Su sava larına kadar, öyle diyor uzmanlar, bir sonraki sava dalgası sudan dolayı olacak diyorlar. u andaki mevcut sava ların nedeni do algaz olacak, do algaz nedeniyle insanlar ölecek. Do umuzdaki üretici Batımızdaki pazar ülkeleri bizim transit koridor ülke olmamızı istiyorlar ve onlar açısından bu son derece do rudur, hiçbir suçlama yapmam, Lübnan'ı suçlayamam. Çok haklı!

Biz ne istiyoruz? Bizim için kritik soru bu. Türkiye'nin transit ülke olmayı kabul edip etmemesi etmesi önemli, transit ülke olmak için bugüne kadar yaptıklarına devam etmesi, ticari merkez olmak için ba ka bir yol izlemesi gerekiyor. u anda yaptı ımız do um sancıları bu ba ka bir yolun do um sancılarıdır. Dünkü toplantı altı saat

boyunca Avrupa kalitesinde çok medeni bir toplantıydı. Ben bu kadar vizyon etrafında birle mi bir grupla toplantıyı meslek hayatım boyunca yaptım mı hatırlamıyorum, 25 senelik hayatım var, çok profesyonel bir toplantıydı. Ortak vizyon etrafında nasıl birle elebilece ini gösterdik kamunun de i ik irketleri ve özel irketler. Burada önemli, bilinmeyen parça Türkiye'nin rolü ne, Türkiye ne olmak istiyor? Lübnan benim köprü ülkem olmamı istiyor. Kabul ediyor muyuz? Kabul ediyorsak çok mutlu olmamız gerekiyor. O istiyor, ben de istiyorum, herkes kazandı olacak. Bundan sonra ne olacak? Sunumlarda hep bana peki, bunları söylüyorsun da ne yapılaca ını söylemiyorsun deniyordu. Böyle bir sayfa hazırladım, ne yapılması lazım? On iki tane not var, bunu zorlasanız yirmi iki tane de çıkartabilirsiniz. Kusura bakmayın bunlar geldi aklımıza. Topraklarımızda her bir santimetre boru bizim olmalı, her bir santimetre. Yeni transit geçi e izin verilmemeli, mevcutlara yeni giri izni verilmemeli. Yatırımların özel sektör tarafından yapılmasına izin verilmeli, BOTA tarafından veya garantisi ile yatırım yapılmamalı. En so uk günde bile maksimum günlük talebin en az iki katı kadar gazın hazır olması garanti altına alınmalı. Gerçek bir dengeleme piyasası kurulmalı. Hemen! Düdü, bunların dün bitmi olması gerekiyordu. Mesai bitti, bugün ba lıyoruz, bugün bitmesi gerekiyor dengeleme piyasasının. Sübvansiyon artık uygulanmamalı. Sübvansiyon olan yerde ticaret merkezi kuramazsınız, olmaz. BOTA 'ın yapılandırılmasını çok ciddi dü ünmemiz gerekiyor. Dün de konu uldu, BOTA zayıflattırılıns hiçbir zaman demedik, BOTA güçlensin ama ayrı ması gerekiyor. Ticaret merkezlerine baktı ımızda dün de tartı mada herhangi bir konu varsa TTF'e bakalım, çözdüler, tekerle i ke fettiler. Tekerlek orada, gidip tekerle i tekrar ke fetmek için çaba harcamayalım. Nasıl yapılmı bu diye inceleyelim. BOTA gazını mümkün oldu unca özel sektöre vermeli, devletin %90 gazını verdi i bir yerde semt pazarı kurmamız kolay de il, olmayacak.

Çok sayıda ticaret firmasının olması gerekiyor, gazın çok sayıda el de i tirmesine izin verilmesi gerekiyor, tam effaf olması gerekiyor her eyin. thalatın serbest bırakılması gerekiyor. En sonunda da çuvaldızı özel sektörün kendinin bu pazara hazırlaması gerekiyor. Özel sektörün de BOTA 'ın konforundan kurtulması gerekiyor. Bize öyle e itildi, özel sektör her zaman BOTA 'a, EPDK'ya gidip sorunlarını çözmeye çalı ıyor, artık özel sektörün kendi ayakları üzerinde durmasına izin verilmesi gerekiyor. Özel sektörün de buna istekli olması gerekiyor. u anda bu yüzden buradayız. Bundan sonra yapacaklarımız: Bundan sonra ataca ımız adımlar

bizim o da a mı ba ka bir da a mı gidece imize karar verecek. Bugünkü do um sancıları, bugünkü tartı malar o yüzden çok sa lıklı. TÜRKAK'mı, transit hat mı Türkiye'yi ticaret merkezi yapar mı? Enerji uzmanlarına baktı ınızda ka ıtlar havalarda uçu uyor. Miller ile bir gün konu an, kim konu ursa u soruyu sormasını istiyorum, iki tane demeci var gazetelerde; biri diyor ki gazı isteyen Türkiye diyor. Öbürü diyor ki, bu proje Türkiye üzerindeki Avrupa ülkeleri transit altyapısının kurulmasını öngörüyor diyor. Hangisi do ru Bay Miller demem lazım, ne istiyorsun? Transit olarak mı kullanmak istiyorsun, Lübnan da istiyor tabii ki. De ilse yok olmadı, bir eyler eksik dememiz gerekiyor bizim. Sonuna geldim sunumun. Biraz soru cevaplar hazırlamı tim ve çok sürpriz bir kararla pazartesi günü, bu soruları pazartesi-salı günü toplantıda soralım sonra da çar amba günü bakı açılarımızı de erlendirelim dedik. 86 ki i dünkü sorulara cevap verdi. On tane soru sorduk, burada on iki soru var, ilk iki soru kolay sorular. On tane soruya özel sektör olarak nasıl da ıldı ımızı size gösterece im, nasıl biz 86 ki i olarak ticaret merkezi tanımlamalarından farklı eyler anlıyoruz? Birinin do ru, birinin yanlı oldu unu söylemiyorum ama yüzde yüz de iliz. Farklı dü ünüyoruz, farklı çalı ıyoruz, farklı sonuçlara varıyoruz. Semt pazarı bir ticaret merkezidir, manav ticaret merkezi de ildir. Devletin ana oyuncu oldu u yerde ticaret merkezi kurulmaz. Bunlar bu konularda itiraz olabilir ama yapabilece im bir ey yok, devletin hakim oyuncu oldu u bir ticaret merkezi yok, bundan sonra da olmayacak! Öyle diyor kurallar, geçmi pratikler.

u soruyu sorduk dün; temin güvenli i olmayan bir yerde ticaret merkezi kurulabilir mi? Benim notum "hayır"dı sunum hazırlarken görece iniz eylerde hayır dedim. Dünkü eyde %81 "hayır" çıktı ama %19'umuz temin güvenli i olmadan da ticaret merkezi kurulabilece ine inanıyor. Bir gün dinlemek isterim gerçekten hiçbir önyargı olmadan, nasıl yapılabilece ini dinlemek isterdim. Merakla kar ılıyorum, saygıyla kar ılıyorum ama. kinci soru, temin güvenli i olması ticaret merkezi olmasını sa lar mı? %61 "hayır, %39'umuz temin güvenli i olursa ticaret merkezi olur diye dü ünüyor. Saygı duyarım, tartı mak isterim. Devletin hakim oyuncu olup, yatırımları yapıp, fiyatı belirledi i yerde ticaret merkezi kurulabilir mi? Mevcut örneklerle göre ben hayır demi tim, %79 "hayır" geldi. %20'mimiz tersini dü ünüyor. Saygıyla kar ılıyorum ama. Gerçekten çok sayıda özel sektör oyuncusu olup likit bir pazar olmazsa ticaret merkezi kurulabilir mi, olmadı ı yerde ticaret merkezi kurulabilir mi?

%70'imiz "hayır" demi , %30 likit pazar olmasa da ticaret merkezi kurulabilir diyor. Ayrımı görüyor musunuz, dikkat ediyor musunuz? Yarımız farklı dü ünüyoruz aslında ticaret merkezinden. 60'ımız, 40'ımız, öyle 60-40 gibi bir da ılım var. Bu soru beni çok a ırttı, payla ıyorum sizinle, büyük bir effaflıkla payla ıyorum. Türkiye'nin transit köprü, koridor, kav ak veya terminal ülke olabilmek için bugün yaptıklarından farklı, bugün dedi im düne kadar, düne kadar yaptıklarımızla. Bence hayırdı, biz çok güzel bir transit ülke oluruz, dinlemek isterim. %72 "evet" çıktı, bu %72'yi çok dinlemek isterim. Ne yapmamız gerekiyor Lübnan'ı daha mutlu edebilmek için? Lübnan'ın i lerini kolayla tırmak için ne yapmam gerekir? Bir ey var demek ki ben göremiyorum. Ya da soruyu yanlış sordum, yanlış anla ıldı bilmiyorum ama böyle çıktı çünkü sonuçlarda.

Türkiye bugünkü faaliyetlerine devam ederse, düne kadar olan faaliyetlerini yeni vizyondan kast etmiyorum, ticaret merkezi vizyonundan kast etmiyorum her ey çok yeni. Dün Bakanımızdan duyduk ticaret merkezinden tekrar bahsetti, düne kadar yaptıklarımıza devam edersek olur mu? Ticaret merkezi olabilir mi? %84'ü "hayır" diyor. Demek ki yeni bir do um yapmamız gerekiyor, u andaki sancımız, u andaki tartı malarımız bu do umun sıkıntıları.

lerde bir hub kurulacak mı bu bölgede dedim. Do algaz ticaret merkezi var mı? Hayır %84, 16'sı evet demi . Bilmiyorum nerede? Bir do algaz ticaret merkezi var mı diye sordum, var demek ki.

Peki, ilerde bir veya iki do algaz ticaret merkezi kurulacak mı diye sordum. %77 "evet, olabilir" diyor, 20'si inanmıyor, bu da çok normal. Yakında buralarda bir yerde bir ticaret merkezi kurulacak yani Türkiye dahil olmak üzere bu bölgede bir ticaret merkezi olacak. Yakın dedi im 20 sene bu arada, 10 seneden sonra. Dönü en do algaz piyasaları çerçevesinde bu bölgede uzun vadede fiyat belirleyici olacak mı bu ticaret merkezi? Kritik bir soru, zor bir soru. Ben "evet" derim. Bu gölgenin fiyatı yeni kurulacak ticaret merkezinden belirlenir derim. TTF bu görevi ona verecek çünkü Azeri molekülü orada, srail molekülü orada, hayal etti i pazarda. %84 olacak demi .Türkiye uzun vadeli satın alaca ı do algazı bu ticaret merkezinde belirlenecek fiyata göre alır mı? Ben "evet" demi tim, %75 evet demi . Buradaki u dar ve do algazdan anladı ımızı zanneden grup, bizler ticaret merkezinden farklı eyler anlıyoruz. Bu durumda basının farklı eyler hissetmesi o kadar normal ki! Hiç bir ey

bilmiyorlar ki! Biz aynı şeylerden bahsedemiyoruz. Size bir anımla veda edeceğim, bu yazıyı özür dilerim unuttum. Kolay değil bu, kolay olsaydı da bize ihtiyaç olmazdı. Kaybetmek kolay yol, kazanmak için terlemek gerekiyor. Terlemek için de oyunun kuralını anlamamız gerekiyor. Yine Einstein'a geleceğim, oyunun kuralını öğreneceksin, rakiplerinden daha iyi oynayacaksın. Benim talya'dan daha iyi oynamam gerekiyor, bu çok net! Başka türlü talya'yı geçebilmem mümkün değil. Talya'ya odaklanmam durumunda herkes, gazlar oraya gitmeye çalışıyor. Benim daha iyi oynamam gerekiyor. Bir anımla size veda edeceğim. 2013 yılında Güney Afrika'ya gittim, Güney Afrika'da aslan parkları var. Aslanları besleyeceklerini zannedip evine alıp, sonra büyüyünce yüzlerce kilo et yediğini öğrenince sirkler vermiyor insanlar. Sirklerde de o ikençe ile aslanlar kullanılırken bir hayırsever onları tekrar toplayıp Afrika'ya götürmüştü, kendine bir hayvanat bahçesi gibi bir şey yapmıştı, böyle bir dönümlük alanlarda aslanları koymuştu. Ben de kızımınla yürüyorduk, bu aslanın fotoğrafını ben çektim. Kızım benden ayrılıp böyle bir 10 metre gidince aslan çöktü kızıma bakmaya başladı bir anda. Görevliye sordum, ne yapıyor dedim. Av gördü dedi! Aramızda elektrikli dedikleri çitler vardı. Ne yapar dedim bu elektrikli çitler olmasaydı kızıma? Kovalardı dedi ama hayatında hiçbir canlı öldürmedi dedi. Nasıl canlı öldüreceklerini muhtemelen bilmiyor dedi. Kovalardı, pençesini atardı, ağırlıktan dolayı kızına bir şey olurdu ama koan herhangi bir hayvanı öldürmedi hayatında, ölü tavukla besleniyor. Ölü tavuklar atılıyor, yemek saati geldiğinde arabadan tavuk atılıyor, yürüyen tavuk bile değil ölü tavuk atılıyor. Ben bu metaforu aldım, yönetim şirketindeki gençlere yaptığım sunumlarda bunu örnek verdim; yöneticilik hayatınızda aslan gibi görünüp hiç av yapmamı ki iler görmezseniz gelin bana yalancısın deyin dedim, diyorum gençlere. Aslan gibi görünüp, aslan gibi davranıp aslında ava çıktığında ormanda ya ayamayacak aslan gibi olmak iyi bir şey değil. Bizim de aslan gibi görünüp aslan gibi davranmamız gerekiyor yoksa birilerinin bize attıkları yemeklerle yetinmek zorunda kalacağız. Bir dönümlük arazide serbest dolaştığımızı zannedip dışarıdaki dünyadan uzak kalacağız. Bu sunumdan çıkarken sizlere vermek istediğim mesaj semt pazarı bir ticaret merkezidir mesajı ile gitmenizi rica ediyorum. Yaklaşık üç sene önce yaptığım bir sunumda 180 milyon saniyemiz kaldı demi tim 2020'ye, 2020 çok bir şeydi, geçenlerde bir arkadaşım dedi ki, kaç saniye kaldı dedi. Ben de peki, bu sunuma bunu koyayım dedim. 2020'de 180 milyon saniye vardı, bugün 110 milyon saniye kaldı, 70 milyon saniye geçti o yaptığım sunumdan. Aynı şeylerden bahsediyorduk, %80'i aynıydı, son 20 milyon saniyede uçak krizinden sonra Türkiye

hareketlendi, çok hareketlendi. İlk 50 milyon saniye her şey sakindi, her şey bilindi i gibi, planlandı ı gibi gidiyordu. 2020 yarın. 2030'da çok yakın, bizim kaybedecek vaktimiz yok. Çok teşekkür ediyorum ilginize sabırla beni dinledi iniz için, sağ olun.

AYTAÇ EREN : Rıdvan Bey çok teşekkür ediyoruz. Soru, buyurun.

YİĞİT ÖZKAN : BSoru de il de sizi bilgilendirmek açısından söyleyeceğim, burada sunumda transit hat olarak TANAP Projesi ile gösterildi, TANAP Projesinin bir ticaret merkezi olmasına hiçbir engel olmadığını söylemek istiyorum hepinize çünkü Türkiye'ye girişi var hem Eski Ehir'den hem Trakya'dan. İstenildiği zaman yani Türk devletinin buna izin vermesi durumunda TANAP Projesinden Türkiye'ye gaz istedi iniz gibi girebilir, Türkiye de istediği gibi ticaret yapabilir ama tamamen devletin izin vermesiyle ilgili bir şeydir yani girişi ve çıkışı olan yani Türkiye'nin sınırlarında girişi ve çıkışı olan bir sadece hat değildir. Bu konuda bilgi vermek istedim ama buna itiraz eden olursa da baka bir zaman daha uzun detaylı bir bununla ilgili açıklama yapmak isterim. Ayriyeten "Türkiye'deki boru hatlarında her birinin Türk devletine ait olması gerektir" öyle, tabii bunlar regülasyonlarla tüm boru hatları zaten Türk devleti tarafından kontrol ediliyor. Bu şekilde bakarsak her şey o zaman bitin her şeyin devletle tirilmesi gerektiğini de düünebiliriz. Yani bana biraz liberallemeye aykırımı gibi geliyor onları açıklamak istedim.

AYTAÇ EREN : Te teşekkür ederiz. Var mı baka bir soru ya da yorumu olan? Buyurun Altan Bey.

ALTAN KOLBAY : Te teşekkür ederim. Rıdvan Bey'e bir sorum olacak. İmdi öncesinde bir deneyimimi aktarayım konuyu açmak açısından. Türkiye'de bu gaz hub konusuna ilişkin istiarelerde hep öyle bir şey ön plana geliyor, biz Güneydoğu Avrupa'nın en büyük pazarıyız, i te kabaca 50 bcm'lik bir pazar, o zaman bir şekilde ticaret merkezine doğru gideriz gibi. Ben de açıkçası Türkiye'nin büyük bir pazar olmasının bu yolu açacağını düünüyordum. Son dönemde bamba ka bir proje ile alakalı ama yine bir enerji projesiyle alakalı Singapurlularla bir ortaklığımız var irketin, Çin'e gittik, Hong Kong'a gittik, i te bilmiyorum görenleriniz var mı? Jurong adası tamamen bataklıklar kurutularak, adalar birle tirilerek yapay olarak yapılmı bir yer. u anda dünyada en büyük üç tane petrol

ticareti yapılan yerlerden birisi. Bir tanesi Houston, diğeri Dubai, üçüncüsü de Jurong. Singapur biliyorsunuz bir şehir devlet, haritada bir nokta kadar, Ankara kadar falan yani kabaca. Jurong dediğimiz yer de çok çok küçük bir yer ama orada üretilen hasılayı söyleyeyim; yılda 40 milyar dolar gayrisafi yurt dışı hasılaya katkısı var. Böyle bir noktadan yani benim açımdan tüm önyargılarımı yıkmıttı bildiğim şeyleri, Singapur'un bir gaz tüketimi yok, bir petrol tüketimi deseniz dünyada herhalde milyonda bir falandır yani abartmıyorum ama dünyanın üç tane büyük hub'ından biri olmuştuk adamlar, gerçekten takdire şayan bir şey. Dolayısıyla benim açımdan şeyi yıktı, o yüzden hani Yunanistan 3 bcm ile hub olur mu? E artık olabilir diye düşünüyorum açıkçası veya Türkiye 50 bcm ile hub olur mu? Olmayabilir. Bu konudaki Rıdvan Bey'in de yani gaz tüketimi hakikaten bir hub olması için gerek art mıdır, yeter art mıdır? O konudaki düşüncelerini almak isterim.

RİDVAN UÇAR

: Zor soru Altan Bey, çok haklısınız yani gaz tüketimi kritik olmayabilir ama olmasının çok büyük avantajı var. Kimi kaynaklara göre gazı üretmesen de ticaret merkezi olamazsın gibi bir yaklaşımlar da var, ben ona da katılmıyorum. Üretmeden de olabilirsin işte verdiğiniz güzel örnek gibi. Katılıyorum, 3 bcm gibi ticaret merkezi yapabilirsin ama kopya vizyonlarla biraz zor öyle hissediyorum oradaki şeyi, yapabilirler, yaptıkları adımlar da güzel ama yönlendirmelerle yapılıyor ve o yönlendirenlerin orada bir büyük bir ticaret merkezi mi, talya'da bir merkez mi oldu unu düşünüyümlünde talya ağırlı basıyor. Daha hazır her şey gibi görünüyor ama haklısınız hiçbir itirazım yok, hiç tüketim olmadan da ticaret merkezi kurulabilir ama büyük bir tüketim olmasının bir avantajı oldu bana da inanıyorum. Orayı ticaret merkezi yapma yolunda çok önemli bir avantaj sağlanabilir 50 bcm, 45 bcm çok güzel miktarlar ticaret merkezinde orada tüketilmesi için ama gerek art değildir, evet, katılıyorum.

ALTAN KOLBAY

: Çok özür dileyerek bir katkı daha yapacağım. TTF ile alakalı video sunumunuzda böyle bir şey vardı, Hollanda'nın toplam talebinin 17 katı gaz trade ediliyor gibi yanlış hatırlamıyorum herhalde rakamı.

RİDVAN UÇAR

: Evet, evet.

ALTAN KOLBAY

: öyle bir örnek vereceğim neden hub konusunu konuşuyoruz? Aslında Türkiye'nin kalkınmasına dair bir şey bu masanın

etrafındaki insanlar, her birimiz yani vatanda olarak tabii ki ekonomiye katkı sunmakla mükellefiz ama bunun ötesinde müthiş bir sorumluluğumuz oldu. İnşallah gaz sektörü olarak. Türkiye'nin talebinin 17 katı gaz ticareti yapıldı. İnşallah bugün, bence bu potansiyeli var Türkiye'nin. Çok kabaca rakamları söyleyeceğim, Türkiye'de herhalde doğalgaz 20 milyar dolar gibi bir şeydir diye düşünüyorum 50 bcm ile oranlarsak. Türkiye gayrisafi yurtiçi hasılası yine çok kabaca 800 milyar dolar diyelim, yeni şeylerle düşecek ama maalesef 800 diyelim. 800'de 20, bunun 17 katı trade etti imizi düşünelim, Türkiye'de kabaca 340 milyar dolarlık bir hasıla yaratmış olacağız. Maalesef eski kafayla düşününce sadece fabrikalarla bu işin yapıldığı zannediliyor yani fiziki ben bu bardağı ürettim, işi te işi ürettim gibi. Böyle bir dünya yok, tamamen trading mantığı ile veya işi te internet teknolojileriyle vesaire bambaşka bir dünya ekonomisi var. Dolayısıyla Türkiye'de bugün her 20 sene önce atılması gereken adımlar atılmış olsaydı bunun vebali de bizlerin, büyüklerindir ama bugün de bizim vebalimiz inşallah 20 sene sonraya kalmaz. Türkiye de TTF gibi 17 katı ticareti yapıyor olsaydı Türkiye bugün 800 milyar dolarlık bir trilyon dolarlık bir ülke olurdu. Yani Türkiye'nin gayrisafi yurtiçi hasılasını burada yarısı kadar arttırabilirdik, herkesin cebine bir yarısı kadar para koyabilirdi bu sektör. Yani 20 sene sonrası için bence bunları düşünmeniz lazım, her vatandaşın cebine inşallah 20 sene sonra cebindekinin yarısı kadar bir hasılayı bu sektör koyabilir diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

RIDVAN UÇAR

: Uzun düşünmek gerekiyor, bu Mars'a gitme örneğini de verdim sizlerle yazarken, bugün Mars'a giden ilk astronotlar 17 sene sonra gidenler muhtemelen geri dönemeyecekler. Bugün Mars'a gidenlerle 50 sene sonra Mars'ta koloni baskılayacak. Gitmeyelim, o adamlar üzülmesinler, ölmesinler dersek dünya deseydi Mars'ta yaşamı test edemeyecektik. Gelecekle ilgili böyle güzel projelerle ileriye gidip bulduklarımızın ne kadar önemli olduğunu anlamamız gerekiyor, Amerika böyle keşfedildi. Bugün Mars'ı keşfetmeye çalışıyor dünya. Mars'tan sonra başka yerlere gidilecek, sürekli gelecekle ilgili bugünden farklı projeler yaratmanız gerekiyor ancak o zaman ilerleyebiliriz yoksa elimizdeki budur işi te, bu civarlarda kalırız. Hep daha önce vardı imiş bir şey vardı, domates, salatalık satarak 10 bin dolardır, ya iPhone bulacağız inovasyonla onu okuyoruz, biliyoruz, bir iPhone yaratırsak olur, facebook'u yaratırsak olur ya da ticareti öğreneneceğiz. Ticareti öğrenemezsek alım-satım işi ile budur; 10 bin dolar! Çok zor ama mamız turizmle artık

öyle görünüyor. Ticareti öğrenmemiz gerekiyor, ticaret yapmayı öğrenmemiz gerekiyor bizim.

AYTAÇ EREN

:Teşekkür ederim Rıdvan Bey. Fazla süremiz kalmadı. Ben herkese tekrar teşekkür etmek istiyorum dün ve bugün katılımlarınız için. Dediniz gibi bu yol uzun bir yol, zorlu bir yol ama elbirliği içerisinde bence bu vizyona da ulaşacağız. Dünkü toplantılar da bunu gösteriyor. Ben hatırlıyorum beş yıl önceki Yönetim Kurulu Toplantılarında bizler bu konuyu konuşurken BOTA bizi anlamıyor, Bakanlık bizi anlamıyor diye konuşurduk ama artık o noktaları geçmiş durumdayız. İnşallah bundan sonra bizim için daha parlak olacak. İmdi müsaadenizle son sözü kapatmadan, yemeğe geçmeden önce Sayın Bakanımıza vermek istiyorum.

MUSTAFA YILMAZ

: Arkadaşlar çok güzel bir toplantı oldu, sunumlar da güzel. Biz 10 yıl, 15 yıl öncesine baktığımız takdirde Rıdvan Bey'in sunumunu gelecekte yayımlayacağımıza dair ümitlerim de gitmeye başladı yani ben bunun da gerçekleşeceği günlerin ileriki günlerde olacağına inanıyorum. Biz 10 sene veya 15 sene, 20 sene önce Türkiye'de doğalgaz deyince ne böyle bir toplantı yapabiliyorduk, ne bu kadar şirketimiz vardı, ne de doğalgaz tüketiyorduk, ne de Türkiye'den geçecek boru hatlarıyla ilgili herhangi bir denli tartışmalar vardı. Ben pozitif bakan bir yönüm var hayata, pozitif baktığımız takdirde ileride ödündü ümüz, baktığımız şeyleri yapabileceğimize inananlardıyım. Bugün farklı farklı tartışmalar yapacağız, birbirimize karşı fikirler sergilememiz lazım dolayısıyla bunların, karşıklı fikirlerin çatışmasından güzel şeyler çıkacağını da düşünüyorum. Belki 10 sene önce idediniz ki dün ne kadar güzel ortak noktaların bulunduğu bir toplantı oldu dedik. Belki 10 sene önce böyle bir toplantı da yapamıyorduk, iki sene önce de yapamıyorduk. Gittikçe geliyoruz; sektör olarak geliyoruz, kamu kurumları olarak geliyoruz, ben ticaretle de geliyoruz imiz yönünde ciddi kanaat sahibiyim. Bunlar güzel şeyler, düşünmek güzel şeydir, düşünmeden hiçbir şey olmayacağına inanıyorum. Bugün bunu düşünüyoruz, ödündü ümüz şeyi iki sene sonra yaparız, iki sene sonra ödündü ümüzü 10 sene sonra yaparız. Dolayısıyla hep geliyoruz. Biz 20 sene öncesine göre, 10 sene öncesine göre, 5 sene öncesine göre nasıl geliyorsak bu sunumlarda da tahayyül ettiğimiz, hayal ettiğimiz konularda da geliyoruz ve bunların birçoğunu inşallah gerçekleştireceğiz. Ben güzel bir

toplantıdan dolayı sizlere çok te ekkür ediyorum. Çalı malarınızın ö leden sonraki bölümünde de hayırlı olmasını diliyorum. Burada da toplantıya son veriyorum, ö leden önceki kısım için. Hepinize çok te ekkür ediyorum. Sa olun, var olun.

AYTAÇ EREN

: Te ekkür ederiz Sayın Ba kan.